

8

2-d

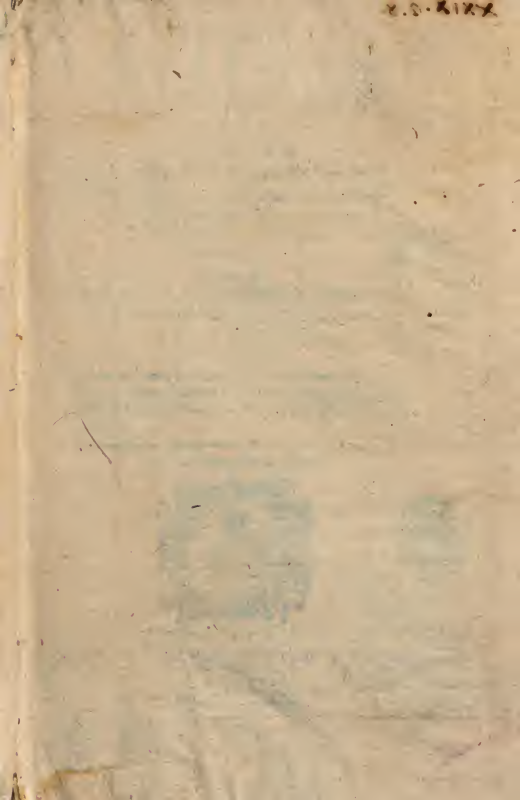
10

*Sic propriis
otius*

*consuluit
Anno 1744*

8. - 2 . d . 10.

XXIX. 2. 8.

ANTONII
POSSEVINI
E SOCIETATE
IESV

IUDICIUM,

De Nua militis Galli, Ioannis Bodini, Philippi
Mornæi, Nicolai Machiaveli & Antima-
chiaeulli quibusdam scriptis, quorum
Catalogum in uersa pagina
indicabit.

ITEM

*Defensio veritatis aduersus assertiones Catholicae fidei
repugnantes eiusdem Nua libris aspersas, auctore*

PETRO CORETO

Tornaci Canonico.

Eiusdem Antonij Posseuini de Confessione Augustana,
ac num admittendi sint hæretici ad colloquium publi-
cum de fide, De Desiderio Erasmo, & secta Picardica
iudicium.

*Accessit index capitulorum initio praefixus, & alius in
fine rerum omnium copiosissimus.*

LVGDVN I,

APVD IOANNEM BAPTISTAM BUISSON.

M. D. XCIIII. +

Superiorum permissu.

*De Nua militis Galli scriptis , qua ille Dis-
cursus Politicos , & Militares inscrip-
sit.*

*De Ioannis Bodini Methodo historia : Li-
bris de Repub. & Demonomania.*

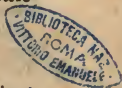
*De Philippi Mornai libro de Veritate fidei
Christiana.*

*De Nicolao Machiauello, & libro cui An-
timachiauellum nomen est.*

PIETATIS, ET DOCTRI-
NÆ SPLENDORE ILLV-
stri viro D. Antonio Emanueli Chalo-
mio, Lugdunensis Diœcesis ac Metropo-
leos Officiali, & in Lugdunensi Præfe-
ctura regio Consiliario,

IOANNES BAPTISTA BÛYSSON.

PRÆCLARA sanè & magnis viris, &
sapiantibus digna vox illa fuit, vir clarissi-
me, vt Ne quid nimis. Quæ profectò sen-
tentia, etsi in omni vita adprimè utilis est,
vt quidam ait : nescio tamen, an qua vlla
in re utilior esse possit, quàm in eo vitæ instituto, quod nos
profitemur, vel in librorum compositione, & scriptione:
quos tam multos sine delectu, & iudicio edi conspiciamus,
vt verendum sit, ne præclara librorum supellex aliquan-
do proiecta vilior alga, vt alter ait, esse videatur, neque
profectò abibo longius. Quinam vulgo libri plausibiliores
ab aliquot annis editi sunt, quàm qui à doctissimo viro,
& religiosissimo D. Antonio Posseuino (qui antequam se
religionis Societatis Iesu consecraret, & postquam in eam
est coopertus, non modò in hac ciuitate, atque in vniuersa
Gallia, verum etiam postea legationibus in Septentrione
aliquot persunctus magna vbique sui zeli, & in Deum,

Ecclesiámque Catholicam studij reliquit insignia) in hoc paruo opere redarguuntur? Et tamen quis nescit ipsorum auctores longè consultius facturos fuisse, si vel omnino sibi à scribendo temperassent, vel si hoc insanum scribendi cacoëthes eos tenebat, intra certum suæ professionis, & disciplina modum continuissent? Quod si neutrum ab illis obtentum est, cur Bibliopola vel eos primùm euulgarunt, vel certè postquã eos aliquod virus habere ex mul-torum fama perceperunt, adeo sunt nostri decoris, & dignitatis obliti, vt eos iterum, atque iterũ recudere, & non per Galliam modò nostram, sed etiam per longè disitas prouincias spargere non erubescant. Et quidẽ opportunè accidit, vt cùm libri isti à Gallis in Italiã essent delati, in manus sanctissimi Pontificis Innocentiũ I X. antequam ad Pontificatum promoueretur, & D. Antonij Posseuini peruenirent: quos illi libros sua censura & cautione dignos cùm iudicassent, Pontifex Posseuino mandauit, vt partim ex suis obseruationibus, partim ex manuscriptis ipsius Posseuini aduersariis, quæ cum illo communicauerat, ipse aliquid scribere, quibus pestilentes illi libri proscriberentur. Præstitit ille impigrè quod ei mandatum fuerat, & librum hunc sententiarum, grauitate & excellentia præstantissimum, lectuq; dignissimũ superioris anni auspiciis edidit, quem variis iam in locis impressum, dubiũ non est, quin maximum iam fructum alibi terrarum produxerit. Illum itaque typis in Gallia euulgandum suscepi, vt cùm hi contra quos D. Posseuinus scribit, libri sint maximè per Galliam dispersi, in Gallia saltem liber impressus esset, qui eorum impietatem coërceat. Communicato inde nostro cum Patribus Collegij Societatis Iesu huius vrbs consilio, non solum me in hac sententia confirmarunt: sed etiam comprimendam militis illius Galli frangendamque magis ac

gis ac magis impudentē audaciam aut audacē impudentiam, aliud etiam volumen Petri Coreti Neruij Canonici, & S. Theologiae licentiatii obtulerunt. Quod D. Posseuinus in sui libri fine plurimum laudat, qui peculiari opere, quod cum hoc edimus, aduersus Nuam veritatis Catholica suscipit defensionem. Nec iis etiam contenti ab ipso D. Posseuino per literas admoniti iudicium eiusdem de perfida & execranda Confessione, quae Augustana passim nominatur, & nonnulla alia eiusdem opuscula subiecimus: quae ab eodem in Germania, Poloniaeque aliquoties edita visa ei sunt etiam digna, quae in Gallia imprimerentur ob id maximè quòd cùm Gallia status praesens sit in praecipiti, videndum etiam, atque etiam sit, ne Poissiaca, vel alia Bezana seu vesana potius Confessio tot haesum monstra in Gallia pariat, quot ex eo quasi Troiano equo Augustana scilicet Confessione in Germania prodierunt. Hac autem omnia, vir clarissime, tibi imprimis multis quidem nominibus vt offerrem impulit tua singularis in me comitas, & beneuolentia, quae cum plurimis aliis nulla tecum ratione conferendis ita me complecteris, vt domus tua commune quoddam non summorum, sed mediocrium, & infimorum cuiusque ordinis hominum asylum quoddam esse videatur. Pradicabunt alij tuam religionem, eruditionem, integritatem & ceteras animi, corporisque tui dotēs. Ego te hoc vno maximè colo, & colo, & colam, quòd in tanta rerum, & honorum copia, inque maxima virorum Principum gratia tantam animi submissionem retines, vt qui tecum versantur omnes, siue hi familiares sint, siue externi, pari tecum sorte prognatos, & eodem quasi ex ovo eductos esse arbitreris. Ego igitur, cui tu tantam impertiris beneuolentiam, vicissim tibi

quandiu viuam, omne genus officij, & obsequij exhibebo.
Quod vt testatũ facerem, nomen tuum in horum librorũ
vestibulo apparere volui, & tibi libros hos omnes, qui
nunc primũ in Gallia eduntur, nuncupare decreui: quos
sanè libros tum ob auctoris D. Posseuini no-
men, & dignitatem, tum ob rerum, de
quibus agunt, præstantiam tibi
futuros esse iucundis-
simos satis scio.
Vale.

INDEX

INDEX OMNIUM

quæ in hoc opere habentur.

Epistola Stanislai Archiepiscopi Gnesnæ in Polonia ad P. Antonium Posseuinum, de libris ab eodem aduersus Nuam & alios edito.

C A P V T I.

An Catholici cum hæreticis permiscendi, tolerandive sint. Num item verum sit, quod Nua dictitat, Vnum, & eundem Christum Dominum esse finem Catholicorum, & Hæreticorum. pag. 1.

C A P V T II.

Utrum expediat ad Gallicas res componendas, vniuersale liberum Conciliū, an certe colloquiū alterum de Religione instituere. pag. 14.

C A P V T III.

An cum fieri nequeat, vt eo modo, quo vellent hæretici, vniuersale Cōcilium liberum cogatur, saltem nationale Ecclesiæ Gallicanæ indicendū sit, ad dirimendas lites, quæ de Religione existunt. pag. 34

C A P V T IIII.

An quod neutrales quidā Politici proponunt, vt pars vtraque de suo iure non nihil decedat, optima sit ad faciendam concordiam ratio. pag. 45

C A P V T V.

An aliquis alius denique modus ab antiquis, siue Catholicis, siue hæreticis, adhibitus sit pacandis tumultibus: Qui itē istis, qui de Religione in Gallia exorti sunt, posset vtiliter adhiberi. pag. 50

Index Caputum.

C A P V T V I.

An cum difficillima videatur esse curatio plurimorum in Galliis hominū, qui in hærēses prolapsi, pertinaces sunt, ratio vlla sit, qua saltem qui Catholici sunt, seruentur integrum in fide, reliquorum autem sanitas minore cū periculo subinde curetur. pag.69

C A P V T V I I.

Absurdum, & impium cōsiliū à Nua proponi de miscendis hēreticis copiis vna cū exercitu Catholico, vt Turca oppugnetur; ac collegia quēdam militaria instituantur; veterisque cuiusdam militiae delectus habeatur. pag.80

De Ioannis Bodini libris consideratio & cautio & primum de methodo historiae. pag.87

De Demonomania. pag.93

De Republica cautio. pag.99

De Philippi Mornæi libro de veritate Christianæ religionis iudicium & cautio. pag.122

Cautio de iis quæ scripsit tum Machiauellus tum is qui aduersus eum scripsit Antimachiauellum, cui nomen haud adscripsit. pag.128

Hieronymi Oforij Episc. de Machiauello iudiciū ex lib.III.de nobilitate Christiana. pag.136

Aduersus Machiauellum quinam alij scripserunt. pag.153

Petri Coreti epistola dedicatoria. pag.155

Peruersum esse Politici consilium quo ad regnum Galliaē disidiis liberandum monet vt politicè primum respublica stabiliatur quousque vacet Ecclesiasticis constitutionibus & componendæ religioni intendere. Cap.I. pag.145

Male

Index Capitum.

Male existimari permitti debetur in Gallia festarum in religione varietatem. Cap. II. pag. 167

Falso asseri quietem, pacem & cōcordiam stabilem inter religione dissidentes retineri posse.

Cap. III. pag. 171

Non posse principes Christianos impunitatem hæreticis proponere, neque cum eis vnionē & pacem constituere, eisque incumbere ex officio quantum in ipsis est hæreses extinguere. Cap.

III. pag. 179

Deo placuisse principes & gloria opibusque auctos fuisse, qui Ecclesiam & religionem defenderunt, displicuisse verò diuinam vltionem meruisse, qui eam aduersus hæreticos tueri neglexerunt, vel etiam ei sunt aduersati. Cap. V. pag. 184

Mendacium est Constantinū & Theodosium sapientissimos & potentissimos Imperatores Paganos, Iudæos & Arrianos suę quemque disciplinæ & conscientię permisisse. Cap. VI. pag. 188

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesiæ doctōribus, non esse cum hæreticis dissimulandum & magno commodo de eis coercendis esse leges constitutas. Cap. VII. pag. 193

Ad illud respōderur quod obiicitur Christum & Apostolos cum Gentilibus & Samaritanis, peccatoribusque esse conuersatos, vt propterea nefas Imperatoribus Christianis hæreticos pœnis coercere, vel à Catholicorum Societate separare. Cap. VIII. pag. 200

Otiolē Politicus accusat Catholicos feritatis, appellat persecutores, &c. cum pro inimicis potius sit orandum, & laborandum vt ab erroribus

Index Capitum.

conuertantur. Roma fatalis est, inquit, officina gladiatorum occisionis. Ecclesiastici, episcopi, abbates, Iesuitæ persuaserunt regibus esse gratum Deo sacrificium, quod hæretici regnis eorum exigantur, neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum. Cap. IX. pag. 204

Vanè gloriantur hæretici se à Catholicis persecutionem pati, ideòque se ad veram Ecclesiam pertinere, propterea quod præclare scripserit Augustinus, eum qui persecutionem mouet, esse ex diabolo, qui verò patitur ex Deo. Cap. X. pag. 211

Catholicam Ecclesiã semper ab hæreticis grauissimam pati persecutionem. Cap. XI. pag. 218

Vitari hæreticos à Catholicis oportere ne eorum contagione offendantur. Cap. XII. pag. 221

Stultè admodum & irreligiosè velle politicum, quari iam viam quæ ducit ad salutem post tot sæcula humanæ redemptionis. Ca. XIII. pag. 224

Ostenditur aduersus assertionem Politici Calvinistas & Lutheranos esse hæreticos conuictos. Cap. XIII. pag. 227

Multa in Ecclesia credenda & obseruanda ex traditione pendere: astutè verò hæreticos solam Scripturam admittere, vt soli sint iudices veritatis. Cap. XV. pag. 232

Non est expectandum ab aliqua prouinciali Synodo auctoritate regis Galliæ vel cuiusquam principis coacta de fidei & Scripturarum veritate iudicium, sed ab Apostolica & Ecclesia Catholica, cuius est summa in terra & irrefragabilis auctoritas. Cap. XVI. pag. 238

Omnes sectarij prophani sunt & improbi, etiã si cum

Index Capitum.

cum Catholicis eundem habeant Deū, animam-
que immortalem, atque idem baptismi sigillum:
non autem rectè dicuntur, & hi & illi inserti esse
eidem radici & trunco qui est Christus Iesus.

Cap.XVII.

pag.241

Ostenditur Politicus cum Caluinistarum con-
ciliabulo non esse in Ecclesia Christiana, ex eo
quòd veterum Gallia regum pietatem & deuo-
tionem commendat & Irenæum cum Polycarpo
& Athanasio asserit fuisse duces animarum ad sa-
lutem sub ignorantia & peccati dominio capti-
uarum. Cap.XVIII.

pag.244

Impiè suaderi opes Ecclesiarum in regium fi-
cum redigi ad subleuandum populum tributis
immoderatus grauat. Cap.XIX.

pag.250

Religiosę pietatis magnique apud Deum me-
riti opus esse Ecclesiarum decori & ornameto
studere. Cap.XX.

pag.255

Solere hæreticos Ecclesiasticorum vitam &
mores infectari, vt simpliciores abducant à fide
Christiana. Cap.XXI.

pag.261

Non esse idololatriam in Ecclesia Catholica,
neque in Eucharistię sacramento, neque in San-
ctorum inuocatione, neque in sacrarum imagi-
num veneratione. Cap.XXII.

pag.264

Respondetur Politici calumnijs quibus Pon-
tifices grauat, nimirum quod sint Alchimistę, &
Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint,
Phocam extincto Mauricio donauerit imperio,
vt ab eo fierent totius Ecclesię principes. Cap.
XXIII.

pag.272

Refellitur blasphemia politici inter multas stul-
titia

Index Capitem.

titie species quas dixit ab Ecclesia Catholica
profluxisse recensentis confessionem auricula-
rem. Cap. XXIII. pag. 276

Non esse vanam & stultam peccatorum in
mortalia & venialia diuisionem, & singulorum
capitalium in multas species ac velut membra
distributionem. Cap. XXV. pag. 281

Male inter stultitias & vana phantasmata re-
censeri purgatorium, neque verè dici pro vno
mortali peccato acerbissimas pœnas luendas es-
se in purgatorio septem annorum spatio, à qui-
bus tamen homines possint multitudine Missarum
& orationum liberari. Cap. XXVI. pag. 283

Blasphemum est asserere bonos viros non de-
bere iudicij Dei & inferorum recordatione ter-
reri, & salutis securitatem credentibus polliceri,
Cap. XXVII. pag. 287

Eiusdem Antonij Posseuini è Societate Iesu
de Augustana confessione iudicium.

Num vlla fidei confessio Augustana vnquam
reipsa fuerit, ac si fuit, quamnam illa censenda sit.
Cap. I. pag. 293

Variationem eiusdem confessionis Augusta-
næ ab ipsismet hæreticis agnitam, atque ab eò-
rum plerisque eandem confessionem fuisse reie-
ctam. Cap. II. pag. 295

Augustanam quam vocant confessionem, cum
vniuersæ antiquitati repugnauerit, nec Euange-
lium aliquod sapere, nec verò aliquid reuera fuis-
se, vt ad eam Christianus aliquis prouocare de-
beat. Cap. III. pag. 299

Damnationem eiusdē confessionis Augustanę

Index Capitum.

ab omnibus synodis & sæculis, ab omnibus legitimis Imperatoribus & Regibus, ab omnibus Academicis, ac denique à seipſa, quæ de seipſa incerta prouocauit ad futurum Concilium, quamuis poſtea ne ad ipſum quidem hæretici inerint, aut promiſſis ſteterint, validiſſimum eſſe argumentum, eandem confeſſionem nihil eſſe præter impiam fraudum ac mendaciorum farraginem, & ideo eſſe abiiciendam. Cap. III. pag. 301

Ex Lutheri miſſione qui confeſſionem Auguſtanam primus texuit effici hanc à diabolo fuiſſe, ac proinde ad illam non eſſe confugiendum. Cap. V. pag. 309

Hiſtoria & Theologi huius ſæculi qui confeſſionis Auguſtanæ variationes & impoſturas vel retexerunt, vel euidentiſſimis rationibus ex Dei verbo petitis refutarunt. Cap. VI. pag. 316

Eiuſdem tractatio num expediat pacandæ rei-publ. admittere hæreticos ad colloquium publicum de Religione coram ſeculari principe, aut ex omnibus ſectis ſolam confeſſionem vt vocant Auguſtanam tolerandam vnacum Catholica Religione. pag. 319

Eiuſdem alterum iudicium de Deſiderio Eraſmo, ad quem noui Arriani prouocant. pag. 337

Eiuſdem examen Picardicę ſectę quę mixta eſt ex Lutheranis, Caluinianis & Anabaptiſticis hæreſibus. pag. 343

EPIS

EPISTOLA STANISLAI

Archiepiscopi Gnesnæ in Polonia
ad P. Antonium Posseuinum de li-
bro aduersus Nuam & alios edito.
Admodum Reuerende Pater, ami-
ce charissime & honorande.

 OANNES Conarius Collegij Posna-
niensis Rector, misit ad me, Reuerende Pa-
ternitatis vestra libellum, ipsius, vt mihi
scripsit, mandato, iudicium nempè, de qui-
busdam Bodini, Machiaueli, Galli militis,
ac aliorum scriptis, vt videlicet libellum pralo subiici, ac
per Regnum euulgari mandarem. Ego verò, & hoc of-
ficio pristinam in me Reuerende Paternitatis vestra be-
neuolentiam recognosco lubens, & actis immortalis Deo
gratiis, qui hoc potissimum tempore, quo caput nimium
attollit impietas, vigilibus atque solertibus Ecclesiam
suam custodibus, mala in eam irrepentia denunciantibus,
non destituit, gratulor tibi, tam praeclarum in Ecclesiam
Dei, Rémq; public. Christianam meritum, quo illa non
salutem modo & tranquillitatem suam tueri, sed etiam
magnum ad diuturnitatem praesidium habere queat. Tam
iste quoque pestes, ad nos peruenerunt, terunturque pas-
sim hominum nostrorum manibus Bodiniani, Machiauel-
liani & aliorum entusiasmi, tanto quidem studio, vt ni-
hil sapientius, ad moderandas Respublic. nihil ad sanan-
dos praesentes patriae nostrae languores accommodatius,
ab humanis ingenijs proficisci potuisse credant: quare
venena

venenatos ex eis succos exsugunt: depranatisque iudicijs, sectas inter se dissectas, cum sancta Catholica & Romana Religione, falsa pacis specie, imaginéque allecti, conciliare conciliatur, quasi aliqua conuentio atque concordia esse possit, Christo cum Belial, luci cum tenebris, pietati cum impietate, virtuti cum vitijs Sanè si cui Reipublica tuus hic labor vtilis videtur, nostra certè fuerit vtilissimus, & maximè necessarius; habet enim optimum præstantissimúmque antidotum, aduersus ea venena, quæ isti dolosè, fraudulentérque sub medicina specie, deprauato iudicio, orbi Christiano propinant, quæq; iam à nostris hausta, magnos in Republic. cient morus Equidem tibi magnam habeo gratiam, quòd mihi inuè verius Reipubli. nostræ de qua præclare meritus es, cuiusque mala, vti optimus medicus probè nosti, tuas istas lucubrationes communicare voluisti, quas ego iam excudi mandauì, vt profuturus nostris Comitijs in publicum proferantur. Tu in isto nostri eximio studio & voluntate perge, Deúmque tuis in sacrificijs precare pro nobis, vt errores in administranda Reipubl. per te demonstratos, atque redargutos agnoscentes, ab eis recedamus, Christianæque fidei vnitatem tueri & velimus & possimus. Nos tibi vicissim, ad incrementum Dei gloriæ, diuturnam valetudinem precamur, officiáque amicissimi hominis nunquam te in nobis desiderari passurum pollicemur & spondemus. Datum ex Arce nostra Louicien. V. Augusti, Anno Domini, M. D. XCII.

PRIVI

PRIVILEGIUM P. PROVINCIALIS
Lugdunensis Prouincia Societatis I E S V
Ioanni Baptista Buysson
concessum.

Bernardinus Castorius Prouincialis Collegiorum Societatis I E S V in prouincia Lugdunensi iuxta priuilegiū eidem Societati à Christianissimo Rege die 10. mensis Maij anni 1583. concessum (quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque illorum permissione imprimant) permittit Ioanni Baptiste Buysson Lugdunensi Bibliopolæ, vt opus, cui titulus est *Antonij Possseuini è Societate Iesu Iudicium de Nue militis Galli, Ioannis Bodini, Philippi Mornai, Nicolai Machiauelli, quibusdam scriptis nec non eiusdem Antonij Possseuini de confessione Augustana, ac num admittendi sint heretici ad colloquium publicum de fide, de Desiderio Erasmo & secta Picardica Iudicium ad sex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere possit.* Datum Lugduni die 1. Martij, anno M. D. XCIII.

CASTORIUS.

THEO

THEOREMA ET CAVTIO

*De Theorematibus Politicis &
Militaribus*

NVÆ GALLI.

RODIERVNT in lucem
Theoremata, seu disputa-
tiones Politicæ atque Mi-
litares à milite Gallo scri-
ptæ, quem Nuæ Dominum
vocant. Hic Calvinianorū
partes sequutus, cum ab
eo, qui iam regnavit, Hen-
ricus III. Gallorum Rex, in prælio ad Mogun-
tourcium captus, dimissusq; sibi aliquando tempe-
rasset à bello, in Belgium denique cum expeditio-
ne profectus, & in manus Catholici Regis copia-
rum veniēs, cum in custodia diu detineretur, scrip-
tioni sese dedit, non tam vt falleret tempus, quàm
vt tentaret (aiebat) an Galliæ res collabentes cala-
mo posset iuvare sælicius, quàm læcea fecerat. Sed
verissimum illud est, quod ait (alias licet in rem)
Apostolus: Quidquid non est ex fide, peccatum est.
Hominem enim à Catholica fide alienum, vt rectè

Gallice,
Les Dis-
cours Po-
litiques,
& Mili-
taires.

ea, quæ fidei ac religionis sunt, tractet, vel vt solidum in rebus etiam politicis consilium det, ecquis facile reperiatur: iudicem autem sese ita constituere, vt rectius putet, de summis rebus sese posse decernere, quàm vniuersa Christi vmquam Ecclesia decreuerit, nimium fidentis est, vt mitissimè loquar. Eas igitur disputationes, Geneuæ cum esset, Gallòque cuidam ostendisset, cui Fresnes cognomento est, hic quasi illo nolente, sed re vera cupiènte, euulgauit, quas deinceps quoquouersum missas plerique auidè exceperunt, & excipiunt, non tam statuendis, quàm funditus euertendis Rebus publicis, & Regnis aptissimas.

Etenim eo collineant, vt suadeatur Galliæ Regnum stare posse religione Catholica, hæresiq; cōmixtum. Vertendaq; potius aduersum Turcas esse arma, quàm pro Catholica Religione ferro dimicandum. Istis autem multa interserit, quæ pertinent ad mores, disciplinamq; Galliæ bellicam instaurandam, scædusq; Principum contra Turcas iniendum rationemq; tantæ expeditionis suscipiendum, cum denique ea, quæ initio tumultuum in Gallia contigerunt, enumeret, Calvinianorum causæ fauens.

Itaque illud primum satagit probare ex communi omnium fine, qui Christus est. Nam, inquit, cum Catholici, hæreticiq; vnum & eundem Christum colant, non est, quòd in reliquis ita anxij simus. Addit: Quemadmodum non mutuò stringuntur enses in viscera ciuium, quod virtutes vitiaq; in Regno vigeant, sed hisce vigentibus, pax tamen, concordiaq; fouetur; sic Religione Catholica, hæresiq; vigentibus, reliqua in pace administranda sunt, vt
miles

miles scribendus non sit, nec quisquam bello adigendus ad fidem, ad quam charitate, & verbo Dei humaniter adduci facilius, concilio autem libero, siue generali, siue nationali firmitus queat. Exéplis autem hæc, inquit, roborari Constantini Magni, & Theodosij, sanctorum item Episcoporum, qui antiquitus (ait) splenduerunt, Augustinus, & Ambrosius: Regum quoque Gallia, quales fuisse scribit S. Ludouicum, Carolum VII. Ludouicum XI. Franciscum, & Henricū, Auum, & Patrem eius, qui iam regnavit, Hetrici Tertij. Istorum igitur, inquit, insistendum esse vestigijs, qui Regna, Remq; publicam velit esse saluam. Denique profert, quod Heluetij faciūt, qui inter sese tamen pacatè viuunt, licet alij Catholici, alij Calviniani, & Zuingliani, vel Lutherani sint. Id quod item ait Germaniam vniuersam sequi, cum tamen in ea tot sectæ viuant cum Catholicis vnanimes: Quare idem quoque (inquit) in Gallia fieri posse, dubitandum non est. Huc igitur ferè, quæ ille de toto hoc negotio in suis disputationibus agit. Nā, quæ spectant ad fœdus Principum procurandum aduersus Turcas, quæ ve de instituendis militaribus collegijs attingit, non nihil postea dicam.

— Ergo, quod de vno Catholicorum, & Hæreticorum sine Christo iste putat, errat vehementer. Neque enim quibus sunt leges contrariæ, iurisdicçãoque, & sacramenta non eadem, ratio verò prorsus in administrando dissimilis; Diuinæ denique Scripturæ diuersissimus sensus, & interpretatio; Nec certè eadem de Christo, deque sanctissimæ Trinitatis personis fides; In partibus autem diuini Co-

dicis admittendis summa controuersia; pertinacissima denique contentio etiam in reliquis rebus, quæ ad cultum Dei pertinent; ijs dixeris vnum esse scopum, & finem Christum: quippe ex eodem foramine haud prodit dulcis, & amara aqua. Neque se se Deum volebat dici, Deus ipse, pseudoprophetarum, aut aliorum, qui & si vnum Deum inuocabant, aberrabant tamen ab eo longissimè; neque ab eo mittebantur: Nec sanè ijs putaueris eundem esse in animo portum, qui aduersum omnino cursum instituunt.

Aug. de ciu. Dei lib. 21. c. 21. Ac cum fides primum ædificij spiritualis fundamentum sit, sine qua nemo in Christum credere, nemo ad eum possit accedere, ecquis, si hæc desit, audeat credere, eundem se habere Christum, quem soli Catholici, quoniam in Ecclesia Christi sunt, habent? Diserte D. Augustinus (quem iste tamen à se non lectum honorificè nominat) demonstrat, Christianum non esse, qui in Christi Ecclesia non est: Ac nullius hæreseos esse Christum fundamentum: Quin etiam Christum portari aduersus Christum ab hæreticis, à quibus scripturæ teneantur ad speciem, non ad salutem: indèq; venenatas sententias ab ijs emitti, Diabolum nempe imitatoribus in detorquendis ijsdem scripturis: neque porro Christum haberi caput ab istis, qui in corpore Christi mystico non sunt, quiq; corpus illud sciderunt, & scindunt, Christi sacramenta, quibus iungitur cum suo corpore, tollentes, & negantes: Quæ quidem, ac sexcèta alia cum in alios, tum procius in Calvinianos quadrant. Id quod liquidissimè viderit, qui legerit aut de octoginta hæresibus agentem Augustinum effica

efficacissimisq; rationibus ex Diuino verbo eodem Caluinianorum errores confutantem; aut ipsorummet hæreticorum inter sese digladiantium summas de summis fidei capitibus controuersias olfecerit.

Deinde par ratio virtutum, & vitiorum non est, vt quoniam hæc sine bello tolerantur, hæresis quoque toleranda sit. Sane verò si qui publicè ascendere cathedras, & è suggestu vitia docere, aut scholas aperire, libròsve edere de patrandis facinoribus auderent, nisi ordinaria potestas posset, extraordinaria esset accersenda, & bello pestis ableganda, quæ latissimè alioquin serperet. Cū autem hæresis multò pestilentior cunctis flagitijs sit, hanc nisi solida Euangelij ab ipsis Apostolis vsque ad hæc tempora interpretatio, ac vetera Patrū Decreta, & omnium Imperatorum, ac Regum eminētissimorū, qui Catholici fuerūt, compescere possint, quidni armis perniciosissimus hostis dometur, & cadat? Occidi seuerissimè falsos prophetas mandat *Deut. 13.* Deus; quod re ipsa præstitere Helias, Iosias, Iehu, & *17. 18.* alij; Christus autem Dominus non legitimos Regni subditos, aut filios Ecclesiæ, sed ethnicos haberi vult, qui Ecclesiam nolint audire. Et quisque erit *Reg. 3. li. c. 18.* tam sibi sapiens, qui cogitet, secularem potestatem *Reg. 4. c. 10. &* quæ non sine causa gladium portat, in eos iniuste animaduerrere, post hæresim ab ecclesia cognitam & damnatam, quam cum cancro confert. Apostolus? At certe Oriēs, & Asia, Meridiesque, & Aphrica, magna; nostro hoc seculo Europæ pars, quia initio sedula non fuit auertendis his malis, nimio plus expecta est, quid inde consecutum sit dam-

ni. Cæterum Petrus Ananiam, & Saphiram interfecit, & Paulus falsum Prophetam, qui Proconsulê à fide impedire conabatur, cæcitate percussit: Ac Synodo Nicæna petête, Arius cum suis asseclis in exilium relegatus est à Constantino Primo Imperatore. Atqui non ab hoc vno, sed ab alijs, quos recenset Augustinus, seuerissimæ leges sunt latæ aduersus hæreticos; quibus tamen vnus solus Iulianus Apostata fauit, quia erat apostata. Etenim Theodosius, & Valentianus, & Martianus, & plerique alij Imperatores religiosissimi, hæreticos interdum aliquot libris auri, interdum omnibus bonis, interdum exilio, & verberibus, interdum ultimo supplicio mulctari voluerunt; ne huc modo cõferam Ecclesię leges, omnesq; Patrũ sentētiās, quę sēper aduersus istam pestē constantissimę fuerunt.

*Ep. 66.
ad Do-
natist.*

*Cod. de
hæreticis
l. Mani-
cheos.
l. Ariani
l. Quicun-
que.*

Ac Galenus quoque, quo libro scribit, mores animi sequi temperamentum corporis, tres causas affert, propter quas ratio doceat, improbos esse interficiendos. Altera ne probis noceant homicidæ, adulteri, latrones. Altera, vr plurimi paucissimorũ supplicio emendentur; quiq; viuēdo Reip. prodesse noluerunt, hi moriendo prosint, quales Magiam, sceleraq; horrenda, & alia immania facinora committentes. Tertia, quòd sēpe ijs, qui plectuntur, expedit occidi, futuris semper deterioribus, neque ad sanitatem reuersuris.

At certe quadrant hæc omnia iustissimè in hæreticos, quo hæresis funestissimũ malum sit, initiumq; vitæ cælestis extinguat, humanis mentibus diem statim eripiens, radiosq; adeo & ighiculos mentis, quibus mouentur ad bonũ, retundens;

mairan

mirandum ut non sit, si oppugnet arbitrij libertatem, qua sibi ipsi libertatem quodam modo ligat, *vide Rob. Belarminum, & Stapletonum, qui hac omnia optime.* (quidquid de libertate conscientiae blaterat) servata facta tenebrarum & Satanæ. Et quidem pestilentia, qua corpora vexantur, & in delirium acta tandem pereunt, tamquam formidolosiores arcant magistratus summa vi atque natibus: tum quod summa pernecitate præ cæteris affectibus venenum suum ad cor usque diffundit, hominemque vegetum ac superstitem deiicit illico in sepulturam, ut etiam plerique dum liberè incedunt, oppressi cadant in vijs, vel sese è fenestris, aut tectis præcipites dent: tum quod dum hosce interficit, alios inficit, serpitque celerimè plus quam flamma omnia depascens ex una plurimas domos, & ciuitates breuissimo temporis momento inuadens. Quæ causa fuit, cur SS. Chrysostomus, & Augustinus, ethnico, & publicano deteriorem faciant hæreticum; quod sicut ventorum procellæ maria commouere, & perturbare solent, sic hæresis quantumcumque Regnum, Rempublicamve (licet antea stabilissimam) inuasit, mox in ea tumultus, factiones, cædes, rapinas, sacrilegia, publicos inceſt⁹, euersiones denique excitat. Quamobrem viri sanctissimi, cum alias quasuis persecutiones imperterrito animo expectarent, neque sese dimouerent de stationibus suis, inaudito tamè hæresum motu vires omnes statim colligebant, properetque concurrebant ad communem cōflagrationem restinguendam. A Pontificibus autem maximis vel cogeantur synodi, vel Imperatores urgebantur ad depellendam tantam cladem, qua tandem ipsa diademata pedibus hæreticorum contri-

ta sunt. Sed ut plurimos fuisse conuersos, cum primum leges Imperatorum auocarunt hæreticos ab fallaci illa specie libertatis, quam hodièq; prætexunt, idem scribit grauissimus testis Augustinus. Quod quidem planissimè intelligunt, qui statum Regnorum & Rerum publicarum, ubi viget hæc cura, cōfert cum ijs, qui laxarunt habenas huic primariæ iustitiæ. Quæ certè laxatio se in animos hæreticorum insinuauit, cum Lutherus Christianos initio hortatus est, ne arma aduersus Turcas sumerent, sed totam rem Deo committerent: Nimirum videbat fasciatus oculus, Maometem licentius carnis licentiam permissurum, quàm fiat tot in Christiana Schola piarum exercitationum assiduitate, quæ stimulos ad bene agendum exacuit, atque exemplo ad Christi veritatem sartam, tectamq; tuendam proponit. Sic igitur noui isti politici Geneuenses, latente Atheismi verme, ad parentis sui sese normam aptant, qua libertas illa conscientiæ tam deprædicata, retineat ius, & ubique radicem agat, ac figat vltèrius pedem, ubi hætenus fuit ignota.

Sed veteribus missis, si, quæ oculis patent, inspicimus, an quidquam potest esse dilucidius? Trigesimus pene annus agitur, cum Emmanuel Philibertus, Dux Sabaudia Serenissimus, in Subalpinam ditionem suam recipiendam descendit. Diuturno bello, vicinaq; hæresi, totus ille tractus nutabat in fide. Præcipuæ Ciuitates sensim dilabebantur. Ministri hæreticorum circumcursabant liberè. Nam ex vallibus Angronia, Lucernæ, & aliunde erumpebant statis temporibus, qui cœnam illam impiam, & virus circumquaque spargebant. Illecti plures,
qui

qui furtiuas illas aquas ebiberant, iam Ecclesiis, iam corpori reliquo, tanquam caput colūmve affecti, internecionem minitabantur. Venit igitur Princeps ille. Non tam recepit sibi ipsi ditionem, quàm Deo restituere sategit. præmoniti populi, ut pestem librorum hæresūq; exploderent, pauci peruicaces plexi, Arces constitutæ in primarijs Ciuitatibus, & præfidijs firmatæ ut populum in officio, cum opus esset continerent; Instituta Collegia, in quibus pietate cum disciplinis, & studijs literarum adolescentia excoleretur, auitam religionem Subalpinis illicò restituerūt, & ab alijs finitimis regionibus auerterunt. Idem autem in Sabaudia tota secutum est, vnde propagati fines, & recepta sunt de Bernatibus oppida; quamuis circumquamque non solū essent, verum etiam bella mouerent hæretici, nihilq; non agerent Geneuēses, & Delphinates, & ipsi quoque in visceribus Subalpinis Salucij, ne sibi in Italia ad hæreses disseminandas aditus præcluderetur. Sed & Deus, qui principes prælia Domini pugnantes, melioribus coronis ornat, filium illi dedit præter omnem spem, ex matura vxore: eum, qui nunc regnans, & Regio, atq; omniū honorificentissimo vinculo cum Catholico Rege astrictus, suscepit Augustam prolem, ex qua catholicè & sanctè educta, speranda est accessio reliquæ Sabaudię ditionis, quā male partam Calviniani adhuc contra ius, Euangeliumque, retinent. An ne igitur si mixtam colluuiem illam permisisset Emmanuel Philibertus suo arbitratu viuere, nō exundasset hæresis in viscera Italiæ, cuius sane faciem nunc deformiorem haberemus, quàm quo tempo-

re Ariani, Gothi, Hunni, Vandali Europam, & Italiam ipsam deuastarunt?

Sed progrediamur in Gallias. Eodem tempore, quo Emmanuel ista gerebat, ardebat bello Gallia, & cum pacem quæsiuissent politici, statusq; ille vix humanis alijs rationibus restitui posse videretur, dum contra quam Emmanuel fecerat, non solum externa illa pax consecuta est, sed per eam quicumque tamquam ad Asylum profugerat Galli ab Catholica fide alieni redierunt in Patriam, ecquid cōcordiæ, quietisve adepti sumus? Tamquam enim solutæ cathenis, aut ex antris erumpentes feræ famelicæ, cum, venenū Geneuæ combibissēt, id ubique diffuderunt in Ciuitates, in Regias, in arces, & quo nō? Vt verò, dum lethale tantum vulnus cordi esset inflictum, id viuere pergeret, ecquis fuerit tā excors, qui crederet? Reditum igitur ad arma. Stetit ergo Regi semper victoria. Tentatum iterum atque iterum idem genus pacis à prudentibus seculi, cum facillimo negotio, si perstitum fuisset in sententia, vniuersum Regnum dabat manus, & catholicum, ac Christianissimum (vt antea) effici potuisset: reditum igitur iterum per fucatam pacem ad veras calamitates: quæ tamdiu perdurabunt, quamdiu Samaria non tolletur, vt vna Hierosolyma, & veræ pacis visio sit. Confirmant verò hæc, quæ dicimus, alij rerum fœlices exitus, in ipsis Gallijs consecuti. Nam Parisienses, Tolosani, ceteræq; primariæ Ciuitates, quæ mixtionem illam non admiserunt, neque paci illi assenserunt, steteruntq; integre iusq; suum Ecclesia, Magistratus, Rex, in ijs retinere. In quas autem inuecta est licentia hæretice præ

prædicandi, aut tumultus statim, & strages, aut amissio ciuitatum secuta est. Lugdunum, & aliæ ciuitates id passæ, exemplo nobis sunt: E quibus ubi exacti ministri hæreticorum, sublataq; potestas est unicuique, quo quisque voluisset, modo viuendi, paucorû pœna vniuersis saluti fuit. Itaque & persistent catholicæ, & vigent commercia, & pacatè sic viuunt, vt tamquam fulcra molem adhuc tanti, & tam diuerberati ab internis factiosis, & ab externis hæreticis, Regni, sustineant, ne omnino cõcidat. At & Auenionensis Pontificia ditio, cum Aurantiû, & alia oppida hæreant in centro, quæ maxima ex parte hæretica sunt, circumquaq; autem plerumque obsideretur ab hæreticorum copiis, sepiissimèq; excurrerèt isti vsq; ad ciuitatum catholicarum aspectum, quoniam sese defendit, salutemq; potiozem habuit, quam aurum, quod fructuosissime in bellum illud à Pontifice maximo tutandis subditis impensum est, salutem, aurum, ciuitates, & reliqua conseruauit; quæ tamen omnia prudentes seculi suis fallacissimis consilijs viderunt alibi nõ vno loco adempta, & vt reliqua demantur, subdole eadem consilia ferunt.

In Belgium respiciamus. Dû omnia tentata sũt, euocatq; inde Hispani, deceptiq; Episcopi sunt, vt putarent tolerantia, vitam sese posse viuere quietiorem, Regis Catholici ditio, religiõq; catholica prorsus euersa est. Reditû igitur est ad arma; quare pax eo verior obtigit, quo nulla ratione inflecti voluit Rex, vt quæ sibi recuperabat, non in primis Deo recuperaret.

Quamobrem Antuerpia, Bruxellæ, Gandauum,
Burgæ

Burgæ, insignissimæq; aliæ ciuitates, quæ ante annum bienniumve, nesciebant Deum, atque huius loco Caluinum, & cetera monstra adorabant, viuunt catholicè iam, fruuntur pace, ac tot animarum myriades sacramentis, Diuinoq; verbo, siue viuant, seu moriuntur, potitæ sunt.

Bauaria item, de qua paulo post, dum vtriusque speciei in Eucharistia vsum requirit, & obtinuit, fenestra iam patefacta ad nequitiam, quam celabant in corde, cum simulati catholici, hæreses quasque essent intromissuri, quoniam id sedulo ab Alberto Duce sublatum repente est, pacem habuit, & refrigerium sensit in medijs Germaniæ flammis.

Viennæ Austriæ, dum Opicius, & alij hæresim tenendam vnà cum catholica religione (hoc est hæc per hæresim tandem explodendam) consulebant, tragædias miras excitarunt: Sed eiectio Opicio, sublataque facultate prædicandi aliam, quàm Catholicam religionem, & ad hanc redierunt ciues, & ad Cæsarem sua redijt ciuitas, quæ certe iam alioquin è manibus fuisset lapsa. Tamdiu videlicet Regnis & Repub. permanentibus, quamdiu religio, & iustitia inuicem sese osculantur, & durant.

At nequis ignoret, quo actu totum hoc negotiū agant hæretici, mundanive politici, extat liber de iusta hæreticorum punitione, editus ab Alphonso de Castro, Theologo Hispano; quem si legerint Principes, & Magistratus, summum fuerit operæ pretium, atq; aduersus technas istas præcautio: præterquam, quod mirum est, hæreticos immanissimis quibus supplicijs afficere solitos esse qualemcumque audientem de catholica religione hiscere, sacrum

crumve facere; ac tamen velle repoſcere omnem erga ſeſe immunitatem, cum omnia permiſceant, & hæreſes ſexcenties damnatas excitant ab inferis. Num verò Genevæ Catholicum aliquem eſſe patiuntur? Num ſi quis inde ad Sacramenta à Catholicis ſumenda in proximam viciniam exit, non proſcribitur, & plectitur? Num idem in Saxonia, cæterisq; Regnis non fit? An ne perſecutiones, & diritates maiores exercere Neronēs, Caligulæ, Domitiani, & reliquæ illæ infernales faces adverſus Chriſtianos martyres, quàm quas Angli in Anglia contra innocentiffimos, quoniam Chriſtianam, catholicamq; fidem tenebant, noviſſimè his annis ediderunt? Et verò bonus iſte vir ecquod in Gallijs patratum facinus in hoc genere non vidit aut adeo ipſe non patrauit? aut qualem nam ipſi facultatem hæretici conceſſere ciuitatibus ijs catholicis, quas proditione ac rebellionē acceptas, adhuc captivas retinent, ſpoliatas aris, virginitatis clauſtris, Patrum teſtimoniis, Sãctorum exemplis; legitimo verbo diuino, & Sacerdotibus? Et hi videlicet Reſpub. & Règna ſuis theorematibus inſtaurabunt? Sed quod ſubdit, Heluetios, & Germanos ita commixtos, viuere pacatè, fucum imperitis facit. Quinque enim Heluetiorum pagi, qui catholici ſunt, cum iam ante aliquot annos pro catholica religione pugnaſſent, atq; victores, inter præ Zuinglio, eualiſſet, coëgere iuſtiſſimo bello reliquos Heluetiorum pagos, ne ad ſeſe vñquam miniſtros aliosve, qui hæreſes ſpargerent, immitterent. Id quod ſumma diligentia ſeruari curant. Quin etiã quo magis ab eorum contagio ſint immunes,

munes, instituerunt duo Collegia Societatis Iesu, Lucernæ alterum, Friburgi alterum: Itaque & illud tam sapientis politici mendacium apparet. In Germania verò quid fiat, vel ignorat, vel fraude, quod nouit, tegit. Germania enim ubi in varias hæreses diuisa est, & suâ quæque ciuitas domusq; hæresim retinet ita mordicus, vt Saxo Caluinianos exegerit, ferroq; multauerit: Casimirus Lutheranos non ita pridem ex Rhenano tractu eiecerit; Reliqui inter sese acerbissimè digladiantur: Hussitæ, Picardi, Anabaptistæ, Smicdeliani, Suëcfeldiani, Ariani, Samosateni, & reliqua sæx. At cōtra in Bauaria inferiore, & superiore, in Comitatu Tirolensi, in quibusdam Episcopatibus (vti nunc in Herbiolenſi) quoniam vnum labium est, atque vna fides, vestigia antiquæ pietatis omnia vigent adhuc, & Principibus obeditur alacrius, ac, quod caput est, conscientia ipsæ pacem illam retinent, quam mūdus vt dare, ita adimere non potest, quādiu in cordibus integra seruat. Sed ad alterum theorema veniamus.

De Theoremate altero Nuæ.

Vtrum expediat ad Gallicæ res componendas, vniuersale liberum, au saltem nationale concilium Ecclesiæ Gallicanæ indicere, an certè colloquium alterum de religione instituere.

CAV TIO.

Alterum Theorema, ip quo cum alijs eiusdem farinae multus est politicus. iste, pertinet ad inueniendā rationē, qua tot de fidē lites dirimātur. Ea ratio est, vt Synodus, aut conuentus generalis, vel
certe

certe Gallicanæ Ecclesiæ habeatur, in quo vnique liberum sit suffragium: credendum enim esse opinantur, Spiritum sanctum haud minus afflare protestantes, quàm catholicos.

Esto igitur, ineatur eiusmodi deliberatio. At vt ad effectum perducatur, quemnam putat modum adhibendum? Si ad normam iudiciorum ciuiliū: repudiabitur, quoniam humana (inquiunt) hæc sunt. Si vt Pontifex & Episcopi præsent, exploditur. Si vt aduersarij ipsi iudices sint, inauditum est à seculo. Quis enim reum, aut partem iudicem statuat? Si vt omnes simul coëant, feratq; quisque nullo certo præside, ac iudice sententiam, plurima sequentur incommoda. Si verbum Dei iudex adsciscatur, vnusquisque abundabit in suo sensu; idq; Dei verbum sibi esse persuadebit, quod præiudicio suo, vel haustis ex aliqua hæreticorū secta principijs, sanxit esse verum. Si adhibeantur Patres interpretes: homines (inquiunt) erant, & errare poterunt. Si quis produxerit in medium, Augustanam confessionem, Lutheri opera, Caluini institutionem, & aliorum auctorum libros, vnde verbi diuini petatur expositio; & hos fuisse homines, nõ deerunt, qui respondeant: præterquam quòd inter sese sic pugnant, vt alter alterum hærescos arguat, & damnet: & denique sæpe vnusquisque eorum eadem in re dixit pugnantissima. Nec confessio Augustana est vna, & eadem: vt mittam, ex verbo Dei, ab Ecclesia antiquissima, quamquam ipsimet aduersarij veram fuisse non inficiantur, eorum errores tãquam hæreses anathemate fuisse confossos. Iam verò si Ecclesiæ tamquàm vnico Christi tribu-

nali

nali sistendum fuerit, hanc singuli vel apud suos esse, vel inuisibilem plerique omnes dicent: atque ideo, quam tu consulas, cuius non appareat facies, vel tribunal? Quæ cum ita sint, quæro, seridè ne id, ac veritatis excutiendæ studio proponat istiusmodi hominum politicorū genus. Si annuant, tum ego, vt omnes ambages præcidatur, breuissimè possū respondere: Nempe, rationem esse ineūdā, quam in hac ipsa re, sapientissimi, & antiquissimi omnes, quique sanguine ipso veritatis testimonium cōsignarunt, ineundam censuerunt. Extat porro in Apostolorū actis, hoc est in verbo Dei, expressum eiusdem rei vestigium, siue potius exemplar. Et vt veteris testamenti formam huiusmodi quæstionū per summum Sacerdotem finiendarum missam faciam, nascentis Ecclesiæ controuersia, quæ orta fuerat, Num Mosis legalia cum Euangelio Christi Iesu iungenda essent, cum sublata subito fuisset, modum nobis reliquit, quo cetera istiusmodi cōplanarentur. Quinam ergo tum adhibiti sunt iudices? Num ipsa Biblia tantummodo in medio posita? At muta erant, vt sunt. Num aliquibus præcipua erat à Domino iniūcta cura, vt vel inde veritatem eruerent, vel adspirante Spiritu sancto, docerentur omnem veritatem? Videlicet, aliquibus, hoc est, Apostolis. Quid? Ad Apostolos ne aliqui alij, vt simul essent iudices, & ad eundem cœtum adsciti sunt, vel Christi discipuli, siue item eorum aliqui, per quos de legalibus orta erat controuersia? neminem legimus. Apostolorum enim quibus Episcopi succedere, proprium illud fuisse iudicium constat. An verò forsan magistratum adiere poli-
ticum

ricum Apostoli, vt vel facultatem cogendi concilij, vel magistratus interuentu auctoritatem ei negotio conquirerent? Neque hoc apparet. Sed Synagoga nondum sepulta prorsus fuerat. Quid igitur? Ex ea ne aliqui assessores eidem iudicio sunt accersiti? Non fuere. Scilicet quoniam Cæsaris loco Pilatus Iudæam administrabat, aliquid erat Cæsari deferendum, vt synodus illa rite haberetur? Non est factum: Nec Cæsar, neque Pilatus erant Christiani. Quid si fuissent Christiani? Si Christiani fuissent, ijs, quos Christus Ecclesiæ iudices delegerat, in salutis negotio parere, non præesse debuissent. At non amplius habemus Apostolos: quam tu nunc (dicent) actionis viam institues? Nisi habemus Apostolos, Apostolicum non amissimus exemplum: Apostolis succedere qui Ecclesiam regerent, ac huiusmodi quæstiones, quæ nunc iterum excitatæ sunt, soluerunt. Viuit autem idem spiritus, & vsque ad consummationem seculi eodem in Ecclesiæ culmine viuet, qui regebat Apostolos. Ad illud igitur Hierosolymitanæ Synodi exemplar prouoco, si verbum Dei spectandum sit, vt est maxime spectandum. Nec video, quantumcumque habeatur conuentus, si careat auctoritate, forma, legitimis iudicibus, spiritu Dei, vt solidi aliquid vmquam vsquam constitui possit. Hic, credo, vrgebunt. Nostri sunt Apostoli; nostri sunt Evangelici; Dei codicem & verbum habemus. Quid igitur obstat, cur talium vera nō sit auctoritas, forma, iudicium, spiritus, ac propterea solidissimum in re fidei aliquid inde statuatur: A u d i o. Et quære-
re possim, cur igitur inter istos vestros (si Deo
B placet)

placet) Apostolos, & Euangelicos numquam cōuenit? Sed posterius ista. Iam ergo quem nam tribuent Catholicis in synodo locum? Si nullum, quorsum par omnium, ac liberum esse volebant suffragium? si aliquem, voluntne eos esse iudices? Non prorsus, inquit; nam & idē vt reliqui possint, oportet. Saltem igitur pares fecerint. Quod cum vtrique annuent, numquam sane inuenient parem antiquitus vlli sectæ delatam esse cum Catholicis auctoritatem in iudicando. Si enim verbum Dei attenderis, id, quod protulimus, aduersatur. sin cetera exempla petantur, nulla in Christi Ecclesia extant. Idem dixerō de forma, quæ vbi in aliquibus hæreticorum conciliabulis visa fuisse videbatur, ilico tamquam personatus aliquis histrio, euauit. Multo magis idem afferam de Spiritu Dei qui calidum efflare, ac frigidum, amarum emittere ac dulce ex eodem foramine non solet. Verum faciamus hæc omnia (quæ tamen portenta sunt) esse possint, ac veniamus ad rem. Eandem ne quoque Calvinianis, quam Lutheranis potestatem in isto, quæ cupiunt, conuentu tribuent? Quidni, inquit? Nam & ipsi Christiani sunt, aiunt, & eorum causa agitur, cum de communi salute agitur. Esto. At si qui alij sectarij fuerint, qui istas rationes afferant, puta nomen Christianum, & communem causam num istos explodendos existimauerint? Si verbum Dei admiserint, inquit, ad sint necesse est. Et ad sint, inquam, vt præ sint? Vt præ sint & isti, aient. Igitur & omnes Confessionistarū, seu Protestantium omnes Calvinianorum, & Zuingliuanorum, omnes Anabaptistarum, omnes Picardorum, omnes

Arianorum, omnes Puritanorum, ac breui, qualiūcumque denique fuerint greges intersint, ac, quod caput est, ut præsent, atque eādem æque auctoritatem habeant, opus erit. At hosce, dicent, nolumus omnes: Anabaptistas enim, & Libertinos, atque Arianos, Calviniani, & Lutherani non admittunt, licet idem in plerisque sentiant, & ex his ij propagati sint. Quid ergo? inquit illi. An non Christiani sumus ut vos? nonne causa hæc omnium cōmunis est? Aliud ne quàm Dei verbum profite-mur? an prædicamus? Quin etiam, si vos Lutherani purum Dei verbum, purius autem Calviniani, purissimum reliqui & Anabaptistæ iactatis; nos tamen, inquit Trinitarij & Ariani, atque de antiquissima Ebionitarum stirpe prognati, Quintā ipsam essentiam verbi ipsius diuini expressimus, & hausimus. Porro addent, plures sumus nos vel Calviniani, quàm vos Lutherani, vel Picardi, Anabaptistæ, Puritani, Ariani, & ceteri Evangelici, quā Calviniani. plurimos enī in Vngaria, & inter Turcas habemus, qui idē credūt, quod nos; ut tātō maior nobis habēda sit fides, & deferenda auctoritas, quā vobis. Quid igitur iste vester ad hæc? Opinor, dicet, grauior ista, quàm putarā, prouincia est, nec tam ab humano ingenio, quàm à diuina Sapientia texenda, & sustinēda. Et ita sane est. Addo, si cōueniendū sit omnibus, quam tu iudicij, aut suffragiorū partem catholicis tribues? Nā si pro eorū multitudine pensāda hæc sit, cum plures catholici sint populi, qui vnius labij fideique sunt, quā quisque aduersariorū grex; æquum videtur esse, ut præualeant in iudicio qui cum plures fuerint, idem quo

que senferint. Et vero triginta testibus inter sese consentientibus maiorem fidē nemo non adhibuerit, quā centum inter sese dissentientibus. Sin quoniam plures sectæ sunt, quarum sibi Ecclesiam quæq; vendicat (vna autem interea catholicorum omnium Ecclesia est) aliqui tantum eodem numero euocandi ex vnaquaque fuerint, qui verbi Dei sensa exponant, & rei finiendæ præsent; catholicis sane fiet iniuria: Rationem enim habendam esse aut maioris partis, quæ de religione consentiat, vel plurium Episcoporum, qui vere Episcopi sint, quos esse legitimos iudices, & Apostolorum successores, plerique item hæreticorum improbare non sunt ausi. Nam & inde sese Lutherus, & sectarij aliquot legitimos fuisse missos garriebant, quòd antequam ab Ecclesia discederent, benedictionem, ac manuum impositionem ab Episcopis catholicis accepissent. Quòd si in eo, quem cogitant, conuentu non fuerit omnium Episcoporum habenda ratio, dolebunt egregie; ac qui sibi intelligunt reddendam esse Deo rationem ouium suarum, iniuria se recusatos asserēt, aut vices suas alijs Episcopis tradidisse molestissime ferent, vt quidquid denique fuerit decretum, in dubiū reuocent. Præterea, si qua de illorum successione dubitatio existit, prouocabunt ad omnes omnium populorum catholicos Episcopos, cum quibus in eadem doctrina consentiunt; ac dicent, sese non tam suam, quā illorum, quā populorum, quī catholici decessere, quā Regum, quā Imperatorum, & Pontificum, qui eadem fide censebantur, causam agi, quæ iniquo tribunali, ac prorsus aduersario subijciēda non

nō sit. Atqui si detur hoc (quod isti denique negocio in rem collato, fatentur nullatenus esse concedendum) quid Græcis facient, qui primas partes in Ecclesia Dei sibi ante aliquot secula vendicant? Patriarcha Con-
 qui, inquam, sese œcumenicos Patriarchas, & iudices orbis Christiani adhuc scribunt? Quid item Antino-
 Ruthenis, & Moscis, qui sese solos veros esse Christianos putant? Quid Moldauis, Dacis, seu Valachis; quid Mysiis, ac Macedonibus, seu Seruianis; Patriarcha Ale-
 qui pene omnes licet aliquot rebus differāt a Græcis, ab illorum tamen Patriarchis vel pendent, vel nus.
 Ecclesiæ suæ agnoscunt originem? & cum agnoscant originem, Verbum Dei admittūt, & inde laudes, hymnos, homilias, sacra depromunt? Iam ergo hoc esse difficilius fatebuntur. Quin (inquam) id ipsum tamquā validioribus argumentis vrgebunt, quodd ad sese protestātes dogmatum suorum professionem examinandam miserint, rati illi quidē, ob Græcorum erga Catholicos inuidiā, aliquid se extorturos, vnde mundo fucum facerent; sed iustissimo Dei iudicio decepti, in quorum nomina, & astum iacula illa reciderint. Itaque nouus iste in Ecclesia non militante Miles, aut serio pacem in Ecclesia Dei cupit, & eius, qui vult omnes saluos fieri, sequendam esse voluntatem haud semel orbi Christiano monstratam putat; vel si dixerit, inter istos, qui in Germania, vicinisque Regnis inter sese dissident, satis nunc esse, vt res componatur, postea vero reliqua esse tentanda, subibit res noua pericula, cum ventum fuerit ad Græcos, qui & legitimam, & vniuersalem negabunt fuisse Synodum, ad quam saltem inuitati non fuerint (id quod

Catholici semper curarunt, quidquid ipsi aliquoties recusauerint) ac nos errasse dicent, Verbumque Dei, & sententias Patrum detorqueri clamabant, qui id ipsum adhuc peruicaci pertinacia dicant, quoniam Spiritum sanctum à Patre, ac Filio procedere confitemur. Num vero, quoniam de hoc cum Catholicis Protestantes & Calviniani consentiunt, dant manus Græci? aut licet tam sæpe dederint, qui generalibus Concilijs adhibiti fidem catholicam Romanam chirographo & voce comprobauerunt, num non resiluerunt? num minus quàm antea, sicut antiquissimi hæretici, postquam conuicti fuerant, vel sese ad Ecclesiam rediisse simulant, verbi Dei deprauatores nos esse, non autumant? Hic igitur videt iste noster, in quot trias cōiicimur, si eius sequi consilium in generali libera Synodo cogenda, velimus. At maiora adhuc existent incommoda. Aut enim vult, omnes, quos diximus, qui Christiani dicantur, isti cœtui, tanquam vniuersali, & extremo iudicio interesse: aut aliquos deligi, qui vicem omnium referant. Sed primum numquam effici poterit. Ecquis enim eos caperet locus? Ecquis aleret? Ecquæ classes vniuersis traiciendis satis essent? Quoniam in statu Regna consisterent, dum hæc fierent? Idem dico de Imperio, de Rebus pub. & alijs Principum administrationibus. Quòd si alterum fiat, & (vbi in comitijs fit) deligantur aliqui, qui nomine omnium causam istam agant, putatne Miles defuturos, qui vbi ad suos redierint, illis exprobrent, eorum culpa factum, vt decernerentur, quæ decernenda non essent, deceptos, inquam, fuisse, & of-

citan

citantur diuinum Verbum esse tutatos ? Atqui nihil adhuc dictum est (quod tamen erat dicendum) de Aetiopum, & Armeniæ regnis amplissimis, de Maronitis, de Nestorianis, de Georgianis, de Christianis S. Thomæ, deque alijs, qui eodem Christi nomine ab Apostolorum tempore nuncupantur. Hos enim si euocari volueris, vides quàm longa fiet tantæ rei compositio : Sin omiseris ; eadem, quas de Græcis attulimus, difficultates recurrent : ac quidem multo maiores. Sin rursus aliquos tamen euocandos dixeris, duram, & diuturnam subibis prouinciã. Nam & linguarum varietas, & scientiarum ignoratio, sexcenta parient incommoda : Biblia verò, ac cætera, vnde ad quandam religionis speciem fuere informati, primo erunt excutienda, ne tanquam ex cænosis fontibus (vti fuere ab eorum hæresiarchis antiquitus deprauata) turbida hauriatur aqua. Sic verò ante sexennium fieri apud Syros in monte Libano oportuit, cum ijs Episcopis, qui Synodum coëgère, ac deinde Tridentinam, cæteris antiquissimis conformem non potuerunt non agnoscere. Accedit, quòd si ab conuentu isto mulieres arcueris, impotentia illa muliebri clamabunt, sibi iniustissime suffragia eripi : suam enim isthic quoque causam agi, quæ eodem baptismo tinctæ sint, & iisdem gratiæ donis ornatae ; cumque omnes laici propterea (vt eas docuit Lutherus) sint reges, cur illas ab alijs secreueris ? Si vrgeas, mulieribus in Ecclesia esse tacendum, vti iubet Apostolus, non erit impiger Satan, qui eas doceat, id tum expediuisse, quo tempore superstites erant, & præ

erant Apostoli: quum tamen & tunc non defuerint Virgines, quæ prophetarent: Verum ubi iam Dei verbum omnibus innotuit, atque omnes sunt docti a Deo, si non esse debebat distinctio Græci & Iudæi, Barbari ac Scithæ, ne debere quidem esse masculi aut sæminæ. Quare ecquid, obsecro, in ista tanta suorum licentia putabit effici posse? Romanæ quondam matronæ consternatæ procurrerunt in publicum, ac tamquam feræ bestię irritatæ, deinde emissæ, vniuersam urbem ac Senatum commouerunt, vt lex Oppia abrogaretur. Ea pertinebat ad cohibendum luxuriam, & fastum muliebrem. Coactus Cato orationem habuit, ac

Liv. li. 4.
dec. 4. dixit: Si in suas quisque nostrum matresfamilias, Quirites, ius & maiestatem viri retinere instituisset, minus cum vniuersis sæminis negocij, haberemus. Nunc domi victa libertas nostra impotentia muliebri, hic quoque in foro obteritur, & calcatur: & quia singulas sustinere non potuimus, vniuersas horremus. Equidem fabulam, & fictam rem ducebam esse, virorum omne genus in aliqua insula coniuratione muliebri a stirpe sublatum esse. Ab nullo genere non summum periculum est, si cœtus, & concilia, & secretas consultationes esse sinas. Hæc ille. Ac tamen cum rationes alias efficacissimas tantus ille vir attulisset, quibus deformitatem, quæ in magistratum præcipue cadebat, pudorémque exæquatione mulierum cum viris obiecerat, non potuit tamen euincere: Illæ vero tempore procedente maiora sumptibus suis tributa maritis imposuerunt, quàm a Romanis fuerant populis ijs, quos deuicerant, imposita:

posita: Vt si deterreri damno, ac dimoueri a proposito haud honesto tanta cohortatione nequiverint, certe quæ in negotio isto, quo de agimus, religionis, & salutis æternæ species seditioni prætendetur muliebri, multo magis acuet illarum animos, nec nisi rem affectatæ conquiescent. Neque vero Lutherani, & Calviniani Mystæ, aut reliqui soliti sunt tantum sibi in eas retinere auctoritatis, vt quacumque illarum illecebra non facillime flectantur. Scimus enim præter alia huiusmodi innumera, non defuisse mercatorum & nobilium mulieres, quæ in suis hospitij è suggestu statis diebus Euangelium familiæ, multisque alijs viris interpretari solitæ fuerant, panem item Calviniano more loco Christi ipsæmet porrigentes. Ac quid dico docuerint, & porrexerint, cum non desit, quæ caput Ecclesiæ, ac defensorem fidei se vocitet prophana mulier, ac leges de religione statuat, & Sion, vt inquit Propheta, in sanguine ædificet? Quamobrem si eam cum ipsius Regno noster iste Miles submouerit a suffragio ferendo, quantam credis facem illaturam in conuentum, quem meditatur? Mitto, quòd exemplum habet muliebris iste sexus earum, quæ olim apud Barbaros sacris operabantur: sicque vbi licentiæ porta pandetur, iam ipso animo, ni sibi mentiri velit, prospicit torrentem difficultatum erupturum. Sed cetera discutiamus: Idque constituamus in primis (quod postea planius fiet) sapientissimam Dei prouidentiam, quæ factis plus quàm verbis loquitur, voluisse varijs quidem experimentis, nullo autem rerum successu Protestantibus ostende-

re, quidquid in hac re attentarunt, diuinum haud fuisse consilium: Alioquin enim dissolutum non fuisset. Deinde demus aliquem omnino necessarium esse, qui Synodum indicat, qui præsit, qui procedentibus, in in finitū quæstionibus, modum faciat; qui approbet, qui Synodi decreta promulget per vniuersum orbem; qui eadem denique executioni mandari curet: siue is sit tota Synodus, siue quispiam ab ipsa declaratus, qui præmineat cæteris, seu siquid aliud vnquam Christianorum mentibus illuxit, quo in eiusmodi aliquem facultas ab hominibus, vel à Deo transfusam fuisse constet. Ac ne putet, à me obtrudi Pontificem maximum (quem tamen Synodi, Imperatores, Reges, Respublicæ, populi, in re fidei primas à Christo Dei filio, confelsi sunt obtinuisse) faceat nunc Pontifex Maximus, atque adeo Ecclesia catholica Romana. Iam quæro, quis nam iste fuerit. Si Cæsarem dixerò, id iste cum suis negabit: Catholicus enim cum sit videt quo nam res euaderet: cum tamen si præensam Angliæ reginam caput Ecclesiæ hæretici illius Insulæ putidissimo mendacio asserant, probabiliore prætextu Germani eum possent obtendere. At si adhuc vrsero, cur istum nolint admittere præsidem in finienda religionis causa, dicent, quæ ad Theologiam spectant, Principes Catholicos non eò percepisse, ut de dogmatibus possint decernere; quamquam si eò percepissent, non inde tamē efficeretur, ut eiusmodi iudicium ad illos esset deferendum. Euangelium porro scimus seculari potestati in fidei negotio

gotio decernendo nihil tribuere. Exempla item meliorum Imperatorum deſſe, quibus inniti poſſint. Nec (vt aliqui vellent poſſe) ceteros Reges, ac principes eorum imperijs morem geſturos: quę ſi qui non detrectarent, aut non detrectant, non fidei, ſed terrenę poteſtatis cauſſa id fieri. Eorum enim, vti terrenorum aliorum Principum, finem eſſe, vt contineant ſubditos in pace temporalī, per quam à ſpirituāli altera poteſtate, ad alteram illam ſublimiorem, & ſtabiliorem pacem adducantur. Quamobrem iſthinc nihil aſſequimur. Quod ſi, quemadmodum Centuriatoribus Magdeburgenſibus placuit, per conſociationem Eccleſiarum multarum, quę ſeſe inuicem iuuent, ſermonēque ac litteris per internuncios commeante, id eſſici poſſe putauerint, per me hoc licet tentetur. Sed videbunt exitum. Neque enim vñquam ad retinendam vnitatem concilium ſatis fuit, niſi præceptum, & ſolida alicuius auctoritas acceſſerit: Ariminenſe conciliabulum id declarauit, in quo ingemuit Chriſtianus orbis, miratus, ſe magna ex parte eſſe Ariannum, quòd ab Arianis in eo deceptus fuiſſet. Deerat quippe caput, quo ex capite vis in Concilia legitima ſemper deſluxit. Ac noſtro hoc ſeculo cum Proteſtantes eggeri plus nimio ſint, hac viam non ſuccedere, ſi verbis Magdeburgenſes negent, fateatur neceſſe eſt ipſo rerum euentu commenti ſui inutilitatem. Inuitati autem ſunt plerumque a catholicis per litteras ipſi Proteſtantes, vt ad iſtam Eccleſiarum conſociationem veniretur, cum Tridentina Synodus eſſet habenda; cui

*Magdeb.
cen. 1. li.
2. ſent. 7.
col. 127.*

cui Catholici omnes Principes per Legatos, & Theologos suos intererant. Recusarunt. Ad Electores Imperij, qui eos rogarent, misi. Repulsam passi sunt. Reliqui vitæ suæ (sed verius causæ) metuebant. Fides publica, eaque amplissima interposita est, quanta numquam ab orbe condito in eiusmodi negotio fuit. Nihil effectum. Contra, Sectarij suos quisque indixere conuentus: reliquos item ex sese prognatos non admiserunt. & dum oua sua quisque fouit, ilico vidimus serpentes erectis cristis inter sese concertantes exclusos. An vero isti nouitij consiliarij Catholicos vmquam inuitarunt, vt saltem ad sese irent, vnâque cum illis pari potestate de religione decernerent? Ignotum. Quid dico, vt suffragium ferrent, quibus neque vt interessent, permissum est? Et mirum illud est enim (quod sæpe dicendum istis esset) cum libertatem illam suæ conscientiae vbique apud alios velint, eandem apud se in hac quoque re tanta nemini Catholicorum esse pati. Quin etiam cum nostri ab ijs comiectus liberi litteras perijissent, ac quacunque ratione opus esset, paratos esse sese catholicæ fidei veritatē tueri pacatissime exhibuissent, carnifices & equulei parati fuere: cūque eos in suas sectas terrore, ac minis pertrahere nequiuisent, in partes horrendo spectaculo disciderūt, ac volatilibus membra eorum, tamquam escam proiecere, præclaro illo (si Deo placet) ac modestissimo pacis, quam noui è cælo cadentes Catones in mundum intulerant, Euangelio. Id in Anglia plurimis, etiam nouissime. Id in Belgio, non ita pridem: id paucos

cos ante annos in Gallijs : id in Germania initio
factum : ac factum quidem , cum nulladum pro
aliquibus eorum ſectis vlllo in publico , & legiti-
mo conuentu vocatis rite Catholicis aduerſus nos
quidquam fuiſſet adiudicatum. Nam ſi Catholici
lupos ab ouili arcent , id faciunt , quòd generali-
bus Synodis , omnibùsque præmonitis , ac præ-
ſentibus Legatis Chriſtianorum Principum , hæ-
reſes iſtæ ex Dei verbo , & Eccleſiæ conſenſu , cu-
ius Spiritus ſanctus doctor eſt , ſexcenties damna-
tæ ſunt , & anathemate conſoſſæ. Ac certe nemo
eſt , quin ſua in adminiſtratione abſurdum eſſe ar-
bitretur , legitimæ & auitæ poſſeſſionis formu-
lam non habenti , quidquam iudicandum relin-
quere. Quã ſi hæretici habuiſſent , quid primò ſi-
mulatione , deinde ferro , mox ſacrilegijs , & incē-
dijs , denique violenta ciuitatũ , & regnorum vſur-
patione fuerat op⁹ ? Fortaſſe igitur dicet is , quicum
rē habemus. Mittam⁹ reliquas ſectas : ſit inter Ca-
tholicos , & Calvinianos negotium. Hic nolo diſ-
quirere , id ne ex animo dicat : Sic enim Huſſitæ ,
cum ſeſe in anguſtum redactos cerenerent , Ca-
tholicis quadantenus adhærere cupiuerunt , non
vt adhærerent , ſed vt aliqua ratione tantisper
conſiſterent , dum Catholicos eiicerent , aut ſibi
ſubijcerent. Sic Antuerpiæ , vt Lutherani ſoli hæ-
reſes ſuas ſpargerent , Catholicos hortati ſunt , vt
ſimul Calvinianos expellerent. Sic Saxonicarum
in Tranſyluania ciuitatum , vt ne a Calvinianis
iſdem atque ab Arianis opprimerentur , vnitatis
ſtudio cum Catholicis ad eundem finem obten-
derunt. Sed addit : vbi inter nos conuenerimus ,
Luthe

Lutheranos vocabimus, qui si accesserint, atque sese nobis adiunxerint, reliquæ sectæ facilius in vnam & eandem sententiam concedent. Accipio. At sodes, si, hoc tentato, Catholici tamen, ac Calviniani cōuenire de omnibus nequeant, qui nam finitores erunt causæ? Ad verbum ipsum Dei rebibit, opinor. Atqui & ego ad Dei factum, quod initio attuli ex verbo Dei, ad legitimam nempe Synodum, cui præ sint non qui sese iudices faciunt, sed quibus à Deo, & ab Ecclesia perpetuam constat fuisse auctoritatem. Quid vero, inquam, si neutra pars aliorum interpretationi assētire voluerit? Assentiet, velit, nolit, aiet. Verbum enim Dei gladius acutus est, pertingens vsque ad interiora velaminis, discretor cogitationum, & lucerna pedibus hominum. Id optime. Verum ijs, quorum cordi velamen superbiæ, ac prauitatis non est impositum. Alioquin & Iudæi, qui diuina Biblia a pueris perdiscunt; & hæretici per tot Synodos conuēti, cur percussi eò maiore cæcitate sunt, quò illustriore veritate percelebantur? Nimirum agris oculis odiosa lux; & quod de Fausto Manichæo optime dixit D. Augustinus, ad reliquos qualescūque hæreticos pertinet. Dixit Faustus, se omnem Moysis scripturam scrutatum, nullas ibi de Christo prophetias inuenisse: cui cito respondeo
 ” (ait August.) quia non intelligit. Et, si cur non
 ” intelligat, quispiam quæsierit; respondebo, quia
 ” inimico, quia auerso animo legit: quia non ideo
 ” scrutatur, vt sciat, sed quod nescit, scire se putat. hæc præsumptio tumidæ arrogantiae, oculum
 ” cordis vel claudit, vt omnino non videat; vel dif-

*Aug. de
fide cōt.
Manich.
c. 38 &
cōt. Fau-
stum lib.
16. c. 14*

stor

torquet, ut peruerse videat, & aliud pro alio probet, aut improbet. Hæc peritissimus ille Pater, qui norat hæreticorum astutias, & cæcitatem. Preterea esto, quod dicit, Verbum Dei ad compositionem Catholicos cum Calvinianis compulsurum: Sed ubi nam vmquam id contigisse ostendet? Quid dico Catholicos? Protestantes ipsos cum Calvinianis, aut cum reliquis, quos ex sese ortos, degenerasse dicunt: Amplius dico, Protestantes inter sese. Quod si neque isti in rebus summi momenti consentiunt, ad quem ibimus, unde solidæ concordæ spes sit? Quæ tota res, ut liquidissime pateat, neque vero Catholici Principes seducantur, quibus à politicis nomine, re vero ipsa non Christianis, imposturæ istæ obtruduntur; altius repetendum est, unde hoc seculo ortum habuit prouocatio ad Concilium: quidve deliberatum sit ab hæreticis postquam indictum fuit: quid deinde ab ijs scriptum, cum absolutum est: quid denique factum siue à Catholicis, siue ab hæreticis, ut, quæ inter istos controuersia oriebantur, componerentur. Lutherus igitur, ut pedem aduersus Ecclesiam figeret, ad liberum (vti aiebat) ad Christianum, ad legitimum, ad congregatum in Spiritu sancto Concilium, vnà cum suis ecclesiis prouocauit initio. Indicitur Concilium Tridentinum. mox nebulo non tam sententiam mutat, quàm prodit, quod coquebat in animo. Illico enim non solum improbat Concilium illud, verum etiam omnes Synodos, quotcumque omnibus fuere seculis, reprehendit. Hierosolymitano, cui Apostoli interfuerunt, Spiritum

san

sanctum adesse negat. Nicæni primi Concilij articulos vocat fœnum, stramen, ligna, stipulas: Hęc eadem in secundo, tertio, quarto agnoscit. Reliquis autem potestatem nullam concedi decidendi, quæ decernenda, statuendæque sunt. Et quid opus est verbis (inquit) etiam si omnium Synodorum decreta possēt per infundibulum demitti in tuum corpus: tamen nondum esses Christiahus. Cernitis, qui Lutherani estis, quænam pestis simplicissimam, ac nobilissimam prouinciam infecerit?

At Melanchthon cum causas enumerat, cur Lutherani non accesserint ad Concilium, duas in legitimo Concilio condiciones requirit. Priorem, vt omnes homines docti, siue Sacerdotes, siue laici sint, ius suffragij, etiam decisiui, habeant. At dictum est supra, quot incomoda inde sequerentur: præterquàm quòd maior quæstio esset, qui nam, & cur habēdi essent docti, quos eiusmodi veller. Secundam, vt fides publica detur a Cæsare nō solum personis, sed causæ: nempe ne non modo hæreticus puniri queat, qui Synodo non pareat, verum neque dogmata quantumuis hæretica dānari possint, licet Theologi Lutherani ea defendere nequeant. Quæ conditio sine fronte, sine sale, a seculo vero etiam in tribunalibus ipsis ciuilibus inaudita est. Ecquid enim decerneretur in Synodo, in qua nec personæ, neque sententiæ damnari possint? Quorsum itinera, sumptus, pericula, disquisitiones susciperentur?

Calvinus etiam docet, Concilij sententiam præiudicium, non iudicium esse, deque ea sententia posse, ac debere quoscumque, & maxime priuatos

uatos homines iudicare. Quod quid est aliud, quàm vt numquam quidquam finiat, perpetuæ sint lites, & hæreses?

Secuti spiritum istorum phanaticum sunt isti mediatores Illiricus, Carolus Molinæus, Martinus Kemnitius, & alij, inter quos adscribi Miles iste voluit, qui aduersus Tridentinam Synodum scripserunt. Quod cum fecissent, Catholici quidem concordēs tessera fidei accepta permansere; hæretici non modo abierunt retrorsum, sed sine vlla tessera, & regula fidei, dum oblatrant Catholicis, inter sese dissecantur & pereunt. At videamus, quid antiquis seculis fecere Catholici. Symbolum certe fidei suo tempore ediderunt Apostoli. Quod & stetit. Si qui hæreses vllas aduersus illud inuexere, non nouum, neque fidei nouellas cōfessiones de suo capite permissum est alicui promi: Vberius illud ipsum Symbolum Nicænæ Synodi Patres, hoc est coacta legitimè in apertum Ecclesia declarauit. Sic qui Ephesinæ, Constantinopolitanæ, Chalcedonensi, ceterisque veris Synodis interfuerunt, eodem postea in proposito mansere. ac si qui Satana instigante postea recesserunt, stetit tamen semper Ecclesia catholica, eademque dixit, ac sensit: Et cū sensisset, certissimam per manus suorum hæreditatem posteritati legauit. Ne longius abeamus. Tot Christiani orbis Episcopi, atque Theologi, cū Tridentinam Synodum vnanimēs admisissent, eamque fidei doctrinam in Italiam, Germaniam, Gallias, Hispanias, Indias importassent, auditū ne aliquid eiusmodi est, quod paucissimos ante annos

vna in Saxonia tanto labore quatuor Ministri, Principe summopere adiuuante, sua illa in concordia discordi procurarunt? Qui igitur Catholici sunt, ij ad vnum omnes eadem dicunt, ac sapiunt, Qui etiam consecuti sunt Episcopi, eam ipsam fidei professionem habent, ac seruant: quod quidem Spiritus sancti iudicium est, & vna Ecclesiæ nota. Contra igitur hæretici cùm facerent; tentassent autem varijs conciliabulis, siquam inire inter se concordiam possent, sederunt potantes & edentes surrexerunt ebrij, ac dissidentes.

An cum fieri non possit, vt eo modo, quo vellent hæretici, vniuersale Concilium liberum cogatur, saltem nationale Ecclesiæ Gallicanæ indicendum sit ad dirimendas lites, quæ de religione existunt.

AT abscedant modo ista, quibus male confarcinatas Militis rationes euicimus. Demus, Nationalem (vt vocant) Ecclesiæ Gallicanæ cogendam esse synodum: Quæro, ecquid putat hac Gallicanæ Ecclesiæ voce designari? Si qualem habuimus à tempore Clodouei, eadem eiusdem fidei, sacramentorum, rituum serie, numquam intermissam, quam quidem si homines negent, parietes ipsi, templa, aræ, libri, leges passim testantur (ac ne testatissima esset, tanto opere cõniti sunt Caluiniani, vt omnia obtineretur) minimo negotio lis finietur. Quid enim Synodi Galliæ semper decreuerint, quam fidei regulam aut admiserint, aut retinuerint, ex ipsis licet intelligere.

Et

Et generales quidem totius Galliæ in ipsa sunt habitæ, Lugdunensis prima, & secunda, & Vienneſis: illæ tum pro Palæſtina recuperanda, tum aduerſus Fridericū I. Iac pro Spiritus ſācti à Patre & Filio proceſſione, aduerſus Græcos: hæ iterum pro Palæſtina, alijsque Eccleſiæ rebus, Innocentio I V. Gregorio X. Clemente V. Præter has, quatuor Arelatenſes, duæ Arauſicanæ, quinque Aurelianenſes, duæ Turonenſes; quæ licet generales non fuerint, non ſolùm tamen ab Eccleſia Gallicana receptæ ſunt, ſed & tacita Eccleſiæ vniuerſalis conſentione, Theologorumque ac Pontificum frequenti commemoratione comprobata. Hæc cum ita ſint: aut ex ijsdem, aut ex hiſtorijs petantur, qui præſuerint, quid ſtatuerint, quid crediderint. Ac nemo ſane Catholicus Gallicanæ iſtius Eccleſiæ iudicium detrectabit in Gallijs. Quòd ſi detrectent Calviniani, ecquid tum iſtis facies? an turris Babelis abſolui vñquam poterit? Addo; ſi fidem omnem antiquæ Eccleſiæ Gallicanæ demi velint, quæ vñdecim plus ſeculis durauit incolumis, prodat Miles è ſuis thecis aliam, ſi poteſt, meliorem fidei nouo conuentui habendo rationem. Verum quòd ſe verterit, cernet denique, ad ſe pertinere, quod per Pſaltem dixit Spiritus ſanctus: *In circuitu impij ambulant*; ac illud tritum: *Reorum eſt fugere*. Et interea tamen nouæ iſtius Gallicanæ Synodi promotores, fixas ſibi ſtatuerunt leges, & terminos, quos non tam tranſiliunt, quàm obtruſerunt ſine Synodis, ſine conuentibus legitimis, ſine vlla iudicij forma; ſed facta via

est vi, ferro, sanguine ab ijs, à quibus Euangelij nomen obtensum est. Habet igitur Miles, nec via quoque hac posse aliquid succedere, nisi antiquæ fidei regulæ, Ecclesiæque dederit manus.

Ad hæc accedant seculorum illorum priorum in Gallijs testes, Dionysius, Martialis, Irenæus, Remigius, Martinus, Hilarius, Paulinus, Prosper, alter Hilarius, Saluianus, Bernardus, & plurimi alij, celeberrimi illi quidem, promulgando Euangelio, hæresibus refutandis, sanctissimi vita, amantissimi pacis, quique vitas inter medios Orientis, & Occidentis fluctus sine vlllo subterfugio exposuerunt. Istorum iudicio stemus omnes in fidei formula admittenda, Quod siqui recusent, num tamquam capitosi, & patriæ spuma abijcendi non erunt? num aliqua vmquam compositio coibit? Et tamen hosce omnes recusant insignes isti mediatores, qui interim commenta vnus, vel alterius apostatæ, tamquam idola complexi, rem, vires, vitam pertinacissime pro ijs prodigunt.

Mittamus verò etiam hæc, & ij dispiciantur conuentus, quos ipsi tantum inter sese hæretici hoc ipso seculo habuerunt; Num verò extitit ex his vlla concordia? Minime gentium. Anno quinquagesimo septimo colloquium Vormaciæ, quod erat institutum inter duodecim Catholicos doctores, & Lutheranos ministros, hæc peperit. Perstiterè vnanimè vnà in fide Catholici, Quinque hæretici ab hæreticis sic dissenserunt, vt ab iisdem ex eo colloquio eiectioni fuerint, Nicolaus Gallus, Nicolaus Amsdorfius, & tres alij, quos rigidos omnes & Stoicos Lutheranos vocant.

Inde

Inde illud inter Lutheranos odium, & multiplex diuiſio, tamquam ex Satanæ ſeminario orta, ad nationes pleraſque effuſa eſt. Poſt biennium altero conuentu habito, vndecim Lutheranorum ſectæ notatæ ſunt; publicoque multorum iudicio Principum, qui à Catholica fide eſſent alieni, reiectæ. Anno ſexageſimoprimo in Luneburgenſi Lutheranorum conuentu nominatim condemnatus eſt Albertus Hardenburgius Zvvinglianus. Anno ſexageſimoquarto Lutherani & Calviniani Mulbruni conuenerunt. Præſuit pro Lutheranis Dux Vvirtembergicus: pro Calvinianis Comes Palatinus Rheni Elector. Poſt longam inter vtriuſque factionis miniſtros diſputationem, ſimultas, & odium acerrimum inter eos exarſit. Soluta colloquio, primum Vvirtembergici miniſtri de Actis eius colloquij ſcriptum edidère, quo Palatini miniſtros inſignis impudentiæ, & vanitatis arguunt. Contra verò aliud illi ſcriptum euulgarunt, & Vvirtembergicum vt mendacij, ſic falſitatis, crebro inſimularunt. Anno ſaxageſimo octauo, colloquium iterum celebre inter Lutheranos, Electorales, & Saxonicos inſtitutum eſt Altemburgi, menſibus quinque continuarum. Hinc maioribus odijs vtrinque diſceſſum eſt. Interea huius colloquij Acta Ienenſes dogmatiſtę ſuſius Germanicè, Latinèque proſciderūt. Iam de norma colloquij, deque principijs ipsis doctrinæ, inter eos conuenire non potuit: dum molliores illi, & Electorales pro norma diſputationis (præter ſacra Biblia) etiam Lutheri ſcripta omnia, ac Melanchthonis corpus doctrinæ

in auctoritatem recipi postularent: Alij verò nec omnia Lutheri scripta admittere, nisi quæ certo ipsius esse, minimèque corrupta, nec Melancthonis vlla (nisi quatenus verbo Dei consentirent) approbari voluerint. Antuerpiæ prioribus tumultibus Geusianis, Lutherani, Calviniani, vti & Anabaptistæ, numquam inter sese conuenire potuerunt, vt & priuatas ades, & omnia sic inuicem diuersa haberent, vt nefas censeretur, alterum ad alterius templa cultus, aut religionis causa accedere. Eodem tempore Confessionem fidei ediderunt Lutherani, quam postea scripto defendit Flaccus Illyricus; in qua caput 17. est huius tituli, Contra errorem Sacramentariorum.

- Vbi etiam his verbis vtuntur. Calvinistarum
- " liturgia non vno sacrilegio vitata, contaminataque est: eaque (proh dolor) innumeras animas
 - " aeterno exitio inuoluit. Alteram verò aduersam
 - " Confessionem eodem tempore in eadem vrbe ediderunt Calviniani. Sane verò colligit Brennius post finem recognitionis suæ contra Bullingerum, appendicem publicorum testimoniorum, videlicet Lutheri, Melancthonis, Lauatheri, Petri Martyris, quibus ostendit, sapius à Zvinglianis actum fuisse, vt à Lutheranis pro fratribus susciperentur, manente illa diuersa sententia de Cæna Domini; nec vmquam vllò in conuentu, aut ratione hoc impetrari ab illis potuisse. Et illustre sane illud est, quòd Catalogus librorum, qui in nundinis Francofordianis quotannis venales prostant, ita in certas non solum disciplinarum, sed & in re Theologica sectarum classes saepe

sæpe distributus sit, vt quemadmodum seorsim Catholicorum libri, & opuscula enumerantur, sic etiam in classibus distinctis Zvvinglianorum seu Calvinianorum in vna, Lutheranorum verò protestantium libri in altera recenseantur.

Sed ad alia veniamus. Notissimum orbi Christiano est, quid è conuentu Dresdensi post ple-rosque alios secutum sit nouissimè his annis. Concordia ibi summo sumptu, contentione, labore procurata est; octoginta enim millia tallerorum conuentibus ministrorum ad eam rem sæpe habendis, Princeps expenderat; dena & septem millia Smigdelinus emunxerat, atque vbi adhibita sunt omnes artes, quibus in nouam nouæ confessionis nassam miselli illi Saxones perducerentur, iam quo anno parta est, eo ipso extincta est ista concordia. Nullum igitur falsitatis apertius indicium est, quàm vbi discordia est atque inter eosdem quidem, qui eadem se profiteri alserunt. Cùm testes aduersus Christum producerentur, notat optime Scriptura, non fuisse conuenientia testimonia illorum. cùm isti eadem aduersus Christi mysticum corpus producant, quem nostrum feriunt, dum inter sese digladiantur? quam veritatem ostendunt, cùm vnitatem non habent? quid certi in alijs statuent, cùm ipsi incertissimi sint, ecquid debeant sequi? Id illud est, quod fixum, firmumque conuelli numquam poterit: neque eos, nec cæteros antiquos hæreticos consequi vñquam poruisse, ac ne consecuturos quidem posthac, vt Ecclesiam vllam habeant aliam, quàm

malignantium. Itaque licet fremant intio, confestim, tamen tamquam in firmissimum scopulum, sic in Ecclesiam catholicam irrumpentes fluctus huc illuc in spumam dissiliunt: Ergo cum Protestantes, ijque adeo, apud quos Lutheranismus erat enatus, non conuenerint, quid nobiscum conuenient? Ac tamen iudicem habuisse se verbum Dei inclamabant, ut ceteræ Protestantium ciuitates subscriberent; sed non sunt assecuti. Quare mirantur quoque plerique cordatiores hæretici, per eos, quos credebant ambulantes ad veritatem Evangelij, huius tanta claritate non potuisse tenebras illas dispelli. Et labat igitur adhuc ea ratio, quam Miles sibi persuaferat vnicam esse, controuersias de fide per Dei verbum scriptum dirimendi. Quod cum in illa Saxonica concordia (quæ in prouerbum iam abiit) reliqui ministri attentius perpendissent, quidam Admonitores Palatinatus Rheni, qui aduersus eam scripserunt, Iudicem ministerialem vniuersam Synodum ridiculè statuerunt. Ridiculè, inquam. Nam si id ex animo dixissent, cur non admisissent re ipsa omnes Synodos, quæ illorum hæreses abiecerent? Quas nisi putabant ad normam diuini verbi habitas fuisse, quibus nam argumentis effectissent, ut suas ad eandem normam habitum iri crederetur? qui præterquam quod inter se non consentiunt, iam quoque fatentur verbum Dei, quoniam ad varios sensus trahi potest, non sufficere ad iudicandum. Id quod non ipsius verbi vitio; aut infirmitati tribuendum est, sed quia illud non omnes capiunt, & propria interpretatione non

*In admo.
concord.
consider.
vls. pag.
431.*

non fit. At peragremus Vngariam, ſi quid fortaf-
ſemelius nouis illis Euangelicis illuxit. Cum Lu-
therani primo ſeſe in Tſállyluaniã inſinuafſent,
Ioannémque Principem, Ioannis Regis filium, ad
ſe adiungere ſtuduifſent, primo illexère adoleſ-
centem, vt ſub vtraque ſpecie ſumeret Euchari-
ſtiam: Is primus & latens hamus fuit ad latentem
hæreſim porrigendam. Nam vt reliqua omnia
cum Catholicis crederet, Blandrata vulpes illa
de Arianifmi ſæce prognatus, ac nouiſſimè
à fratris filio, ſacculo terra oppleto, dum
dormiret, interemptus, auctor fuit. Tum pede
extra Eccleſiam poſito, & in hæteticæ Synago-
gæ atrium illato, Lutheranus eſt factus: quam-
uis paulo antea & Lutheranam, ac cæteras
ſectas mirificè ſe deteſtari profeſſus, iuramento
quoque, Stephano, qui poſtea Poloniæ Rex
fuit, iuraſſet. Erat quidam Claudiopoli, qui
Paſtor dicebatur, nomine Dionyſius, qui ad
eam labem aſpergendam fuerat in aulam Prin-
cipis inductus. Sed quem teneas, qui & no-
lit, & nequeat ſtare? Franciſcum Dauidis iam
è Lutherano factum Caluinianum, in Diony-
ſij locum ſurrogarunt, Blandrata, & alijs.
qui propiores Arianifmo hæreſes Caluini eſſe
intelligebant, id ſtrenue curantibus. Et fa-
ctus ergo eſt Princeps de Lutherano Caluinia-
nus, cum non ita pridem hæc verba protuliſ-
ſet: Si me vmquam Caluini ſectatorem videri-
tis, canem vocatote. Sed neque in hoc hæſit,
Nam vrgente Blandrata medico corporis, pro-
ditore animæ, Franciſcus Dauidis primò, de-

deinde per eū Princeps pernegata Christi diuinitate, factus est Arianus : dignusque præceptor moriens in arce Deua, cum in phrenesim & vāsanā, coniectus in compedes, incidisset, atque ante eum Princeps pœnas dedit, qui sine sobole, sine hæreditate, sine fide descendit ad inferos, semina omnis impietatis in Transsylvania relinquens. Dum igitur hæc agerentur, & Lutherani, ac Calviniani ministri inter sese altercarentur, Deique verbum Stentoreā voce creparent, quid effectum est? Nam ex Calvinianismi collisione cum Lutheranismus, Arianismus excussus est, qui mox in flammam ingentem erupit, Vngariam vniuersam iam depopulantem, & Corano Mahometis viam sternentem. Subsecuti sunt autem varij conuentus, Tordæ, Claudiopoli, Varadini: sed otiosè ne, an impie omnia, nemo tam stupidus est, quin videat: posteritas certè mirabitur, & abyssum diuinæ iustitiæ exaltabit. Qui enim Apostolicis, & Ecclesiæ Dei saluberrimis decretis obtemperare noluerunt, Stancaro postea, ac Blandrata, & cæteris hominibus proiectitijs, quique numquam Theologica tractarant, sed eò ad licentiam profugis, & à nemine, nisi à Satana missis, dederunt manus. At cum, comitijs generalibus Tordæ indictis anno huius seculi quinquagesimo sexto, disceptatum esset à Lutheranis cum Catholicis, neque vadum reperirent egregij illi Euangelici Protestantes, ubi consisterent, Canonem his verbis non Apostolicum promulgarunt. Quemadmodum autem antea quoque Maiestates suæ benignè concesserant, ut quilibet eam, quam veller, Papisticam videlicet,

*In Domi-
nica: In-
dica, &c.*

videlicet, aut Lutheranam religionem profiteretur ; ita quoque nunc liberam dedit facultatem , omnibus, alterutram harum sequi : Rixas tamen, & iniurias inter vtrâsque sublatas esse vult, & prohibet. Sacramentariorum quoque sectam arceri, & pro iudicio Ecclesiæ Vittembergenfis proximè, sub chirographo Philippi Melanchthonis adducto tolli censet. Hæc illorum nescio quæ Maiestates aduersus Christi filij Dei Ecclesiam, & veram Maiestatem, quæ non diu passa est, se ab ijs irrideri. Eodem item ipsomet anno Albæ Iuliæ euulgata sunt alia, mitioribus in speciem verbis, quòd ad Catholicam Ecclesiam pertinet, in qua degeneres & ingratisimi, sanguine Christi in baptismo initiati, Scythicam olim feritatem, & idololatriam, vt in reliqua Vngaria, per solos Catholicos doctores exuerant, & Christum induerant. Decretum illud Albenſe his verbis conceptum & promulgatum est. De articulo religionis placet suæ Maiestati id ipsum, quod superioribus comitijs deliberatum est. Datur enim libertas complectendi vel antiquam religionem cæremoniis, & ritibus antiquis: vel Lutheranam fidem, iuxta Ecclesiæ Vittembergenfis institutionem. Censent etiam, nouas sectas, & religiones euitandas, ob id præsertim, vt fontes, & seminaria tumultuum euitentur. Hæc illi. Ex quibus videat mihi Miles iste noster, censores hosce nouos de cælo cadentes, quanam facultate Lutheranam confessionem statuunt; quo numine Ecclesiæ Vittembergenfis institutionem agnoscunt: quo ancipite spiritu Catholicam, & antiquam
religio

religionem neque diffitentur, neque excludunt,
 ac deinceps vtramque stare posse putarunt: de-
 nique quibus rationibus permoti vtramque per-
 mittant, Calvinianam, & reliquas novas sectas,
 & religiones reiiciant. Nimirum (inquiunt) quia
 fontes, ac seminaria tumultuum erant. Addidis-
 sent, hæresum, rectius dixissent. Quid enim hæ-
 resis potest nisi hæresim gignere? Neque enim
 (inquit Dominus) colligunt de tribulis ficus, aut
 de spinis vuas. At neque constitit hic res. Quin-
 quennio enim post, indictis comitijs, tertium
 » canonem ediderunt, his verbis: Quia inter Do-
 » minos Scythulos vtriusque religionis, variæ con-
 » tentiones obortæ sunt, vnde & mala plurima
 » contingere possunt: visum est Regnicolis, vt ordo
 » vtriusque partis, secundum articulos, & constitu-
 » tiones superiores, serio obseruetur: ita vt quisque
 » eam, quam vellet, religionem, & fidem ample-
 » cti; & concionatores suæ religionis liberè alere
 » possit. Quorum dum alter concionem incæperit,
 » ne ille impediatur, sed expectetur, donec perficiat;
 » perfecta concione, alter suam concionem inci-
 » pere, & in ea vtrinque liberè procedere, sacra-
 » menta quoque Ecclesiæ administrare possint. An
 » igitur isti sapientissimè fecerint, Militis iudicium
 » esto. Visum est (aiunt) Regnicolis. putaram Spi-
 » ritui sancto, & Apostolis, putaram Nicænæ Sy-
 » nodi Patribus; aut Catholicæ Ecclesiæ. Quis,
 » optime Iesu, aut legit, aut audiuit vquam le-
 » ges ferri, quibus virtus & vitium, fides ac perfid-
 » dia, religio & hæresis, pro cuiusque libidine li-
 » ceat, & impune, & quid dico impune? sed magno
 pro

proposito præmio prædicetur? Et mirantur postea, qui vel clauum Reip. illius tenent, vel ista consilia obtrudunt, si omnia susque deque eant, & ad faciem redacta sit non solum Vngaria, sed maxima Europæ pars, certiusque Catholici perfugium habeant intra Turcas, quàm inter eos: cum illic saltem antiquissimam & vnâ ipsam veram religionem possint retinere, & exercere? Quòd si persequi vellem, quæ ex ista ratione tractandi negotij fidei contigêre in Germania, in Gallijs, in Anglia, & Scotia, in Polonia, & Lituania, in Boëmia, & Morauia, & in Silesia, atque Suetia, ac denique nouissimè Dantisca in Prussia, nemo non liquidissimè cerneret, vnde non septiceps, sed centiceps ista hydra prodiit, quæ tot venenis varia illa Regna infecit, postquam splendido, & optimo Ecclesiæ lumine relicto, maluerunt tenebras, quàm lucem; & mortem, quàm vitam.

An quod neutrales quidam, & Politici proponunt, ut pars vtraque de suo iure non nihil decedat, optima sit ad faciendam concordiam ratio.

AT quidâ neutrales, qui & Politici, rationem proponunt, quæ omnes controuersias componantur, quam optimam putant. Ea est, ut quæque pars aliquid alteri concedat; decedat autem de iure suo tantisper, dum coëat pax: Alioquin aiunt fieri, ut dum zelo bono, sed non secundum scientiam, veritatem quisque mordicus tueri se putet, rupto fune in tergum vtrique cadant. Quæ verba fuerunt Erasmi, eo in libello, quem
de

de facienda Ecclesiæ concordia, siue de sedandis opinionum dissidijs, scripsit. Secuti porrò sunt alij, vti Castalio, ac qui postremò propius, sed non prorsus ad Catholicam Ecclesiam accesserunt, Iurisperiti quidam, quos solida Theologiæ fundamenta iuuiscent, si super his quæ ipsi ignorauerunt, quum reliqua ex ingenio haud malo depromerēt, laborem & operā suam posuissent. Verumenimvero omnes, quoniam proximam dissidij causam non sunt assecuti, ecquas, obsecro, vniquam controuersias sustulere? aut quosnam populos ad vnitatem fidei reuocarunt? Quin etiam cum inter sese non consenserint, factum est, vt Deus (qui non est dissensionis Deus) ipsos abiecerit, nec sacramento pacis, hoc est diuino Eucharistiæ mysterio, dum morerentur, dignauerit, æterna nimirum pace hîc, atque altera in vita priuatos. Ac quidem, quantumcūque dissideant partes, fatebuntur, Ecclesiam, quoniam Christo innixa est firmissimæ petræ, nunquam concuti, aut concidere posse, sed stare, ijs cadentibus. Hîc ergo latet anguis. Primò, quòd sese ipsam statuerint esse Ecclesiam, aut natiua Ecclesiæ germina, qui neutrobique cōsistentes, medium quoddam iter (sapientissimi videlicet, & beatissimi omnium) tenuere. Sed istud medium hominum genus nunquam ipsa monstrauit Ecclesia, nec, qui eam rexit, Spiritus sanctus: Quid ergo istis credes? Præterea, patet ne ista Ecclesia, an inuisibilis est? Si patet, & tamquam tribunali suus est ordo, & ius, eius iudicio subdamur necesse est; idque optimum consilium esto, de iure, hoc est de iudicio, & affectu proprio, vt quisque decedat,

cedat, & captivum se reddat in obsequium eius, quæ est columna, & firmamentum veritatis. Sin invisibilis est, ad quam ibimus, quippe quæ nemini non solum concidisse, verumetiam fuisse appareat? Et vero aliquis fuerit vivum Ecclesiæ membrum, qui nil sentiat, sed tamquam neutralis è specula cladem istam ingentem conspicatus ad tantam Ecclesiæ plagam nil sentiat, quin ad confessionem ac defensionem fidei accurrat; quum dictum sit: *Qui non est mecum, contra me est.* & *Qui non congregat mecum, dispergit.* & : *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem?* Et anguem igitur latere sub eo dixi, quod iidem mediatores, sese constituerunt Ecclesiam, cum Ecclesiam (hoc est eos, qui ei legitimè præsunt, aut præfuerunt) mediatricem (vt ita dicam) & ad quam omnis de fide quæstio referenda sit, constituere debuissent. Præterea & sub altero illo anguis latet, quod aliquid putent detrahi, aut concedi posse de articulis fidei, de sacramentis, de diuino verbo; quod à nemine, ne à summo quidem Pontifice ipso, aut à Synodo quantacumque vniuersali legitimè congregata, & confirmata, attentatum est vmquam: quippe haud dominantur fidei, sed dispensatores (vt inquit Apostolus) mysteriorum sunt; Diuinæque stat sententia, vt neque apex, vel vnum iota mutetur eorum, quæ æterna lege sancita sunt. Itaque neque Sacramentorum numerus, neque Symbolum fidei, nec canon diuinarum Scripturarum, neque tradita à Spiritu sancto in Ecclesiasticarum omnium rerum declaratio, im-

mutari

Mat. 12.

Rom. 10.

mutari potest; quidquid mentiri audent, qui denique Synodos omnes sustulere, verbum Dei decurtarunt, Sacramenta vel abiecerunt, vel infirmarunt, & egena blasphemarunt esse elementa. Hæc verò quum axiomata & principia supponenda sint, si prætextu pacis auferantur, ecquid inde deduxeris? Quare stent oportet inconcussa. Qui autem secus compositiones antiquitus rentarunt, non pacem, sed summas calamitates inuexerunt in Ecclesiam Christi. Pleræque enim propterea prouinciales Synodi irritæ fuerunt, quales Carthaginiensis sub Cypriano, viro licet sancto: Antiochena nonaginta Episcoporum; Seleuciana; & aliquæ, quæ videbantur quoque esse generales, quæ quidem à capite non vocatæ euanuerunt in fumum, Ariminensis Constantinopolitana sub Leone Imperatore, trecenti quamuis adessent Episcopi; Synodus in Trullo sub Iustiniano Imperatore, & Ephesina secunda, quæ ideo Concilium prædatorium dictum est, quum in eo, repugnantibus Pontificis Max. Legatis, omnes fere Episcopi in sententiam Dioscori Alexandrini hæretici concessissent. At scimus, Gothorum gentem simili fraude in Arianos fuisse laqueos inductam: Vrphilas enim Gothorum Episcopus, pecunia corruptus, Gothis persuaferat, inter dogma Catholicum, & Arianum, verbi potius quàm rei esse discrimen. Venerunt ergo inde exsuxerunt, quod ubi præcordia tetigit, gens illa à fide miserrime periit. Sic Valens, & Vrsatius, Arianorum Episcopi, vnus ioræ interpositione in voce hac homousij, dū pacis studium

*Aug. lib.
1 de bap.
contra
Donat. c.
18 Socra.
eccles. hi-
sto. lib. c.
1. & 13.
Idem lib.
2. c. 31.*

*Hierony.
dial. adu.
Lucifer.*

atten

attendant, iugulum Chriſtianæ religionis vniuerſæ petierunt. Quamobrem viri ſancti exhorruerunt iſtorum mediatorum dolofas Satanæ artes. Diuus Baſilius, quum à Valente Imp. Ariano rogaretur per Præfectum, vt amicitiam cum eo cohereret, ſimul item, ne ob exiguam dogmatis controverſiam turbari ſineret pacem Eccleſiarum, reſpondit, ſe magni pendere Imperatoris amicitiam, ſed nihil poſſe cedere de dogmate, dicens: Qui diuinis enutriti ſunt eloquijs, ne vnam quidem ſyllabam de diuinis dogmatibus corrumpere patiuntur, ſed pro his (ſi contingat) omnes mortis ſpecies amplectuntur. Et S. Chryſoſtomus, quum illud Apoſtoli tractaret: *Quantum in vobis eſt, pacem cum omnibus habentes; Qua tui* (inquit) *ſunt officiij, præſta, nemini dans anſam ſeu belli, ſeu diſſidij, ſiue Iudæo, ſiue Græco. Si verò alicubi pietatem labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, ſed genereſe perſiſte ad mortem uſque.* Quamobrem qui pacem alicubi conciliare ſtudet, Petrum, cui Eccleſia commiſſa eſt, imitetur, cui dictum eſt: *Oc-* Rom. 12.
cide, nempe Gentilem, vel hæreticum, vel Iu- Athenum
dæum, hoc eſt, prius errorem in his interfice, & 10.
ſic manduca, nimirum in Chriſti, & Eccleſiæ corpus trahere. Id igitur ni fiat, fruſtra omnis labor ſumitur: quoniam Dei ordinationi quis reſiſtit? Cæterum, quòd ad legum rigorem remittendum, & ad pœnarum condonationem pertinet, ſapiſſime Eccleſia tranquillitati conſulens, id fecit, ceſſitque, ac plus nimio forſan conceſſit, vt Imperia & Regna Catholicam retinerent, aut recu-

D

perarent

perarent fidem : vt hæc in parte nemo iure conqueri possit. Et Episcopatus, templa, agri, ciuitates, prouinciæ, in hæreticorum manus quum venerint, sacrilegèque omnia direpta sint, num non, si nunc ijdem populi auitam religionem non simulatè velint amplecti, accurrent Catholici, vt liberalissime ijs peccata condonent, gratulentur, habeant eos pro fratribus? Sane qui sanguini suo non parcunt, vt eos lucrentur, libentissimè, ac faciliore negotio hoc alterum præstabunt.

An aliquis alius denique modus ab antiquis, siue Catholicis, siue hæreticis, adhibitus sit pacandis tumultibus, Qui item istis, qui de religione in Gallia exorti sunt, posset vtiliter adhiberi.

Q Vi totas ingenij vires intenderunt in tollendas seditiones, hi tria sibi spectanda proposuère. Primò, Eos, qui possent gliscenti morbo adhibere medicinam: Deinde reliquos, qui essent sanandi: Denique ipsam medendi rationem. Et prisca quidem Irenarchas vocarunt, qui pacandis ciuium animis præerant; qui & Seruatores loci, & Hiocolytæ, & Expulsores latronum dicebantur: quorum officium omnibus prouinciarum Rectoribus, & Rerumpub. administratoribus mandabantur Principum constitutionibus, & Pontificum Maximorum decretis. Et verò si in tanta re Irenarchæ socordes fuissent, auto, vel, (si qui essent inopes) verberibus, & exilio

*l. unica.
C. de Irenarchis.
li. ii.
in Authent.
ut nulli iudici.
§. i.
in Authent.
de mād.
Princ. §.
deinde.
col. 3.*

& exilio mulctabantur. Irenarchas autem deli-
gebant non tam eloquentes, quàm probos, &
prudentes, atq; interdum qui seditiosis ipsis essent
sic grati, vt tamen propterea à recto ne deflecte-
rent. Scilicet ad res salutare in animos hominum
turbulentorum transfundendas, solidum, synce-
rum, ac mundum vas non minimum valet. Ac sanc
ipsi quoque ethnici, si quis inconstans, duplex
animo, claudicans in vtramque partem, facinoro-
sus fuisset, hunc prorsus ablegandum ab hoc mu-
nere censebant. At si ad eas, quas diximus, dotes,
sedula diuini auxilij imploratio accedebat, &
solertia, ne per longas moras turbæ conualesce-
rent, ita vt (quemadmodum in morbis quibus-
dam grauioribus necesse est) diligenter amputa-
rent serpens malum; in reliquis verò minus perni-
ciosis, aut contagiosis maturius incederent; hi ma-
xime idonei componendis rebus habebantur. Et
hoc quidem ad Irenarchas. Ceterum, quod atti-
nebat ad eos, qui sanandi erant; non vnum habe-
bat caput: Alia enim plebi, alia singulis personis,
alia seditiorum auctoribus; alia viris, alia fœmi-
nis; alia iunioribus, alia natu grandioribus reme-
dia adhibebantur. Nempe alia quoque vbi non est
colluctatio cum carne tantum & sanguine, verum
etiam cum spiritualibus potestatibus, ac Satana,
qui perpetuo quærit quos deuoret. Sed ciuiliū
dissensionum remedia omnia ferè erant, Indaga-
tio, Transactio, Vindicta iudicialis, vis armata,
submotio causarum, è quibus oriuntur seditioris,
& præcautio futurarum. Indagationis autem dux

*Bald. in
l. nullus.
C. de
summ.
Trin.
Epist. 1.
Alexan-
dri, &
epi. An-
theri Pa-
pe.*

partes erant, quæ etiamnum sunt, Delatio, siue Denunciatio, & Iudicialis cognitio. Quæ omnia cuiusmodi esse debeant, iuris Ciuilis, & Canonici periti satis norunt. Conradus autem Brunus accuratè etiam inter alios egit sex libris, quos de seditiosis scriptos reliquit. Verùm cum hæc ita habeant, nunquam in seditione, quæ orta sit ob causam Religionis, sedanda, exemplum aliquod antiquitus occurreret, quo vel hæresis cum Catholica fide coire potuerit, vel Irenarchæ, publica auctoritate delecti, rem ad exitum, salua vtraque parte, potuerint adducere. Et Apostolus quidem, quum aduersus sese tumultuarentur Iudæi, quorum alteri erant Sadducæi, alteri Pharisei, vsus est ea ratione, vt resurrectionis veritatem, quam horum credebat pars, aduersus alteram partem obijceret: *Viri fratres* (inquit) *ego Phariseus, filius Pharisei, de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor.* Et cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Phariseos, & Sadducæos, & soluta est multitudo, & factus est clamor magnus. Et exurgentes quidam Phariseorum (nam & illi resurrectionem mortuorum esse dicebant) pugnant, dicentes: *Nihil mali inuenimus in isto: quid, si Spiritus locutus est ei, vel Angelus?* Sic igitur tumultum ab se auertit Apostolus. Ecclesia verò tum eius seculi, tum quæ postea fuit, anathemate feriens pertinaces in hæresi, quos videbat spargere dissensiones, abscindebat ab sese, ne pars sincera inficeretur. Theodosius autem Imperator, promulgata aduersus omnes hæreticos

Aduum
23.

tos lege, vt quisquis eorum Clericus, vel Episcopus, vbilibet esset inuentus, decem auri libris mulctaretur: plerique eius pœnæ metu, animaduertentes, nil in ijs hæresibus dignum, propter quod tanta pateretur, mox ad Catholicam veritatem redierunt; & ita dissipata est Donatistarum, & Circumcellionum coniuratio. Accessere postea etiam aliæ pœnæ, capitis, & ignis, de quibus egimus supra.

August. episc. 50. ad Bonifacium Constantinem.

At quærimus (inquit Miles) non Indagationem, non Vindictam iudicialem, non vim armatam, sed transactionis aliquod genus, quo ista olim sine sanguine composita sint. Atqui planissime ostensum est, laterem (quod est in proverbio) lauissse eos, qui vnquam attentarunt, hæresim cum Catholica fide coniungere, ac quasi duas constituere in vno corpore animas informantes, & intelligentes. Itaque peccatum hariolandi est, nolle diuinæ ordinationi acquiescere. Quod si Miles causam adhuc quærit interiorem (quæ tamen ex ijs, quæ diximus, elici potest) ea sine dubio est, quod nulla transactio de iniusta, vel inhonesta re sit ineunda: in hanc enim cum Dei consilium non concurrat, dissoluatur ilico & euanescat, necesse est. Et consilium Dei isthuc haud concurrere, certissimum est, cum neque cibum habere, neque Aue dicere hæreticis, admoneamur Apostolicis, hoc est Spirit⁹ sancti, præceptis. Res verò tanta ista est, quippe (quod antea diximus) cælestis vitæ radicem (nempe fidem) attingit, vt veteris quoque Testamenti tempore seuerissimè

Deut. 13. prohibita fuerit. Sic enim scriptum est : Si audieris in vna vrbiū tuarum , quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum , dicentes aliquos : Egressi sunt filij Belial de medio :ui , & auerterunt habitatores vr-
bis tue , atque dixerunt : Eamus , & seruiamus dīs alie-
nis , quos ignoratis : Quare solícite , & diligenter rei ve-
ritate perspecta , si inueneris , certum esse quod dicitur , &
abominationem hanc opere perpetratam , statim per-
curies habitatores vrbs illius in ore gladij , & delebis
eam , omniāque qua in ea sunt , vsque ad pecora . Quic-
quid etiam supellectilis fuerit , congregabis in medio pla-
tearum eius , & cum ipsa ciuitate succendes ; ita vt vni-
uersa consumas Domino Deo tuo , & sit tumultus sem-
piternus . Non edificabitur amplius , & non adhærebit
de illo anathemate quidquam in manu tua , vt auerta-
tur Dominus ab ira furoris sui , & misereatur tui , &c.
Hæc Deus . An ne verò (vt ad id redeam , quod
dixi) iniustius quidquam , vel turpius est , quàm
pacisci , vt Catholici cum hæreticis in fide , ac
religione communicent , vt Tempia , & Episco-
patus retineant , quos per vim occuparunt : vt
falsare pergant diuinum Codicem : vt innocen-
tem pueritiam imbuant pestilentissima hæresi :
vt decreta antiquissima , & optima tollantur : vt
semper in peius ruat Christiana respublica : vt spe-
cie religionis , asylus impune pateat , quò scelera-
tissimi quique confugiant ? Et patet certè , cum
cæci ipsi viderint , Imperia & Regna omnia ceci-
disse , vbicumque ista transacta sint . Hinc enim
Iustitium quoddam , quo leges , & Principum au-
thoritas silent , arripiunt sibi subditi , móxque do-
minatio

minationem omnino spernunt, & Maieſtatem
quantamcunque non iam comiter obſeruant, ſed
licentiſſimè blaſphemant, minimamque occaſio-
nem naſti, ad ſolitas defectiones reuertuntur, ma-
iorem ſemper ſibi dominatum ſtruentes. Vt in
iſtos cadere poſſit appoſitè, quod dixit *Quinctius*
Conſul, cum *Æqui*, & *Volſci* Vrbi imminerent.
Discordia (inquit) ordinum, eſt venenum Urbis *Lin. lib. 3.*
huius, Patrum, & plebis certamina: dum nec no- *ab urb.*
bis imperij, nec vobis libertatis eſt modus: dum *cond.*
tædet vos Patriciorum, hos plebeiſorum Magi-
ſtratum ſuſtulere animos. Proh Deum fidem,
quid vobis vultis? Tribunos plebis concupiſtiſti,
concordiæ cauſa conceſſimus: Decemuiros crea-
ri deſideraſti, creati paſſi ſumus: Decemuiro-
rum vos pertæſum eſt, abiſſe Magiſtratu, ma-
nente in eoſdem priuatos ira veſtra: Mori, at-
que exulare nobiliſſimos viros, atque honora-
tiſſimos, paſſi ſumus: Tribunos plebis iterum
creare voluiſti, creaviſti: Conſules facere veſtra-
rum partium, eſſi Patribus videbatur iniquum,
patricium quoque Magiſtratum plebi donum fie-
ri vidimus. Auxilium Tribunicium, prouoca-
tionem ad populum, ſcita plebis iniuncta Patri-
bus ſub titulo æquandarum legum, noſtra iura
oppreſſa tulimus. Quis finis erit discordiarum,
& quando communem hanc patriam eſſe lice-
bit? Victi nos æquiore animo quieſcimus, quàm
vos victores. Satis ne eſt vobis; vos metuen-
dos eſſe? Aduerſus nos Auentinum capitur, ad-
uerſus nos Sacer occupatur mons: Eſquilias;

quidem ab hoste prope captas, & scandentem in aggerem Volscum hostem nemo submouit, in nos viri armati estis, &c.

Cæterum quoniam & veteres hæretici, qui rem olim potiebantur, & adeo recentissimi quidam Consiliarij alios transactionum modos percontarunt; hos etiam expendamus, ut denique germanum, hoc est verissimum, inuaniamus. Mitto autem minas, promissa, tormenta, astum, fraudesque alias innumerabiles, quibus Imppe. hæretici, & hæresiarchæ conati sunt Catholicos ad sese auertere: refertæ enim sunt historiæ passim. Hunericus Vuandalorum Rex, qui Arianam & Anabaptistarum labem erat amplexus, quum Episcopis Catholicis accersitis, instituisset de Religione colloquium, iussit, eis ostendi chartam inuolutam, dicique: Dominus noster Rex Hune-

*Victor li-
bro 3. de
persecu.
Vuanda-
lorum.*

” ricus, licet doleat, quod fueritis contemptores,
” & adhuc voluntati eius obedire tardetis, ut eius
” efficiamini religionis: cuius ipse est; nunc tamen
” bonum de vobis cogitauit: Si iuraueritis ita ut
” quod ista charta continet, faciatis, dimittit vos
” Ecclesijs, & domibus vestris. Ad quod vniuersi
” Episcopi responderunt: Semper dicimus, & dixi-
” mus, & dicturi sumus, Christiani sumus, Episcopi
” sumus, Apostolicam fidem vnam & veram tene-
” mus. Factoque potest confessionem silentio mo-
” dico, illi, qui fuerant à Rege destinati, festinabant
” extorquere Episcopis sacramentum. Tunc bea-
” ti viri, Hortulanus, & Florentinianus Episcopi,
” pro omnibus, & cum omnibus dixerunt:
” Numquid animalia nos irrationalia sumus, ut
”

nef

nescientes, quid charta contineat, facilè, aut temerè iuremus? Accelerauerunt quoque illi à Rege destinati, scripturæ eius propalare tenorem, qui huiusmodi sermonibus fuerat coloratus: Sic enim calumniosa series continebat: Iurate, si post obitum Domini nostri Regis, eius filium Hildericum desideratis esse Regem, vel si nullus vestrum ad regiones transmarinas epistolas diriget: quia si sacramentum huius rei dederitis, restituet vos Ecclesijs vestris. Cogirauit tunc multorum pia simplicitas, etiam contra prohibitionem diuinam, sacramentum dare, ne Dei populus in posterum diceret, quòd vitio Sacerdotum, qui iurare noluerunt, non fuerint Ecclesiæ restitutæ. Alij quoque astutiores Episcopi, scētientes dolum frandis nequaquam iurare voluerunt, dicentes: Prohibitum fuit Euangelica auctoritate, ipso Domino dicente: Non iurabis in toto. Quibus ministri Regis, Secedant in parte, inquit, qui iurare disponunt. qui cū secederent, Notarijs scribentibus quis quid diceret, & ex qua ciuitate fuisset, exceptum est. Similiter factum est de illis, qui minimè iurauerunt. Statimque pars vtraque custodiæ mancipatur. Post verò pars, quæ celabatur, apparuit. Iurantibus, dictum est: Quare contra præceptum Euangelij iurare voluistis? Iussit Rex, vt ciuitates, atque Ecclesias vestras numquam videatis, sed relegati, colonatus iure, ad excolendum agros accipiatis: ita tamen, vt non psallatis, neque oreris, aut ad legendum dicem in manibus gestetis: non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis.

„ Similiter non iurantibus ait : Quia Regnum filij
 „ Domini nostri non optatis, idcirco iurare nolui-
 „ stis : Ob quam causam iussi estis in Corsicanam
 „ insulam relegari, vt ligna profutura nauibus Do-
 „ minicis incidatis.

Euseb. lib. 4. ca. 12. Simularunt item Cerdon, Arius, Achilles, Col-
Iren. lib. 3. cap. 4. luthus, antiquiores hæretici, amicitiam sese velle
Tripart. hist. lib. 3. cap. 10. colere cùm Catholicis, ac pœnitere interdum; vt
 etiam Ariani Synodo Nicænæ subscriberent : sed
 tum maximè præsidia sibi & arma conquirebant,
 quibus Ecclesiam euerterent; aditumque tan-
 dem patefacerent Mahometismo, & Atheismo,
 qui hodièque extant. Conati sunt (inquit Ale-
 xander Alexandrinus Episcopus, ad Alexan-
 drum Episcoporum Constantinopolitanum) illi
 discurſionibus vti, & aduersum nos machinati,
 qui apud vnanimis comministros nostros, figu-
 ram pacis, & vnitatis dignitatem se exercere fin-
 gunt: quod autem verum est, abripere quosdam
 eorum ad pestem propriam per boniloquia ficta
 festinant, & literas ab eis manifestas, & indubi-
 tatas exigunt, vt relegentes eas seductis à se per-
 sonis, sine pœnitentia eos in delictis suis faciant
 remanere, tamquam vnanimis habentes eadem
 secum decernentes Episcopos. Non enim quæ
 apud nos malè docuerunt, & egerunt, ea faten-
 tur, propter quæ etiam sunt expulsi; sed hæc aut
 taciturnitati contradunt, aut fictis ea ratiocina-
 tionibus, & quibusdam obumbrationibus sæ-
 piunt. Verisimilibus verò, & pomposis corrupti-
 bilem doctrinam suam velantes eloquijs, attra-
 hunt in deceptionem quemlibet incautum, non
 absti-

abstinentes, etiam apud omnes, nostræ pietati „
calumniari. Et hæc quidem illi. „

At nostro tempore insinuatæ sunt ab aduersarijs aliæ pacificandi viæ. Hussitæ enim in Bohemia vtriusque speciei vsum cum diuinissimo Sacramento urgebant, qui si concessus fuisset, protestati sunt Ferdinando Cæsari, Bauariæque Duci, ac reliquis, sese ad vnitatem Ecclesiæ redituros. Is igitur permissus est non solum in Bohemia, sed in Austria, in Silesia, in Moravia, ecce post tot annos nihil vnitatis aut pacis attulit: perstant enim hæretici in tenacissima perfidia, & quem dolosa simulatione astum tegebant, vt interim cuniculos licenter agerent aduersus pietatem, is in apertum prodijt. Petitæ etiam sunt à quibusdam Regnis vnà cum vso vtriusque speciei, laxatio cælibatus in Sacerdotibus, condonatio vsurpatorum Ecclesiæ reddituum, abstinentia ab cærimonijs antiquissimis, quas vniuersa per orbem Christianum seruauit Ecclesiæ: nouæ etiam Missæ conscriptæ, quibus sensim insinuaretur pars Catholicæ Religionis. Sed neque hoc diuinæ Sapientiæ placuit, quare neque effectum est quidquam. Et postea rescitum est, Antesignanorum hæreticorum consilio istud obtrusum Regibus alioquin bonis, vt siquid ab Sede Apostolica subripuissent, hoc non ad pacis compositionem, sed ad imposturam Christianæ Reipublicæ abuterentur: quippe etiam Catholicis Principibus sensim persuasuri, vt procuratis ijsdem laxationibus, fingerent Ecclesiam Christi, tantissimèque venenum inter eas rimas vbique diffunderent.

Con

Confœderatio item alia , sed promiscua omnium hæreticorum ; alibi procurata coaluit ; qua pollicebantur, vsuros sese, vt pacatè cum hæreticis agere possent de Religione. Sed interea pestis illa tanto contagio ingentes tractus infecit, vt dum hinc tamquam torrens plurimas Ecclesias abripuerit, tribunaliâque Ecclesiæ sustulerit ; illhinc optimos quoque Reges adegerit si coronam Regni vellent, ad iurandum hæresum illarum omnium non tam tolerantiam, quàm penè patrocinium. Qui gladius nisi in viscera fuisset admissus, Regnum florentissimum, quod interim magnopere laborat, haberemas, Christiani orbis propugnaculum aduersus perfidos, fide, nobilitate, fortitudine validissimum.

Iam verò vnà cùm Milite isto non desunt, qui nunc alia consilia propinent. Condonentur (inquiunt vetera omnia delicta hæreticis ad tempus ; quique communione Ecclesiæ priuati sunt, restituantur Ecclesiæ. Videbitur (aiunt) magna mutatio. At sanè à quatuor ventis patuit semper & aditus, & reditus, hæreticis, & ethnicis ad Ecclesiam ; ac Iubilæum à Pontifice Maximo non ita pridem amplissimum (hæreticis quoque in foro conscientiæ soluendis) promulgatum est vbiq. Quod quidem, vt pleraque alia huiusmodi, ab alijs quoque Pontificibus Maximis præcesserunt, tamquam à dispensatoribus mysteriorum Dei liberalissimis. Et tamen nihil secutum est, quo Principum hæreticorū animos inflexos fuisse appareret. Missi legati, missæ amantissimæ literæ ; euocati iidem, vt diximus, ad loca tutissima.

Quin

Quinetiam è Catholicis Sacerdotibus ad eos iuê-
re, qui nulla alia re, quàm charitate, ac solida scien-
tia muniti inter medios compedes, & equuleos,
quibus excepti sunt, vitam constantissimè profu-
derunt. Sed & apud tales tali ratione nihil effe-
ctum; nisi quòd Catholici in fide confirmati, cum
etiam plures ad vnam Catholicam Religionem
accederent, vnam veritatis defensionem compo-
nendi viam esse vnicam in seipsis experti sunt.

Quare & vnica hæc ratio restat inconcussa, qua
semper Christiana Res. vsa est saluberrimè; dum
ipsissimis vsa est seruandæ, ac reuocandæ vnitatis
medijs, quæ Deus ipse instituit, quæ quidem op-
timè obseruauit Stapletonus, Hæc verò sunt: Pri-
mum quidem ipse Spiritus sanctus, in corda fide-
lium effusus, vt seruetur (ait Apostolus) vnitatis
spiritus in vinculo pacis; Deinde regula ipsa fi-
dei initio à Spiritu sancto per Apostolos promul-
gata: Præterea constituti ex præscripto CH R I S-
T I Domini in singulis per orbem Ecclesijs per
ciuitates presbyteri, & Episcopi, vt vno aliquo
ad tempus constituto vice CH R I S T I, is con-
firmaret fratres suos, huic vniuersa fraternitas
obediret, Vnitatis autem origo ostenderetur,
vnaque Ecclesia monstraretur, & schismatis oc-
casio tolleretur: occurreremus denique omnes
in vnitatem fidei; ad hæc mutua, & consentien-
tes Episcoporum litteræ. Denique Concilia tum
prouincialia, tum generalia. Porro quænam, &
quanti esset momenti Regula fidei (quæ qui-
dem latius patet, quàm fidei Symbolum (testa-
tissimum ij reliquere, qui vixerunt Apostolicis
tempo

Tit. 5.
Rom. 5.
Eph. 4.
Luc. 22.
Cyp. lib.
1. ep. 3. &
lib. 4. ep.
9.
Hier. ad
Euag. &
cōtra Io-
uinianū.
Cypr. de
Vnit. Ec-
cles.
Eph. 4.
Amb. ser-
mo. 88.
Augu in
Enchir.
ad Laur.
c. 56. &
lib. de ve-
land. vir.

gin. & an temporibus, aut his fuere vicini. Quin ipsimet
te eū Ter Apostoli, eos, qui nutassent in fide, isthuc, tam-
sul. in quē quam ad rectissimam normam, reuocabant. Itaque
vide Pa- non semel D. Paulus vrget Romanos, & Colos-
melij senses, vt permaneant in fide tradita, fundati, &
epist. dedi stabiles, quæ per vniuersum mundum prædicata
catoriam est: Timotheum, vt depositum custodiat, formam-
initio li- que habeat sanorum verborum, quæ ab se audie-
bri. rat: se ipsum, ne in vanum curreret. Cū agnouis-
Aug. itē sent (alloquitur Gallatas) gratiam, quæ data est
ep. 57. & mihi, Iacobus, & Cephas, & Ioannes, qui vi-
initio lib. debantur columnæ esse, dexteris mihi, & Barna-
in Gen. bæ dederunt societatis; hoc est (ait Tertullianus)
imperfe- vt cum auctoribus contulit, & conuenit, de regu-
cti. & de la fidei, dexteris miscuere: Itaque idem inquit Ter-
fide ad tullianus, Gallatas ad regulam fidei correctos,
Per. dia. Corinthios autem Apostolus docet, contentio-
& de fi- sum, qui nec à natura, nec à lege vetere, nec ab
de, & o- Euangelio petitis argumentis, velit acquiescere,
peribus, sola consuetudine, & auctoritate Ecclesiæ Dei es-
Epiph. in se compescendum. Propterea qui nouam delega-
Anchora libus doctrinam inuehere sine maiorum auctori-
to. Theo- tate volebant, repressi sunt ab Apostolis. Quo-
dor. in li- niam audiuius (dixere) quòd quidam ex nobis
bello Di- exeuntes, turbauerunt vos verbis, euercentes a-
uin. decr. nimas vestras, quibus non mandauimus; placuit
Ignat. in nobis collectis in vnum eligere viros, & mittere
lib. de tra- ad vos cū charissimis nostris Barnaba, & Pau-
dis. Apo- lo, hominibus, qui tradiderunt animas suas pro
stolicis. nomine Domini nostri I E S V C H R I S T I.
ut cōme- Misimus ergo Iudam, & Silam, qui & ipsi vo-
morat bis verbis referent eadem. Visum est enim Spiritui
Euseb. san
hist. eccl.
li. 3. cap.
30.
Tertull.
lib. 4. ad
uers⁹ Mar
cionem.

sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene agetis. Valere. Et Apostolus cùm fidei Regulam vocasset rationem, hoc est analogiam, siue proportionem fidei: Hanc (inquit) quicumque secuti fuerint, pax super illos. Et obseruandos eos monet, qui ita ambulant, sicut (ait) habetis formam nostram. Quòd si ab Apostolis ad viros Apostolicos inferioraque proxima sæcula descendere libeat; Irenæus ait, sub Clemente Pontifice, dissensio ne non modica inter Corinthios facta, scripsit quæ est Romæ, Ecclesia potentissimas litteras Corinthijs, eos ad pacem congregans, & reparans fidem eorum, & annuncians, quam in recenti ab Apostolis receperant, traditionem. Et paulo post: Si Apostoli (ait) non reliquissent nobis scripturas, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt his, quibus committebant Ecclesias? Sic item Origenes, & alij. Et D. Cyprianus ad Pompeium: Si ad diuinæ traditionis caput, & originem reuertamur, cessat error humanus. Et S. Hieronymus contra Luciferianum: Poteram vniuersos propositionum tuarum riuulos vno Ecclesiæ Sole siccare. Et Epiphanius, speciem scribit, siue formam Ecclesiæ, bituminis vim habere, fugantem horrenda, & perniciofa dogmata, quæ serpentinam formam, & speciem viperarum gerunt. At D. Augustinus, Si auctoritas Cypriani (inquit aduersus Donatistas) sequenda est, magis eam sequendam esse in vnitatem seruamus.

Rom. 12.

2. Cor. 2.

Gal. 6.

Phil. 3.

Irenæus

lib. 3. c. 3.

& 4.

Epiph.

heres.

circa fin.

Au. li. 2.

c. 9. de ba

ptif. con-

tra dona

tistas.

seruanda, quàm in Ecclesiæ cōsuetudine mutanda.

Sed & regulam fidei (voluerint, noluerint) monstrarunt (quod supra attigimus) damnatæ hæreses. Eas enim, quæ eousque eruperant, cùm D. Augustinus enumerasset, sic addit : Quid cum ista sentiat Catholica Ecclesiā, superfluè quaritur, cur propter hoc scire sufficiat, eam cum ista sentire, nec aliquid horum in fide quemquam recipere debere. Ac sanè quānam hæretici sint, non tam ab hoc seculo, quàm ab omni antea cta ætate, planissimum est. Ipsam enim si vniuersalem Ecclesiā intueamur antiquissimā, an-ne Asia, & Græcia per Theodoretum, per Epiphanium, per Diuos Basilium, & Chrysostomum, & alios ; Africa per D. Augustinum, Optatum, Victorem ; Occidens per sanctos Hieronymum, Ambrosium, Hilarium ; hæque omnes Christiani orbis, partes per Synodos legitimè celebratas, prodent easdem, quas damnarunt, hæreses, ipsissimas esse quas hoc sæculo reuocarunt ab inferis Lutherus, Calvinus, & reliqui ? Quòd si qui tandem, veterum hæreticorum more, è tanta luce euadere volentes, obiecerint, aut occultas Apostolorum traditiones, aut communem populorum errorem ab Apostolica traditione recedentium, audiant, quid Irenæus, & Tertullianus istis responderint. Illi etenim (inquit) si recondita mysteria sciuisent Apostoli, quæ seorsim, & latenter à reliquis perfectos docebant, certè vel maximè traderent ea, quibus etiam ipsas Ecclesias committebant, quos & successores relinquebant. Tertullianus autem. Hoc si ita est (ait) neglexit officium Dei villicus

Iren. lib. 3. cap. 2. c. 3.

Tertull. de gra. scrips.

Chri

Christus, vicarius Spiritus sanctus, sinens Eccle-
 sias aliter interim intelligere, aliter credere, quod
 ipse Apostolus credebat. Quomodo verisimile est,
 ut tot, ac tantæ Ecclesiæ, in vnam fidem erraue-
 rint? Et paulò post. Tot millia millium perperam
 baptizata, tot opera fidei perperam ministrata; tot
 virtutes, tot charismata perperam operata; tot sa-
 cerdota, tot ministeria perperam functa; tot de-
 nique martyria perperam, & in vacuum, &c. Hæc
 ille aduersus hæreticos; Qui quidem Ecclesiam
 perijsse dicebant (ait S. Augustinus) quoniam in
 illa non erant: quique cum dictarent, nullibi,
 præterquàm apud sese, Ecclesiam esse, retulerunt
 ab eodem responsum illud: Video, quod fieri non
 potest, pars Donatistarum corpus deuicit; angulus
 Africanus orbem terrarum exclusit; gens vna
 vniuersas gentes adduxit; sarmentum vitem
 præcidit, & ramusculus arborem amputauit. Hæc
 D. Augustinus. Videbat enim perspicax vir, nisi
 certa fidei regula fuisset relicta, potuisset obiici
 Deo (id quod cogitatu blasphemum est) menti-
 tum fuisse Prophetam, qui inquit: Quia hæc di-
 cit Dominus; Ecce ego declinabo super eam quasi
 fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem
 gloriam gentium, quam sugeris. At gloriam gen-
 tium nunquam ferè inundauit nisi Catholica re-
 ligio, quam ut submoueret Satanas, zizania semi-
 nauit, & torrente maledictorum, ac diuersarum
 hæresum quæsiuit perennem illum fluuium pacis
 auertere.

*Aug. con-
tra Cre-
sconium.*

*Et cõtra
Fulgen-
tiũ Dona-
tistam.*

Esa. 66.

Sed quod innuimus de Episcopis, summóque
 Pontifice in Ecclesia constituto, per quos vnitas
 E seruaretur,

seruaretur, & discissa sarciretur, illud maximè restatur, quod nullum vnquam Ecclesiæ tribunal agnitum est, quod ex legitimis Episcopis, qui eundem Pontificem à CHRISTO sibi præfectū crediderunt, conflatum non fuerit. Et mutuas quoque, ac consentientes Episcoporum litteras fuisse diximus Iudicij Ecclesiastici ad reprimentos errores in fide medium celebre. Quæ litteræ cū nominarentur formatæ, & communicatoriæ, absentium consulta, responsa, & consentientes sententias continebant. At Calvinus asseruit, Patriarchas à Synodo Nicæna, Patribusque fuisse institutos ad vnitatem seruandam. Hanc nimirum optimam fuisse rationem, qua Occidens, Oriens, Ægyptus, in vnitatem conseruarentur. Patriarchales verò, ac primarias verè fuisse Ecclesias, Romanam, Alexandrinam, Antiochenam, neque Calvinus, neque ante hunc Lutherus dissentientur. Hierosolymitanam quidem dignitate, non potestate fuisse quartam, quippe cuius Episcopus quarto, in Synodis loco sederet, nulli Episcopo, Archiepiscopo præfesset (sicut reliquæ) & Archiepiscopo Cæsariensi, Palæstinæ Metropolitano, ac proinde item Antiocheno Patriarchæ subditus erat. Nam Constantinopolitanus Patriarchatus multò postea accessit, quòd Nicænæ Synodi tempore nondum nè ipsa quidem Constantinopolis esset fundata, quæ vigesimoquinto anno Imperij Constantinij, qui annus fuit post Nicænā Synodum quintus, dedicata est; quemadmodum in Chronico scripsit D. Hieronymus. Hæc cū ita sint, ac Romanam sedem tenuisse

primas

primas, ex Synodo illa non negetur, ipsa que ad vnitatem (inquiunt) tuendam, instituta sit, eademque extet adhuc, nec aliam fidei professionem Ecclesia Catholica nunc teneat, quam eam, quæ à Nicæna, & ab alijs, quæ consecutæ sunt, Synodis, accepta est; quid obstat, cur in Occidente saltem nos, qui (vt isti volunt) sub Patriarchatu Occidentis degimus, hinc fidei vnitatem petamus? Nam vt inde aliæ quoque sedes Patriarchales petierint, historiæ omnes commonstrant. Quòd si prioribus illis sæculis vsque ad Gregorium Primum, viguisse illius auctoritatem, & fidem, postea degenerasse dicatur, ecquis istam sententiam tulit? Et vt legitimus aliquis tulisset iudex (quod nunquam compertum est) cur priorum illorum sæculorum consensus, Patres, verbum Dei rectè expositum, Sacramenta, carimonia, ritus, Ecclesiæ ordinatio, & disciplina, non petuntur, per quas dissidia statim tollentur? Videt iam (opinor) Miles iste, aduersum quem ob veritatis, & pietatis studium agimus, quam impudenti temeritate modus hîc vniendæ Ecclesiæ certissimus detrectaretur; quem Spiritu sancto inspirati Dei homines nobis (vt tamen videbatur putasse Calvinus ipse) reliquere. Putabat inquam; Nam propter illos tam frequentes lapsus, & *ἀντιστοιχίας*, quos partim ignorantia, partim prauitatis vitio commisit in negandis primò Diuinorum librorum partibus, in verbo Dei pessimè vel detorquendo, vel pernegando, atque in Historicis supprimendis, aut falsò citandis, etiam in eo, quod inquit, à Nicæna Synodo institutas Patriarchales illas tres pri-

mas sedes, turpiter labitur. Vt enim mos antiquus perduraret in Ægypto, vel Libya, vel Pentapoli, vt Episcopus eorum omnium haberet potestatem, similiter autem & apud Antiochiam, cæterâsque Prouincias, honor suus vnicuique seruaretur Ecclesiæ, & quoniam mos antiquus, & vetusta traditio obtinuerat, vt Hierosolymorum Episcopo honor deferretur, haberetque consequenter honorem, Synodus illa approbavit, non instituit. Ecclesiæ verò illæ Patriarchales habitæ sunt propriè, in quibus Petrus tanquam Episcopus sedit. Petrus autem Antiochiæ, ac Romæ per seipsum, Alexandriæ verò per discipulum Marcum, sedit. Qui Petrus, quoniam Romæ mortuus est, totâque potestas pro regimine Ecclesiæ necessaria à CHRISTO sibi tradita in successoribus suis tradita reperitur, Romana Ecclesia prælata est omnibus. Huc ergo tanquam ad medium quoque certissimum conciliandæ pacis, veniendum est.

At quod de Synodis diximus, cum (quemadmodum superioribus sæculis fieri solitum est) plures provinciales hoc sæculo habitæ sint, Moguntina, Treuerensis, Colonienfis in ipsa Germania superiore, Mechliniensis autem & Cameracensis in Belgio, aliæque alibi, hæque vnanimes fuerint; accesserit denique generalis Tridentina, quæ doctissimè, & constanter omnem pijs ademit scrupulum, & veritate constituta, dissensiones sustulit; quid nodum in scirpo quærunt isti, semper quærentes, & nunquam ad agnitionem veritatis peruenientes?

An cum difficillima videatur esse curatio plurimorum in Gallijs hominum, qui in hæreses prolapsi, pertinaces sunt, ratio vlla sit, qua saltem qui Catholici sunt, seruentur integri in fide, reliquorum autem sanitas minore cum periculo subinde curetur.

FVisse ingentem Gallorum gloriam, Regnūque potentissimum, dum non tam armis, quam Religione Catholica nixum, pacis suis, terrori exteris fuit; nostro tempore ostendit post priscos historiographos vir eruditæ pietatis Claudius Sanctius, Episcopus Ebroicensis. Sæpè tamen invidia Diaboli, & improbitate hominum, vel ab hæresibus attentatum, vel à peccatis alijs concussum est, ut prorsus ruere videretur. Sed cum ad pristinas artes diuina miseratione reditum est, quibus ea gloria stabat, ilico tanta Regni moles, licet penè tota esset attrita, vires suas recepit, atque conualuit. Quare qui eos Gallicæ gloriæ casus, è contrario autem hanc iterum semper, cum in curationem sedulo incumberetur, resurgentem cogitauerit, habebit vnde Regni soliditatem sperare possit. Quippe neque hoc Deo difficillimum est, ante quem quasi momentum statera (ait Scriptura) & gutta maris antelucani, sic est Sap. 11. omnis orbis. Et nobiles Regni partes, atque prouinciæ, in Catholica Religione stantes, radicem illam adhuc viuæ fidei seruant, ex qua si serio ab ijs, ad quos hoc attinet, ageretur, cæterarum vigor possit reuiuiscere. Neque enim ingens oriatur messis solùm è tanto, sed ex multo minore seminum numero, si accuratius excolerentur. Et

cum semina ista inter summas procellas Diuina manus hætenus custodierit, possemus illud sperantes concinere : Misericordiæ Domini ; quia non sumus consumpti. Nulla verò (inquam) paullo insignior ciuitas est in Gallia, quin perpauca exceptis tota, vel penè tota, Catholica sit, templaque & sacerdotes, ac Sacrum & Sacramenta, ritusque exerceat antiquos. Nam Parisij, Rothomagus, Tolosa, Bituriges, Aurelia, Andegauum, Burdegala, Lugdunum, Aquæ in Prouincia, Malsilia, Narbona, Pictauium, Turonum, Troiæ, Ambiani, Rhemi, Diuionum, & frequentes aliæ auitam Religionem tuentur : Neque penè oppidulum fuit aliquod, quin (nisi ipsa aliquot ciuium prodicione captum sit) defenderit sese aduersus quantascumque hostium molitiones. Hoc igitur rerum statu, quamuis etiam priuatæ factiones in Regno magnæ sint, tractusque aliqui hæresibus infecti, non tamen desperandum, CHRISTO duce, & auspice Spiritu sancto, eo, qui res hoc ipso in Regno olim deteriores ad pristinum statum restituit : Adsit fides, ac quæ sunt in manibus integra, hæc Diuino cultu, & iustitia firmiter adhuc fiantur, ex hisque operarij accuratè ad Ecclesiam sobriè, & Catholicæ regendam efformentur; certè sensim hæreses quasi obsiderentur, & euanescerent. Nam enim cum vnus Geneuæ (ciuitatis quidem haud magnæ) pauci hæresibus spargendis intigilarint, tantasque aliquot annorum spatio euomere faces potuerint, Diuina virtus erit imbecillior, quæ ignem illum, qui non consumit, sed lucet, spargere nequeat, præsertim si

in

in tot ac tantis, quas diximus, ciuitatibus, tantumquam in Ecclesiæ CHRISTI fornacibus, iterum diligentius excitetur? Et sanè cum paucissimi viri nouum orbem Christianum Ecclesiæ hoc sæculo adiecerunt tum cùm omnia rettolabi videbantur: nos, quam habemus in manibus patriam verebimur tueri? Si verò quam ciuitatem vult ingredi Rex aliquis, hæc vnico die tota mundatur, cum quisque viæ suæ partem euerrit; an dubitandum est, forè, si Diuinum auxilium vnanimis Catholici implorent, tergat autem quisque proprias maculas, quin Deus, quasi denuo triumphans, regrediatur in hoc Regnum, quod positum super montem Orienti, & Occidenti, miris fidei Catholicæ radijs ita illuxit, vt Turcæ, Regem Regum, Galliæ Regem, honoris ergo nominauerint? Sic igitur exhibit Deus in virtutib⁹ suis, resque adhuc secundiores faciet illa inuicta Domini dextera, si concordem etiam bonorum animum viderit eorum præsertim, qui cum sint Catholici, primas in Rep. tenent. Námque vt per vnum Solem non fit, vt modo aër æstuet, aut serenus sit; modo frigescat, vel sit nubilosus, sed accedat necesse est, minorum quoque stellarum vis illa, quæ istos effectus pariat: sic sanè ad tranquillandum Regnum non ipsa vnus Regis, qualem à Deo expectamus, mens, & pias, ac potestas satis erit. Scimus enim defectiones Solis, non huic, sed interpositioni Lunæ, vel terræ, vel aliarum umbrarum, aut nubium tribui. Itaque qui in supremas potestates sæpè culpas coniiciunt, si seipsos respuerint, effectusque & umbras suas subtrahant, fiet

breui, vt clarissimè micet potestas futuri Regis, honor Magistratum, Ecclesiæ Catholicæ splendor. Caterum qua-nam ratione Reges ipsi labentem Galliæ statum instaurarunt, dicendum est. Ludouicus, & Rex, & Sanctus, ab infantia inter Monachos enutritus, dum sub paludamento militari, & Regia purpura, in vnicum Dei obsequium, omnem vitæ suæ curriculum referebat, castissimè viuens, colluuiem Albigeorum aliunde in Gallias exundantem deleuit, & hæresibus in Regno extinctis, terrorem Gallicum Saracenis latissimè intulit, pròque Christi regno aduersus perfidos propagando (quo consilio nullum magis regium, aut Christianum est) vitam ipsam profundere commeruit. Hic ob tam insignem pietatem, cum Pastores nominandi, ac diligendi potestatem ab summo Pontifice sibi concessam intellexisset, ac rediens Roma Legatus diploma Pontificium hac de re tulisset, respondit : Quòd mea Romæ negotia strenuè obieris, laudo : quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non admitto. Intelligo enim quantò cum periculo animæ meæ, ac Regni susciperem. Ac protinus diploma igni tradidit. Hac igitur mente in primis, tanquam validissima vi, & machina, extinxit hæreses, mores formauit, fidem Christianam promouit. Sed & ante sanctum hunc Regem strauerat ijsdem artibus ad hæc viam Philippus Augustus, quo tempore bellis ciuilibus vigentibus, Normannisque bello Galliam acerrimè vexantibus. Albigeis quoque hæreticis intra Regni viscera externam gentem inuehentibus, Capetorum etiam Monarchia nōdum firma
sed

ad vix adolescente, omnia ruere videbantur. Quid igitur Philippus fecit? Roberti Regis præfectoris sui semitam incedens, Episcopis primas a Rep. partes nobilium factione sublatas, reddidit: hosce quibuscumque rebus licuit, fouit, hæreticos autem, & Ecclesiæ oppressores coërcuit; Iudæos Christi hostes Regno expulit, sicque postea Normanni prorsus debellati sunt, & est Gallia integra quies restituta. Eandem hanc de Religionem curam sibi imprimis suscipiendam Hugo Capetus Parisiensis Comes intellexerat, si Gallia hostes deuictos cuperet. Ac Pipinus, & Carolus Magnus, cum Saracenos, & hæreticos Gothos Galliam vastasse vniuersam, simoniam sacris ordinibus, & sacerdotijs admixtam fuisse, bella quoque ciuilia inter Reges fratres arsisse, socordia denique Regnum pene interire, vidissent, intrepidè inter summas difficultates, atque pericula connixi sunt, vt Christiana religio, morésque auiti reuocarentur. Et ecce tranquillitas magna facta est; affluente videlicet progressui Deo, qui adspirauerat cæptis. Tua itaque quum vnicuique ordini redderent, Deoque usurpata primùm restituerent, Episcoporumque dignitas Deo proxima iam emergeret, renunciarunt quoque ipsi per sese iuri nominationum Ecclesiasticarum, vt electio rediret ad Clerum. Videbant enim eatenus Principibus infelicitè cessasse permissam potestatem miscendi profanis sacra, atque ad aulicorum importunitatem præficiendi quoslibet sacerdotijs. Hoc igitur complanato ad Diuinum præsidium demerendum, statim reuixit Regnum, ex quo mox exacti sunt ab

ijsdem ex Italia Longobardi; alijque Ariani: ex
 Gallia, & Hispania Saraceni; ex Saxonia, & reli-
 quis Germaniæ populis, idola; potentissimūque
 orbi Christiano non tam Regnum, quàm Impe-
 rium, relictum est. Id quod Carolus Magnus vna
 eū liberis, eū religioni potius, quàm bellicæ
 virtuti ferret acceptum, reliquit etiam scriptum,
 plures à se victorias reportatas, dum in Monaste-
 rijs orans pernoctasset, quàm dum in prælijs (quæ
 tamen plurima commisit) manum eū hoste con-
 seruisset. Superioribus irem seculis, antequam hi
 nascerentur, eū tota pene Regni massa corrup-
 ta esset, neque iam Gallia remedijs pateret, quæ
 omnibus sacrilegijs & sceleribus patuisset, Gun-
 ðthramnum Regem (inquit Gregorius Turonen-
 sis) amaritudo cordis obsedit. Ad basilicam S.
 Symphroniani martyris Duces & Episcopos con-
 gregauit, atque hunc sermonem habuit. Qualiter
 hoc tempore victoriam obtinere possumus, eū
 „ ea, quæ patres nostri consecrarunt, non custodi-
 „ mus? illi verò Ecclesias edificantes, in Deum spem
 „ omnem ponentes, Martyres honorantes, Sacerdo-
 „ tes venerantes, victorias obtinuerunt, gentesque
 „ aduersas Diuino opitulante adiutorio, in ense, &
 „ parma sæpius subdiderunt. Nos verò non solum
 „ Deum non metuimus, verumetiam sacra eius va-
 „ stamus, Sacerdotes interficimus, ipsa quoque San-
 „ ctorum pignora in ridiculo discerpimus, ac vasta-
 „ mus. Non enim potest obtineri victoria, vbi talia
 „ perpetrantur. Ideo manus nostræ sunt inualidæ,
 „ ensis tepescit, nec clypeus nos, vt erat solitus, de-
 „ fendit, ac protegit. Ergo si hoc meæ culpæ adscribi-
 tur,

iam id Deus, capiti meo, reſtituat. Certe ſi rega-
a iuſſa contemnitis, & ea, quæ præcipio, implere
differtis, iam debet ſecuris capiti veſtro ſubmergi.
rit enim documentum omni exercitui, cum vnus
e prioribus fuerit interfectus. Veruntamen expe-
iri debemus, quid agi oporteat. Siquis iuſtitiam
equi deſtinat, iam ſequatur. Siquis cõtemnit, iam
vltio publica ceruici eius immineat. Satius eſt e-
nim, vt pauci contumaces pereãt, quàm ira Dei ſu-
per omnem regionem dependat innoxiam. Hæc
Rege dicente, reſponderunt Duces: Bonitatis tuæ
magnanimitas, Rex optime, enarrari facile nõ po-
teſt, qui timor tibi in Deum ſit, qui amor in Eccle-
ſias, quæ reuerentia in Sacerdotes, quæ pietas in
pauperes, quæue diſpenſatiõ in egenos. Sed quia
omnia, quæ gloria veſtra proferat, recta, verãque
eſſe cenſentur, quid faciemus, quòd populus om-
nis inuitium eſt dilapſus, omnẽque hominem a-
gere quæ ſunt iniqua, delectat; nullus Regem me-
tuit, nullus Ducem, nullus Comitem reueretur!
& ſi fortassis alicui iſta diſplicent, & ea pro lon-
gæuitate vitæ veſtræ emendare conatur, ſtatim
ſeditio in populo, ſtatim tumultus exoritur, &
in tantum vnusquiſque contra ſeniores ſæua in-
tentione graſſatur, vt vix ſe credat euadere, ſi
tandem ſilere nequiuert? Ad hæc Rex ait, Si-
quis ſequitur iuſtitiam, viuat. Siquis legem, man-
datũque noſtrum reſpuit, iam pereat, ne nos
diutius hoc blaſphemium proſequatur. Hæc Gre-
gorius Turonenſis. At ante Gunthramnum cum
Clotarius Rex indixiſſet, vt omnes Eccleſiæ Re-
gni ſui tertiam fructuum partem perſoluerent,
proxi

proximus Diuinæ ultioni fuit, nisi præstantis Episcopi virtute repressus, sententiâ mutasset. Cùm enim inuiti omnes Episcopi scribendo adfuissent, *Gregor. Turon. l. 4. cap. 2.* vnus Turonum Episcopus id respuens, liberè dixit: Si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet: quia iniquum est, vt pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea compleant. Et iratus contra Regem, nec Vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini, misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc, quod fecerat, damnans.

Nota denique sunt Christianismi in Gallijs fundamenta, & progressus; cùm Clodouæus, quod ex S. Remigij Rhemensis Archiepiscopi ore acceperat, id ad effectum deduci curasset. Erat enim scelerum omnium, atque perfidiæ plenissimum Regnum, cui necdum Christianus Rex præerat. Archiepiscopus igitur, dùm baptismo tingeret Clodouæum, monet, caueret, ne vñquam ipse postea latum à suscepta Catholica Religione vnguem discederet. Tamdiu enim coronam Regum capitibus hæsuram, quamdiu Catholicæ fidei, & Ecclesiæ adhærent. Is ergo primum aduersus Arianos mouit exercitum, à promotione fidei, promotionem Regni rectissimè auspicatus. Quare & longè, latèque victor non minus Regnum in Ecclesia, quàm hanc in Regno, firmissimum statuit. Hæ videlicet rationes fuere, quibus sanatum est Regnum à Regibus. Quas sane hoc quoque tempore iniri posse, saltem cùm sanis in fide Catholica Galliæ partibus, nemo non videt. Sic enim

aim hæ veluti quibusdam aggeribus munitæ, vim
promouebunt vltcrius, vt hæreses quoque, & fa-
ctiones, veritate, exemplo vitæ, iustitia, ruant vel
contabescant. Quidquid autem vicinum Catholi-
cis prouincijs, & ciuitatibus erit sanandum, facile
admittet medicinam, si quasi à membris primarijs
rectè valentibus, gradatim depellantur ministri
impietatis hæreticæ, & in horum locum ilico suf-
ficiantur Catholici, & pij Sacerdotes, & concio-
ratores, ac ciuiliū rerum Catholici administra-
tores. Quod quoniam aut hætenus effectum non
est, aut post consecutas victorias rectus earum v-
tus defuit, paxque sæpè, quæ non erat pax, à clau-
dicantibus ad colligendas iterum fraudes, & ho-
stiles copias, est procurata; non solum sanata non
est reliqua Regni pars, sed & quæ sana erat, in
summam perniciem incidit. Etenim cum noui es-
set exercitus scribendi, vt externa vis submouere-
tur; aut interiores facerent tumultus, nouarum
difficultatum moles erumpebat, qua mole, quæ
consilia haud maturè suscepta fuerant, paulo mo-
nento, quasi aduerso flatu corruerunt. Inter eas autē
difficultates præcipua fuit, quòd quæ potiora sunt,
omittebantur; vt si recuperatis arcibus, præsidia
militum, & machinæ bellicæ imponendæ necessa-
rio viderentur, non tamen haberentur ad manus,
quæ recuperandis animis, & reuocandis ab errore
mentibus erāt pernecessaria: Sacerdotes nimirum
pij, & libri, ac ludimagistri Catholici, quique vera
Catholica Religione imbuti mox iustiam paterno
nimo administrarent. Quæ cū post victorias de-
gerint, quid ex licenti militum (fide tenus, non
pieta

pietate) Catholicorum vita sperari poterat, præ-
 ter rapinas, aut vim, aut blasphemias, aut mor-
 tium custodiam? quum tamen vivi lapides ij sint,
 ex quibus quæ in cælo ciuitas est, construat, Re-
 gnâque ad eius exemplar ædificanda sint, & con-
 seruanda. Et quidem qui legitimus erit in Gallia
 Rex, sentiet, teneri primùm se, deinde & alios,
 vt animû à noxa alienum (Deo videlicet semper
 adspirante) retineat. Quo belli spiritualis apparatus,
 nullus vmquam validior erit. Qui quando in v-
 niuscuiusque manu positus est, non procul, sed à
 se ipso accersendus est. Hic verò si steterit, ecquid
 Regem prohibebit, quo minus ab cubiculis, ab au-
 la, & à Templis, in quibus rei sacræ operam dabit,
 ablegat impuram iuuentutem, blasphemos milites
 (quantamcumque obtendant fortitudinem belli-
 cam) hominésque deinceps hæreticos: & eos quo-
 que charos non habeat, sed ab Ecclesia corrigi cu-
 ret, qui cùm Ecclesiæ bona possideant, neque ani-
 marum suarum, nec commissarum ouium curam
 gerunt? Tum verò neutrales, & pestem illam nu-
 tantium hæreticorum amâdet, adscitis consiliarijs
 integerrimis, quorum consilia exploret. Denique
 sensim, quod fructuosissimè Rex David faciebat,
 consulat in rebus fidei os Domini, per summû Sa-
 cerdotem, hoc est nunc per Christi Vicarium. Vr-
 gear porro, quod Stephanus primus Hungariæ Rex
 mira diligentia vrgebat, ordines quosque, suo vt
 mûnere fungantur, præsertim Ecclesiasticos, qui a-
 nima Regni esse debent, quique nisi suum officium
 præstent, Regnum ipsum sit cadauer; omnibus hæ-
 resibus, quasi vermibus, scatens, & fœtens. In hoc
 igitur

igitur, vbi cœperit, quanto magis ipse Rex perget,
magis Deus ipse Regno Galliæ (operi nempe ma-
num suarum) aderit. Is vtique, qui dat velle &
efficere, per vndecim secula vnicum hoc fuisse
antidotum ostendit extinguendis hæresum, & se-
ditionum venenis; cum alioquin certissima stet
diuina illa comminatio; quàm Deus per Mosem
pronunciauit, cùm dixit; Venient super te omnes
maledictiones, & persequentes apprehendent te,
donec intereas, quia non audisti vocem Domini
Dei tui; nec seruasti mandata eius, & cerimonias,
quas præcepit tibi. Et erunt in te signa, atque prædi-
cia, & in semine tuo vsque in sempiternum, eo-
quod non seruieris Domino Deo tuo in gaudio,
ordisque lætitia, propter rerum abundantiam; ser-
ues inimico tuo, quem emittet tibi Dominus in
te, & siti, & nuditate, & omni penuria, & ponet
iugum ferreum super ceruicem tuam, donec te con-
terat. Adducet Dominus super te gentem de lon-
inquo, & de extremis terræ finibus, in similitudi-
nem Aquilæ volantis cùm impetu, cuius linguam
intelligere non possis, gentem procacissimam, quæ
non deferat seni, nec misereatur paruuli, & deuoret
fructum iumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ,
donec intereas: & conterat in cunctis vrbibus tuis
& destruentur muri tui firmi, atque sublimes, in
quibus habebas fiduciam in omni terra. Obsidebe-
ris intra portas tuas in omni terra tua, quàm dabit
tibi Dominus tuus.

Theorema de Theorematis alijs, quibus Nua Gallus Gallos hortatur, tum ad fœdus faciendum aduersus Turcam, tum ad Collegia quedam militaria instituenda, veterisque militiæ delectum habendum.

IAm verò minus erit laborandum in agnoscendo Militis ingenio, cum ex ijs, quæ diximus, facile perspicui possit, quanti quidque ponderis sit, quod de fœdere aduersus Turcas faciundo, deque militaribus Collegijs instituendis, & restituendis militiæ Gallicæ veteris ordinibus, differit. Ac primum opinatur, effici posse, vt Gallia, ceterique qui huic adiungerentur fœderati Christiani Principes, exercitus ingentes terra, marique scribant, qui quidem exercitus sint ex Catholicis & hæreticis commixti. Tum duo tantis copijs, quæ non eodem itinere ducendæ sint, æquo præsent imperio, Dux Lotharingus, & alter, qui sit à fide Catholica alienus. Pecuniæ summa octingentorum millium aureorum in singulos menses isti expeditioni addicatur. Mox petatur recta Byzantium. Quam ad rem quæ paranda, quæ prouidenda, quæ attendenda terra, marique sint, differit audenter. Sed bonus vir, lupum auribus tenet. Talem enim vel apparatus, vel expeditionem, nec Diuinæ literæ agnoscunt, nec vsus vmquam docuit, nec humanæ historiæ prodiderunt. Et verò Imperator nullus eduxit in aciem copias, qui hostibus propria reliquerit diripienda, dum sectatur aliena; nisi stratagemata id fuerit. Ludouicus Sanctus Rex (vt paullo ante diximus) prius Regnum compo

composuit; ex quo etiam eiecit Albigeos hæreticos; deinde contra Saracenos mouit. Et sanè, quis feбри laborans seipso neglecto, alios curet; aut proprijs ædibus ruentibus, fulcra supponat alienis? Præterea plus quàm satis demonstratum est supra, hæresim cum Religione Catholica nunquam conuenisse. Et quidem in gratiam Christianorum, qui cum ethnicis Imperatorum copijs permixti fuerunt concessas à Deo exercituum fuisse victorias, legimus; at in gratiam hæreticorum, Catholicis vñquam prosperè celsisse, nemo legerit. Quin etiam cum interdum hæreticorum cohortes in subsidium euocatae à Catholicis fuerunt, aut retardarunt victorias, aut prosperum harum exitum exitu altero posteriore infælici conclusere; aut denique Regna prouinciâsque pessumdantes, Mahometismo tradiderunt. Mitto detractionem Imperij, si Dux Catholicus hæreticis copijs præstitauerit uersiones item animorum; blasphemias, quas isti & concipiunt, & euomunt aduersus Catholicos, cum è concione suorum ministrorum exiliunt, pronasque ad prodicionem mentes, dum hæretici cum schismaticis, alijsque perfidis malunt, quàm cum Catholicis vitam agere. Quæ ut uera non essent, illustrissimum profectò Diuinæ voluntatis testimonium est, Deum haud adesse hæreticis, quod Amasias subsidiarias Israëlitarum copias cum fideli Iudæ tribu volenti iungere, præceptum est. Sic enim habet Scriptura, Congregauit igitur Amasias Iudam, & constituit 2. Paral. eos per familias, Tribunosque & Centuriones in 25. vniuerso Iuda, & Benjamin: & recensuit à viginti „
F annis

“ annis sursum, inuenitque triginta millia iuuenum,
 “ qui egrederentur ad pugnam, & tenerent hastam,
 “ & clypeum. Mercede quoque conduxit de Israël
 “ centum millia robustorum, centum talentis ar-
 “ genti. Venit autem homo Dei ad illum, & ait; O
 “ Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël; non est
 “ enim Dominus cum Israël, & filiis Ephraim.
 “ Quod si putas, in robore exercitus bella consiste-
 “ re, superari te faciet Deus ab hostibus. Dei quippe
 “ est adiuuare, & in fugam conuertere. Dixitque
 “ Amasias ad hominem Dei; Quid ergo fiet de cen-
 “ tum talentis, quæ dedi militibus Israël? Et respon-
 “ dit ei homo Dei: Habet Dominus, vnde tibi dare
 “ possit multo his plura. Separauit itaque Amasias
 “ exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim vt re-
 “ uerteretur in locum suum: At illi contra Iudam
 “ vehementer irati, reuersi sunt in regionem suam.
 “ Porro Amasias cōfidenter eduxit populum suum,
 “ & abiit in Vallem Salinarum, percussitque filios
 “ Seir decem millia: & alia decem millia virorum
 “ ceperunt filij Iuda, & adduxerunt ad præruptum
 “ cuiusdam petrae, præcipitaueruntque eos de sum-
 “ mo in præceps, qui vniuersi crepuerunt.

Ecqua verò confisio animorum mutua inter
 Lotharingum, suosque Catholicos, cum altero,
 qui sit à fide Catholica alienus, suisque hæreticis
 esse posset, iudicent qui etiam iudicio carent. In
 templis enim Christianorum, in quibus vel Græci
 liturgias, cæteraque de more habent, atque pias
 imagines retinent, & homilias Patrum adhuc
 magna ex parte recitant, vel ubi Catholici Ca-
 tholicè omnino adhuc Diuino cultui vacant, quo-
 nam

nam animo Caluiniani essent, qui monumenta omnia, veteres omnes Patres, Christi que insignia, & Sacramenta pedibus conculcarunt in patria, & vasa CHRISTI, in vasa Ægypti mutarunt? Quæ causa est, cur Religionis veræ vestigia quædam, & tanquam futura posteris semina pietatis, nostris autem antiquitatis indicia per Turcas mauult Deus seruari, quàm per hæreticos. Hi enim Christo dedere nomen, nec veritatis prætexere possunt ignorationem, cum Turcæ nondum Religione recepta, aut cognita, minus erga Christianos, quàm hæretici, hoc in genere peccent. Et qui fecere iter per medios Turcarum, aut Tartarorum fines, experti sunt, inter istos licuisse, Diuinam omnem rem sine vlllo periculo agere, quæ tamen prorsus erat summis periculis exposita, & prohibita inter hæreticos, licet Catholicis Principibus subiectos. Anglia verò, cæteræque regiones eo veneno imbutæ, quid permittant, vel prohibeant, docent: dum tam dira nunquam supplicia fuere à hominis Christiani persecutoribus inuenta, quin viriora hoc tempore aduersus Christianos intenuerint. Quæ cum dico, fœdus tamen omne, quo Christiana respublica lædatur, cum Turcis absumpi cupio, ne cum fœdissimum sit, Christum cum Mahumete coniungere, atque huius sectarijs honorem, & obsequium à Christianis deferri, maiestas Christianissimi Regni apud Deum & homines pergat diminui, ob diminutam CHRISTI Regis Regum, tam infauista amicitia, vel fœdere maiestatem.

Porro Miles, si sacram Gothifredi Bullionei, &

reliquotum expeditionem contra Saracenos perpendit, intelliget, dissimillimi istius, quem meditatus est, apparatus, finem dissimillimum fore. Porro tanta vel pecuniæ summa, vel hominum numero haud opus esset. Non est (inquit Deus) difficile Deo, saluare in multis, vel in paucis. Et Matthias Rex Hungariæ, quoniam erat Catholicus, Catholicasque habebat copias, militemque in virtute exercebat, sæpè trucem Christi hostem à Christiano Regno minoribus copiis auertit, finisque late Christiani propagauit Imperij, ut eo etiam, tanquam Ecclesiæ CHRISTI propugnaculo, Principes alij Christiani vterentur. Alexander quoque Epirotarum Regulus, quem Scandenbergium Turcæ, & historiæ nominarunt, plurimis prælijs Turcæ fudit, idque paucorum millium hominum delectu habito, quos continenter in armis, officioque, ut & vna in fide, continebat. Notum est, quid Monfortius, & reliqui hocque ipso sæculo Catholici Lusitani effecerint tenuissima classe, qui dum pro CHRISTI nomine pugnarunt intrepide, frena iniecerunt oræ penè totius Orientis, quàm vel in tam disitis regionibus adhuc retinent. Teutonicorum etiam equitum ordo, qui primum in Phœnicia, deinde in Prussia, & Liuania rem Christianam auxit, dum pauci aduersus plures populos sese veluti murum opponeret, floruit; magnoque vniuersæ Christianæ militiæ fuit incitamento. At vbi manus remissæ sunt, æquarique Archiepiscopo Rigensi, & Sacerdotibus alijs, mox item præesse voluerunt, corruit Ordo, & plurimi eiusdem ordinis in hæresim lapsi cum fide gloriam,

gloriam, bona, cælum amiſerunt. Succēſſerunt Equites Rhodij, qui licet pauciſſimi, ecce tamen in vnius minimæ inſulæ Militæ anguſtias rēducti, quanta ſunt auſi? Qui quoniam Religionem Catholicam non deſeruere, maria etiāmnūm percurrunt impauidi, & hoſtem immanem non ſemel repreſſerunt, maiores ſēper euāſuri, ſi pergant maiores eſſe ſeiſiſ; quippe ab animo hoſas magiſ ſtrenuè, quā à mari pirātas abigant, & Chriſto, & D. Ioanni, cui militant, nullām malefactiſ iniuriā inferant. Neque verò multo antea Dēus excitauerāt Burgundos Principes pios, qui cum Aurei velleriſ ſocietatē inſtituiſſent, Catholicæ Religioni pluſ centum & quinquāginta annis præſidio fuēre aduerſus furentem rabiē Hufſitarum, Vuiclēſſi, & Picardorum, ſicuti etiāmnūm aduerſantur ſemini nequam Lūtheri, Caluini, & reliquarum peſtium. Ex ijs autē, vti ex alijs militariſ ordinib; , qui ſub patrociniō D. Michaēliſ Archangeli in Gallia, & D. Iacobi in Hiſpania inſtituti fuēre, Collegiorū, ſiue ſeminariorū militariū formā elici, & perfici poſſet, quæ vno aſpectu facile reſelleret inania Militiſ commentā, cum nouā in Gallijs Collegia, Lugduni, Burdegaliſ, & alibi inſtituere, veteſtēque militiam reſtituere cogitat. Extant potro aureæ, quæ dicuntur, litteræ, ſiue Bulla à Carolō Quarto Imperatore edita, ex qua in hanc uſque diem conſtitutioneſ Imperij deſcriptæ ſunt, quib; plerāque omnia ſtatuiuntur, quæ ad conſeruatiōem omnium ſpectant, quæue Catholicām religionē ſuleiunt, ne collabatur, aut collapſa ne deſeratur:

hoc vno tantum mutilæ, quod paucissimi sunt, qui eas obseruent, nec quisque hætenus Princeps præclarissimum omnium facinus ad Dei gloriam aggressus est, ut tum ex istis, & aliorum ordinum legibus, tum ex ijs, quæ erudita hæc ætas ad militarem vsum conferre potest, seminaria excitaret militaria, in quibus adolescentes Christianam pietatem, historias utiles, militarem disciplinam, sic teneris mentibus exciperent, ut cum ijs adultæ mentes maturescerent, enssem ad Dei gloriam utilissimè stringerent, non ad abominanda scelera, blasphemiasve, aut tantum ad luforias chartas, & procacitatem abuterentur.

Et utinam ij, qui plus æquo fidunt bellicis apparatibus; pecuniàmque quàm pietatem, neruum putant esse belli potiozem, Deo in primis fiderent: huncque primarium exercitus Ducem, qui est Deus exercituum, sibi præficerent, & è paucis probis, & fortibus copias cōscribi mallent, quàm ex multis, & improbis: Aurum autem non tam multum, quàm iustè, sine vllius iniuria, peccato ve colligerent: Denique iustis bellorum causis, consiliarios Catholicos, & salutis æternæ etiam erga hostes desiderium adiungerent; certè nihil esset tantum, quod adhuc perfici non posset: cum, contra, quibus expeditionibus hæ validæ virtutū machinæ, atque sincerissima Dei gloriæ mens defuit, eadem bellicæ expeditiones infinitam prope vim auri inutilissimè prodegerint, copias ingētes neci, ne dicam damnationi, tradiderint, ac tantum non complanant in dies iter Mahometi, ut quod reliquum est Europæ deglubat, & voret.

D E
IOANNIS BODINI
LIBRIS

Consideratio, et Cautio.

 V O D de ingenio, scriptisque Bodini, qui multorum manibus teritur, existimari potest, hoc eò magis scribendum est, quòd rerum vñs, variarumque in homine scientiarum species incautis sensim instillat Catholicæ Religionis obliuionem, vt mitissimè loquar. Eò verò etiam magis, quòd non ita pridem commendati sunt Italicæ genti versi ab Interprete aliquot eius libri tanquam viri (vt vocat) diuinissimi, & perfecti Theologi.

Et scripsit quidem ille (quæ ad nostras manus venerunt) Methodum historiæ, ac librum de Dæmonomania Latinè, sex verò de Republica libros Gallicè, quibus & mentionem facit libri de Imperio ab se editi, & aliquorum aliorum. At quoniam qui de Repub. sunt, non integri omnino Gallicè exierunt, quòd qui eos purgarunt, minus forsàn hæreticorum nouerunt insidias, aut alijs dissentienti negotijs, multa prætermiserunt; ideo in primis ex eius Methodo historiæ, vnde in reliquos libros plura transtulit, certius inchoandum iudicium est.

Vniuersa igitur hac tractatione hæresim sapit;

quòd Lutherum , Calvinum , Melanchthonem ,
cæterósque nominet honorificè. Historicos item
Peucerum, Carionem , & alios vsurpet ad facien-
dam fidem, qui & hæretici fuère , & turpissimè in
historijs lapsi sunt. Quod si catalogus historiarum, qui
methodo adiunctus est, ab eo sic prodijt, quemad-
modum Basileæ editus est , anno huius sæculi se-
ptuagesimo secundo, sanè hominem , qualis tunc
fuerit, cum ea scribebat, manifestè arguit, eò enim
tanquam manu, ad libros quosque hæreticos, at-
que pestilentes Magdëburgensium Centurias tra-
ctandas lectorem ducit. Cum & antea D. Ioannis
Apocalypseos auctoritatem , sectatus Caluinum
(cuius & hoc de libro, tanquam festiuum , sed im-
pudentissimum dictum refert) non tam impuden-
ter eleuet , quàm prorsus tollat, cum tamen anti-
quissimi * Patres, totaque Ecclesia Catholica, vt
sacrosanctam, & plenissimam diuinorum myste-
riorum Apocalypsim illam semper agnouerit.

* Dion.

Areopa.

c. 3. hie-

rar. Eccl.

Iren li. 5.

Tertal.

li. 4. cont.

Marcio-

nè. Chry.

hom. 3. in

Psal. 91.

et alij.

Pag. 322.

Pag. 325.

Negat porro, Deum efficere posse Deum, quia
(inquit) infinitum ab infinito fluere nequit. Quæ
ratio isti, nec Philosopho, neque Theologo satis
suasit, nec Deum ex Deo, neque Filium ex Patre,
neque Spiritum sanctum ex ambobus procedere: nã v-
traque procedens persona infinita est. Quòd si quæ-
ras, vnde homo iste politicus hæc hauserit, Ex terra
sensibilibusque cum D. Chrysostomo respondebo.

Ait verò Deum esse causam mali & interitus
x^{ti} συμβεβηκός, hoc est per accidens. Et subdit, Cum
aut scelerati, aut viri boni curam omittit, in quo
errat: Deus enim nunquam non curat homines,
& humana, licet subtrahat gratiam quibus ea pro
sua

sua infinita sapientia subtrahenda est: ac tamē etiam tunc humana maximē curat.

Cū autem furiosorum actiones, inquit, magis esse diuinas quā humanas, non ita multō post inquit. Quem Deus, aut furor Diuinus ad vaticinandum afflauerit, &c. At diuinis varibus nihil æquē aduersatur, ut furor, ut insania, ut mentis perturbatio, quemadmodum optimē ut D. Chrysostomus ostendit: nec ipsemet Bodinus in libro de Dæmonomania negat. pag. 23
Chrysof. in 12. ca. ep. Corin. 13.

Affirmat intemperantes nihil sceleratē spontē agere: itaque intemperantes Bodinus libertatē spoliāt arbitrij, quamuis liberum arbitrium non neget, eo potissimum libro, quem de Dæmonomania scripsit. pag. 23

Pontifices, & Sacerdotes sub imperio Magistratum ait contineri. Quare pluris erit secularis Dominus, quā Romanus Pontifex, & Principes quā Episcopi, hoc est oues quā pastores, præualebitque diuinæ & cælestibus clauibus humana potestas. pag. 23

Cornélium Tacitum impium iudicaret, nisi pro sua tuenda Religione aduersus nostram scripsisset. Quod sanē impiū per se est, neque verō à Christiano scriptore, (qualis haberi volebat Bodinus) probandum. pag. 64

Historiam de ænea CHRISTI Domini statuā è Nicephoro Callisto, à Nicephoro Grégora, & ab Eusebio diligenter scripta, cuius statuæ ora vim morborum omnium expultricem cuiusdam nascenti herbæ tribuebat, fabulam, & nugas appellat. Sed hos hominis potius audaciam, qui rem trium haud pag. 72.

leuium auctorum scriptis testatam, & in quarta A-
ctione septimę Synodi generalis aduers⁹ Imaginū
hostes recitatam pernegat, non tam fabulosā, quā
perfidam appellamus.

pag. 113. Crasso aere putat Dæmones egere, quo sustine-
ri queant. Sed hoc inscitia potius, quā perfidia
tribuendum est.

pag. 117. Temporibus impietatis gloriam tribuit religio-
nis, Christianis sæculis cam adimit. Quod quā
scelestè dicatur, ex ijs, quę contra Machiauellum
obseruauimus, licebit perspicere.

pag. 117. Et nonnullis anilibus Mathematicorum super-
pag. 118. stitionibus erui quadantenus veritatem posse pro-
fiteretur. At quod tēpori tribuit, id peccatis & alijs
iustissimis causis, non aspectui syderum, docet li-
quidissime diuina Scriptura esse tribuendum.

pag. 121. Bohemi (inquit) & Saxones, primi Romanos ri-
tus deseruerunt. Quā sapienter (inquit) non dis-
puto: Quasi verò de eo in vtramuis partem dispu-
tari possit, debuerint ne Bohemi, & Saxones ab
Ecclesia Catholica desciscere.

pag. 122. Italia (inquit) à vetere opinione egrè diuelli po-
test. Vbi cū opinionem vocat fidē orthodoxam,
in qua Italia non perinde nutat, vt reliquę prouin-
cię Transalpinę, intelligit cordatus, & Deum a-
mans lector, quid in animo scriptoris residebat,
quum hæc scriberet.

pag. 123. Platonis & Xenophontis probat institutum, qui
Magistratibus Reip. causa mentiri permittunt.
Atqui nō id lex Dei, neque recta ratio permittunt.

pag. 109. Ait necesse esse fingere nouum Orbem. Quod
sane fingere, hominis est aut ficti, aut fanatici.

Negat

Negat Pontifices habere Imperium, Vocationem, Prehensionem, Viatorem, aut lictorem. Quæ præsidia, cum non solum ad Pontificiam auctoritatem diminuendam, verum etiam ad CHRISTI potestatem obscurandam Pontificibus demat quantum in se est, non clauam de manu Herculis, sed clauum de manu Dei conatur eripere.

Optimus, inquit, quisque vir, pessimus ciuis est. pag. 180.
Quare ex huius hominis decretis, felicitati Reip. & optimo ciuium statui virtus obesset: id quod vt solum cogitetur, indignum sane est, ne & impium dicam.

Inter falsas Religiones, quæ Regna atque Imperia euerterunt, Christianam etiam audaci blasphemiam numerat: cum vbi Christiana Religio integre seruata sit, Imperia semper & Regna floruerint, quæ-ue antea subiecta demonibus, & perfidis eam postea admiserunt, mirabilem ilico pietatem affecuta, fructus edant vberitimos, quales India, ac nouus Christianus Orbis hodiè que ostendunt. pag. 127.

Aut Pontificum (ait) libidini ad hæc vsque tempora seruit. Loquitur autem de Romanorum Imperio, Romanorumque Pontificum sacrosanctam, & à Christo ipso traditam potestatem arrodit. pag. 140.

Geneuensem Remp. hærescos atque impietatis labe pollutissimam, homo hic virtutibus, ac pietate florentem appellat. pag. 145.

Reuerentiam, quæ ob diuinitus imperitam potestatem Romanis Pontificibus defertur, irridet. At Deus qui eam statuit, ac seruat, non irridebitur. pag. 153.

Pontifices grauissimis censoribus egere confirmat. At quosnam iste censores adhibebit? hæreticosne pag. 284.

cosne, an viros laicos politicos? Sed certè quęcumque à Deo sunt, ordinata sūt, nec suę defuit sapientissimus Dei filius Ecclesię, in qua posuit Apostolos, Doctores, & alios; per quos vti & per Synodos, Pontifices maximi iuuarentur, penes quos interea tamen staret summa, & ipsamet plusquam censoria potestas.

pag. 192. Ecclesiasticam Monarchiam beatiorem futuram esse existimat, si iure legitimę successionis, non electionis, huic illi-ve traderetur. Ita igitur Christus in sua instituenda Repub. minus vidit, quàm Bodinus, & facesset Ecclesia, vt succedat synagoga, & patebunt fores amplexibus carnalibus, vt abeat cęlibatus: quemadmodũ fusius infra dicemus.

pag. 315. Tradit formas omnes in materia ex nihilo generari: quod tamquam Physiologię imperito et adscribendum est.

D E

IOANNIS BODINI

LIBRO,

de Dæmonomania.

PORRO in libro de Dæmonomania, quo de Sortilegis, Magis, Lamijs copiose agit, plura sunt, quæ quum limam necessario requirant, sententijs veracioribus supplenda essent omnino.

Et primò, quod tum de hoc, tum de libris de Repub. dici potest, quum in his omnibus Methodi sui de historia mentionem sæpè faciat, id prorsus expungendum est: quippe quæ pelliciat incautos ad tractandum librum, qui iam ipso iure prohibitus est, & refertus erroribus, vti supra monstratum est.

Adde vitium, quo alios libros aspersit, vt vix vmquam, aut certe (vt dixi) parcissimè, de **CHRISTO** Dei Filio, tamquam de Saluatore, & **IESV**, loquatur in re tanta, quantam hæc tractatio requirebat. Et **D.** quidem Paulus, paucis Epistolis circiter quingentis nominis **IESV** reuerentissimè meminit. Sciebat enim cui credebat, vnde & sic loquebatur. Insignissima item Euangelij Bodinus loca, vbi apprimè decebat, omisit; quibus
locis

*Versus si
nem. 3. li-
bri.*

locis habentur varię nocendi artes in Dęmonibus & Principem huius mundi eiectum fuisse foras à Domino, & obsessos ab eodem mirabili sapientia, & auctoritate sanatos. Nam etsi postea Bodinus de Christiana lege, ac de Euangelio aliquid commemorauit, reliqua tamen eiusmodi sunt, vt dubitari possit, id ipsi non excidisse, sed additum à pijs, & catholicis viris, qui silētio illo Bodini offēdebātur.

Et materiam quoque de creatione Angelorum in dubio initio reuocauit è Rabbinis, quibus & hoc libro tam videtur addictus, vt ad eos sępius recurat, quàm ad Euangelium Filij Dei Domini nostri IESU CHRISTI. Vt etiam secundo libro minus cautē de Sabbato loquatur: quidquid postea assutum est de die Dominico, tenui (vt ita dicam) filio.

Apocalypsim autem quum citat, tacet tamen eam à D. Ioanne Euangelista fuisse conscriptam; quum & in historię Methodo planius, quid aduersus illam sentiret, pronunciaffet, vx diximus.

Nusquam pene, nisi semel (si tamen id illius est) Ecclesiam Catholicam Romanam appellat, licet Theologorum sententias in suas narrationes non raro conferat, & citet.

Tertij libri capite 1. & 6. quum fusiuss differat de ratione eiiciendi Dęmones, deque vi eorum tollenda, quam per Magos, Lamias, Sortilegos in humana corpora, & iumēta, agrósque & domos exerunt, affert quidem aliqua, quę pietatem sapiūt, & vera sunt. At reliqua, quę Spiritu sancto edocti Apostoli, & Ecclesia semper adhibuerunt, vel dissimulat, vel certe liquidius explicare poterat, quod ipse

ipse si tamen eius ista fuerunt) nimis concisè attigit. Quale, quòd Energumeni sistebantur Ecclesiæ, dum diuina Eucharistia consecrabatur : Quodque in Baptismo mysticè fit per sanctas illas exufflationes, & orationes, quæ vsque à temporibus Apostolicis habebantur: quod item fit per reliquos sacerdotum (& quidem horum tantummodo catholicorum) (exorcismos: per inuocationem nominis I E S V, in quo flectitur omne genu, cælestium, terrestrium, & infernorum: per signum Crucis cū inuocatione sanctissimæ Trinitatis: per peccatorum exomologesin, & cōfessionem corā Sacerdote: per Diuorum reliquias: per sacrosanctum Christi Domini sacrificium; quod terribilissimum Diuus Ioānes Chrysostom⁹ vocat *φρικodesάτω θυσίαν*, per diuinæ Eucharistiæ attractum, aut sumptionem: per aquam benedictam. Nam & Dæmonum infectionem oblato Christi Domini sacrificio cessasse; & Dæmones eiici, ac torqueri in memorijs, & templis Martyrum, res ipsa, & Patres semper ostenderunt. Vbi tota (inquit D. Augustinus) feriendi (in Dæmone) refrenatur immanitas, & captiuandi cupiditas frangitur. Quare & S. Ignatius id vocabat catharticum, expellens malum in nobis, ac potestates Satanæ: quod vermes, & serpentes (inquit Chrysostomus) exitio tradit: vt sexcenta alia loca mittam, quibus hoc ipsum liquet in Prospero Aquitanico, in D. Bernardo, & alijs. Sed & Bodinus, qui tam sedulus est in recensendis, quæ suo tempore contigerunt in Gallijs, rem totam bona debebat fide suis scriptis inferre, quæ anno huius sæculi sexagesimoquinto

*Aug. l. 1.
de ciuit.
Dei cap.
1. & l. 22.
cap. 8. &
de cura
mortuo-
rū c. 17.
Ignatius
in Epist.
ad Ephe.
Chrysos-
t. ho. 2. ad
Antioch.
Prosper
Aquit.
lib. pra-
dict. c. 6.
Vita S.
Bernard.
lib. 2. c. 3.
& in Gu-
lielmo
Abb. S.
Theodori
c. lib. 1. c.
10.*

accidit

*Vi. Clau-
diū San-
cti. de
reb. Enc.
cōtrouer.
repet. 2.
c. 9. pag.
48.*

accidit in Diœcesi Laudunensi Gallia Belgica, quamque exactis publicis Bartholomæus Faius in Senatu Parisiensi Inquisitionum Præses, suo libro, quē Energumenicum inscripsit, vir integerrimus retulit. Id erat de Nicola Petri Alberici filia, annos nata paulo minus sedecim, & iam nupta Ludouico Petreio; in quā quum Dæmon intrasset, cū in dies peius haberet, & grauius torqueretur, Consulti eius loci Curio, atque alij religiosi viri, suspicati sunt nescio quid de maligno spiritu: qui per exorcismos tandem, quis nam esset, coactus edere, se Beelzebulem Dæmoniorum principem palam fatebatur, nec se de sua possessione deiici, vel deturbari posse, quā ab vno aliquo, qui tum in Regio comitatu ageret. Dictum hoc res comprobauit de nobili, ac pio Episcopo Laudunensi Ioanne Bursio. Nam cū aliorum coniurationes parum, aut nihili faceret Dæmon, mulier in urbem Episcopalem deportatur mense Ianuario; & graue certamen, ac diuturnū Episcopo cū Beelzebule incubuit, per continua ieiunia, quotidianas, & publicas supplicationes, atque oblationes, totiesque palam iteratas depulsiones. Media in Ecclesia Cathedrali tabulatum fuit extructum, in quo vndeuiques, spectante populo, decertarunt Episcopus, & Satanas, ne expelleretur, omni conatu obstitens, atque omnia dira minitans. Cruciabatur quidem ad sollemnes cōtra ipsum imprecationes, & Crucis signaculū, atque aquæ benedictæ asper- sionem; sed vix vllis vinculis, aut viribus contineri poterat, quum ad altare statet Episcopus, & rem Diuinam faceret: tum verò maximè furebat, &

*Obserua
hic ratio
nes ad ex-
pellendos
Dæmo-
nas.*

agita

agitabatur, cum propius admovebatur sacrosancta Eucharistia, cuius virtutem, & præsentiam non ferens, quoties sentiebat, iam sibi opponendam, solebat vexare misellæ corpus vehementius, atque repente totum contortum, ac quasi exanime, remissio impetu destituere, quod per applicationem summis labris Eucharistiæ, statum naturalem, ac sensum recipiebat: ad diemque vnum, aut saltem aliquot horarum spatium, ab omni intermissione quiescebat. Rogabatur sæpè Dæmon, quid ita ad Eucharistiæ oblationem, & præsentiam expauesceret. Respondebat, de ea dictum: Hoc est corpus meum; & se inuitum credere, ac tremere, tandemque se eius virtuti omnino cessurum: quod circa Idus Februarij, post nequicquam furias omnes tentatas & conduplicatas, in omnium conspectu accidit.

*Eucha-
ristia ta-
m.*

Atqui mirum est, quum Bodinus identidem ad libros Inquisitorum, & ipsius Pauli Grillandi de Sortilegis, ad Olavum quoque, & Ioannem Magnum, & alios prouocet de ijs, quæ in Suetia, & Liunia euenerunt, tam multa nihilominus relinquat, quæ ipsi ad obligandam vim Dæmonum experti fuerunt. Et certè in Liunia, vbi frequens ista Dæmonum vexatio cernitur, benedictionibus Sacerdotum (dumtaxat Catholicorum). & aqua benedicta domus, agri, fructus, infantes aspersi, mirificè (quod ipsi oculis vidimus) aduersus potestates harum tenebrarum præmuniuntur. Cæterum Bodinus hoc libro perstringit è Sortilegis, & Magis, potissimum eos, qui commenta esse ac nugas effecta Dæmonum idcirco spargunt in vul-

gus, vt satanae propagetur imperium, noxiique tanti criminis iudicum subfellijs eripi possint. Quamobrem Magistratum vrget, vt memor sit diuinæ & legis, & vindictæ, quæ vna in hariolos, & Magos fuerit à Deo acerbissima constituta. Sic Amorrhæos, Ægyptum, decem tribus Iudæorum, quæ secesserunt in Samariam, Chaldæos, & Babyloniam, Hierosolymam item quinquaginta post annos ob Manassis talia peccata igne, ferroque excidit, sicuti prædixerit. Vnde illa Dei

Hibre. 9. vox per Hieremiam. Gladius ad Diuinos, gladius ad Chaldæos (quippe hi maximè sortilegi habebantur.) Addit verò inter reliqua Bodinus, Tre-scalem illum insignem Magum, cui ad enuntian-dos alios maleficos vita concessa fuit, dixisse tre-cêta fuisse millia, qui fœdus cùm Dæmone in Re-gno Galliæ sanxissent: inter quos præcipuos quos-dam, atque hosce in primis aulicos, per quos tan-tum scelus latissimè deriuabatur. Quamobrem non obscurè inde colligit, tam florentis Regni prope casum esse consecutum, consecuturum au-tem magis, nisi iudices diuinâ legem in rem con-ferant. Quæ cùm vera sint, cur hæreticos dixit in libris de Republ. esse ferendos? quandoqui-dem non minus hi quàm malefici di-

uinis, vt Dionysius inquit ad-
uersus Apollophanem,
contra diuinâ
vtuntur.

DE

IOANNIS BODINI
LIBRIS*De Republica Cautio.*

OC etiam in libris Bodini de Re-
publ. obseruatum est, cum de san-
ctissima Trinitate nunquam, par-
cissimè autem de Christo Domino,
idque potius ex aliorum relatu men-
tionem facere. Deinde cum de omnibus Reipu-
blicæ, & Regnorum formis accuratè differere co-
natus sit, Christianæ tamen Reipublicæ & hie-
rarchiæ formam non attigit, quæ à Dei filio, qui
est æterna Sapientia, firmissimis vsque ad con-
summationem sæculi præsidij constituta, vim
imperij & Rebus publ. omnibus præbet, qua
stent & florent. Cum ipse Dominus Iesus non
venerit legē soluere, sed adimplere. Quod vnum
Christi verbum, si ij omnes qui Politici volunt
haberi, altius perpenderent, Christianamque cum
omnibus administrandi formis, siue ethnicorum
Romanorum, seu Græcorum, & aliorum Impe-
riorum diligenter conferrent, exclamarent ilico:
Anathema prudentibus huius sæculi, Anathema
claudicantibus, Anathema hominibus, qui diui-
nam prouidentiam ore commendantes, vias eius
sanctissimas negant, & veritatem in iniustitia de-
tinent. Tum verò de huiusmodi scriptoribus, ex

animo & fidenter dicerent, Narrauerunt nobis fabulationes, sed non ut lex tua, Porro diuinitus de hac hierarchia scripsit D. Dionysius Areopagita: quæ & ex Synodorum generalium formis perspicui potest, ac præter sanctos antiquos Patres, hoc sæculo à Sanderò de Monarchia Ecclesiæ, atque à Bellarmino, & alijs magna cum laude, est ob oculos posita. Et verò indignissimum est Christianis Senatoribus, facies quasque minutarum Rerumpub. antiquarum, & politica exempla hinc inde è sordibus cuiusque magno conatu lambere, ac naturæ legem legi gratiæ præponere; interea verò non versate manibus cordèque quidquid perfectissimum est in Christi Domini lege, Christianaque ratione populos regendi. Nam & Bodinus cum sæpè ad istam naturæ legem prouocet, nusquam legis gratiæ, quæ à Christo facta est, meminit, insigni subterfugio, ne dicam impietatis suspicione. Cum etiã qui identidem Rabbiorum Hebræorum loca citat, lucem interea quàm Patres sanctissimi prætulerunt, & fraudem à Rabbinijs in tegenda, & tollenda veritate usurpatam, tacendo passim dissimulet. Expediebat enim, ut qui Christianis laborem suum (ut ita dictum) laborabat impias illas istorum blasphemias in Deum, & Sanctos contumelias, in Christianos impedimenta Euangelij, errores contra legem naturæ; corruptelas diuinarum Scripturarum indicasset, quod sanè nunquam fecit. Ex hoc igitur etiam factum est, ut cum de summa Principum potestate agat, non solum prætermittat insignissimas notas, quibus eminet Pontificis

Max.

Max. potestas, verum etiam tum carpat, tum gentiliū sacrificulorum potestati latenter ostendat similem, ac denique omnem ei potestati potestatem & iurisdictionem vel tollat, vel si quam agnoscat, hanc testetur ab industria, vel humana quorundam prudentia profectam, non à Christo Dei filio datam, qui tamen diserrissimis verbis Petro clauēs Regni cælorum tradidit, & potestatem impertijt confirmandi fratres, pascendi oues, & secernendi alios, dispensandi diuina mysteria, submouendi ab Ecclesia indignos, & summa quæque præstandi pro salute hominum, fidēque ex Christi mandato & tuenda, & in vniuersum Orbem propaganda. Hinc quoque factum est, vt Bodinus Episcopis inferioribus interdum neget potestatem, iusque in suas oues, quasi corpori plus insit virtutis, quàm animo: & quàm populi auctoritatem. Principibus huius sæculi tradere vnanimi consensu potuerunt, hanc Deus ac multo maiorem tradere nequiuerit ijs, quos vniuerso populo præfecerit, & per quorum os responsa edere voluit, quosque ipsimet denique populi professione fidei, & vnius agnitione Ecclesiæ, quæ sine visibili capite esse non potest, passim admiserunt. Quod si quis dixerit: Et tamen in Bodini Italicis de Republica libris aliquid extat, quo vnius Romanæ Ecclesiæ religionem vnicam esse veram, cui & potestatem adesse nō negat? Id sciat pie additum fuisse ab ijs, qui librum cupiebant emendatum, cū certè cū ijs quæ præcessere, ac subsequuntur, illa coherere non possint.

Ad hæc verò ipsa pertinent, quæ tradit de per-

22. Febr.
1585.

mittendis sectis, & hæresibus, vbi radices aliquas egerunt: Quò fallaci astu & hamo si Italia, cui liber iste à Satana propinatus est, inescari se permetteret, hem quantam repente omnium rerum ruinam & confusionem cerneremus? Et meminimus verò, cum Varfauix postrema à Magno Polonia Stephano Rege Comitia haberentur, hunc ipsum Regem viris Ecclesiasticis, ex Senatorio, & equestri ordine delectis, animum addidisse, vt intrepidè proponerent, quæ nam damna Regno Poloniæ, Reipublicæque illata sunt, posteaquàm hæresis fuisset permissa. Ea verò erāt, quæ sequuntur, quæ Poloniæ postea typis publicè sunt data.

1 Religionis sanctæ Catholicæ violatio, hæresumque variarum in Regnum inuectio.

2 Iurisdictionis Ecclesiasticæ, eiúsque spiritualis gladij excommunicationis eneruatio.

3 Decimarum contra ius Diuinum retentio, & ademptio.

4 Prærogatiuarum, & libertatum diminutio.

5 Ecclesiarum profanatio, fundationum, censusum, prouentuum, thesaurorum Ecclesiasticorum, & bonorum aliorum ademptio, & spoliatio.

6 Fori pro iniurijs realibus & personalibus, tam primæ & secundæ instantiæ, quàm executionis suspensio, Brachij sæcularis, remissarum ex tribunali Regni & aliorum subsellijs causarum nulla executio.

His autem omnibus addita fuit brevis interrogatio, & quasi explicatio superiorum capitum, hoc, qui sequitur, modo: qui quidem egregiè aduersus ipsum etiam Bodinum facit.

Ad Primum.

- 1 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Apostasias fieri.
Schismata, & peregrinas religiones innumeras
inuehi.
Deum blasphemari.
Christum publicè negari.
Hæresibus modum nullum & finem imponi.
Atheismum, Paganismum, Saracenismum induci.
Iniurias in Deum impune fieri.
Magistratum, qui Dēi Maximi, & Religionis
Christianæ causam agat, & tueatur, sicut est in
Polonia status spiritualis, nullum fieri.

Ad Secundum.

- 2 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Sacrilegia impune tolerari.
Periuria, incantationes, veneficia, magias, incestus;
bigamias, & trigamias, adulteria publica, homi-
cidia absque pœnitentia solemnī, vsuras impune
tolerari.
De diuortijs, matrimonijs, legitimitate, excessi-
bus occultis & publicis in Deum & loca sacra
nullum ius institui.

Ad Tertium.

- 3 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Sæculares sacerdotum officia sibi vsurpare, & De-
cimas manipulares, & alias contra iura diuina
G 4 & huma

& humana à subditis suis extorquere, & in proprios vsus conuertere: hæreditatem Christi, panem Ecclesiæ Dei, alimoniam & victum pauperum, his quibus iure, & consuetudine debetur subtrahere.

Ad Quartum.

4 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Seruos Dei & sacerdotes Ecclesiæ sanctæ, sine honore esse, & contemptui haberi, ac pro gratia fidei, & Religionis vna cum liberratibus publicis introductæ, & semper impendi solitæ, iniuria affici, exactionibus onerari, & quodammodo exauthorari.

Ad Quintum.

5 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Ex Ecclesijs Deo dicatis, stabula fieri, desolationem, & abominationem intueri, sepulchra Christianorum violari, sine Sacramentis, & cultu diuino plebem passim viuere, & mori pecudum more, thesauros Ecclesiarum, & ornamenta distrahi, & in vsus profanos contra leges Dei & Regni conuertere fundos, & census ad laudem Dei adscriptos adimere.

Ad Sextum.

6 *Vtrum expediat Reipublica, & fas decorumque sit*
Solos sacerdotes sine lege, sine iustitia, sine iudice, tam reales, quàm personales iniurias pati. Necesse, & persecutiones Cleri impunè grassari.

Sacer

Sacerdotes Iudæis, Scythis, & quibusvis obscurissimis hominibus, iudicem tamen, iustitiam, & defensionem habentibus, postponi.

Deum in seruis Ecclesiæ sanctæ sperni, & contēni. Ad horum autem capitum disquisitiones propositas, cū nemo hæreticorum respondere potuerit, sicuti nec Bodinus posset, perrexerit quidem Rex diuinam rem restituere, Collegiorum ad erudiendam nobilitatē institutione, & Seminariorum ad excipiendas nationes varias excitatione, atque librorum catholicorum multa editione, ac disseminatione, & auditione publicarum Cōcionum, quas per decennium, ne in ipsa quidem Moscouia (in tentorijs, & summo gelu) intermisit, & denique Ecclesiasticæ potestatis defensione, quā ipse sapientissimè, ac acerrimè in Senatu sæpè suscipiebat. Sed non ita multò post optimus Rex naturæ concessit, qui altissimè retinebat animo, quod D. Augustinus scriptum reliquit, quodque cū iisdem propositionibus in lucem prodijt.

Fac iustitiam, & habebis pacem, vt osculentur *Augu. in*
se iustitia & pax. Si enim non amaueris iustitiā, *psal. 84.*
pacem non habebis. Et alterum illud eiusdem Patris:
Quando Imperatores veritatem tenent, pro ipsa *An. epi.*
veritate contra errorem iubent, quod quisquis *100.*
contempserit, ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum sortem non habebit, qui hoc facere noluit, quod ei per cor Regis veritas iussit.

Hæc igitur (quæ acerbissimos etiam in Galliæ Regno fructus tulere) si Bodinus, & alij Christiano calore concoxissent, numquam ad agendos ad-

uerfus Catholicas prouincias cuniculos suis scriptis inspersisset, præsertim quòd ubi sapientem Politicum præsert, validis nititur rationibus efficere, Religionem etiam ethnicis Magistratibus summae curæ semper fuisse, nec de dogmatibus, quæ recepta sunt, permittendam esse disceptationem, quam ne Philosophi quidem de primis scientiarum principiis permittant. Et verò initio libri sui de Dæmonomania ostendit, diuinam legem esse accuratissimè obseruandam, qua Sortilegi, & Magi interficiendi sunt. Quinetiam tertio eiusdem tractationis libro: mortem Caroli nomi Regis tribuit, quòd Trescalem Magum interim in nō curauit: Diuina iustitia (inquit) exigente, ut moriantur Reges, qui noxios eiusmodi permittūt viuere. Quod cum ita sit, cur ex eadem lege pseudoprophetae, & alij, qui sacerdotis imperio nolunt obedire, non plectantur? Ceterum, quod obiter innuit, alicubi ab Magistratu sacerdotes sapienter amandari, ne deliberationibus de Repub. interset, si catholico animo pronunciaffet, ferri quadatenus poterat. Sed quoniam id ad explodendam postea vniuersam Religionem detorquere hæretici facile solent, propterea ista aperienda sunt. Cur enim non adiecit ab eodem Magistratu sapientissimè retentam summis in periculis Catholicam fidem, pro qua & vitam, & Remp. quotiescumque fuit opus, omnibus periculis exposuerit? Insulas autem catholicis muniuisse coloniis, in quibus primi essent Episcopi, monachi, & cæteri, qui Ecclesiæ inserviunt, quòd scirent è schismate, & Orientalibus hæresibus, nil firmi in Repub. posse consistere?

stere? Cur inquam non addidit, hæreticis notandis, puniendisque vna cùm Ecclesiastico Magistratu, bis singulis hebdomadibus Remp. diligentissimè incumbere? Neminem verò pene è tanta nobilitate, licet plurimi circumquaque mundum, prouinciasque hæreticas obeant, in hæresim incidisse Lutheri, Caluini, aut similium? Cur denique Italiæ, & aliarum prouinciarum exempla non proposuit, in quibus quoniam ista hæreseos tolerantia non fuit, vnius fidei populi sunt, qui alioquin (vti contigit in Gallijs, & in Germania) & dissecti essent in sexcentas partes, & plura centena millia, vel in hæresim, vel in os gladij, & inferni ruisent.

Atqui tanto mirandum est magis ea ex Bodini ^{cap. 6.} pectore manasse, cùm versus finè sexti de Repub. libri hæc habeat verba. Maximum discrimen est inter eos Iudices, qui qualibet in re legibus astricti sunt, vel quibus iustitiæ administratio sine legibus licet. Alterum verò in facto situm est, alterum in iure, æquitate, ratione: præcipuè verò cùm aliquid eius sit ponderis, vt tradita antiquitus lex declaranda sit, quemadmodum dixi, Prætori. At diuina lege hoc ad magnum Pontificem refertur, aut ad eum qui à Deo summus Iudex delectus est, vel hisce absentibus, ad Leuitas (hoc est Sacerdotes.) Id quod deinceps sub vltimis Asmoneanæ familiæ Principibus translatum est ad Senatum. Hic mos erat in Aegypto, & Gallia, vbi Sacerdotes, & Druides erant iustitiæ custodes, tamquam omnium in mundo rerum sacratissimæ rei: primusque Druidum Præses (inquit Ammianus) lapidem appensum ad collum gestabat, in

in quo veritas erat insculpta. In Asia quoque, ac maiore Africæ parte viget eadem consuetudo, v Sacerdotes iustitiâ administrent, & magnus Pontifex leges exponat, deque difficilioribus, & maioribus causis decernat. Sic magnus in Turcia Pontifex Muphti, & Sophianus in ciuitate Tauris, ac Tartari suum Smarcandæ habent; Regibus autem Fella, Caroani, Telmesseno suis vnique est: vt intelligatur æquitatem, defectu legum administrandam esse ab Iudicibus, & viris peritioribus. Hæc igitur Bodinus, de quo quæro, cur Christiani Pontificatus nullâ hic mentionem facit? Videlicet, perfidis quibusque aliquod diuinæ legis yctigium reliquû fuit, quod per Bodinû prorsus Christianis sublatû fuerit, vt à mille & sexcentis annis quoddam quasi iustitium secutum sit. Latet ergo serpēs in istis de Republica Bodini libris: Ac tamen adhuc (proh peccatorum nostrorum demerita) repere passim permittitur, & tractatur manibus, & animis, absque vlllo tâti veneni antidoto.

At verò (vt ad Bodini alia redeam) cùm Galliarum Regnum optimo genere administrandi constitutum asserat, cumque inter Reipublicę formas primas deferat partes Monarchię, in eo autem Regno inquit, triginta quinque siue Cardinales, siue Episcopos fuisse Cancellarios, totidē in Angliâ; sane intelligit, administrationi Christianissimi Regni, quod per vndecim sæcula durauit, tantum abfuisse, vt adhibita Sacerdotum consilia obfuerint, vt per eos potissimum steterit. Et in Polonico Regno haud inficiatur Archiepiscopum Gnesnensem solere esse Cancellarium. Quod quamuis ita

non

non sit (nam & modo è proceribus, qui non sunt Ecclesiastici, vel, ut ipsi vocant, spirituales, alius eo munere fungitur) Archiepiscopus tamen ille primum in Senatu locum obtinet, ac Rege demortuo, Regni habenas suscipit, quas moderatur cum reliquo Senatu; donec Rex alter suffectus sit: Episcopique omnes Regni & Senatores sunt; & in dextera Senatus parte confident, Procancellarius item regni Episcopus est: ceteri verò qui in sinistra parte sedent, Castellani, Palatini, & reliqui nobiles, minime Ecclesiastici sunt. Quo ordine si Respublica illa caruisset, profecto iamdiu est, cum ab hæreticorum ictibus concidisset. Quin etiam Hungaria, illa quidem, quæ à Cæsare adhuc obtinetur, eandem per Ecclesiasticos Præsules administrandi rationem retinet. At & Germanico in Imperio, quod Bodinus inquit esse Aristocraticum, è septem Electoribus primas tenent Archiepiscopi in Senatu, qui & Electores vocantur: Ne quid dicam de alijs Regnis, ubi Consiliorum præsides sunt, & maxima quæque administrant sine ullo Reipub. periculo. Porro mendacium est, Theodosium Magnum Arianos cum Catholicis; & Valentinianum sustinuisse, cum gravissima edicta in eos tulerint, Et meminisse debuerat, quod alibi ipse dixit, ex antiquitate petens, **SALVS POPVLIVP
SUPREMA LEX ESTO.**

lib. 3. c. 7.
vers. finē

lib. 4. c. 3.

Singulare autem certamen, quod duellum dicitur, permittendum esse iudicat, præsertim in capitalibus causis, quibus aliunde non adsint testes: sed aliter, & iustitiæ ratio, & Christ⁹ Dominus per Ecclesiam suam docet, cum dicat, Detestabilem duell

Concil
Trid. sess.
25. c. 19.

„ duellorum vsum fabricante diabolo introductum,
 „ vt cruenta corporum morte, animarum etiam per-
 „ niciem lueretur, ex Christiano Orbe penitus ex-
 „ terminandum; Imperatores, Reges, Duces, Prin-
 „ cipes, Marchiones, Comites, & quoscumque alios
 „ Dominos temporales, qui locum ad monomachiã
 „ inter Christianos cõcesserint, eo ipso esse excom-
 „ municatos, & iurisdictione, & dominio ciuitatis,
 „ castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum
 „ fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, pri-
 „ uatos intelligi, & si feudalia sint, directis Dominis
 „ statim acquiri. Qui verò pugnam commiserint, &
 „ qui eorum Patrini vocantur, excommunicationis,
 „ ac omnium bonorum proscriptionis, ac perpetuæ
 „ infamix pœnam incurrere, & vt homicidas, pu-
 „ niendos, & si in ipso conflictu decesserint, perpe-
 „ tuo carere Ecclesiastica sepultura. Illos etiam, qui
 „ consilium in causa duelli, tam in iure, quàm in fa-
 „ cto dederint, aut alia quacumque ratione ad id
 „ quemquã suaserint, nec nõ spectatores, excõmuni-
 „ cationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo teneri.

lib. 4. c. 1.

Maximum (inquit) & forsan præcipuum Re-
 „ rum pub. fundamentum est naturalem ciuium sta-
 „ tum, ingenio ciuium; dicta verò & leges, naturæ
 „ hominum, temporis, ac locorum accommodare,
 „ Quod si ita omnino sit, non erit æqua via Domini,
 „ neque permanens naturæ lex, nec commune gra-
 „ tiæ donum, nequa vna Ecclesia, quando per hunc,
 „ pro tempore, loco, personis, tamquam regula Les-
 „ bia, mutanda sit. Quin etiam pro ætate cuiusque
 „ non erit eadem lex, quippe iuuentuti remittendæ
 „ erunt habenæ, quæ senectuti contrahendæ: Addo
 „ etiam

etiam pro constitutionibus corporum: quippe sanguineis, cholericis, flegmaticis, melancholicis vniuersale institutum, vel Decalogus haud erit prescribendus. Nam & quoniam sub diuersis cæli regionibus, & climatibus diuersa ingenia sunt, putat ille cothurnum vniuscuiusque pedi mutandum. Quanto igitur rectius (quidquid Bodinus aliter sentit) inquit Baldus, ius, & æquitatem naturalem non esse inclusam, nec alligatam locis. Rectissime autem Christus, qui omnibus gentibus eadem præcepta, Sacramenta, formam item Christianæ Reipub. & Ecclesiæ iisdem pene legibus, & Archiepiscopatibus, Episcopatib⁹, Sacerdotijs, Religiosis sanxit. Tam videlicet viuida vis Spiritus sancti est, & tam valida diuinæ sapientiæ, ac gratiæ virtus, quæ efferas gentes mansuesecit, naturæque lapsus erexit, & humanam ipsam carnem edentes illexit ad cælestis Eucharistiæ esuriem, & in vnum vagos facili negotio collegit. Et denique quod omnibus sæculis, hoc verò potissimum apparuit, nouum ipsum Orbē ad eundem vitæ Christianæ tenorem adduxit, quamcumque ad mundi partem vergat. Vt certè, quando aliud non esset, quo mentes nostræ excitarentur ad talem Reipub. formam suspiciendam, esset hoc vnicum ad captiuandum in obsequium fidei intellectum.

Anglos ait fuisse inhospitales, quique cùm alijs nationibus degere non possent, vt etiam Antuerpiæ secretum ab alijs domicilium haberent, postea tamen, vbi cum Gallis pacem iniuerunt, suauissimisque eorum Reginæ, ac pacificis modis tractati sunt, cicures factos, & mites: Gallos cōtra, qui nulli
natio

Baldus.

lib. 5. c. 1.

nationi humanitate cederent, post bella ciuilia deperdidisse naturam, & mores auitos. Sed & hic in vtraque hac re cætuitt Bodinus. Primùm, quòd nunquam Angli crudeliores fuerunt, quàm cum Catholicam fidem exuerunt, aut Ecclesiam persecuti sunt. Missis superiorum temporum euentis, quæ Anglici historici, Bedæque persecuti sunt; an ne diriora vñquam tormenta commenti sunt antiqui Ecclesiæ persecutores, quàm quæ aduersus suos adhibuerunt, quoniam Catholici veram religionem colebant, & optimorum Regum, totiusque regni sæpè promulgata edicta seruabant? Non tēperatum sacris locis, non virginibus innoxijs, non religiosis, qui inermes arma spiritualia pro populo strinxerant, non Regina ipsi Scotiæ, cui caput superiorib. annis amputatum est. Extant passim hac de re verissimæ historiæ: sed & Sanderi librum de schimate Anglico, qui Reip. consultum velint, attentè legāt. Inde enim occasiones, & causas, casusque Regnorum, & mutandi homines in feras facillimè noscent. De Gallis autem, nego quod Bodinus inquit. Ex tot enim ciuitatibus, & prouincijs, vbi adhuc Catholica Religio viget (nam & primariæ omnes vrbes catholicissimæ sunt) vix aliquem inueneris, quin antiquum obtineat, & mitissimos sapiat mores. At quos transuersos non ciuilia bella, sed hæresis egit, hosce si intelligat, vt nomini Diuino, sic veræ pietati esse rebelles, Regnóque truces, & efferos euasisse non inficior. Nam si quis in Calvinianum acutius inspexerit (licet neque loquentē audiat) ex oculis tamen totuè aspicientibus, ex male sana nimirū reclamāte

con

conscientia statim id agnosceret.

Fuit ne vnquam (ait) Ludouico nostro Regi *Li. 5. c. 3.*
 sancto Princeps quisquam virtute, pietate, integritate par? Hæc ille, quæ & alibi sæpè, cum de Carolo V I I. & alijs quibusdam Galliæ Regibus commemorat. At præstabat, sapientem Politicum addere, hæreticos ab eo Rege Albigeos eiektos, vnde Caluiniani virus suum suxerunt: Ecclesiam vnâ Catholicam Romanam cõstantissimè omnes esse tutatos: vixisse summo cùm Dei metu, cæteros verò quosque Galliæ Reges semper Catholicos fuisse, optimos autem quosque ijsdem artibus restituisse in pristinum statum, quotiescumque conciderat, Regnũ: hæc videlicet vera fuisse Reipublicæ fundaméta, nõ mentiēte qui dixit: *Quærite regnum Dei, & hæc omnia vobis adiicientur.*

Principes (ait) fuisse coactos, vt nouos honores, *Li. 5. c. 4.*
 & præmia benemeritis decernerent. Edouardum igitur Angliæ S. Georgij, Ioannem, & Ludouicum X I. Galliæ Reges, hunc S. Michaëlis, illum Stellæ, Philippum I I. Burgundiæ Ducem Velleris aurei, Duces Sabaudia, Beatæ Virginis Annuntiata ordinem instituisse. Sic ille. At etiam hîc præstabat, quum dicat nullum inter istos ad scitum, qui nobilis non sit nomine, armis, & sine vlla labe, expressisse, quânam potissimum ea putabatur labe: Nempè Catholica fidei defectio: quando nec ordines vnquam vlli fuere instituti, nisi à Principibus Catholicis. Quod sanè hæretici nunquam potuerunt efficere, quippe qui deserta fide, omni prorsus ordine destituuntur.

Postquam, inquit, defensio vitæ, ac persecutio *Lib. 5. c. 5.*

H latronum

latronum ad ius diuinum, naturale, humanum pertinent, profecto subditi exercendi sunt in re militari ad probos subleuandos, depressimendos improbos. Et voco (inquit) latrones, atque improbos, bella iniuste mouentes, ac fures, & eiusmodi alios. Verum si hoc sit, tanto magis curandum erit in hæresi exterminanda, si qui primo sanis consilij acquiescere noluerint. Eadem enim omnino hæresis, ac tanto quidem nocentius perpetratur, quanto præter Regnorum euersionem inuadit ipsos animos, quos & cælestibus priuat bonis, & densissimas tenebras in Regna inducit: Quod testantur Asia, Africa, & hodie bona Europæ pars.

Mox subdit, ad explodendos seditiosos, & fures expedire, ut mittantur ad bellum, hancque medicinam summopere necessariam, & utilem esse Reipublicæ. At secus, & diuinum præceptum vrget, & sapissimè latronum exercitus dissipati sunt, & nisi vires attritæ sunt, Reipublicæ certè hinc existimatio imminuta fuit. Quam enim tu solidam reportaueris de hoste victoriam, ad quem expugnandum sceleratas, & inimicas Deo copias adducas? Et ut de inimicis, inimicos suos Deus vlciscitur, sic de Regnis, tanquam de hostibus idem facit, à quibus in expeditionem ij mittuntur.

Li. 6. c. 1.

Afferret Bodinus ex Deuteronomij cap. 16. Diuina lege mandatum, ut ter saltem quisque singulis annis ad templum adeat, quare esse Atheos quosdam, qui ne semel quidem id præstant. Sed cur non potius Ecclesiæ, quæ id singulo saltè octiduo iubet, quàm veteris Testamenti præceptum proposuit nobis, qui Christiani sumus? Sed verum est,

Bodino

Bodino plus sapere veteris legis quàm nouum gratiæ Testamentum.

Vbi Augustum collaudat, quòd pœna mulctauerit, qui exactis viginti quinque annis, vel uxorem non duxerant, vel liberos non susceperant; sapientissimi Politici id fuisse dicit, quoniam ita adulteria, detestabilioraque alia scelera præcederit; mox Iustinianum, & Constantinum, Honorium item, atque Theodosium Impp. reprehendit, qui vel Augusti legem abrogarunt, & pœnam cælibatus sustulerunt, vel priuilegia concessere subditis, qui liberis caruissent. Verumtamen maluissem, ut Christi magis quàm Augusti prædicationem suspexisset. Sunt eunuchi (inquit) qui se castrauerunt propter regnum cælorum. Nec verò me later, cur secundum ciuiles leges, Politici hoc negotiū mercentes vltra humanos limites progredi haud potuerunt. Assenserunt enim Platoni in cælibes cælibatus pœnas statuenti, & legi xij. Tabular. ac legi Papiæ (siue Pompeiæ, vel Poppææ) quàm iterum Augustus tulit de maritandis ordinibus. Et veteres leges (scribit Eusebius) priuant orbos liberis eorum successione, qui liberos gignunt, τοὺς ἀπαίδευτοι νόμοι ἐνείκον τῆς τῶν γονίμων διαδοχῆς ἐπιμοροῦντο. Verùm enimuero imprudenter omnia lata sunt. Euangelicæ autē legis virtus tanto comprobatur apertius, quantò Christus sapientia Patris æterna Apostolos cælibes, eo ipso tempore quoquo versum diligentius mittebat, quo leges illæ inualuerant, virginisque & alios ad castitatem perpetuo colendam per eosdem Apostolos serio non solùm hortabatur, sed sæpè sanguinis

Li. 6. c. 2.

Plato sub
finē Dia-
logi 6. de
legib. Ci-
cer. 3. de
legib.cap. quæ-
dam etiā
leges dis-
2. l. pen.
C. de nup.
l. vl. c. de
infirmā.pœn. cæ-
Euseb. li.
4. de vi-
ta Con-
stantini.

Apostolici, virginumque martyrijs inuitabat. Et
 1.2. ff. de *vac mu* videntne iam Politici vias Christi non esse poli-
 1.1. c. de *his, qui* ticas tantum, aut huius mundi? At quum Augustus
 nu. lib. se *excus. lib.* fenda matrimonia vocaret (vacatione quippe
 10. Instit. *de excus.* triennij à publicis munijs proposita omnibus, ma-
 tur. vel *curat. in* iorâque, vt deinde essent pro maiore filiorum nu-
 princ. *merito præmia, atque immunitates*) quis cogitasset
 à Christo pectore prodire debuisse tantum (vt
 videbatur) obicem Euangelio propagando, cum
 eius rei prædicatio, & exempla vbique à Christianis
 posita, non solum pœnis, & præmijs Impera-
 torum, sed & insitæ naturali ad coniugia propen-
 sioni aduersaretur? At ita Deus comprehendit sa-
 pientiam sapientum, & stultos facit principes
 Taneos, & re ipsa probat, excellentiores suo (non
 hæretico) Euangelio se reseruasse vias, quas si
 mundus non caperet, eas tanto magis vult esse
 probatas, & fixas. Quamobrem & Constantinus
 Magnus leges illas abrogauit, & eius filij abole-
 uerunt, vsusque ille est his verbis aduersus ini-
 quisissimam legem; Per infirmitatem (inquit) na-
 turæ priuatos suo magno liberorum gignendo-
 rum desiderio, misereri magis, quàm mulctari
 conuenit. At rei melioris amatorem non quidem
 punire, sed admirari maximè dignum est. Hic rei
 melioris amatorem $\kappa\rho\iota\sigma\tau\omicron\nu\omicron\varsigma\ \epsilon\rho\alpha\sigma\eta\nu$ vocabat, qui
 se Dei sacerdotio consecrasset, ac pudicitiam, siue
 virginitatē professus castæ vitæ se addixisset. Sed
 reliquis, inueteratam hominum labem, & sacer-
 dotum lapsum in magnis diæcesibus, arbitrantibus
 haud eximi posse, nisi vxorū concessu, respon-
 deri

*Euseb. de
 vita Cō-
 stantini.*

deri potest: Nescitis scripturas, neque virtutem Dei (addamus autem) nec pœnitentiæ vim, quæ meretrices (si ad cor redeant) virginibus interdum æquat, atque ex contumeliæ vasis vasa honoris, & gloriæ Dei facit.

Denique alij ætatem, qua vota ediderunt, non aptam fuisse obtendunt iudicandis proprijs viribus in sustinendo cælibatus onere. Sed cur non idem quoque prætexant in deserendis vxoribus laici, quibus onera plerumque intolerabilia ex re vxoria incûbunt? Iraque ei, qui diceret, Non solùm immaturo consilio, verùm etiam vî adactus, iniuriatus sum sacris, quare & peto per Canones mecum dispensari, responderi potest: Quid si te vel minus maturum cõsiliũ, vel alicuius vis adegisset, vt vxorem adolescens duceres, deinde aliquot post annos eam reiicere velles, num vllũ tibi Canonem patrocinari putares? Sanè nõ dubito, quin plures laici mallent vxore carere, quàm plj sacerdotes matrimonio iungi. Licebit ne igitur illis diuortium à Christo prohibitum facere, ac (quod æterna esset non minus infamia dignum, quàm pœna) causas necitare, cûr nunc illam, iam alteram, modo nullam vxorem aliquis habeat? Sed vt hæc abesse ab ipsis laicorum mentibus debet, sic multo magis illa facestant à sacerdotum cordibus, qui ad cælestẽ vitæ genus vocati, à mulieribus se abstinere, vt sint sancti corpore, & animo, ac proximè Deo adhæteant. Atqui neque verum est, quod ait Bodinus, cælibatus professione, peccatis fenestrâ aperiri. Nam & quæ scelera publicè patrabantur Augusti tempore, quum tam seduli essent in ma-

ritandis ordinibus, fatis ad Romanos notat Ap-
Li. 6. c. 4. stolus, ne quid dicam de alijs. Et Bodinus hîc quo-
 que nimis politicè tribuit Augusti sapientiæ, aut
 præstantiæ Monarchiæ, quòd cum antea Romani
 ne decennium quidem in pace vixerint, is quin-
 quaginta annos pacatè Remp. & Imperiũ admi-
 nistraverit, cæterisque id ipsum reliquerit tran-
 quillum. Optandũ igitur erat, vt totum hoc quid-
 quid fuit, Diuinæ dispositioni tribuisset, quæ Ro-
 manum Imperium præparauerat, tótque ante sæ-
 cula per Esaiã prædixerat. Vt Roma (inquit S. Leo
 primus) per sacram B. Petri sedem caput orbis ef-
 fecta, latius præsideret religione diuina, quàm po-
 restate terrena. Quamuis enim multis aucta victo-
 rijs ius imperij tui terra marique protuleris, minus
 tamen est, quod tibi bellicus labor subdidit, quàm
 quod pax Christiana subiecit. Dispositio namque
 diuinitus operi maximè congruebat, vt multa re-
 gna vno cõfœderarentur Imperio, & cito peruios
 haberet populos prædicatio generalis, quos vnus
 teneret regimen ciuitatis. Hæc autẽ ciuitas igno-
 rans suæ prouectionis auctorem, cum omnibus
 penè dominaretur gentibus, omnium gētium ser-
 uiebat erroribus, & magnã sibi videbatur assum-
 pisse religionem, quia nullam respuebat falsita-
 tem. Vnde quanto erat per diabolum tenacius il-
 ligata, tanto per Christum est mirabilius absoluta.
 Hæc D. Leo; quæ vtinam Bodinus in Monarchia
 Augusti considerasset. Sic enim humanæ Diuinam
 administrandi rationem præposuisset.

Li. 6. c. 5. Et caput quintum libri sexti id maximè conti-
 net, vt ostēdat, in successione Monarchiã rectius,
 quàm

quàm in electione consistere, ac durabilem fore Pontificatum, itaque multa passum esse, quoniam eliguntur, non succedunt generatione carnali Pontifices. Videlicet, si successisset puer filius Póntifici demortuo, híc Ecclesiã vniuersam regere, creare Archiepiscopos, Episcopos, Cardinales, ipse non Sacerdos pro tribunali sedere, per tutores id agere debuisset. Quæ vt sunt absurdissima (præsertim in plenitudine temporis) sic dici permittuntur ab ijs, qui politica lance diuinas res pendunt, vt in barathrum temeritatis corruât. Quid ergo? Christus sapientia æterni Patris minus in Ecclesiæ regimine statuendo vidit, quàm Bodinus? minúsque Christianæ Reipub. Christus quàm ille cauit, cum Dominus & virgo nasci ac mori, ac Petrum cælibem Pontificatui præfecerit, cui itidem alij fuerunt hætenus subinde suffecti? Ac tamen Monarchia hæc, quam Dei filius instituit, vniuerso mundo oblatrante & obsistente sexdecim sæcula stetit, tantóque latius Christiani fines propagauit Imperij, quanto hæresis, perfidiãque illud acrius hodiéque oppugnant, certissimo indicio firmitatis eius quàm requirebat, quæ futura in sæculum erat firmamentum, & columna veritatis. Sed & ostendat Bodinus, quàm firma successione subsistit Lutheri, & aliorum hæreticorum regnum, qui propagatione carnalium filiorum, quot capita, tot hydras posteritati reliquerunt.

Cæterum quòd ad periculum attinet: quòd Pontificij interregni tempore aliquando contingit, nescit iste, sic diuina in terris regi à Deo, vt cum liberam hominum voluntatem non tollat,

(quàm etiam quotiescumque peccat, non finit impune abire) nihil tamen hinc pereat stabilitatis Ecclesiæ, cùm & in ijs qui parentibus carnalibus successère, peiora sæpiùs, diuturnioraque mala euenerint.

Eodem rursus capite adiicit, Eugenium quartum Pont. Max. à Concilio Basileensi excommunicatum, & Pontificatu spoliatum. At quòd Eugenius non errauerit, neque in hæresim inciderit, idem Concilium Basileense Lausannæ continuatum ostendit, quod acta sua priora irritauit & Nicolaum quintum Eugenij successorem, vti verùm Pontificem veneratum est, quemadmodum ex litteris eiusdem Nicolai cognosci potest.

Ex his igitur vir quisque prudens intelliget, quàm circumspectè versandum sit, quidquid à Bodino scriptum est. Neque verò quidquā attrigi de libera in filios iurisdictione, quàm parentibus restituendam esse, etiam ad necem, differit ex veteri Testamento. Id enim si expediuisset, vel Dei filius exposuisset, cui cura, non tantùm vsque ad atramentum (vti Bodino) sed vsque ad sanguinem fuit de nobis; vel Apostoli meliore spiritu, quàm fuit Bodinus, afflati, per vniuersum terrarum orbem docuissent. Ac certè Euangelicam mansuetudinem haud decebat, vt patres dira illa, quæ etià in Scythis reprehenduntur, supplicia de filiis sumerent. Facerent hoc leges, si faciendum sit, & gratiæ Diuinæ nitor ne immanitate tollatur. Et verò pleraque alia sunt, quæ Bodinus refert de alijs seu Regnis, siue Rebus publicis, quæ cùm non ita sint, condonari possunt homini ex tanta
rerum

rerum mole fatigato, neque semper vera ab omnibus inaudienti. Ac tamen haud tacendum est non recte fecisse, qui quum in pluribus de Rep. Veneta fuisset hallucinatus, tum adiecerit, solere à Venetis eligi Duces minus prudentes, quique alijs virtutibus careant. Quod falsum est. Si enim spectasset qui hoc sæculo, eoque ipso tempore, quo libros istos de Rep. scribebat, principem locum obtinuerunt, sententiam, & verba mutasset. Quippe viri præstantissimi aut armis, aut vitæ sanctitate, vel sapientia, & usu rerum delecti sunt, quales fuere præter alios multos, Priuli, Triuisanus, Mocenicus, Venerius, Nicolaus de Ponte, quique nunc præsidet, Paschalis Ciconia, qui cum sapienter, & pacatè decennium Cretam, & Orientalem illam ditionem administrasset, vitamque vixisset innocentem, non minus administrationi Reip. quàm propagandæ pietati dat operam. At quoniam hi de Rep. libri magnam rerum politicarum suppellectilem habent, quæ plures allicit ad legendum, videant quibus animarum salus potissimum incūbit, num serio danda esset opera, ut quàm primum non solum purgarentur, verum etiam ea aptè infereretur quæ in Religione Catholica, & pietate firmare Principum, & Politicorum animos possent. Quod sane maximum esset ad Dei gloriâ operæ pretium.

H 5 DE

PHILIPPI MORNEI GALLI LATINO

LIBRO,

*De Veritate Christianæ Religionis,
Iudicium, & Cautio.*

IRVM est, in quot se torquet spiras, humani generis hostis, antiquus serpens: Christianam enim Religionem, simulato primùm obsequio, mox vi, & armis, deinde hæresibus, post multiplici quoque falsorum Deorum cultu, denique iterum boni specie ampliore, tentat euertere. Quæ postrema ars tanto nocentior est, quanto callidior velo contexta, minus aperit insidias suas. Erant nostro tempore in Gallijs, qui cùm maximè Catholicam Ecclesiam cupiissent perditam, tunc studebant in primis sacra adire, Sacramenta sumere frequenter, Canonicas horas, licet laici, & summis negotijs essent impliciti, legere quotidie, Sacellanos habere Catholicos, commendare pios quosque, fauere etiam quibusdam Religiosorum ordinibus, ac si qui de Christiana Religione scripssent, hosce commendare, atque adeo vt ederentur in lucem, dare operam. Et hoc quidem ea mète, vt Catholicorù consilia perspecta dissoluere facilius, hæresim autem inuichere acrius, ant certe vtrique parti domina-
ri

ri possent. Sed vbi hæresim viderant inualuisse, plures denique pestilentissimi nulla verecundia se prodebat. Ex horum igitur numero fuit Philippus Morneus, qui alieno labore partum emisit librum de veritate Christianæ Religionis. Huius autem libri præfatio quamquam inijcit dubium, num à viro Catholico scriptus sit, quoniã Principi cuidam à fide Catholica alieno dicatus, monstrat eam esse auctoris spem, vt per illum Christiana Religio instauretur; ea tamen affert, vel profanorum, testimonia pro nostris, vt procul ab omni hæresi abesse videatur: quàm denique nõ ita multo post editum librum, eiurata Catholica Religione apud Caluianos, & ministrante hæreticis ad scribendum aduersus Catholicos materia, manifestum identidem fecit. Quare hoc primum nomine liber hic cauendus est. Errores autem reliqui notandi, nequid in Christianas mentes inde irrepat contagij. Et quidem hæc habet inter alia.

Addiscamus hic (ait) sublime, humile, pretiosum, vile, humana nomina esse, humana figmenta. pag. 31.
Sed hoc si ita sit, tolluntur varij gradus perfectionis essentialis in naturis tam intellectualibus, quàm sensilibus; quod ad absurdissimum est, & contra fidem. Alibi, Mens (inquit) in nobis numquã oriatur, intellectus aliquando. Quod falsum est: Neque enim pag. 84.
mens, quæ earum est vna potentiarum animæ, in quibus sanctissimæ Trinitatis imago consistit, semper in actu est; vt sapissimè experimur.

Volumus, ait, interdum, quæ non intelligimus.) pag. 89.
At hoc communi, veræque doctrinæ aduersatur, cum voluntas numquam in rem feratur ignotam.

Inter

pag. 198. Inter viuere (inquit) & non viuere, videre , & non videre , non minus quàm inter eſſe , & non eſſe ſpatium interiacet infinitum , poteſtate infinita replendum.) Sed & hoc imperitiam ſapit. Plus enim ſine vlla comparatione diſtant eſſe, & nihil, quàm eſſe tale, & non eſſe tale. Neque enim nō videre, negatio eſt totius eſſe, ſed talis eſſe. Quare natura priuationem hāc poteſt auertere: ſed vt totius eſſe negatio tollatur, neceſſaria eſt infinita Creatoris virtus, cū eſſe ab non eſſe diſtet in infinitum.

pag. 204. Quot ſunt formę, ait, tot ſunt creationes.) Quod ſi ita ſit , formę iam omnes per ſe ſubiſterent , eſſentque immateriales; materiales autem eo tantū nomine, non quòd è materia educerentur, ſed quia in eam inducerentur, eamque informarēt: ſic verò eodem priuilegio poterēt, quo anima noſtra rationalis, quatenus eſt independens à materia.

pag. 437. Deus (inquit) ſolus ſatisfacit, ſolus ſatisfacere poteſt) Quę propoſitio vera eſt , ſi ſuppoſitum intelligatur diuinum, non præciſe (nā Deus vt Deus non meretur, neque ſatisfacit.) At proprie dicendū eſt: Deus homo, vel in natura humana , ſatisfacit. Item alia modificatione eget propoſitio illa, videlicet: Deus homo ſolus poteſt ſatisfacere de toto rigore iuſtitię; at non loquendo de toto rigore , vir iuſtus vere ſatisfacit, ſicut & meretur.

pag. 449. Ea demum ait vera religio eſt, & ſola religionis nomen meretur, quę Deum pro ſcopo, Verbū Dei pro cultus Diuini lege habet. Poſtea verò inquit, Verbū hoc, Dei Verbum eſſe ſcriptū.) Quod ſi ita eſſet; nec traditio per man⁹ ab Apoſtolis ad nos vſque, deriuata veri cultus, & religionis eſſet fundamentum

pag. 504.
 & 505.

mentum. Neque verò aliud quàm quod membra-
nis atramento adscriptum est, verbum Dei esset:
quod sane asserere, impium est.

Charitas (inquit) non est propriè veræ religio- *Ibidem.*
nis nota, sed hominis religiosi.) Sic ille. At propo-
sitio hæc, vniuersè sumpta, seipsā destruit. Si enim
religiosus sit propter ipsam religionem formaliter
gloriosus, sit, vt signum illud, & nota, quæ distin-
guit religiosum, religione quoque distinguat. Sic
S. Augustinus docet, Deum coli fide, spe, & chari-
tate. Et S. Cyrillus Hierosolymitanus, veram ait re-
ligionem sitam esse in Diuinorum dogmatum cer-
ta notitia, recteque factis. Ac S. Chrysostomus o-
stendit, charitatem esse Christianæ religionis notā
reliquis omnibus insigniorē: cum & antea dixisset,
Gentiles non è dogmatibus, sed è vita, & factis
Christianorum iudicare nostra dogmata. Quod
item his verbis expressit. Hæc verò omnia, sanctis-
sima Christi Domini doctrina probat, qui inquit,
In hoc cognoscēt omnes, quia discipuli mei estis,
si dilectionem habueritis ad inuicem.

Nostri mali (ait) labes non à defectu charitatis
profecta est,) Atqui nullum peccatum mortiferum *pag. 450.*
committi potest, quin deordinatus actus, & electio
voluntatis primo concurrant. Qui profecto actus
ecquid est, nisi charitatis Deo ac proximo debita,
defectus? Sed & eadem pagina cū dicat, In quo re-
ligio sit, in eo charitatem esse:) neque dissentit ab
Lutherana hæresi, opinante fidem nemini sine cha-
ritate inesse; & sentit tantummodo dogmatum do-
ctrinam ipsam esse religionem.

Addit,

S. Augu.
in Enchi-
ridio, c. 3.
S. Cyril.
lus Hie-
rosolym.
Cate. 4.
S. Chrys.
hom. ult.
in epi. ad
Timoth.
c. 4.
in Titū.
Serm. 30.
in epi. ad
Hebraeos
Ioan. 13.

pag. 466. Addit, à nomine Iudæorum vñquam Gentium Deos approbatos fuisse.) Quod quidem Divinæ scripturæ auersatur, comminanti sapissimè Iudæis idolatriæ peccatum, quodque dæmonibus, & Dijs gentium sacrificassèt. Et verò notissimum est, decē trib⁹ è duodecim, diutissimè vitulos illos, Roboam iussu effictos adorassè, qui in monte Ephraim fuerant positi: seu vitulæ fuerint, vti Septuaginta verterunt Interpretes, & Iosephus scriptum reliquit, seu nominare eas libeat vna cūm Osea vaccas, quas & contemptim (vt S. Hieronymus inquit) vocat Propheta ille fortes.

pag. 497. Angeli, & dæmones (inquit) non potestate propria differunt. sed voluntate, & facto: vt inter homines non differunt boni à malis, aut robore corporis, aut ingenij vi, sed tum corporis, tum ingenij exercitatione, functione, vsu. Sed Patte rectissimè docent, nec potètia, neque actu intelligēdi cōparādos esse malos angelos cū bonis. Dēmōnū enim vires ligatas, eorūque intellectuonē peruersitate affectus, & voluntatis, magna ex parte obscuratam esse: vt Dionysius Areopagita peruersam dixerit esse in dæmonibus phantasiā: & S. Thomas: Licet in dæmonibus imminuta nō sit naturalis cognitio, eam tamen, quæ per gratiam & reuelationem infunditur, aut prorsus ab ijs abesse, aut imminutā fuisse; cū affectiua, quæ diuinum gignit amorem, omnino sit in ijs extincta.

Porro Morneus c. 23. & 24. scribit, apud Iſraelitas tantūm fuisse verum Deum, verūque diuinum cultum, verāque huius normam in verbo Dei manifestatam in eorum libris factis, ab qua norma
num

numquam degenerauerint. Quæ sententiæ omnes (quantamuis incautis prætexant veritatis speciem) falsissimæ sunt. Sic enim ante Abrahamum nulla umquam extitisset Ecclesia; & vt extitisset, fuisset sine Deo, sine veneratione cultûque diuino. Cùm autem norma diuini cultus, isto asserente, expressa fuerit in Hebræorû Diuino codice, iam cùm antea plus bis mille annis effluerit, quibus eiusmodi libris mundus caruit, neque uerus Dei cultus extitisset, nec traditio ipsius ante Hebræos codices suppleuisset, vt reuera suppleuit. Iudæos autē ab ea cultus norma degenerasse, quàm in diuinis Scripturis acceperāt, ipsæmet Scripturæ passim clamant.

Blasphemat denique, & temerè, & imperitè, pag. 506. multa reperiri in Scripturis, quæ sint contra naturam.

C A V

*C A V T I O D E I I S, Q V A E
 scripsit tum Machiauellus, tum is,
 qui aduersus eum scripsit
 Antimachiauellum,
 cui nomen haud
 adscripsit.*

DIXIMVS alibi non defuisse Machiauello ingenium, & acumen, sed defuisse pietatem, & vsum rerum; quibus tamquam duabus alis qui careat, si volatum attinet, præceps ruat necesse est.

De Machiauello igitur id rursus statuendum est, hominem fuisse, cuius consilijs qui abhibuerit fidem, facillimè sentiet, non ita multo post, quantumcumque solidum Principatum, Rempublicam, Regnum, Imperium, conuelli & cadere. An verò poterat consilium dari pestilentius, quàm quum Principi suadet, vt spreto alieno consilio, suæ ipsius prudentiæ innitatur? Pietatem & religionem, quàm etiam non habeat, præferat? Siquid in religione falsum sit, comprobet ac firmet, dum id profit fouendæ qualicumque religioni? Religionem ethnicam præferat Christianæ? Doctores Christianæ religionis nihili faciat? De Ro. Cath. Ecclesia pessimè sentiat? Moyse auctoritatem & leges, vi & armis, nō fide ac Deo nixas fuisse credat? Fortunæ & casui fœlicitatem, non
 vir

virtuti, & religioni veræ tribuat? Et hæc quidem
sceleratum illud Satanæ organum, prioribus duo-
bus libris, quibus de Principe agit, sic insipienti
mundo obtrusit, vt hoc veneno epoto, pleriq; sese
ingentes politicos, & cōsiliarios æstimantes, con-
stitutas optimè optimorum Regnorum res, facili
negotio pessumdederint. At naturalis & diuini
luminis radij secus illustrent sapientum hominum
mentes, qui à Deo conditi quum sectari essent du-
ctum maiorum, qui probissimi & fortissimi fue-
rant, experti sunt, pietate, ac vna Catholica reli-
gione, mox consilio, veritate, humilitate, Imperia
sterisse; contrarijs autem vitijs corruisse. Id quod
pluribus hoc sæculo ex prouincijs ac Regnis
quondã florentissimis, in oculos passim incurrit.
Inter multas Ecclesiæ notas, vna est (inquit Bel-
larminus) fœlicitas temporalis diuinitus collata
eis, qui Ecclesiam defendunt. Nunquam enim
Catholici Principes ex animo Deo adhæserunt,
quin facillimè de hostibus triumpharent. Notæ
sunt in primis victoriæ in Testamento veteri
Abrahæ, Moïsi, Iosua, Gedeonis, Samuelis, Dau-
dis, Ezechia, Iosia, Machabæorum. In Testamen-
to nouo Constantinus, qui primus ex Imperato-
ribus Ecclesiam defendit, eo ferè modo Maxen-
tium vicit, quo Moïses Pharaonem. Et de eo sic
ait Augustinus lib. 5. Ciuit. cap. 25. Constantinum
Imperatorem, non supplicantem dæmonibus, sed
ipsum verum Deum colentem, tantis terrenis im-
pleuit muneribus, quanta optare nullus auderet:
vniuersum orbem Romanum vnus Augustus re-
nuit ac defendit; in administrandis & gerendis

E bellis

bellis victoriosissimus fuit, in Tyrannis opprimendis per omnia prosperatus est; grandævus ægritudine & senectute defunctus est, filios imperantes reliquit. De Theodosio seniore scribit idē Augustinus ibid. cap. 26. quòd quia Catholicus erat, adeo prosperè illi omnia succedebant, vt in prælijs tela hostiū in ipsos, Deo agente, retorquerentur. Addit Theodoretus lib. 5. histor. cap. 24. SS. Ioannem & Philippum Apòstolos apparuisse in equis albis in eodem prælio, qui pro eo pugabant. De Honorio etiam planè Catholico, & Romano Pontifici addictissimo, vt patet ex eius epistolis ad Bonifacium Papā, scribit Aug. lib. 5. ciuit. cap. 23. ita Deum pro illo pugnasse, vt vno prælio amplius quàm centum millia hostium prosternerentur, & Rex ipse hostis cū filijs caperetur, & occideretur, ex Romanis ne vno quidē vulnerato, ne dicam extincto. De Theodosio iuniore scribit Socrates lib. 7. cap. 18. hist. quòd eius exercitu pugnante cū Persis, quum Saraceni venirent in auxilium Persarū, Angeli turbauerunt Saracenos, & eorum circiter centū millia in Euphrate submerferunt. Iustinianus, donec Catholicus fuit, sælicissimè imperauit, ita vt Italiam, & Africam, & alias multas regiones Romano Imperio restituerit; vt patet ex Euagrio lib. 4. hist. cap. 16, & seq. At vbi hæreticus factus est, & edictum proponere voluit de sua hæresi recipienda, mox repentina morte sublatus est, & Ecclesiam magno metu liberauit; vt idem Euagrius scribit lib. 4. cap. vlt. Heraclius similiter dum Catholicus esset, præclarissimam victoriā de Persis reportauit, & Crucem Domini recepit,

recepit, quando res Romanæ desperatæ videbantur. At postquam factus est hæreticus Monothelita, omnia infelicitè successerunt, & ipse nouo atque inaudito morbo extinctus est. Constat etiam ex historijs Græcorum, Zonaræ, Nicetæ, Nicephori Gregoræ, Laonici Calchocondylæ, Imperatores Orientis, ab eo tempore, quo propter dissidiū circa Imagines se ab Ecclesiā Romana separauerūt, semper magis & magis decreuisse, donec tandem Imperium amiserunt. In Occidente verò liquet ex historijs nostris, Nauclero, Sabellico, Antonino, &c. semper Imperatores magis vel minus floruisse, prout magis vel minus Romanæ Ecclesiæ se filios & protectores ostenderunt. Tēpore Innocentij I I I. in Gallia ab octo millibus Catholicorum cæsa sunt vno prælio centū millia partim Albigenſium hæreticorum, partim eorum, qui illis fauebant, vt scribit Æmilius lib. 6. hist. Francorū. Noſtris tēporibus anno 1531. quinque prælia commiserunt Heluetij Catholici cum hæreticis Heluetijs, & semper Catholici vicerūt, cū tamē essent numero, & armis multo inferiores. Vide Cochlæum in actis Lutheri anni 1531. Carolus V. miraculo Diuino victoriā reportauit de Lutheranis anno 1547. In Gallia quoque, & Belgio multas victorias Catholici de hæreticis, non sine miraculo, reportarunt; immo vix vnquam fuerunt hæretici superiores, quando iusto prælio dimicatum est.

Sed redeo ad easdem labeſ Machiauellī, vt co- *Lib. 3.*
gnita pestis magis caueatur. Neque enim quidquam perniciosius effari poterat, quàm quum belli iustitiam in ea, quam quisque putat sibi esse

necessitatem, statuat: quippe hac occasione iuste inflammasse orbem vniuersum Neronis, & impij quique, hæreticique omnes pro sua libidine dicerentur; quum tamen belli iustæ tantummodo causæ sint defensio, aut restitutio Religionis, patriæ, pacis, & aliorum bonorum magni momenti; à legitimis potestatibus. Nihil item magis venenatum, quàm quum ait, Principi, vt omnem penitus pacis spem ac desiderium præcidat insignibus iniurijs violandos esse aduersarios. In prouincijs subactis Colonias sic esse collocandas, vt veteres ablegentur incolæ: Quibus autem mutatio grauis est, omnes esse subuertendos, & familias funditus tollendas. (Viden' hinc Mahometismum palam statui?) Prauis moribus esse implendam seu prouinciam, siue ciuitatē, quas sine bello velit vlcisci. Stultum esse, si quis putet, veterum iniuriarū obliuionem induci nouis benefactis. Principi tyrannum aliquem insignem imitandum esse, temnendamque crudelitatis famam, dum in officio subditos contineat. Expedire, vt metuatur plus, quàm ametur. Amicitia hæud fidendum. Si quem placere velit, speciosum aliquid esse prætexendum: Leonis & Vulpis induendum ingenium: Immanitatem vno impetu, sensim verò exercendam beneficentiam: Factiones esse alendas inter subditos; tollēdos autem de medio boni publici amantes: pessima denique omnia, arte, dolo, & ruina subditorū esse patranda. Hæc igitur; & huiusmodi alia nebulo ille impius, naturæ, iuris, religionis osor, & Atheismi inuector: quare & blasphemans, quomuit damnatam animam.

At

At etsi à prudentibus ethnicis haud malè , à Christianis autem optimè ista omnià fuère prius refutata,quàm à Machiauello collecta,fuit tamen non ita pridem inter Calvinianos, qui quum Geneuam aufugisset, librum edidit, quem Antimachiaellum,celato suo nomine inscripsit. In eò ex antiquis historijs ducit quidem argumenta, quibus Machiauellus oppugnatur:sed vbi hiè Catholicam oppugnat Ecclesiam, vel vbi occasio sese dat, facile Machiauellum blasphemando æquat, & superat. Quare quod poterat vsui esse, ac quidquid præmij consequi apud Deum & homines, si in Machiauello confutando perstitisset, vitrumquè perditè perditus amisit. Quod sanè hæretici ferè faciunt, dum antidotis abutuntur, non ad tollenda, sed ad insinuanda, & tegenda venena.

Quanto rectius Sanctus Thomas aureo opère de regimine Principum, Regem Cypri docuit, Quis Rex, quæ necessitas sit, vt & ipse ratione regatur, quum natura passim ordinem spiret in omnibus etiam quæ sensu carent: Qui finis, quum regimen iniustum sit, atque peruersum, si priuatum, non publicum commodum quærat: Quæ ratio administrandi potior, nempe per vnum, quandoquidem & hoc Deum ipsum referat, & naturam imitetur. (Sicut enim vnus administratio optima est, quum iusta est: sic si sit iniusta, pessima est.) Quomodo regimina vel vnus, vel plurium, vertantur in tyrannidem: Quomodo hæc tollenda, vel declinanda, aut etiam interdum toleranda sit: Quid præcipuè Regem debeat impellere, vt rectè administret, honosne, vel gloria, an alia. Quoniam

verò mundanus honor, & hominum gloria Regiæ sollicitudinis non est sufficiens præmium, ideo expectandum esse à Deo præmium. Non enim (ait ex Augustino) Christianos Principes, quia diutius imperarunt, vel imperantes filios morte placida reliquerunt, vel hostes Reipublicæ diminuerunt, vel ciues aduersum se insurgētes & cauere, & opprimere potuerunt; sed felices eos dicimus, si iuste imperant, si malunt cupiditatibus potius, quàm gentibus quibuscumque imperare: si omnia faciunt non propter ardorem inanis gloriæ, sed propter charitatem felicitatis æternæ. Tales Imperatores Christianos felices interim dicimus spe, postea re ipsa futuros, quum id quod expectamus, aduenierit. Hæc Sæctus Thomas ex Augustino: quæ postea sapientissimis rationibus firmat, dum & monstrat, præmium Regum tenere excelsum gradū in beatitudine cælesti; quare & bono regimini studendum esse ob bonum sui ipsius, atque ob id, quod inde percipitur fructus, quum sic quoque magis diuitiæ, potestas, honor, & fama potius quàm ex improba administratione cōsequantur. Cæterum, Regem in Regno debere esse sicut animā in corpore, & sicut Deum in mundo, qui cuncta ordine, propria operatione, loco disponit: sic tamen, vt distinctæ sint administrationes, Sacerdotalis, & Regia, & suum vnaquæque præstet officium. At sicut ad vltimum finem consequendum requiritur, vt Rex subditos suos disponat ad viuendum secundum virtutem, ita requiri, vt eos disponat ad fines medios, quos explicat, rationibus additis, quibus impedimenta tollantur.

Quæ

Quæ cum summam priore libro egisset, descendit secundo libro ad ea, quæ pertinent ad instituendam ciuitatem, ad arces statuendas, ad pecunias rectè comparandas, ad probos administratores (vbi & de Dominio politico, & despotico) ad itinera tuta, & comoda, ad iustas mensuras, & pondera; ad pauperes sustentandos, ad cultum diuinum ritè, solidèque exercendum.

Tertio libro adhuc altius, atque præstantius docet, omne Dominium esse à Deo, ex cõsideratione naturæ entis, & motus cuiuslibet creaturæ naturæ, ac finis: Post quæ de antiquo Romanorum dominio, de Pontificatu Christiano, de cæteris Imperatoribus, & Regibus, & alijs gradibus sapièter differit.

Quartum librum absoluit tractatione, ea quæ ad plurium Dominium spectat, quod Politicum dicitur: vbi varia recenset administrationum genera, quæ ethnici adhibuère, quæve Socrates, Plato, Aristoteles, & alij de hac re attigerunt: quæ eò refert, vt constitutionem integram ciuitatis per tale regimen tradat.

Hoc igitur paucis ad optimum librum indicandum, satis esto, quo rectissimè quoque aduersus Machiaueli, & Antimachiaueli imposturas possit præmuniri: quum quæ postea Chrysostomus Iauellus copiosius, & optima methodo hac de re, alijsve scripserunt, maximè versanda sint ijs, qui vel administrant, vel administrantibus consulunt.

DE NOBILITATE CHRISTIANA,

HIERONYMI OSORII
EPISCOPI.

De Nicolao Machiavello.

QUIN etiam impurus quidam scriptor atque nefarius, in libris, in quibus & suæ ciuitatis historiam, & multas quaestiones ad Reip. statum pertinentes Etrusco sermone complexus est, non putauit dissimulandum, quid de nostrorum sacrorum religione sentiret. Christianam religionem scribit, illam magnitudinē animi, quæ in antiquis elucebat, funditus sustulisse. Romani Imperij ruinā, laudis & gloriæ labem, virtutis etiam militaris interitum, huic sanctissimæ summi & æterni Dei Religioni assignandum putat. Tum postremò, vt aliqua ex parte vitet offensionem bonorum, id inquit non vitio Religionis, sed interpretum, qui illam malè intellexerunt, accidisse: cū tamen non posset ostendere quæ fuerit illa peruersa interpretatio, quæ tantorum malorum causam præbuerit. Sed vt infixio aculeo honestè posset quacumque ratione discedere, ineptissimam illam medicinā iusti doloris

loris adhibuit. Parcerem mortuo, si non plures nunc monumentis inquinatissimis, quàm olim vita contemptissima læsisset. Sed quando tam indignū conuicium Christianæ nobilitati, illius defuncti scripta faciunt, non dubitabo Christi præsidio tectus, cùm hominis conscelerati manibus conflagrare. Quod tamen non studio pugnandi faciam, sed ut eorum amentia, atque sceleri resistam, qui in eadem mentis cæcitate versantur. Latè enim disseminatum est hoc malum multosque funesta contagione grauitè infecit.

Primum igitur illud requiro, quid in nostris hominibus viderit, quod posset vlla ratione contemnere. Nam si magnitudo animi perspicitur ex rerum humanarum despicientia, & ex quadam elatione, nihil nisi diuinum & inclytum cogitante; nihil certè illustrius esse nostris potest: qui cùm se intelligerent, in diuinam familiam vocatos, omnes res mortales infra se positas esse dixerunt, omniaque vitæ consilia ad diuinitatem, & immortalitatem retulerunt. Si fortitudinis est omnis inuicta patientia; quis nostrorum animum non admirabitur, cùm viderit ipsas etiam virgines, pro Christi nomine acerbissima supplicia, & omnes corporis cruciatus appetuisse? Quantis laudibus celebratur Læna meretrix; quòd multis tormentis lacerata, conscios coniurationis non indicarit? Quantis Anaxarchus eadem ipsa de causa? Quantis denique Syracusanus ille Thraso, quòd nullis supplicijs adduci potuerit, ut socios coniurationis prodederet? Hos certè Machiauellus ipse (sic enim appellatur præclarus scriptor, cùm quo mihi res est)

nullo modo contemnendos putabit , propterea quod expertes veræ Religionis extiterunt , quàm solam laudis expertem esse vult , & coniurationis participes fuerunt , cuius expediendæ rationem in summa laude ponit. At quàm obscura est illorum constantia, si ad nostrorum virtutem conferatur? Si enim causam respicias: illi Tyrannorû odio, à quibus læsi erant, supplicia perferebant; nostri Christi amore, à quo diuinis beneficijs ornati fuerant, tormenta omnia leuia putabant. Si cruciatus magnitudinem consideres atque diuturnitatem in nostros; non vîitata, vt in illos, sed noua & inaudita genera tormentorum inuenta fuerunt, quæ diutissimè viuorum corpora lacerarent, atque contunderent. Illi deinde in desperatione omnium fortunarum dignitatis speciem aliquam retinuerunt: nostri cum sibi vtrum vellent liberum fuisset, non inuiti tamen mortem claram cum ignominiosa vita commutarunt. Si ad numerum aduertas, ridiculum est, paucissimos infinitis opponere. Hanc tu disciplinam, è quæ tam præclara documêta virtutis extiterunt, contemnis? Hac institutione, quæ infirmam etiam naturam mulierum, imbecillam ætatem puerorum incredibili constantia armavit, quæ tantam multitudinem in laudis & gloriæ studiũ incitauit, abiectos animos, atque demissos effici contendes? Quæ est ista mentis perversitas, vt virtutis vmbra admireris, veram virtutẽ pro nihilo habendam pures? Sed nimirum illud est: Faciẽ tantum Crucis adspicis, virtutem illam excellentem sub specie Crucis occultatam non intueris. Nec enim mēs angusta, tenebris oppleta, & sordib⁹
inqui

inquinata, tantæ lucis splendorem sustinere vllō modo potest. Christi enim disciplina, vt inquit Paulus, perditis & profligatis hominibus, inscitiae, & humilitatis speciem præbet; moderatis verò, diuinòque beneficio cōfirmatis ostēdit sapientiae cælestis, atque diuinæ virtutis amplitudinem. Atque quemadmodum in Christi persona omnes illam faciem videbant, in qua, vt erat Esaia vaticinio prædictum, nō erat species neque decor: non tamē omnes illam gloriam diuinitatis, quàm Ioannes vidit, inspexerunt: sic etiam multi propter similem mentis caliginem, Christianorum vitam inanissimis ornamentis nudatam despiciunt; illam verò excellentem Christianæ dignitatis lucem aspiciere nulla ratione possunt.

Sequitur vt etiam de virtute militari aliquid dicamus, quàm ille Christianis moribus & institutis longe alienam patat. Qui conuenit (inquit ille) cū istius virtutis celebritate gloriæ contemptio, quæ Christianis omnibus præscribi solet? Nemo enim nisi laudis studio inflammatus fuerit, pericula sibi subeunda putabit. Iam quod asserit, neminem, nisi qui laudis studio adductus sit, fortem fieri posse; non credo facile concessuros illos philosophos fuisse, qui simul & de contemnenda gloria conscripserunt, & fortitudinis innumera præcepta tradiderunt. Nam si illa mutuo se se perimere existimarent, numquam essent tam amentes, vt eadem opera homines à cupiditate laudis abducendos, & in studium virtutis incitandos esse ducerent. Virtutem autem illam esse statuerunt, quæ non ex vulgi rumore penderet, sed

sed quæ præclaras actiones ipsius honestatis causa susciperet. Hic autē sic argumētatur, quasi sola laudis cupiditas ad virtutem acuat; & non alij multi potiores sint virtutis & industriæ stimuli, quibus bonorum animi dies & noctes concitati, pericula libenter, & studiosè suscipiant: nempe insignis in patriam beneuolētia, ipsius virtutis amor, egregia deinde legum, atque Religionis obseruantia, quæ quidem omnia sunt in Christianorum institutis perfectissima. Quid si laudis etiam studiosissimi sunt? Tamen isto erit quisquam vel furore, vel impudentia, vt hoc nomine dignitatem illorum imminuere conetur? Sunt illi quidem ab inanis laudis cupiditate remotissimi; immortalis tamen, & veræ gloriæ cupiditate vehementer incēsi. Despiciunt hominum famam, ad veram tamē laudem, quæ Christi omnia conspicientis testimonio continetur, ardēter incumbunt. Non cupiunt homines rerum suarum spectatores habere, nēpe qui sciant, se Angelis inspectantibus omnia præclara facinora suscepturos. Hoc magni animi est, hoc generosi, atque magnifici, non penderē ex imperitæ plebis opinione, infima omnia negligere, cælestia tantum atque diuina contemplari. Quid enim iste dicat in Christianis moribus humile atque demissum non satis intelligo. Si superbiam, & insolentiam, si mores immanes, si animos contumaciter elatos, atque inflatos, animi magnitudinem indicare putat: fateor nihil in terris esse Christianorum natione contemptius: nempe quæ summa contentione in studio moderationis, mansuetudinis, lenitatis euigilet. Si verò virtutes omnes, vt etiam
erudi

eruditissimi prodiderunt, vno cōiunctionis vinculo continentur: nec vlla pugna inter illas esse potest, tantum abest, vt mansuetudinis atque modestiæ laus splendori fortitudinis aduersetur, vt etiam nullo modo à se inuicem diuelli atque disjungi queant. Itaque nemo vir fortis esse potest, nisi idem sit mansuetus atque moderatus. Longè enim fallitur opinione, qui animi impetum non æquitatis, & humanitatis studio, sed cupiditate atque furore concitatū, fortitudinem appellandam potius, quàm importunæ cuiusdam belluæ feritatem putat. Iste autē præclarus auctor, qui Principes ad communis salutis perniciem instruit, qui Imperij opes non tam æquitate, & clementia, quàm perfidia, & crudelitate stabilire docet, appellet sanè quo velit nomine furorem illum, cunctam barbariem scelere & immanitate superantem, dummodo nemo sanus tam stultæ atque nefariæ opinioni assentiatur. Nos verò numquam ita amentes erimus, vt illam animi moderationem, quàm sacrę litterę appellant humilitatem, vt clementiam & mansuetudinem; cuius nobis idem auctor extitit, qui & eximiæ fortitudinis exemplum ipsam fortitudinem impedire dicamus. Nam cum virtutes inter se conglutinatæ sint, tum vel maximè animi moderatio, atque fortitudo. Vtraque enim ab eadem animi magnitudine profecta, eandem propemodum retinet dignitatem. Nec enim maioris animi est impetum hostium sustinere, quàm cōbattere iracundiam, & omnem perturbationem reprimere, nec vlla offensione ab humanitate, & à mentis constantia deturbari. Non itaque fermè
fuit

fuit vir egregiè fortis, quin etiam laudem mansuetudinis sibi adsciuerit. Quanta gloria fuit illa Themistoclis, cùm esset in consilio Græcorum à reliquis ducibus conuicijs indignissimè vexatus, ille verò petulantiam illam non conuicio, sed patientia comprimendâ putaret? Quid hic Periclem referam? Quid Iulium Cæsarem, & alios complures, qui non maiore studio virtutis Imperatoriæ nomen, quàm mansuetudinis & patientiæ laudem venabantur? Contra verò, vt quisque maximè angusti animi est atque demissi, ita est ad iracundiam & feritatem maximè propensus. Omnes illi barbari, qui à disciplina fortitudinis abhorrent, ita crudeles habiti sunt, vt loquendi consuetudo crudelitati ipsi barbariei nomen adscripserit. Quid de mulierum natura dicam? Quibus vt nihil est imbecillius, ita nihil ad iniuriam persequendam concitatus. Quod si modestia atque mansuetudo virtutis splendorem non excludit, sed cùm ab eadem animi magnitudine nascatur, ipsam fortitudinem exornat: ista tamen erit quisquam dementia, vt Christianam mansuetudinem imbecillitatem vocet, præceptis fortitudinis repugnantem? Quæ malum est ista peruersitas, atque impius furor, vt ea, quorum tenuem vmbra in alijs suspicimus, in nostris vera & summa contemnamus? Magnanimi semper habiti sunt, qui contumelia lacerati, & iniuria lacepsiti, ira non efferuntur. At nostri illam disciplinam à Christo acceperunt, vt humanitate conuicia, beneficijs iniuriam vlciscantur. Ergo dicet aliquis, cùm ita mansueti sint, numquam impetum hostium à suis finibus depellent, neque sce-

leri

leri armis resistent, sed quemuis furorem beneficio compensabunt. Hoc qui dicit, minimè expendit officiorum momenta: nec intelligit alia alijs personis, locis, temporibus, causis convenire. Christiani ipsi, qui in priuatis offensionibus & iniurijs moderationem, atque patientiam amplectuntur, iidem in publicis periculis acerrimi & vehementes publicæ salutis, atque libertatis vindices existunt, præsertim vbi simul agitur dignitas Religionis. Tunc enim mansuetudinem indignum flagitium, patientiam scelus nefarium arbitrantur. Hac mente præditus fuit diuinus ille Moses, quem sacræ litteræ perhibent fuisse inter omnes mortales mitissimum, qui tamen & hostium copias singulari virtute repressit, & læsi numinis offensionem multorum supplicio placauit. Talis fuit etiam Dauid, quem vnum Diuina oracula laude mansuetudinis vnicè commendant. Hic tamen incredibili virtute maximos & fortissimos hostium exercitus profligauit, & ingentes alienigenarum strages edidit. Sic etiam multi Christiani Principes ad omnem rationem humanitatis commodissimi, bellicæ fortitudinis gloriæ laudem mansuetudinis æquarunt. Quid? ipse Christus nonne satis exemplo suo nos admonuit, quatenus esset vtendum mansuetudine, quo rursus in loco seueritatis persona suscipienda esset, cum sacrilegos, qui sacras cæremonias polluebant, flagris seuerè & acriter insecutus est? Non est igitur cur quisquam Christianam mansuetudinem aspernetur, cum ita cum vera fortitudine coniuncta sit, vt nihil possit esse copulatius. Vtraque enim ab
eodem

codem fonte manat, & altera alteram incredibiliter illustrat.

Nunc ad postremum egregij scriptoris argumentum veniamus, quod totum in Religione consistit, & in illis antiquis cæremonijs omni scelere contaminatis. Tantam enim vim habuisse putat hostiarum cædem profanam, atque pecudum stragem, ut repente ex timidis feros & audaces efficeret. Nos itaque qui nec hostias cædimus, nec quadrupedum sanguine aras cruentamus, nec exta inspiciamus, magnis ad virtutem instrumentis hoc religionis incommodo priuari. Hic profecto nescio, quid vel ad impietatis furorem, vel ad mentis cæcitatem, & stultitiam addi possit. Nefariam superstitionem cum sanctissima Dei immortalis Religione comparare, facinus est inexpressibile, atque nefandum: existimare autem, illum qui pecudum carnificinam intrepido vultu cōspexerit, continuo fortem euasurum, extremæ dementiæ argumentum. Cur enim isto auctore non conquirimus omnes lanios? cur non etiam carnifices? (hos enim oportet magis effetatos esse, à quibus hominum corpora laniantur) ad arma similiter euocamus? Ut scilicet illa virtute, quàm aut sanguine pecudum, aut supplicio damnatorum adepti sunt, in hostes irruât, & à nobis omnia pericula propulsent. Quid si ostendo, omnia in illis gentium sacrificijs, & cæremonijs ad imbecillitatem, atque formidinem spectauisse, nec aliquid fuisse quod animum confirmare posset? Primum preces illæ priscis atque solemnibus verbis institutæ, quantum anxietatis habebant? In quibus si quid titubatum fuisset,

ſuiſſet, ſi quid præpoſteris v̄erbis, aut ſiniſtris omni-
nibus effatum, putabant continuò omnes Deos
P.R. iratos fore. Deinde quanta illa formido erat
hominibus, anili ſuperſtitione implicatis iniecta,
cùm non ſatis ex animi ſententia litabatur? cùm
exta dirum aliquod & triſte minabantur exitum?
Cum verò accidiſſet, vt multas eodem tempore
hoſtias immolarent, & caſus ita tuliſſet, vt aharum
exta darent illa ſigna, quibus homines exiſtima-
bant, Deo omnia ſecunda promittere, aliarum
verò triſtia denūciarent: neceſſe erat, vt eſſent
incredibili metu ſuſpenſæ mentes illorum, qui
neque ſecundis extis propter veritatem, & in-
constantiam confirmari poterant, neque rursus
dira propter religionem, qua erant penitus im-
buti, contemnere. Quid oſtenta, prodigia, aruſpi-
cum reſponſa, quantam vim habebant ad animos
debilitandos atque frangendos? Cum nihil om-
nino neque natura, neq; fortuito accidiſſet, quod
non interpretarentur, Deorum id conſilio fieri,
cladem aliquam portendentium. Itaque vel ali-
tis inuolatus, vel terræ fremitus, vel dextrum ful-
men, vel quævis eiufmodi monſtra, atque conſicta
interdum prodigia terrorem, atque metum mi-
ſeris hominibus incuriebant. Quid autem ſoli-
ſtima tripudia commemorem? quæ cum eſſent co-
acta, nec illis quidem ſuperſtitioſis hominibus, &
auſpicio valde deditis firmam ſpem facere pote-
rant. Si verò pulli caſu aliquo non paſcerentur,
eâque res ad militum animos permaneret, quaſi de
perniciæ à Dijs iſtis præmoniti, attoniti religione
manus cùm hoſte conſerebant, ancipiti formidine
K pertur

perturbati, atque impediti. Multis itaque in locis proditum memoriæ est, exercitus fusos, atque caesos esse, quod vitio contra hostes educti fuissent. Quod quidē minimè mirum est. Cū enim essent illa religione perfusi, vt crederent, non sine Deorum cōsilio, & numine, cladem atque pestem denunciantium, pullos iniectam offam neglexisse, ob idque omnium mentes cōcidissent, manúsque metu obrorpuissent, neque solita spe, atq; audacia prælum commisissent, necesse erat, vt cladem aliquam insignem acciperent. Inde adeo factum est, vt omnes illis religionibus valde dediti, quos fanaticos appellabant, in timore perpetuo, & cura mente ancipiti versarentur. Quid? quod multi viri strenui leuissimis ostentis permoti, magnam multis in locis timoris significationem dederunt? Lacedæmonij. vt de Græcis etiā aliquid dicamus, cū bellum aliquod suscepissent, Regesque ipsi in patriæ finibus de more sacrificarent, si casu non litabant, exercitus continuo domum reducebant. Cūque essent Lacedæmonij moribus, & institutis ad duritiem, atque virtutē militarem educati, tamen ea imbecillitate ducta ex sacrorum impura religione tenebantur, vt bellum intermitterent. Iam si strepitus aliquis auditus fuisset, omnia belli consilia ab illis deserta, & omissa iacebant. Quid autem quæso aliud, vt Lacedæmonios omittamus, Atheniensium opes euertit, quàm anilis quædam, & misera superstitio? Cū enim Imperator sanè foris Nicias, & classi, & exercitui simul cū Demosthene præfectus esset, & Syracusas oppugnet, intelligeretque ciuitatem illam & suis viribus,

& totius

& totius Græciæ auxilio munitam capi non posse: Demosthenésque instaret, vt classem à portu deducerent, ne præcluso exitu ab hostibus, omne robur Atheniensium, quod in illa classe continebatur, miserè periret: id Nicias ipse comprobabat, religione tamen impeditus, salutare consilium executus non est. Paucis enim illis diebus Lunæ lumen, terræ, vt certis temporibus fieri necesse est, interiectu defecerat. Id Nicias ostentum ratus, ad religionem interpretes deferendum statuit. Illi nefas esse respondent intra triginta dies classe nauigare, aut quippiam aliud moliri. Interea Siculari magnis molibus portus fauces obstruunt, & exitum multis nauibus obiectis intercludunt. Classis igitur illa, in qua flos Atticæ iuuentutis, & Atheniensium robur inerat, cùm iam frustra classem hostium perrumpere, & è portu progredi conareretur, inepta illa Niciæ superstitione miserimè dissipata, atque depressa est, omnisque nobilitas occasione consumpta. Hæc tu sacra impia, has religiones impuras & aniles ad virtutem erudire, & instituere dices, quæ homines etiam impuros, & audaces, horribili formidine replebant, mentem à constantia deducebant, consilia salutis impediabant? Eam tum gratiam Christo optimo maximo refers, cuius munere, atque beneficio tam impia, tam impura, tam dementi superstitione leuati, atque liberati sumus, vt illam etiam Christi religioni anteponas? Nam si animi Christianis institutis informati, fracti, languidi, atque demissi efficiuntur: illis verò antiquis, & impuris caremonijs, quibus diuini honores

habebantur impiorum hominum simulachris, ad virtutem incitabantur: illa certè videntur his nostræ religionis institutis omnino præferenda. At vide in quanta erroris opinione, atque amentia versatus sis. Qui verè Christiana religione imbuti sunt, non alitis inuolatu, non occinis cantu, non extis tristitia manantibus permouentur: non terræ motu, non fulmine, non prodigijs vllis, aut monstris conturbantur. Nihil est denique quod animum hominis Christiani conuellere, aut labefactare possit. Sic est enim institutus, vt si orbè terrarum bellis ardere videat, si omnia sibi pericula intendi, si cuncta incendia cōflagrare, atque penè consumi, ipse tamen optima spe planus constantiam retineat, nec vllò vnquam horrore perfundatur. Primū, quia credit esse se fortissimis copijs constipatum, atque communitum. Didicit enim è sacris litteris esse quosdam cælestes exercitus, qui piorum hominum salutem tueantur, & ab illis, cū commodum est, omnem impetum, atque furorem hostium propulsant. Hoc enim se præsidio vallatum esse sensit Iacob, cū castra Dei se conspicere testificatus est. Rursus cū Syriæ exercitus Elisæi capiti immineret, ipsiusque minister formidine perterritus opem imploraret, Noli timere, inquit Helisæus: plures enim nobiscū sunt. Subiungit deinde sacra historia, Cūque orasset Hilisæus, ait: Domine aperi oculos pueri huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Helisæi. Atque ne quis in paucos illud Diuinum præsidium collatum esse putet,

alibi

alibi de vniuersis, qui pietatem colunt, Deumque castè, & purè venerantur, sic scriptum est: Immit- *Psal. 33.*
 tet angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. His igitur testimonijs qui firmissimam fidem adiungit, seque diuino præsidio munitum esse credit, trepidare metu non potest, sed elato animo, atque confidenti, id quod alio in loco scriptum est, vsurpabit: Si consistant aduersum me *Psal. 26.*
 castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo. Item illud: *Psal. 19.*
 Hi in curribus, illi in equis, nos autem in nomine Domini inuocabimus. Ipsi obligati sunt, & ceciderunt, nos autem surreximus, & erecti sumus. Hæc igitur spes gentem Christianam imbecillo animo esse non sinit. Deinde immortalitatis cogitatio, atque certa gloriæ futuræ præsensio, quantam vim habet ad constantiam stabiliendi? Refert Cæsar, Gallos illa Druidum disciplina, quæ persuadere nitebatur, non interire animas, sed ab alijs corporibus ad alia post mortem transire, fuisse vehementer ad virtutē excitatos. Itaque metu mortis neglecto, intrepide sese in quodcumque capitis periculum, atque vitæ discrimen inferebant, cum nihil aliud esse mortem opinarentur, quàm mutationem vitæ, atque in alia corpora migrationem. Ita ne tãdem? Prisci illi Galli immortalitatis opinione vanissima, ex inani quadam superstitione concepta, nulla pericula recusabant: Christiani, qui non imbecilla opinione, sed constanti fiducia credunt, se postquam ex hac vita excesserint, fore beatissimos, mortem horrebunt? Quid enim magis in Christiana religione celebratum, quàm om-

nes eos, qui coluerint iustitiã & pietatem, postea-
quam è corpore quasi è vinculis emissi fuerint, in
cælum euolatu-ros, vt immortalì gloria auo sempit-
terno perfruantur? Quid deinde est magis animis
nostris infixum, quàm fore aliquando, vt corpora,
quæ iam penitus consumpta sunt, instaurentur: at-
que cælesti splendore collustrata, rursus cùm ani-
mis ipsis inuiolabili scædere coniungantur: vt sic
diuinitus renouati, omnibus summis & æternis
voluptatibus animo & corpore potiamur? Hoc
qui persuasum habuerit, nunquam, mihi crede, ab
istâ vita, innumeris ærumnis, atque calamitatibus
inquinata, inuitus & iniquo animo discedet. Quid
autem postremo dicam de amore illo, quo illi, qui
verè Christi sacris imbuti sunt, quotidie magis
inflamman- tur? Illud certè perspicuum est, nulla re
magis incitari ac incendi animos ad omnia capi-
tis pericula subeunda, quàm benevolentia, &
charitate. Nihil est enim amanti difficile, nihil
non suaue, & iucundum, quod pro re quàm habet
caram, suscipiatur. Mortem ipsam, quæ omnibus
horribilis est, & maximè pertimescenda, vltro
etiam appetendam interdum putat, non modo
contemnendam. Quod si tantùm valet amor, le-
uissimis sæpè de causis inter homines conciliatus,
vt contempti- onem mortis etiam inducat: quid de
illius charitatis magnitudine dicam, quæ munere
spiritus diuini, puris & integris mentibus cõcessa
est? Eius certè vi concitata Christiana nobilitas,
omnem vitæ suauitatem in laboribus, & periculis
ponendam esse duxit, omnes corporis voluptates,
& fluxos honores, omniũque rerum affluentiam
asper

aspernata. Illa Christi cupiditate vehementer incensa, neque minis, neque terroribus, neque inauditis supplicijs à pietate dimoueri potuit. Illa postremò faciebat, vt omnia tormenta, quæ pro Christo, quem vnice, & ardentè amabat, patiebatur, leuia, atque iucunda putaret. Quin etiam nihil videbatur Christianis æquè optabile, & expectandum, atque pro Dei immortalis religione vitam in summis totius corporis cruciatibus amittere. Quod minimè mirandum est. Nam cùm amor omnem animi cogitationem auertat à formidine; necesse est, vt summum, atque diuinum amorem, grandis constantia atque diuina consequatur. Vtra igitur tandem religio ad virtutem faciliùs incitabit? Ea ne, quæ hostiarum fibris, aut alitum intolatu, aut apum examine, atque confectis monstris suspensam tenet hominum imbecillitatem? An illa potius, quæ animos ita confirmat, vt neque totius orbis conuersione labefactari possint? Illa deinde, quæ dementi superstitione ipsam humanæ virtutis exercitationem sæpenumero impediuit? An illa potius, quæ infirmam naturam mulierum, & teneram ætatem puërorum virtutis constantia roborauit? Illa postremò, quæ nulla firmâ spe mentes humanas confirmare poterat? An illa, quæ diuini auxilij ostensione, certissima spe immortalitatis, Dei amore, atque studio, ad diuinam virtutem erudiuit, & ad omnium reum humanarum despicientiam instruxit? Sed quid opus est hominis istius impurissimi vel impietatem, vel amentiam multis argumentis conuincere, cùm vtrûmq; sit adeo manifestû, vt nihil

facilius deprehendi possit? Impietatis scelus; cum istis maculis velit aspergere Christianam dignitatem; quod nunquam fecisset, si aliquam præclaram opinionem de Christi diuinitate habuisset. Furoris amentia; cum tam falsis, ineptis, malè coherentibus rationibus nefariam illam sententiam confirmet. Atque scio quidem me longius oratione prouectum, quàm fortasse necesse fuit: Hoc autem si quis vitiosum putabit, velim vt partim tribuat hanc veniam iusto dolori, quo sum mirabiliter elatus; partim existimet id instituto nostro minimè alienum fuisse. Cum enim de Christianæ claritatis splendore sermonem instituissem, Etruscus autem ille scriptor, eandem impurissimo genere orationis obscurare conatus esset: non dissimulandum putavi, præsertim cum eorum numerum, qui vel scriptis illius incitati, vel sponte

sua eiusdem sceleris, atque furoris

affines sunt, latè & variè

diffusum intel-

ligerem.

* *

Scriptere

Scripsere verò alij aduersus Nicolaũ Machiauellũ, viri præstātes, atque Catholici, Ambrosi⁹ Catharinus, Politus Senēsis Archiepiscopus Cōpſanus, in Disputationibus quibusdam Romæ, anno huius sæculi quinquagesimo secundo, editis apud Antonium Bladum: inter quas vna est, De libris à Christiano detestandis, & à Christianissimo penitus eliminandis.

Vbi mox subdit alterũ caput: Quàm execrandi Machiaueli Discursus, & institutio sui principis.

Ioannes item Molanus, qui octogesimo quarto anno huius sæculi Colonie apud Godefridum Kempensem est editus.

Ioannes Boterus, in libro de ratione status Italicè scripto, & Venetijs emissio superioribus hisce annis apud Iolitos.

Et alij plerique, quibus Christiana,
& vera Politica sapientia plus sapit,
quàm callida, & Atheismi plena ver-
sipellis hominis.

Sed & nouissimè aduersus Nuçmi-
litis Discursus politicos, & militares
altera è Belgio Tractatio prodijt in
lucem à Petro Coreto viro Ecclesia-
stico conscripta, quæ digna est, vt per-
legatur.

ILLVS

ILLVSTRISSIMO

NOBILISSIMOQVÉ DOMINO,
D. PHILIPPO DE CROY, COMITI
Sorano, Domino de Moulembais, &c. Præto-
rianorum apud Regem Catholicum Præfecto,
ac Neruiorum Gubernatori prudentissimo.

PETRVS CORETVS S.

QVOD Hannonia nostra, cuius Illustrissi-
mus Comes insigne est columen, supra cæ-
teras Belgij Prouincias religionem Chri-
stianam stabilem & inconcussam hactenus
retinet, neque ad hæreses inclinât, secun-
dum Deum, Reuerendissimorum Antistitum, Sacerdotum-
que ei in partem solitudinis adiunctorum, ac deinde nobi-
lium virorum religioso studio, non temerè ascribendum
duco. Principum enim cum Sacerdotibus ad communem
salutem pia cura conspirans, fortissimum ac inuictum Ec-
clesie Dei propugnaculum molitur: quemadmodum con-
tra faciliè popularis fides nutat, quoties illi hæresim am-
plexantur, eiusque defensionem patrociniumque susci-
piunt. An non est manifestum quanta incrementa Ecclesia
Catholica Constantini Magni beneficio acceperit: ac si-
mil

mal quantam calamitatem eidem inuexerit Principum
ad hereses defectio? Quare res effecit, ut ingenti & impor-
tuno semper studio, heretici Principum fauorem ambie-
rint, ut eorum potentia subnixi, & omni metu superio-
rum potestatum vacui, facilius ad euertendam Ecclesiam,
& labefactandam fidem, grassarentur. Non enim est obs-
curum, violentissimè tum Ecclesiam oppugnasse Luthè-
rum, & impudentissima fronte quicquid sacrum & san-
ctum est proculcasse, cùm Saxonem aliisque Principes
nactus est defensores. Proinde incredibile Ecclesia Dei be-
neficiū attulerit, quisquis nobilibus author erit, ut patrum
suorum exemplo, ad fidei Christiane protectionem, om-
nem authoritatem, consilium, fortunas, virésque conse-
rant, certi rutilantes, instar stellarum in firmamento ful-
gentium, se consecuturos coronas, ac mercedem Prophetis
verbique Dei præconibus paratam recepturos. si Euangelij
ministros honorent, Ecclesiamque tuèantur: contra verò
grauissimis supplicijs obnoxios fore, si sese hæresibus inuol-
uant, eisque prouehendis manum prabeant, earum mi-
nistros ament, defendant, inque familiaritatem admit-
tant. Non enim fallit qui dixit: Qui recipit vos, me recipit.
Et Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet.
Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæo-
rum in die iudicij, quàm ciuitati quæ vos non receperit,
neque audierit sermones vestros. Prorsus igitur ab hereti-
cis ab horreant viri generis claritate spectabiles, ne dolis
eorum & simulatione, pietatisque prætextu peruertan-
tur. Hanc enim ob causam Placilla, Theodosij senioris v-
xor, cura & studio omni hoc egit, ne Eunomius omnino
cùm illo colloqueretur. Maximè quippe verita est, ne insti-
tutorum vita illecebris, & verborum vi ac gravitate, Im-
per

Dan. 12.

Math. 10

Nicepho-
rus lib.
18. cap. 8.

peratorem ille in suam sententiā abduceret. Huc accedit,
quod, si vita fortunisque suis cautum volunt esse Principes,
hereticis illos obniti sit necesse. Firmatis enim viribus,
non tantum illi Christi templa disturbant, ministrosque
eius persequuntur, sed ad ciuitates etiam arcesque euer-
tendas, & nobilitatem profligandam, furijs suis acti, con-
currunt, Regibus quoque sceptrā extorquere conantur: vt
stultū sit, ijs saluis, sperare saluam esse posse Rempublicam.
Quam necesse verō sit Principibus, si incolumes se præstare
volent, vt Sacerdotibus arctissimo vinculo colligentur,
clarissimo exemplo docuit Ioas Rex Iuda, de quo sacra li-
tera: Ioas (inquiunt) fecit quod bonum est coram Domino,
omnibus diebus vitæ Ioiada Sacerdotis. Postquam autem
ille mortuus est, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt
Regem. Qui delinitus consilijs eorum, acquieuit eis.
Et dereliquerunt templum Dei patrum suorum, ser-
uieruntque lucis & sculptilibus. Et facta est ira Dei
contra Iudam & Hierusalem, propter hoc peccatum.
Et non est recordatus misericordia quā fecerat Ioiada
secum, sed Zachariam filium eius interfecit. Vide quod di-
labatur tandem bonus Princeps, à sacerdotibus ad impio-
rum consilium deficiens. At prætexent fortasse nonnulli,
hereticorum quorundam consilio prudentia, & in rebus
gerendis dexteritate, se plurimū adiuuari. Caterū vt omit-
tam, abundare in Ecclesia Catholica viros prudentes, om-
nīque virtutū genere excultos, à quibus neq; perfidia, neq;
religionis iactura timeri debeat; meminisse oportet, monuisse
Dominū, vt. si te dexter oculus scandalizet, eruas eum;
& si dextera quoque te scandalizet, eam abs te projicias; Mat. 10.
quod melius sit debilem vel mancum ingredi in regnum
celorum, quā duos oculos vel duas manus habentem,
mitti

Hieron.

mitti in gehennam ignis. Quasi dixerit: Si quis ita est tibi necessarius & coniunctus, ut manus & oculus; scandalum autem tibi facit, & propter morum dissonantiam te pertrahit in gehennam: melius est ut eius emolumentis carnalibus careas, quàm causas habeas ruinarum.

Porro sicuti submouenda sunt hæreticorum colloquia, ita & libros prorsus auersari oportet. Quamuis enim perspicua rerum fides doceat, incommodi plurimum Ecclesie Dei, sermone suo & verborum afflatu, hæreticos sæper intulisse: attamen aquè manifestum est, & libris editis incredibilem fidelibus inuexisse perniciem; neque minùs officere impietatem libris commissam, quàm verbis ipsis propositam. Tametsi enim ad persuadendum magnam habeat energiam vox viuæ; hæreticorum tamen libros terens populus in promptu sæper habet, unde, tacentibus etià prophani verbi ministris, certissimam perniciem hauriat, & in animi recessus admittat. Quod attendentes qui Christiana Reipublica habenas moderati sunt, tam Ecclesiasticis quàm Imperialibus legibus senerè sanxerunt, ut hæreticorum & improbata lectionis libri, in nullo usu lectionis habeantur, & flammis obijciantur: exemplum eorum secuti, qui curiosa aliquando sectati (ut in Apostolicis actis legitur) peruersa doctrina libros scribuntur ignibus absumpsisse. Cæterum magno studio est satagendum, ut non tantum qui apertè hæresim profitentur codices damnatione seriantur, sed etiam qui speciosis titulis exornati, intra viscera exitiale virus occultant: tanto nocentiores, quanto est aperto hoste simulatus amicus perniciosior. Quæ res effecit, ut nuper librum Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris Catholicis, ijsque nobilibus, neque abs literarum studijs abhorrentibus, haberi videbam, censuerim mihi non perfun-

ctariè

Leo epist.
93. ca. 15.

Act. 10.

Etorie perlustandum, veritus vt aliud fronte profiteretur,
 aliud recessu contineret: quod vir ille ab adolescentia Ec-
 clesie Catholice sit coniuratus hostis, & ad eam profligan-
 da, multos iam annos, nervos omnes intēdit. Et ecce statim
 conspicio nouum Theologum inter arma & buccinarum
 clangorem, arrepta cathedra, de diuinis philosophari, pieta-
 ris doctrinam (si superis placet) instaurare, nouam Eccle-
 siam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Christi
 regno subrogare. O veteratōrē, & impostorē infidum! Res
 militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in
 disputatione appellatur) speciosa fronte promittit: at verò
 in hoc vnice incūbit, vt Principes ad hareses vel fouendas,
 vel certē negligendas adducat, & religionē Catholicam
 per hereticam doctrinā euertat, & ab ea infirmos abster-
 reat. blasphemijs, mimico sacrarum rerū contemptu, Pon-
 tificum, ac sacerdotum, monachorūque scurrili irrisio-
 ne, quę plurima toto libro est respersa. Et hoc perniciosior
 haberi debet, quod insigni verborū tinnitu ac lenocinio, nō
 iam de plebe homines, quorū palato nō admodū huiusmo-
 di tractatus arident; sed generosos praesertim viros, errorū
 corruptelis, vel nō sētiētes, inualuat. At qui monet Leo Ma-
 gnus, vt si cui innotuerit vbi habitēt Manichaei (ac de cate-
 ris hereticis idē est iudictū) vbi doceant, quos frequētent,
 & in quorū societate requiescāt, publicentur: quod magne
 sit pietatis, prode latebras impiorū, & ipsū in eis, cui ser-
 uiūt, diabolū de bellare. Proinde eius ego cōsiliū secu-
 tus, in eam curā incubui, vt erroneam huius libri doctrinā
 in lucē productam, absque fuco & persona cōspiciendam,
 breuiter refellerem: vt hūc ex eorū librorum numero esse
 constet, propter quorum lectionem vel retentionem, in
 excommunicationis sententiam, ipsa iurē quis inci-
 dere

Serm. 5,
 de ieiun.
 10. mens.
 & serm.
 4. de col-
 lect.

Pius 4. in
 confirm.
 Indicis li-
 bror. pro-
 hib.

dere periclitetur : & qui voluptatem ex eo percipere gestiunt , edocti iam anguem in herba latitare , reuocent pedem ; neque tam exiguo lucro , tanti damni periculum compensent.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor hic est susceptus , vt in lucē ederetur , non nesciis quàm docta & polita esse oporteat , qua eruditio huic seculo proponantur : neque me fugit , grauem esse sapientibus viris & molestum scribendi pruritum ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus vberrimus. Hinc mihi cōstitutum erat , leui tantum brachio perstringere quę hic cum fide Catholica pugnaret , vt amicus , quos hoc libro impensius delectari videbam , perniciosum eum esse persuaderem. Perpulerunt me tamen pī quidam , ac graues , doctique viri , vt in manus hominum sortum etiam num immaturum paterer exire , lucemque aspicere propterea quod iam diu aduersarij liber multorum manibus tereretur : magnum opera facturum me pretium asserentes , si scripta hoc meo moniti plures discerent , in Christiana fidei perniciem eum esse perscriptum. Peto itaque meo iudicio , non iniquē , vt tantam noster hic conatus apud bonos ineat gratiam , quantam apud multos minūs circumspectos aduersarius promeruisse iam videtur.

Porro hunc laborem meum (vt propius ad te , Illustrissime Comes , nostra se conuertat oratio) cū mecum ipse difficerem , cuius potissimum nomini consecrarem , vnus magno merito occurristi. Cui enim potius nuncupetur , quàm nobilissimo Heroi , cuius indoles ab ineunte adolescentia , iam tum cū Louanij bonis artibus ac disciplinis imbueretur , magnum praesidium pietati
& re

& religioni Catholica copiose promittebat : cuius
 virtus & fides in Deum & Principem (qua Croyo-
 rum peculiaris est gloria) aded spectabilis extitit,
 ut nuper à Rege Catholico Pratorianorum clarissi-
 ma prefectura cohonestatus, nouissimóque Neruijs
 datus sit moderator, ut eam gentem Deo Principi-
 que suo fidam conseruet, religionem inclinatam ful-
 ciat & restauret. Tibi igitur in hac publica letitia
 & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem
 meam inscribo: ac opto, ut, aspirante Deo, ma-
 gno animo & sapienter Reipublica nostra frenos re-
 gas, & splendorem à fide & religione acceptum, vicissim
 reddas: non nescius, cetera qua à fortuna sunt, opes, di-
 uitias, honores, imperia, fluxa esse & caduca: at à
 Principe Christiano defensa fidei decus, esse semper-
 num. Multa hic præsto sūt tibi præsidia, ut præclarè
 munere tuo persungere. Habes Antistitem pietate & e-
 ruditione fulgentem, gloriaque Dei pro mouenda
 cupidissimum: habes cathedralis Ecclesiæ nobile col-
 legium, prudentibus, prouidis, doctis viris cumula-
 tum, quorum saluberrimis consilijs niti semper lice-
 bit: est Senatus amplissimus, vrbis honoratis, &
 iuris officijque peritissimis conspicuus, quorum fidelis-
 sima opera numquam tibi desiderabitur: denique ci-
 uium humanitas obediendi promptitudine, suscepti
 oneris grauitatem plurimum subleuabit, certo per-
 suasa, moderato imperio tuo, temperantia, iusti-
 tia cultu, virtute, ductu, auspicio, felicem se fore
 & beatam. At frenadus est calanii mei impetus in tuas
 laudes alacriter excurrentis, ne vel ego ad gratiam
 hæc efferre videar, vel ex tua virtutis predicatione in-

uidia tibi vlla conflari possit. Superest vt illustrissimam
 D. T. obnixè rogem, vt pro innata sibi humanitate,
 propensâque erga studiosos omnes voluntate, sereno
 vultu libellum nomini suo inscriptum suscipiat, ei-
 que calculo suo conciliet authoritatem, velitque super
 esse hoc perpetuum mei in se officij & obseruantia

monumentum. Deus generosissimam D. T.

omni prosperitate & gloria cumulet,

Ecclesięque Catholica diutissimè

seruet incolumẽ. Tornaci,

anno 1591. Calendis

Martij.

DE

DEFENSIO VERITATIS

ADVERSVS ASSERT- TIONES CATHOLICÆ

FIDEI REPVGNANTES, LIBRO
Domini de LA NOVE De politicis &
militaribus rebus, asperfas.

AUCTORE

PETRO CORETO, *S. Theologie Licen-
ciato, Tornaci Canonico, & Pastore
ad D. Virginem.*

PERVERSVM ESSE POLITICI
cōsiliū, quo, ad regnum Galliæ dissidijs liberandum,
monet vt politicè primū Republica stabiliatur,
quousque vacet Ecclesiasticis constitutionibꝯ & com-
ponendæ religioni intendere,

CAPVT I.

NON sustulit politicū principatū
Christus, qui Cæsari reddi iussit quæ *Mat. 22.*
sunt Cæsaris, omniq; humanæ crea- *1. Petr. 2.*
turæ subiacere subditos, siue Regi
tanquam præcellenti; siue Ducibus,
tanquam ab eo missis: attamen Sacerdotio (quod *Epist. 10.*
omniū bonorū apicem esse dixit Ignatius.) multo *ad Smyr-
nen.*

L 2 magis

magis omnes subiecit, à quo ad beatitudinem Respublica dirigitur. Qui igitur neglecta religione politicum Principatum stabilire conantur, Iudæis sunt per similes, qui gloriæ commodorumque temporalium studiosi, Christum, æternæ salutis autorem, occidendum censuerunt: & greges in pastores, in aurigâ currum, carnem in spiritum, volunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, & Legi diuinæ, qua Christus Dei regnum primum quærî iubet, vt cætera adiciantur nobis. Quoniam enim quàm diu homo est in isto mortali corpore, peregrinatur à Domino, ac per fidem ambulat: omnem pacem corporis vel animæ, vel simul corporis & animæ, referre debet ad illâ pacem quæ est homini mortali cum Deo immortalî. Et quia iubetur proximum sicut seipsum diligere, est consequens, vt etiam proximo consulat ad diligendum Deum. Quòd si ad Dei dilectionem adduci se nõ patitur, certè non potest ita cum eo temporalem pacem quærere, vt cum eo communes habeat religionis leges, proque his ab eo dissentiat necesse est: neque potest cum eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur, sectari, si religionem, qua vnus summus & verus Deus colendus docetur, impediunt. Nihil autem ad istam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, si non est contra diuina præcepta, Christianam fidem quisque sectetur: vnde Philosophos, cum Christiani sunt, non habitum vel victus consuetudinem, sed falsa dogmata mutare cõpellit. Qui autem infidelitatem in Ecclesia retineri non debere sentiunt, posse autem hæreses tolerari, errant grauiter, non intelligentes hæresim

Mat. 6.

Aug. lib.

14. de ci-

uit. c. 14.

Cap. 17.

Cap. 18.

ſim infidelitate grauius eſſe peccatum : quando
 diſertè monet Chriſtus , ſeruum neſcientem do- *Luc. 12.*
 mini ſui voluntatem , paucis plagis vapulaturum :
 multis verò luiturū , qui , quàm cognouerit , facere
 neglexerit , vel etiam contempſerit : vt omittam
 grauius ab hæreſi , quàm ab infidelitate , periclitari
 Chriſtianos. Ac ſi verū eſt quod author hīc aſ- *Fol. 31.*
 ſerit , vt eſt omnino , pietatē eſſe iuſtitia , pruden-
 tia , fortitudinis , & temperantia fundamentum ,
 quibus virtutibus fulcitur Chriſtiana Reſpublica :
 quomodo pietatē ea Reſpublica nitetur , quæ verā
 fide non eſt ſubnixa , ſed promiſcuè hæreſes omnes
 admittit ? Propterea Auguſtinus ex verbis Scipio- *Li. 19. de*
 nis , quibus apud Cicéronem , libris de Reſpublica , *c. 11.*
 Rempublicam eſſe definit , rē populi ; populū
 autem , cœtum multitudinis , iuris conſenſu , & vti-
 litatis communione ſociatū ; oſtendit non eſſe
 Rempublicā , niſi vbi populus vera iuſtitia (quàm
 Chriſtiani ſine fide nullam eſſe credunt) conne-
 ctitur. Ad hæc iuſtitia virtus eſt ſua cuique diſtri-
 buens. Quæ igitur iuſtitia eſt hominis , quæ ipſum
 hominem Deo verò tollit , & immundis ſpiritibus
 per hæreſim ſubijcit ? Et ſi in homine tali non eſt
 vera iuſtitia , proculdubio nec in hominum cœtu ,
 qui ex talibus hominibus conſtat. Et cū dicat
 Propheta ; iuſtum ex fide vivere : & , ſine fide im-
 poſſibile eſt placere Deo : ſanctōſque teſtamenti *Abac. 2.*
 veteris viros , per fidem operatos eſſe iuſtitiam : ne- *Hebr. 11.*
 ceſſe eſt , & pietate , & iuſtitia , cæteriſque virtuti-
 bus deſtitutam eſſe Rempublicam , in qua non vi-
 get fides vera , ſicuti eruditè docet Auguſtinus , *Li. 19. de*
 libro 4. contra Iulianum , cap. 3. Terrena igitur *c. 17.*
 ciuitas ;

ciuitas, quæ non uiuit ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit imperandi obediendique concordiam ciuium, ut sit eis de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, humanarum quædam

De ciuit. lib. 3. c. 1. cõpositio voluntatum: solaque illi corporis mala

perpeti timent, qualia sunt, fames, morbus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si quæ similia, quæ non faciunt malos: nec erubescunt inter bona quæ sectantur ipsi esse mali, magisque stomachantur, si villam habeant malam, quàm si vitam: quasi hoc sit hominis maximum bonum, habere

Libr. 19.

cap. 17.

bona omnia præter seipsum. At ciuitas cælestis, vel potius pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & uiuit ex fide, etiamsi utatur hac pace sibi necessaria, donec mortalitas transeat; ad pacem tamè cælestem aspirat, & ad illam adipiscendam refert, quicquid bonarum actionum gerit erga Deum & proximum: & humanarum voluntatum compositionem duntaxat tuetur & appetit,

Epif. 155.

quantum salua religione conceditur. Postremò definitionem amicitiae admittens Augustinus, quæ dixit Cicero, amicitiam esse rerum humanarum & diuinarum cum beneuolentia & charitate consensionem: docet res humanas rerum diuinarum cognitione esse pensandas, ne plus eis tribuamus quàm modus earum iustissimus postulat: atque ita fieri, ut, inter quos non est rerum diuinarum consensus, nec humanarum plena esse possit ac vera. Necesse est enim ut, aliter, quam oportet, humana æstimet, qui diuina cõtēpnit: nec hominem rectè diligere nouerit, quisquis eum non diligit qui hominē fecit. Cùm igitur Deus nostræ beatitudinis,

Li. 10. de ciuit. c. 4.

& omni
s

& omnis appetitionis sit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, si ei verè sacrificare, & eius tēpla esse velimus. Est igitur præposterum & iniquum, prius de constituenda Republica & ciuili pace cogitare, quàm bene sit ordinata religio, pietatis, iustitiæ, ceterarumque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita consulendum putant, vt nihil aut parum sint de vera religione solliciti, susque deque habent, sintne homines Catholici, an Calvinistæ.

Malè existimari, permitti debere in Gallia sectarum in Fol. 34. religione varietatem.

CAPVT II.

MALESuada hæc Politici opinio, manifestè confusionem Babylonicam inducit. At quæ est conuentio (inquit Apostolus) Christi cum Be- 2. Cor. 6.
 lial? Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Quæ societas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Christus nobis commendat, sed suam pacem. Ioan. 14.
 Non enim quomodo mundus dat pacem (ait) ego Mat. 10.
 do vobis. Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Pax mūdi inter eos existit, qui iniquitati cōsentiant, vt quiete & commodis temporalibus fruantur: qualis est inter fures & latrones, & coniuratio veriùs appellatur. Non enim est pax impijs, dicit Dominus. Hanc soluere venit Chri- Isaia 48.
 stus, quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Pacem verò diuinam commendat Apostolus, cum

L 4 ait:

- Philip. 4.* ait : Pax Dei custodiat corda vestra & intelligentias vestras : quod fit per sinceram proximi dilectionem, & in fide consensionem, quæ inter eos constare non potest, qui societate vnius Ecclesiæ non cohererent, & fide diuiduntur. Qui igitur spe concordia, & pacis gratia, promiscuam volunt esse religionem : prauaricatores sunt & fidei proditores, atque intra Ecclesiæ septa stant contra Ecclesiæ, & ad Catholicæ religionis interitum, & stabiliendum hæresum regnum aspirant. Sermo enim hæreticorum ut cancer serpit : &
- Genes. 6.* zizania, si negligantur, facile obruunt sementem. Cogitatio enim cordis humani intèra est ad malum omni tempore. Intellexit hoc qui scripsit, Docilis prauæ Romanæ iuuentus : & experiètia didicimus quanto Ecclesiæ detrimento iam annis sexaginta in Germania, & Gallia, Belgioque, fuerit hæresis tolerata. Nam & innumeræ hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum spiritualium fastidio, ut exiguum sibi fecerint reliquum Christianissimi gustum. Nem-
- 1. Cor. 3.* pè modicum fermentum totam massam corrumpit. Vna scintilla erat Arrius in Ecclesiæ Alexandrina : at quia ab initio extincta & oppressa non fuit, quantum conflauit incendium ? Quod cum magnam Orientis partem vastaret, audi ut ab eo Occidenti quoque metuerit Basilius. Ad Italiæ enim & Galliæ Episcopos scribit hunc in modum : Metuimus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, instat flammæ per accensam & ardentem materiam serpentis, seseque effundentis, si quæ
- Epist. 70.*

ſi quæ vicina ſunt corripuerit & abſumpſerit, cor-
ripiat & remotiora. Hoc enim hæreſeos malum
cuncta depaſcitur, & periculum eſt, ne vaſtatis no-
ſtris Eccleſijs, & ad ſanam incolatus veſtri par-
tem ſerpāt. Ideoque diuus Hilarius metuens ne
prætextu pacis & quietis, Epifcopi Catholici cum
Auxentio Ariano, regio favore freto, aliquam con-
cordiam initent, monet eos, vt tamen ſi ſpecioſum
eſſet pacis nomen, & pulchra vnitatis opinio, nul-
lam tamen cum eo ſocietatem admitterent. Caue-
te (inquit) Antichriſtum. Malè enim vos parietum
amor cepit. Malè Eccleſiā Dei in teſtis ædificijs-
que veneramini: malè ſub his pacis, & nomen in-
geritis. Montes mihi & ſilvæ, & lacus, & carceres,
& voragines ſunt tutiores. Abſiſtite itaque ab Au-
xentio. Satanæ Angelo, hoſte Chriſti vaſtatore per-
dito, fidei negatore. Mihi certè nunquam ille al-
liud quàm diabolus erit, quia Arrianus eſt. Neque
pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum qui
ſecundum patrum noſtrorum apud Nicæam tra-
ctatum, anathematizatis Arrianis, Chriſtum ve-
rum Deum prædicabunt. Mirū ſi non diceret nunc
ſi viueret, Hilarius: Mihi nunquam aliud erit quàm
diabolus, qui Caluiniſta eſt vel Lutheranus. Neque
mihi pax aliquorum vnquam optabitur, niſi eorum
qui ſecundum patrum noſtrorum in Synodis œcu-
menicis tractatam fidem, Lutheranos & Caluini-
ſtas anathematizabunt. Ex his efficitur, non lice-
re pro retinenda concordia & ſtabilienda pace
Reipublicæ, de his quæ fidei ſunt, aliquid aduerſa-
rijs cedere, eam-ve imminuere, aut quouis modo
immutare: quòd fides Chriſtum habeat autho-

*Lib. cont.
Arrianū
& Au-
xent.*

rem, Paracletū doctorem, Apostolos præcones & ministros. At si iniri pax quæpiā inter Catholicos & hæreticos debeat, necesse est istos integra illorū

Euaḡ. li. 3. cap. 30. dogmata abiectis erroribus amplexari. Propterea
33. reprehēditur Zeno Imperator, quòd per edictū, Pacificatorium appellatū, id egerit aliquando, ut tum Catholici de fidei veritate, tū hæretici Euty-chiani de sua vanitate, non nihil cedētes, vnitatem quandam & pacē imaginariā amplecterētur. Nam ut vnā cū Catholicis Eutychi ille anathema indixit; sic decisionē Synodi Calcedonensis, vnā cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus, cum omnibus Occidētis, & plerisque Oriētis Episcopis, propter hoc edictū, Zenonis communionem repudiauerunt, & decretis in Calcedonēsi Concilio editis, firmè & constanter adhæserunt, ut ne syllabam quidē de rebus in eo definitis remittere, imò verò ne literę mutationem admittere voverint. Quin etiā ab illis, qui eiusdem decreta repudiabant, magna cum animi confidentia refugerunt, recusarūntque penitus cum illis communicare. Est quidem ut infirmiorum saluti cōsuleretur, & dispersi colligerentur, cessum aliquando de legum & canonū aduersus peccantes seueritate, sed à fidei substantia & integritate nunquam vel latum vnguē discessum. Hinc diuus Basilius cū à Valente rogaretur, ut propter exiguam dogmatis differentiam non sineret turbari pacem Ecclesiarū, respondit: Qui diuinis nutriti sunt eloquijs, ne vnā quidē syllabam de diuinis dogmatibus corrumpi patiuntur. Et Chrysostomus tractans illud ad Romanos, Quod in vobis est, pacem cum omnibus habet

habētes; Nemini, ait, des anſā, ſeu belli, ſeu diſſidij, ſiue Iudæo, ſiue Græco. Si verò alicubi pietatē labefactari videris, ne præponas concordiam veritati, ſed generoſe perſiſtas ad mortem uſque. Propterea Chriſtianum dogma conclamatū fuiſſe ſcribit Hieronymus, & ſublatam Nicænam fidem, cū in Cōcilio Ariminēſi Valentis & Vrfatij Ariatorum Episcoporum dolo, pacis conciliandę prætextu, ſublato fuit nomen Homouſion: cū alioquin Catholici Episcopi Nicæniſ decretis ſyncerē adhærerent, & ſolius vocis omiſſione pacem retinendam cenſerent.

Falsò aſſeri, quietem, pacem, & cōcordiam ſtabilem inter religione diſſidentes retineri poſſe.

Fol. 34.
35.36.

CAPVT III.

Perſūctoriē admodum & otioſe Scripturam legiſſe oportet, qui pacē firmamque concordiam credunt coire poſſe inter fide diſtractos. Omne enim regnum diuiſum contra ſe, deſolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, nō ſtabit. Et Apoſtolus, Obſecro vos, ait, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: manifeſtē docens; procliuē admodum eſſe, inter eos enaſci diuiſionem, qui in eandem fidem non conſpirant: tantoque magis voluntatibus diſſidere, quanto religio rebus cæteris magis debet eſſe cordi. Quòd ſi verē dixit Cicero, Idem velle idemque nolle, ſtabilem firmamque eſſe amicitiam; quēnam hereticis cum Eccleſia Catholica conſtare poteſt concordia, quā ſummo piaculo dilaniant & diſcerpunt? Ad hæc, Si iuſtus ex fide viuit; & ſe pax & iuſtitia exoſculantur: nihil eſt quod pacificorum

Mat. 12.

Pſal. 84.

nomi

nomine glorientur, qui & fide & charitate fraternitatis sunt destituti. Sed omiſſis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus duntaxat hæreticorum tam veterum quàm nouorum res geſtas, vt aſſerriſſionis huius inſipientiam detegamus. Non eſt ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cùm Tigurinis & Bernatibus infeſtiſſimis ſignis concurriffe, ac tandē anno Domini 1531. menſe Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibrantem, & vociferantem, Euangelium ſitire ſāguinem lethaliſſimis vulneribus acceptis, eſſe confectum. Quot cladibus per Anabaptiſtas, & præſertim Lutheranos aſſiſſa fuit Germania? Notū eſt ex temporum noſtrorum hiſtoria, flagraſſe anno 1525. ruſticorum bellum libertatis Euangelicæ prætextu, clero, nobilitati, & magiſtratibus funeſtiſſimum: quo ex rebellibus tandē, duce Thoma Muncero, ad centum & triginta milia ceciderunt. Non eſt igitur quod Germanis & Heluetijs tantā inter hæreſes trāquillitatem Politicus gratuletur. Nā quod illi nunc armis poſitis cōquieſcunt, propterea fieri exiſtimo, quod diutinis calamitatibus tantum non oppreſſi, vel certè pertinaciſſimo in religione diſſidio conflictati, vſque adeo errorum caligine ſunt offuſi, vt omnis penè apud eos extincta ſit religio. Neque perſtare, vel ſecura eſſe pax poteſt, vbi oppreſſis Lutheranis, Caluiſtiſtæ cōantur rapere principatū. Quanta autem ſit apud Anglos hæreticorū cū Catholicis concordia, illud cōuincit, quod hæretica Regina multos iam annos nō ceſſat in Catholicæ fidei cultores ſūma crudelitate graſſati, vt impunè prædonē potiùs & ſacrilegum eſſe liceat

ceat,quàm Catholicū. Pari furore in Scotia insani-
 tur. Ardet denique Gallia intestinis disidijs, & in
 viscera sua crudelissimè sæuit. Postremò Belgiūm
 nostrū certam posteris faciet fidem, quantæ furia,
 quātaque intemperies extiterit hæreticorū in Ca-
 tholicam Ecclesiam. Iam si libet ad superiora tem-
 pora recurrere, scribit Iosephus, Iudā Gaulonitatē
 & Saddocum Phariseum, nouē cuiusdam philoso-
 phiæ, circa tempus terrenę Christi natīuitatis, in-
 troducores, quæ sitis opinionū suarū amatoribus,
 atrocibus seditionibus & tumultibus repleuisse
 Rempublicam; & malorum futurorum, quibus &
 templum excisum est, & Iudæa Romanorum iu-
 gum subiit, radices pessimas plantauisse, per inso-
 lentiā inconsuetæ philosophiæ. Politicus verò no-
 ster disertè testatur; tumultus omnes, qui sub Con-
 stantini filiis in Oriente ferbuerunt, Arrianos exci-
 tasse, rarissimèque contigisse, vt vera Ecclesia per-
 secutionem commonuerit. Testimoniū hoc ab ho-
 ste profectū, veritate nititur, & aduers⁹ omnes hæ-
 reticos valet: qui enim vnū nouerit, omnes nouit.
 Sanè Ascholius Thessalonicēsis Episcopus, refer-
 tur apud Nicephorum, docuisse Theodosiū, prop-
 terea Occidentē sub ea tempora à disidijs & per-
 turbationibus fuisse liberū, quòd Constantinus &
 Cōstans, Constantini Magni filij, successorésque
 deinde eorū Valentinianus & Gratianus, patriā fi-
 dem integrā conseruassent: in Orientē autem va-
 rijs ex partib⁹ hoc malū peruenisse dixit, quòd hæ-
 resis author & dux Arrius, Alexandrię, blasphemix
 & maledicentię venenū euomuerit: post hunc autē
 sectatores ei⁹ Prouincijs diuersis surrexisse, qui ma-

Lib. 18.
 Antiqui.
 cap. 1.

Lib. 12.
 cap. 6.

lè iacta zizania, sinistra irrigatione longo tēpore
 fouerint, accedentibus & Cōstantij fauore, & post
 modum extrema Valentis improbitate. De iisdem
Epist. 70. hæreticis scribit Basilius in hunc modū: Persecutio
 nos apprehēdit, persecutionum omnium grauissi-
 ma. Abiguntur enim Pastores, vt greges disper-
 gātur, paternis sedibus abigūtur pii, & ad solitudi-
 nes migrare coguntur: Episcopi sola intercedente
 calūnia damnantur, & supplicijs traduntur. Exilia
 presbyterorum ista comitātur, totiūque Cleri de-
 populationes: gemitus plebis, lachrymę continuę,
 sonitus lamentātium in ciuitate, sonitus in agris: in
 vijs, in solitudinibus: domūs precationū clausę sūt;
 altaria cultu spiritali vacant: nulli ampliūs Chri-
 stianorum cōtus, nulla ampliūs doctōrū pręsidē-
 tia: cessarunt doctrinę salutare. Diuus Ambrosius,
Serm. 69 crudeliissimū Eusebij Vercellenfis Episcopi mar-
 tyrium ab Arrianis editum, prolixē recēset. At hęc
 Victor Vricensis (vt ceteros omittamus) elegan-
 tissimis libris crudelia & sacrilega Arrianorū fa-
 cinora perferibit. Donatistarū item in Catholicos
Li. 2. cōt. Armen. ipsumque tremendum Sacrificiū, rabiem, Opratus
 Mileuitanus contra Parmenianum, & Augustinus
 multis locis, in lucem proferūt diligenter. At verò
Li. 15. ca. 18. Nicephor⁹ de quodā Timotheo Æluto, Eutychia-
 no, scribit, quòd cū monasticam vitam egisset, &
 Alexandrinę Ecclesię presbyter esset, & iam Epif-
 copatus Alēxandrini: cupiditate perditissimē fla-
 graret, per hæresis suę consortes, Proteriū virum
 sanctissimū, Alexādrię Patriarcham, cū in sacro-
 sanctum Baptisterium cōfugisset, crudelem in mo-
 dum ferro in viscera eius adactō, iusserit trucidari.

Illi deinde ex fune suspensum, passim per publicam
 viam rapuerunt, cadaueri eius, ut homines furibun-
 di, insultantes. Et postquam id per omnem urbem
 distraxere, postremo igni etiam vstularunt, cinere
 qui superfuit in aërem disiecto, visceribusque eius
 crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt)
 degustatis. Caterum quia diuersarum religionum
 consentionem, Augustini autoritate confirmare
 molitur aduersarius, refert hinc apertam sanctissimi
 doctoris sententiam, ad Vincentium Rogatistam.
 Quod ad vos (inquit) attinet, mitiores quidem esse *Epist. 48.*
 videmini, quia cum Circuncellionum immanissi-
 mis gregibus non sequitis: sed nulla bestia, si nemine
 vulneret; propterea mansueta dicitur, quia dentes
 & ungues non habet. Ita enim estis numero exigui
 ut mouere vos contra aduersarias vobis multitu-
 dines non audeatis, etsi cupiatis. Et contra literas
 Petiliani: Quia vel ipsas leges (ait) vel inuidiam for-
 midatis, vel ad resistendum impares estis, non dico *Li. 2. ca. 83.*
 aduersus tot homines, sed aduersus tot catholicas
 Gentes, etiam de mansuetudine gloriimini, quod
 ad vestram partem neminem cogatis. Isto modo
 etiam miluus, cum pullos rapere territus non po-
 tuerit, columbam se nominat. Vbi enim potuistis
 & non fecistis? Vnde ostenditis quod plura facere-
 tis, si possetis. Quando Iulianus, Christi inuides paci,
 vobis basilicas reddidit vnitatis, quæ strages à vo-
 bis factæ sunt, quando vobiscum, apertis templis suis, etiam
 daemones exultabunt? &c. Et in Psalmum 54. ad
 versiculum ultimum: Circuncellio (inquit) fert system,
 fert fundibulâ, fert securim, fert lapides, fert lan-
 ceas. Et ista portâtes, ubique quâ possunt, euagantur;
 sanguis

sanguinem innocentium sitiunt. Quæro autem ego ab eis, quædo Maximianiste (schismatici ex secta Donatistarum) fuderunt corporis sanguinem? non quia & ipsi non fuderent, si esset talis multitudo quæ funderet; sed propter timiditatem paucitatis suæ, magis aliquid ab eis passi sunt, quam ipsi tale aliquid aliquando fecerunt. Denique Optatus, qui Augustinum aliquot annis precessit, disertè docet in vniuersum, quænam spes affulgere possit Catholicis, in eundem pacis & concordie cum hæreticis, ubi de Catholicis quos Donatistæ aut factione, aut subtilitate deciperant, & suos fecerant: Non solum (ait) masculi, sed & feminae, ex quibus subito facti sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patientibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus seductores, ex verecundis impudetes, feroces ex mitibus, ex innocentibus malicie artifices. Sedit igitur Optatus, neque sexus infirmitatem, neque ullam sanctitatis professionem, hæreticorum furori metam posse figere: idque Apostoli auctoritate fretus, confidenter pronunciauit, apud quæ est huiusmodi hæreticorum descriptio: Erunt in nouissimis diebus homines seipso amares, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, scelesti, sine affectione, sine pace, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et Christus Dominus, hæreticos spinas appellat, & rapaces lupos, fures & latrones, David etiam dracones: ut exactam eorum cognitionem assecuti, nullo eorum astu, simulatione, pietatis specie, concordie pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sunt enim ista ouium vestimenta, quibus lupinam feritatem contegunt: ac meminisse oportet, terribiles illas loqu

Lib. 6.

2. Tim. 3.

Matt. 7.

Ioan. 10.

Psal. 90.

locustas similes equis paratis ad prælium, hæreticorum in Apocalypsi typum gerentes, habere quidem facies tanquam facies hominum, & capillos sicut capillos mulierum (præferunt enim illi multam humanitatem, & splendidis promissis facile Catholicos onerant) attamen dentes eorum sunt sicut dentes leonum; statim enim deposito pietatis fuco, ubi numero & viribus conualuerint, absque persona lupos, & leones, & tyrannos agunt, *Apoc. 9.*

An fortè securitatem præstabunt, si iuramentis nobis astringantur? at tam probè illud priscorum hæreticorum, Iura, periura, secretum prodere noli, in praxim ab istis reuocatur, ut vulgaris sit eis ludus, rescindere iuramenta. Habentque præ manibus Michaëlem Machiavelum, huius consilij subministrum. Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facile patitur idem haberi iudicium) leonibus & vulpis agere personas; utque sua consilia stabiliant, posse fidem & charitatem religionemque pessundare: utilem frequenter esse perfidiam, satque esse foris probum videri. Atque utinā plerique tepidè Catholici, his authoribus adducti, non existimarent, pro gradus fortunarumque suarum defensione, posse non grauatè religionem in discrimen adduci: reluctantem licet Christo, qui se indignum pronunciauit, qui sibi patrem & matrem vel uxorem, vel etiam animam suam, anteposit. Certè hæretici Belgæ, ducem securi Principem Auriacum, ingeniosum admodum periuriorum & fraudum artificem, scedere tam arcto se aliquando Catholicis obstrinxerunt, ut iurarent se eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catholicam

*Euseb. li
6. cap. 39*

*Libr. de
Principe.*

Mat. 10.

M licam

licam religionē, omnibus viribus ex animo defen-
 furos. At quanta id fide præstiterunt? Antuerpia
 sanè (ne quid amplius adiiciam) vbi præclara hæc
 consilia agitabātur, & solidæ inconuulsæq; pacis
 iaciebantur fundamēta, non multo pōst tempore,
 se nimium hæreticis fuisse credulam, ingemuit, &
 Ecclesijs omniq; cultu Christiano, necnō & tem-
 poraria pacē spoliata, sera pœnitentia defleuit.
 An fortè quia acerrimis discordijs inter se labo-
 rant hæretici, quietem ex mutuis eorum dissidijs
 possumus expectare? Prouidit quidem Deus hære-
 ticorum pugnam, vt imbecillior sit eorū impetus
 aduersus Ecclesiam, & nōnihil à certamine respi-
 ret: attamen quemadmodum Herodes & Pilatus,
 licet hostiliter dissiderēt, vna tamen voluntate in
 Christi necem conspirauerunt: ita illi coniunctis-
 simis semper mentibus Ecclesiā oppugnant, eius-
 que diuexandæ pari flāgrāt cupiditate. Significa-
 uit hoc Isaias cū dixit: Vnusquisque carnem bra-
 chij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim
 Manassen, & ipsi simul contra Iudam. Ac ne quid
 pacatius sperari ab eis in posterū posse videatur,
 multis libri sui locis nobis minas intentat Politi-
 cus, ac velut clāsicum canit, vt ab hæreticis mona-
 steria incendantur, diripiantur cleri opes, & ad
 laicos Ecclesiæ prædia traducantur, & subditi in
 dominos insurgant conatibus suis resistentes: pa-
 lāmque gloriatur, neque Papæ auctoritatem, neq;
 Hispaniam potentiam, neque Catholicos omnes
 effecturos vnquam, vt non stabiliatur Hugheno-
 torum imperium. Denique suo sibi iugulum mu-
 crone petens, fatetur agrè admodū ei cum homi-
 nibus

Cap. 9.

Fol. 37.

38. 82.

101. 102.

Fol. 42.

nibus cōuenire posse, qui aduersari Deo non veretur. At quis Deo magis aduersatur, quàm qui agrū Ecclesiæ zizanijs opplet, & Dei semenē Apostolico labore terrę cōmissam, & vicaria succedentiū sacerdotum opera rigatam, opprimere laborat?

Non posse Principes Christianos impunitatem hereticis proponere, neque cum eis vnionem & pacem constituere: eisque incumbere ex officio, quantum in ipsis est, hæreses extinguere.

CAPVT IIII.

CUm iubet Apostolus fieri orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominib⁹, pro Regibus, & ijs qui in sublimitate constituti sunt, vt quietā & trāquillam vitam agamus; non vult intelligi, ciuili potestati non alium esse propositum scopum, quàm vt subditum sibi populum in pace & trāquillitate temporali tueatur; sed qualem tranquillitatem procurari velit, explicat, cū ait: Vt trāquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & castitate. Tamen si igitur ciuilis potestatis immediatus finis, sit pax temporalis, & iustitiæ defensio; attamen Christiani Principis officium est, ita principatū gerere, vt ad Dei gloriā, & pacem æternam fidelium dirigatur; ac proinde ea submoueat, quæ ab hac pace consequenda homines auertūt. Hanc ab eis seruitutē exigit David, *Psal. 2.* Et nunc, inquiēs, Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Seruiunt autē Reges Domino in quantū Reges sunt, cū ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi Reges; *August. epist. 50.*

M 2 quæque

quæque contra Domini iussu sunt religiosa seueritate prohibendo. Aliter enim seruit Rex, quia homo est, aliter quia etiã Rex, est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam res est, seruit leges iusta præcipientes, & cõtraria prohibentes, conuenienti vigore sanciendo: sicut seruauit Ezechias, lucos & templa idolorũ, & illa excelsa, quæ cõtra Dei præcepta fuerant constructa, destruendo: sicut seruauit Iosias, talia & ipse faciẽdo: sicut seruauit Rex Niniuitarũ, vniuersam ciuitatẽ ad placandũ Deũ cõpellendo. Postea enim quàm cœpit impleri quod scriptum est, Et adorabunt eum oēs Reges terræ: quis mente sobrius Regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus, siue sacrilegus: quibus dici nõ potest, nõ ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus, quis impudicus? Cur enim, cùm datũ sit diuinitus homini liberũ arbitriũ, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? Quis igitur sanæ mentis existimet, pacta & vniones Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei cõsentire? Si enim grauitẽ à Domina correptus est angelus siue præpositus Ecclesiæ Thyatiræ, quod permitteret lezabel, quæ se dicebat Propheta, cùm non esset, docere & seducere seruos suos: similiter & angelus Pergami, quod tenẽtes doctrinã Nicolaitarũ, timore humano aut animi perturbatione ab Ecclesiæ corpore non separaret: quid iam Dei auctoritate diceret Ioannes in eos qui non solum tolerandas hæreses, sed etiam fœdera societatis cum hæreticis ineunda censent, cùm Dei Lege iubea-

4. Reg.

18.

4. Reg.

22.

Iona 3.

Psal. 71.

Apo. 2.

mur peccantes arguere, & incorrigibiles Ecclesiæ denunciare, vt, si pergant esse refractarij, tanquam ethnici & publicani habeantur: & non sine causa *Rom. 13.* iudex gladium portet, vindex in iram ijs qui malè operatur? An non est monstro & prodigio simile, Christū cū Satana, agnos cū lupis, fideles cū perfidis, iustos cū turibus & latronibus, sanos cū mortifera lue correptis, venire? An non est proditiō Catholicorū, cum ijs qui Ecclesiæ castrā iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditantur, cū inferi portis, apostatis, & desertoribus, adeoque crucis inimicis, cōspiratio? Nōne Iosaphat à Propheta seuerè meruit increpari, quod *1. Paral. 19. 20.* Ochoziā & Achab idololatriæ præberet auxiliū, & his qui oderunt Dominū, amicitia iungeretur? Non est hoc à Domino consilium, sed à tenebrarum principe, qui per Iulianum apostatā, oportu-
 num suæ impietatis instrumentū, religionum omnium libertatem sanciuīt, ad certissimā fidei Catholicæ perniciem & peruersionem. Quid autem, surgentibus hæresibus, Christianis Principibus sit agendum; non ex nostris somnijs, sed ex Dēi lege colligamus. Si surrexerit (dicit Domin⁹) in medio tui prophètes, & dixerit tibi; Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: propheta ille interficietur, quia locutus est, vt vos auerteret à Domino Deo vestro. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis vt animā tuam, clam dicens; Eamus vt seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patrēs tui: non acquiescas ei, nec audias; nec parcat ei oculus tuus, vt

miserearis, & occultes eū, sed statim interficies. Lapidib⁹ obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. Et Zacharias, sic praua luteram in terra veritatem noui Testamēti tēpore vaticinatur, vt pater & mater obliuiscantur parentū, vt Dei retineāt seruitutē, & proferant contra filiū mortis sententiā; & nō expectato publico iudicio, pereant qui falsa docent vel profitentur, sententia propinquorum. Erit (inquit) cū prophetauerit quispiā vltrā, dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum: Non viues, quia mēdacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius & mater eius, genitores eius, cū prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur, vt à potestate gladij, quē gerūt Principes, prae alijs sceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto sunt cæteris magis criminosi, q̃ occultius & grauius insidiantur, nō modò terrenis bonis, sed etiā cælestibus & æternis. Ad hæc nunquā eos fore Principibus morigeros, fidem nobis Apostoli faciūt, cū eos inobedientes appellant, & dominationem spernere, maiestatiq̃ue, siue superiores potestates blasphemare, asseuerāt. Deniq; nostris inducijs aliud nihil efficietur, quàm vt vires suas confirmet, & venenum colligant, quod postmodum violentius euomant. Id quod de Arriana sui tēporis hæresi conqueritur Hilarius: Antea, inquiēs, in obscuro, & in angulis Christus secundū naturā Dei esse Filius negabatur, & essentia inops paternæ: at verò nunc publicæ authoritatis professione hæresis prorumpens, id quod antea furtim muscitabat, nūc victrix gloriatur. Magnus igitur nūc nos animi stupor occupauit,

*Hiet. in
Zachar.*

Cap. 13.

*Epist.
Iuda.*

*Lib. de
Synodis.*

cupauit, vt, cū scēla cētera vindicanda cēseamus, solam hāresim vigere velimus impunitam.

Cāterū vt hāresim incremētis efficacius occurrāmus, & eius impetum validiōribus repagulis coēreamus, illud etiā studiosē agendum est, vt errorum doctores, & auditores, esse non sinantur. Est enim incredibilis in istis auriū pruritus, & in illis linguæ petulantia: quo nomine in Apocalypsi *Cap. 16.* refert Ioannes, se vidisse ex ore bestię tres spiritus immundos exire, iū modū ranarum; hāreticos significans, quōd ē paludibus suis limosis, incōditis & importunis clamoribus, fidelibus obstrepāt, & non vērā sapientiam, sed vanā & mendacem obtrudere nō cessent. Illi iidem & equis illi significantur, qui dāmones habent infessores & rectores, quorum ex ore procedens ignis, & fumus, & sulphur, tertiam hominū partem occidit. Potestas enim equorum est in ore eorum: quia pestifero suo sermone, innumeris hominibus sunt exitio, & formidabilior eorum est lingua, quā Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, inuictissimus Imperator, potētissimos Principes plerisque locis debellauit, sed Lutherum vilem monachum, & abiectam nebulorum faciem, quorum in ore erat potestas eorum, cū tot regnis dominaretur, expugnare & superare non potuit. Ideoque magna ex parte in Germania profligatam esse religionem Catholicam, etiamnum dolemus. Italia verō & Hispania, quōd magno studio, & superiorum potestātū insigni prouidentia, horū terribilium equorum fremitus compescant, ranasque vel non admittant, vel extinguant, florentem reti-

nent religionem, & non nisi paucos eosq; latentes habēt hæreticos: & à bellorū ciuiliū incommo-
Epist. 37. dis liberæ, alta pace & quiete fruuntur. Rerū igitur euentus palām testatur, verè à Leone Magno esse pronunciatū, aliter res humanas tutas esse non posse, nisi quæ ad diuinā confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat autoritas: &
Epist. 25. 26. Principes quieto prouinciarum suarum iure potire, & imperia, Christi dextera defendi, cū inconcussū tuentur Ecclesiæ statum.

Deo placuisse Principes, & gloria opibꝫque auctos fuisse, qui Ecclesiam & religionem defenderunt: displicuisse verò, & diuinam ultionem meruisse, qui eam aduersus hæreticos tueri neglexerunt, vel etiā ei sunt aduersati.

CAPVT V.

Christianis Principibus gloriæ Dei & Ecclesiæ defensionem potiùs quàm temporalium Reipublicæ cōmodorū procurationem incumbere, etiam illud ostendit, quod ab Imperatore in eius cōsecratione à Pontifice petitur, imò & præscribitur: Accipe (inquit) gladium, autoritate Dei omnipotentis, & beatorum Apostolorū consecratum, nostræ benedictionis officio tibi concessum, in defensionem sanctæ matris Ecclesiæ diuinitus ordinatum, vt per eum vim æquitatis exerceas, & sanctam Dei Ecclesiā, eiúsque fideles propugnes, atque protegas: neque minùs sub fide falsos, quàm Christiani nominis hostes extenues atque dispergas. Sed & illud Principis Christiani ostendit officii, quod Deus in Deuteronomio lege cōstituit,
Cap. 17. vt Rex, quando sederet in regni sui solio in Israël, describeret sibi Deuteronomium in volumine, accipiens

accipiēs exemplar à Sacerdotibus Leuiticę tribus.
 & haberet secum, legeretque illud omnibus die-
 bus vitę suę, & disceret timere Deum suum, & cu-
 stodire verba & cęremonias eius quę in Lege prę-
 cepta sunt: nō tantum vt Rex ipse verba Legis cę-
 remoniasque custodiret, sed etiā vt eius imitatione
 & authoritate, populus religiosę Deū coleret. Quo
 autem id fructu faceret, ostendit quod sequitur: Vt
 longo regnet tempore, ipse, & filius eius super Is-
 raēl. Quanta sanē potētia & gloria polluerint Da-
 uid, Salomon, Ezechias, Iosias, aliq̃ue insignes Le-
 gis huius custodes, docent Regnum & Paralipo-
 menon historię. Ac de Dauide, Sapiens quoque,
 David, inquit, cum leonibus quasi cum agnis: & in *Eccli. 47.*
 vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium in iuuen-
 tute sua. Cōtriiuit inimicos vndique, & extirpauit
 Philistiim contrarios, vsque in hodiernum diē. In
 omni opere dedit confessionem sancto, & excelfo
 in verbo glorię. De omni corde suo laudauit Do-
 minum, & dilexit Deū qui fecit illum, & dedit illi
 contra inimicos potentiam. Et statē fecit cantores
 contra altare, & in sono eorū dulces fecit modos.
 Post ipsū surrexit filius sensatus, & propter ipsum
 defecit omnem potentiā inimicorū. Et de Iosia:
 Ipse est directus diuinitus in pœnitentia gentis, & *Cap. 48.*
 tulit abominationes impietatis, & ad Dominū gu-
 bernauit cor eius, & in diebus peccatorū corro-
 borauit pietatē. De impijs verō Regibus Iuda vi-
 de quid sequatur: Pręter David, inquit, & Ezechiā,
 & Iosiam, omnes Reges peccatū commiserunt: nā
 reliquerunt Legē altissimi Reges Iuda, & contem-
 pserunt timorem Dei. Dederunt regnū suum alijs,

& gloriam suā alienigenæ genti. Incenderunt electam ciuitatem sanctitatis, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Hieremiæ. Ieroboam verò in tantam prolapsus est impietatem, vt decem tribus Israël à veri Dei cultu ad idololatriā his verbis abduxerit: Nolite vltà ascendere in Hierusalem. Ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Posuit vitulum aureum in Bethel, & altetū in Dan, & factum est verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum vitulum vsque in Dan. Et fecit phana in excelsis, & Sacerdotes de extremis populi, qui non erāt de filijs Leui. Propterea Ahia Prophetę verbis, durum hunc nunciū accepit: Hęc

Cap. 14. dicit Dominus Deus Israel; Quia exaltaui te de medio populi, & dedi Ducem super populū meum Israel, & non fuisti sicut seruus meus Dauid, sed operatus es malè super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, vt me ad iracundiam prouocares, idcirco ecce ego inducam mala super domum Ieroboam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate, comedent eos canes qui autē mortui fuerint in agro, vorabunt eos volucres cæli. Et euersa est domus Ieroboam, & de-

Cap. 13. leta de superficie terræ. Vt autem & noui Testamenti historias attingamus, quisquis Ecclesię Christianę res gestas diligenter considerabit, si nō præiudicio fuerit occupatus, neque cæco partium studio rapietur, facile perspiciet Græcum Imperium, cuius ne vestigium quidem vllum iam exstat funditus fuisse collapsum, propterea quòd Græci Imperatores, repudiata fide Catholica, hæresum patronos

tronos se præbuerunt, sanctorum reliquias & sacras imagines prophanauerunt, tandemque à sede Apostolica & Catholica Ecclesia prorsus defecerunt: vt magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà, ad Gallos & Germanos transmissa esse augustissimi Imperij sceptrà, propter religiosè defentam Ecclesiã, eiusque hostes viriliter debellatos, manifesta rerum fides cogit vt fateamur. Eequid tandem hac tempestate, Germanos, Anglos Gallos, Belgasque, tot tēpestates contriuere, nisi quòd Principes quidam quos Ecclesiæ nutritios esse oportebat, se hæreticorum exhibuerunt fautores & protectores? Vt *Isaia 49.*
 non miremur florentissimorum olim Imperiorum gloriam concidisse, cùm vaticinatus sit Isaias, peritura regna quæ non seruiert Ecclesiæ; & Gentes solitudine vastandas, eiusdem sacrilegæ defectionis participes. Hinc meritò Cyrillus laudat piētissimos & Dei amātissimos Principes, Theodosium & Valentinianum, quòd rectam conseruarent fidem, & præcipuam de sanctis Ecclesijs curam gererent, idque vt simul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij sui administrationem redderent. Quibus etiam ipse virtutū Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: simulque dedit, vt & aduersarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: **V**iuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

*Isaia 60.**Niceph.
lib. 14.
ca. 35.**Menda*

Fol. 35. *Mendacium est, Constantinum & Theodosium, sapientissimos & potentissimos Imperatores, Paganos, Iudeos, & Arrianos, suæ quæq; disciplina & cōscientia permisisse.*
36.

CAPUT VI.

FRaudem legentibus facit Politicus, cū, ut sibi auctoritatem conciliet, sapientissimos Imperatores testes producit, desperans posse legi constitutas ab eis aduers^o hæreticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduersarij vanitatem, si primū ostenderimus, non esse parem infidelium & Iudeorum cum hæreticis causam. Infideles etsi seueris legibus idola colere, & blasphemare Deum vetentur, non tamē coguntur inseri Ecclesiæ Christianæ, neque fidem admittere, quæ non nisi voluntatis consensu suscipitur. Diligenter autem ab Ecclesia cum eis agitur doctrina, disputatione, & miraculorum usu, ut Christianismum amplectantur. Quod priusquam faciānt, citra periculum inter Christianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idololatria & infidelitatis superstitione periculum, tenebris Euangelij luce dissipatis. Similiter Iudaicas observationes, reuelata iā fide, impletisque per Christum Legis Mosaicę figuris, noui Testamenti beneficio submotas & abolitas esse, satis superque Christianis persuasum, minimēque timeri debet ex eorum societate contagium. Ad hæc fidem nostram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Testamenti Scripturas, quæ cum Euangelicis & Apostolicis summo consensu conspirant, & rerum nostrarum continent Prophetiam, Deum habere authorē asseuerant. Hære-
rici

tici verò, quia fraudi prætexunt Euangelij nomen,
 & ex professo à fide nos auocant (propter quod, E-
 uangelium conuertere, siue peruertere, dicuntur) & *Galat. 1.*
 Christianum nomen aliaque pleraque nobiscum
 habent communia: procliue est vt Catholicos ipso
 contagio conuersationis inficiant, vti experientia
 iam diuturna didicimus. Nunc ad Constantinum
 veniamus, quem cum hæreticis dissimulasse, iste
 tantopere conatur persuadere. Testis est Augusti-
 nus, pœnam decem librarum auri statuisse Con-
 stantinum in hæreticos: & loca congregationum
 Donatistarum, resque vnitati peruiaciter resistenti-
 um, hisco vendicasse. Extrat & ista in hæreticos Cō-
 stantini constitutio: Placitum nobis est Arrium &
 Arrij suffragatores, Porphyrianos nominari, vt
 quorum imitati sunt mores, eorum quoque obri-
 neant appellationes. Si quod autē scriptum ab Ar-
 rio compositum reperiatur, vt igni id tradatur vo-
 lumus: vt non modò improba eius doctrina abro-
 getur, verum etiam ne monumētum quidē aliquod
 eius reliquatur. Illud equidē prædictum volo, si
 quis libellum aliquem ab Arrio scriptum celare,
 nec continuò igni comburere deprehensus fuerit,
 supplicium mortis esse constitutum. Quāto autem *Cod. de*
 studio Theodosius aduersus hæreticos defenderit *sum. Tri-*
 Catholicam fidem, ostendit eius, & Valentiniiani *nit.*
 Gratiani que in hæc verba constitutio, Cunctos
 populos, quos clementiæ nostræ regit Imperium,
 in tali volumus religione versari, quàm diuinum
 Petrum Apostolū tradidisse Romanis, religio vs-
 que adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque
 Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Ale

*Eodem
Cod.*

xandria Episcopum, virum Apostolicæ sancti-
tatis: reliquos verò dementes velanosque iudican-
tes, hæretici dogmatis infamiam sustinere: diuina
primùm vindicta, post etiam motus nostri, quem
ex cœlesti arbitrio sumpserimus, ultione plecten-
dos. Est eius & aliud edictum huiusmodi: Sanci-
mus; vt, quęcunque Porphyrius propria exagitatus
insania, aut quiuis alius aduersus piam Christiano-
rum religionem conscripsit, apud quęcunque in-
uenta fuerint, igni tradantur. Cuncta enim scripta
quæ Deum ad iracundiam prouocant, vel animas
violant, ne in hominum quidem aures venire vo-
lumus. Iubemus omnia istiusmodi scripta, siue ante
hac, siue nunc facta fuerint, potissimùm autem ea
quæ Nestorij sunt, incendi, ac perfectissimo inte-
ritu mancipari, ita vt in nullius lectionem veniāt,
ijs sanè qui talia scripta vel eiusmodi libros habe-
re & legere sustinuerint, vltimum supplicium su-
bituris. Extat & hæc eius cōstitutio: Arriani & Ma-
cedoniani; & qui ad imam vsque scelerum nequi-
tiam pertinerunt Manichæi, nusquam in Roma-
num locum cōueniendi morandique habeant fa-
cultatem: Manichæis etiam de ciuitatibus pellen-
dis, & vltimo supplicio tradendis. Denique vt vi-
uentis pietati, vitæ exitum præclare respōdisse in-
telligas. scribit Ambrosius, Theodosium, cū iam
corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarū, quā
de suis periculis fuisse sollicitum: neque aliud filiis
suis mandauit, quàm vt veram pietatem integram
seruarent, per quam & pacem essent habituri, &
victoriam à Deo consecuturi. Ex his manifestum
quadit, De Constantino & Theodosio menti-
tum

*Orat. fu-
neb. in
Theod.
Niceph.
lib. 13. ca.
1.*

tum fuisse Politicū, quos cōfusaneam religionum permixtionem tolerasse comminiscitur. Quòd si his omnium calculo sapientissimis Imperatoribus Calvinistæ (si parua magnis licet cōponere) nullo modo sapiētiores censerī possint, meritò ad inēndam cum eis fidei concordiam anhelate deberent, & eorum exemplo Apostolicam Ecclesiam & fidē venerari. Vide nunc quàm præclarè Cōstantini & Theodosij sententijs, de exturbandis hēreticis, consenserint Martianus & Valentinianus. Hoc enim pro Concilio Chalcedonenſi edictū ille promulgavit: Verè impius atque sacrileg⁹ est, qui post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandū reliquit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, de fide Christiana publicè terminata, coadunatis & audientibus tractare conetur in posterum. Contemporibus autē huius legis, pœna non deerit. Igitur si clericus erit qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus fuerit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, de hac sanctissima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competētibus supplicijs subiugandi. Constat enim hæreticæ insanię exordia fomitéque nutriri, dum publicè quidam disputant atque contendunt. In Codice habetur & lex ista: Apollinari-

Cod. I.
tit. 5.

stas vel Eutylianistas, Episcopos & presbyteros aliósve clericos creare vel habere prohibemus, scientibus, tam ijs qui ausi fuerint cuiquam Episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen imponere, quàm ijs qui passi fuerint impositū sibi nomē Sacerdotale retinere, pœnā exilij, cū facultatum sua-

tum

rum amissione, se subituros. Vniuersi etiam Apollinaristæ vel Eutychnianistæ, non Ecclesias, nō monasteria sibi construunt: parasynaxes cōuenticulaque non contrahant. Quiconque verò eos in domum, vel possessionem, vel monasterium receperint, ac passi fuerint illicitas parasynaxes conuentusque celebrari: si vilis & abiectæ sint conditionis, fustibus publicè & in pœnam suam, & in aliorum coërceantur exemplum: si honestæ verò fuerint personę, decē libras auri multę nomine Fisco nostro cogantur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonensem liceat aliquid vel dictare vel scribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta seruare. Quòd si in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Vltimo etiam supplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiusmodi chartæ ac libri, qui funestum Eutycheris dogma fuerint complexi, incendio concrementur, vt facinorosæ peruersitatis vestigia flammis combusta, depereant. Equum nāque est, vt immanissima sacrilegia par pœnę magnitudo percellat. Religiosè ista sanxerūt isti Imperatores, quia Nicēna Synodus Arrium antea, atque vnà omnes qui eius adhærebant sententiæ, excommunicatos anathemati subiecerat; & Constantinus anathema cōstituerat in voces quoque hæræsis eius, & librum quem ille contra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat. Vide nunc mihi quàm insipientes esse oporteat, qui hæræses indulgenter fouendas esse cen-

Nicéph.
li. 8. cap.
18.

censent, quando Imperatores isti, hæreticorum etiam iudicio sapientissimi, suarum esse partium existimauerunt, pro fidei Catholicæ incolumitate hæreticos seueris legibus coërcere.

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesia doctoribus, non esse cum hæreticis dissimulandum, & magno commodo de eis coërcendis esse leges constitutas.

CAPVT VII.

Politico quarèri qua iustitia & vtilitate publi- Fol. 84.
ca hæretici legibus coërcantur, multis locis
respondet Augustinus, quem insignem veritatis August.
propugnatorē se simulat agnoscere, supplicijs eos epif. 107.
esse dignissimos, cum propter solam hæresis &
schismatis culpam, tum quòd seducendo, incauto-
rum animas perdunt; prodesse autē terribiles ci-
uilis potestatis leges, vt & illis territi Catholici
hæreses detestentur, & ipsi hæretici ab hæresibus
resipiscant, & ad Ecclesiæ Catholicæ gremiū re-
uertantur. Mea (inquit) primitus sententia erat, ne- Epif. 48.
minem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo
esse agendum, disputatione pugnandum, ratione
vincendum: ne fictos Catholicos haberemus quos
apertos hæreticos noueram? sed hæc opinio mea,
non cōtradicentium verbis, sed demonstrantium
superabatur exemplis. Et ad illud quod vrgebant
Donatistæ, & omnium penè hæreticorū ore nunc
iactatur; Nemo credit inuitus, igitur nemo ad fi- Li. 2. cōt.
dem est compellendus, sed vnusquisque suo arbi- Lit. Petil.
trio est relinquendus; vt vel credat si velit; vel si cap. 83.
nolit, non credat, his verbis respōdet: Cur non in 84. Cōt.
homicidijs, & in stupris, & in quibuscunque alijs Cresc. li.
3. cap. 51.

N facino

facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum proclamas, quæ tamē omnia iustissimis legibus comprimi vtilissimum est & saluberrimum? Dedit quidem homini Deus liberam voluntatem, sed nec bonam, infructuosam; nec malā voluit esse impunitam. Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi nō legis integritate puniūtur? Atqui generaliter dicit Apostolus, quod Principes nō sint timori boni operis, sed mali. Quapropter vbi differitur, vtrū hæretici & schismatici sint à Principibus puniendi, tota quæstio est (ait Augustinus) Vtrū nihil mali agant? quia si malè agant, habēt vnde timeant eos, qui nō sine causa gladium portant. Vis autem non timere potestatem; (ait Apostolus) bonum fac, & habebis laudem ex illa. Si autē malè feceris, time: non enim sine causa gladiū portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malè agit. Quibus verbis Apostolus, nullum inter bona, nullum inter mala opera discrimen constituit: sed sicut omnia bona à ciuili potestate laudibus ac præmijs prosequenda præscribit; sic etiam vniuersa mala opera, digno afficienda supplicio, siue ad humanā societatem, siue etiam ad diuinam pertineant religionem. Quæris igitur quo merito supplicia in hæreticos decernantur? Pro sacrilegio hæretici erroris (ait Augustinus) dignissimas pœnas luerēt, etiam si neminem violenta insania lædere auderent. Et, *Epi. 48.* Impietas eorum qui contra veritatem sibi notissimam dimicant, etiam idololatriā forsitan superat: *Epi. 172.* quod inde manifestum efficitur, quod Core, *li. 2. cont.* Dathan, & Abiron, propter summi Sacerdotis popu- *cap. 6.* liquē

lique Dei desertionem, Dei indignātis ira percussit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo idolum, nec à Rege contemptore, sacer liber exustus, meruit vindicari. Non autem utroque puniretur atrocius, nisi grauius penderetur. Neq; obscurum est veteri populo præcepisse Dominum, ut qui summi Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deorum alienorum cultum traduceret, saxi opprimeretur. Si qui corporaliter sanguinē fundunt, morte digni sunt, multo magis qui dolis Ecclesiam persequuntur. Illi grauius cor feriunt, qui linguæ gladio feriunt: illi acerbius sanguinem fundunt, qui Christum, quantum in ipsis est, in homine occidunt, & cades in hominum mentibus contra vitam æternam committunt. Sed neque carni etiam parcunt, semper in crudelissimas persecutiones abeuntes, numero & fauore multitudinis adiuti. Ac de Circuncellionibus scribit Augustinus, propter feritatem non dico latronibus, piratis, truculentis alicui generi Barbarorum, sed neque ipsi omnium crudelitatum magistro, esse comparandos. Merito igitur D. Leo pronunciat, nihil ultionum non mereri subire hæreticos, qui audent & diuinis & humanis cōstitutionibus repugnare.

Nunc si roges quo fructu hæreticorum, exerceatur legum seueritas, respondemus, valere pœnarum metum, ad edomandam eorum peruicaciam, frangendamque ceruicem. Cum enim durum & molestum quid homo patitur, admonetur ut cogitet quare patiatur; ut, si pro iustitia se pati perspexerit, id ipsum bonum eligat, pro iustitia talia sustinere: si autem viderit esse iniquitatem, pro qua patitur, se instructuo-

*Tract. 5.
in Ioan.
lib. 2.
cont. Lit.
Peti. cap.
93.*

*Li. 3. cōt.
Crese.
cap. 48.*

Epist. 82.

Epif. 167. fiffimè laborare atque cruciari considerans, mutes
 in melius voluntatem, fimulque careat & molestia
 fterili, & ipfa iniquitate. Proinde meliùs edoctus
 Auguftinus, rectiffimè fenfit ad fanandos hæreticos
 adhibendam effe & doctrinam, & terrorem. Si enim
 terrentur & non docerentur, improba quali domina-
 tio videretur: fed rursus fi docerentur & non terrentur,
 vetustate confuetudinis obdurati, ad capeffendam
 viam falutis, aut non omnino, aut pigriùs mouerentur.
 Quàmquam enim tam perfpicua veritas aures &
 corda hominum feriat, attamen tanta quosdam
 malæ cõfuetudinis vorago fubmerfit, vt omnibus
 authoritatibus rationibùsq; refiftere, quàm
 consentire malint. Refiftunt autem duobus modis:
 aut fãuiendo, aut pigrefcèdo. Quid igitur hîc
 faciat Ecclefie medicina, falutem omnium
 materna charitate cõquirens, tanquam inter
 phreneticos & lethargicos afluas? Nunquid
 contemnere, nunquid defiftere vel debet, vel
 potest? Vtriq; fit necesse est molefta, quia neutris
 eft inimica. Nã & phrenetici nolunt ligari, &
 lethargici nolunt excitari. Sed perfeueret
 diligetia charitatis phræneticum caftigare,
 lethargicum ftimulare, ambos amare. Ambo
 moleftati, quâdiu ægri funt, indignantur;
 fed ambo fanati, gratulantur. Errore derelicto,
 feparationis prauitate correctâ, ab hærefi
 ad Ecclefie pacem trãfeunt quam non habebant.
 Sed fi cùm tranfeunt ficti funt, non eft hoc
 iam noftrum, fed Dei iudicium. Et tamen
 quidam cùm ficti putarentur, quoniam iuf-
 fionis ad nos terrore tranfierunt, tales
 pofteriùs in nonnullis tentationibus
 inuenti funt, vt nonnullis veteribus
 Catholi

Catholicis præferrentur. Temperata itaque seu- *Epif. 48.*
 ritas adhibetur, vt coërcitione exiliorum, & dam-
 norum tribulatione, admoneatur cōsiderare, quid,
 & quare patiantur, & discant præponere rumori-
 bus, & calumnijs hominū Scripturas quas legunt.
 Quod ad hæreticorum conuersionem tantum ha-
 bet momentum, vt scribat, priorem suam opinio-
 nem, neminem scilicet ad vnitatē Christi esse co-
 gendum, se demonstrantium exemplis superatum
 correxisse. Nam primò, inquit, opponebatur
 mihi ciuitas mea, quæ cū tota esset in parte Do-
 nati, ad vnitatem Catholicā timore legum impē-
 rialium cōuersa est, quam nunc videmus ita huius
 vestræ animositatis perniciem detestari, vt in eā
 nunquam fuisse credatur. Ita multæ aliæ quæ mihi
 nominatim cōmemorabantur: vt etiam ipsis rebus
 agnoscerē in hac causa rectē intelligi posse quod
 scriptum est: Da sapienti occasionem, & sapiētior
 erit. Et illud: Verbis nō emēdabitur seruus durus:
Prou. 91.
Prou. 29.
 si enim & intellexerit, non obediēt. Quā multi;
 nihil interesse credentes in qua quisq; parte Chri-
 stianus sit, ideo permanebāt in parte Donati, quia
 ibi nati erant, & eos inde discedere, atque ad Ca-
 tholicam nemo transire cogebat. His omnibus ita
 harum legum terror, quibus promulgandis Reges
 Domino seruiunt in timore, ita profuit, vt nunc
 alij dicant: Iam hoc volebamus, sed Deo gratias;
 qui nobis occasionem præbuit iamque faciēdi, &
 dilationū morulas amputauit, alij dicant: Nescie-
 bamus hīc esse veritatem, nec eam discere voleba-
 mus; sed nos ad eam cognoscendam metus fecit
 attentos, quo timuimus nē fortē sine vllis rerum

æternarum lucris, damno rerum temporalium fe-
 riremur. Gratiar Deo, qui negligentiam nostram
 stimulo terroris excussit, vt saltem solliciti quæ-
 reremus, quodd securi nunquam nosse curauimus,
 alij dicant: Nos falsis rumoribus terrebamur in-
 trare, quos falsos esse nesciremus, nisi intraremus;
 nec intraremus, nisi cogeremur. Gratiar Domino,
 qui trepidationem nostrâ flagello abstulit, exper-
 tos docuit quàm vana & inania de Ecclesia sua
 mendax fama iactauerit, alij dicant: Putabamus
 quidem nihil interesse vbi Christi fidē teneremus:
 sed gratias Domino, qui nos à diuisione collegit,
 & hoc vni Deo congruere, vt in vnitare colatur,
 ostendit. Deinde post pauca subiungit: Terror
 temporalium potestatu, quando veritatem oppu-
 gnat, iustis fortibus gloriosa probatio est; infirmis
 periculosa tentatio: quando autem veritatem præ-
 dicat errantibus & discordantibus, cordatis utilis
 admonitio est; & insensatis inutilis afflictio. Non
 est autem potestas nisi à Deo. Qui autem potestati
 resistit, Dei ordinationi resistit. Deinde epistola
 quinquagesima, Multi, ait, qui sola in schismate à
 parentibus tradita cōsuetudine tenebantur, qualē
 verò causam ipsa hæresis haberet, nunquam antea
 cogitauerant, nunquā quærere & considerare vo-
 luerant; mox vbi cœperūt aduertere, & nihil in ea
 dignum inuenire, propter quod tanta damna pate-
 rentur; sine vlla difficultate Catholici facti sunt.
 Docuit enim eos sollicitudo, quos negligentes se-
 curitas fecerat. Istoru autem omniū præcederium
 authoritatem & persuasionē secuti sunt multi, qui
 minù idonei erant per seipsos intelligere, quid
 distaret

distaret inter Donatistarū errorem, & Catholicā veritatē. Iam verò quid hac de quæstione senserit Ambrosius (nam & hunc Politicus vanitatis suæ facit patrōnum) euidenter ostendit, cū Syricio, Mediolanensibus vt Manichæos Ecclesiæ septis excluderent præcipienti, respondit, etiā ipsum Imperatorem, eorū impietatem execratū esse, populūque Catholicum eos tanquā contagia quædā refugisse, & Mediolanēsi ex vrbe, quasi profugos, repulisse. Et cū à Valētiniano Arriano, adhibita vi, basilicā sibi & Arrianis tradi ad impiæ religionis exercitium iuberetur: Episcopali cōstantia respondit, prius fore, vt animā sibi, quā fidem eriperet, & patrum suorū hæreditatem proderet. Cognouit & Nazianzenus legum imperialium vtilitatem, qui licet sciret diuinis autoritatibus atque rationibus fidem & intelligentiā mētis instrui, ad vrgendos tamen timore legum hæreticos, his verbis Imperatorem hortatur: Non tantas vires meus sermo habiturus est, pro sancta Trinitate bellū gerens; quantas edictū tuum, si peruersis dogmatibus imbutos cōpresseris, si persecutione oppressis auxilium tuleris, si grassatores cohibueris: Deniq; de his legibus, Et si, ait Leo, Ecclesiastica lenitas, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas refugit vltiones; seueris tamē Christianorum Principum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Postremò emolumentum etiam hinc accipiunt Catholici (vt suprā insinuauimus) quibus illorū sic vicinitas infesta est, vt contēni à nobis nullo modo possit. Resecandę sunt (ait Hieronymus)

*Ambros.
epist. 80:
& 81. li:
10.*

*Orat. in
Auxent.
& epist.
33. lib. 5.*

*In dictū
Euangelij:
Cū consum-
masset
Iesus hos
sermōes.
Mat. 19.*

Epist. 93.

*In c. s. ad
Galat.*

nymus) putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Arrius in Alexandrina Ecclesia vna scintilla fuit: sed quoniam non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est.

Fol. 78. Ad illud respondetur, quod obijcitur: Christum & Apostolos cum Gentilibus, & Samaritanis, peccatoribusque esse conuersatos; ut propterea nefas sit Imperatoribus Christianis, hæreticos pœnis coercere, vel à Catholicorum societate separare.

CAPVT VIII.

Epist. 50. & 48. **H**ic obiectioni respõdeat Augustinus aduersarij ore laudatus. Quòd dicunt, inquit, qui cõtra suas impietates leges iustas cõstitui nolunt, non petisse à Regibus terræ Apostolos talia, non cõsiderant aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud Propheticum cõplebatur: *Psalm. 2.* Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Nondum autem agebatur quod paulo pòst in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Verumtamen si facta præterita in Propheticiis libris figuræ fuerunt futurorum: in Rege illo qui appellabatur Nabuchodonozor, vtrumque tempus figuratum est,

est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nūc habet Ecclesia. Temporibus igitur Apostolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quando Rex, memoratus pios & iustos cogebat adorare simulachra, & recusantes in flammis mittebat: nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem Rege figuratū est, cū cōuersus ad honorandū Deum verum, decreuit in regno suo, vt quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misac, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, significabat tempora Regum infidelium, quos pasci sunt Christiani pro impijs: posterius verò tēpus illius Regis, significauit tempora Regum posteriorum, iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Hæc ipsa duo tēpora intelligi docet idē sanctissimus doctor in verbis Domini apud Hieremiam: Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos. Et post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum, Piscatores, ait, fuerunt Apostoli: & Dominus dixit eis, Faciam vos fieri piscatores hominum. Per Prophetam dicitur, quòd De^o primò piscatores misit, postea venatores mittit. Quare piscatores, quare venatores? De abyssò & profūdo maris superstitionis idololatrię, credētes piscati sunt retibus fidei. Venatores autem quò missi sunt? Cū illi vagarentur per mōtes & colles, id est, per superbias hominum, per tumores terrarum. Mons vnus Donatus, alius mōs Arrius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per istos montes errabant; Venatoribus indigebat error

Dan. 3.

Cap. 16.

Serm. 61.
in nouis
serm.

illorum. Ideo & distributa sunt officia piscatorum & venatorum, ne fortè isti dicant nobis: Quare Apostoli neminem coëgerunt, neminem impulerunt? Quia piscator est, retia mittit in mare: quod incurrit, trahit. Venator autè sylvas cingit, sētes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cede, inde, tette, non exeat, nō effugiat. Item epist. 48.

Luc. 14.

Putas, ait, neminē cogi debere ad iustitiā, cū legas patrē familias dixisse servis: Quoscūque inueneritis, cogite intrare? Prius ad magnam cēnam suam adduci iubet conuiuas, nimirum qui leniter, verbis & miraculis Apostolorum, ad Ecclesiam accesserūt: postmodum verò qui in vijs & sepibus, id est, in hēresibus & schismatibus, inuenti sūt, terrore religiosorum Regum compulsi sunt intrare.

Act. 9.

Nōne legis etiam ipsum primò Saulum, postea Paulū ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogētis esse cōpulsum? nisi fortè chariorem hominibus putas esse pecuniam, vel quamlibet possessionem, quàm lucem istam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cælesti lumine prostratus, subitò amissam non recuperauit, nisi cū sanctæ incorporaretur Ecclesiæ. Et putas nullam vim adhibendam esse homini, vt ab erroris perniciē liberetur? cū ipsum Deum (quo: nemo nos vtiliùs diligit) certissimis exemplis hoc facere videas, & Christum audias dicētem, Nemo venit ad me, nisi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui se ad eum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Meliùs est quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quàm
pœnæ

pœnæ timore vel dolore compelli: sed non quia isti meliores sunt, ideo illi, qui tales non sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) prius timore vel dolore cogi, ut postea possint doceri, aut, quod iam verbis didicerant, opere sectari. Proponunt nobis quidam sententiam cuiusdam secularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo quàm metu. Hoc quidem verum est: sed sicut meliores sūt quos diligit amor: ita plures sūt quos corrigit timor. Cæterum (ut hanc rem aliquando finiamus) etsi Apostoli neminem ad credendum ciuilibus potestatis authoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam transitoria vitæ suæ, quàm Ecclesiæ Dei cōsulens, armato milite se deduci Tribuni ope implorata curauit, cū Iudæorū pateretur insidias. Itemque, ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium. Romani quidem Principis, sed non Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores, quando Imperatores Christianos, periclitante Ecclesia, reperirent.

August.
epist. 50.

Acto. 21.

Acto. 25.

Odiosè politicus Catholicos accusat feritatis, crudelitatis

Fol. 58.

immanissima fauitia, odij in fratres implacabilis: persecutores appellat eorum quos acerbissimis supplicijs affligunt; quosq; proximorum loco aque atque Turcas non habent, cum pro inimicis potius sit orandum, & laborandum ut ab erroribus conuertantur (possunt enim hæretici cōverti, ut & qui Christū crucifixerunt ut benedictionem consequantur à Christo promiam: Beati misericordes, quoniā, &c. Pacati vbi fuerint, & pacem cū hæreticis habuerint poterūt cholera suā, & odium

71. 72. 73.

74. 75.

79. 83.

84. 88.

Matth. 5.

odium in damones euomere. At Roma fatalis est officina gladiatorum occisionis: Ecclesiastici, Episcopi, Abbatēs, Iesuitæ, persuaferunt Regibus, esse gratū Deo sacrificium, quoddam hæretici regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum.

CAPVT IX.

HÆc dum odiosissimè & ad nauseam vsque aduersarij inculcant, Arrianorum & Donatistarum se amicos esse testantur, qui tyrannis semper quā legitimis Principibus vsque adeò fuerunt æquiores, vt Donatistæ Iuliano apostatæ supplices facti, dum ab eo basilicas obtinere contendunt, apud eum solam iustitiam locum habere dicere nō erubuerint. Piorum verò Principum semper illis displicuit aduersus suam tyrannidem & impietatem zelus diuinus, proque Ecclesiæ defensione sollicitudo & pia cura: cū alioquin illi (sicut & modo Calvinistæ nulla autoritate freti, immaniter in Catholicos desæuient. Proinde eis respondemus quomodo olim patres sui temporis hæreticis, proximum haberi nobis omnē hominem, cui misericordiæ officium sit exhibendum: nullum autem exceptum esse cui misericordia denegari possit, inde constare, quod vsque ad inimicos expotrigi debeat. Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Cū igitur sollicita esse pro inuicem membra oporteat, & unicuique Deus dederit curam de proximo suo; non possumus non Turcarum & hæreticorum salutem Deo commendare. Et si enim infidelitas & hære

August.
epist. 52.

Matth. 5.

hæresis grauiſſima ſint crimina, nullum tamen irremiſſibile pœnitentibus eſſe peccatũ, nulliusque quoad viuit, deſperandam eſſe conuerſionem, docuit Chriſtus, cùm eorum qui ſe in crucem egerunt peccatum, quod ſol & ſaxa aduerſa ſunt, & per antonomasiam peccatum dicitur, indulgentiſſimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio ſuccurri poteſt, vt qui in malo ſit cõfirmatus, & irreuocabili ſentẽtia damnationi addiẽtus ſempiternæ. Propterea fraternam charitatem nõ diabolo, ſed Turcis & hẽtericis exhibemus, cùm pro eorum cõuerſione, & vt deterſis infidelitatis tenebris, & repudiato deteſtabili ſchiſmate, diuinæ lucis radijs illuſtrentur, iterumque Eccleſiæ corpori inferantur propitiatorio ſacrificio, pijs gemitibus precibusque à Deo contẽdimus: cùm aduerſus hæreſes, veritatem verbo ſcriptoque tuemur, eosque, ſi refractarij eſſe pergãt, legum terroribus, per legitimos Principes, qui non ſine cauſa gladium portãt, vin-

Roman. 13.
dices in iram ijs qui malè operãtur, coërcemus: vt timore admoniti, ad pœnitentiã adducantur, & ab eorum contagijs, qui in fide ſunt integri, immunes & illæſi permaneant. Quod cùm ſit inſigne miſericordiæ Chriſtianæ officium, confidenter expectamus, vt in die iudicij miſericordiã cõſequamur. Quod ſi inflicta à legitimis poteſtatibus ſupplicia in peccantes, ex odio, maleuolentia, & vindictæ libidine proficiſcantur: iam & Deus nos odiſſe videbitur, cùm nos merito peccatorũ affligit, de quo tamen dicit Apoſtolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quiſque, educans filios

Hebr. 12. Ephes. 6.
ſuos

suos in disciplina & correptione Domini, sicut idē docet Apostolus, filijs suis peruersē affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habenas moderantur, necesse erit, vt licentiosę perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne existimemus suæ libertati malam voluntatem semper esse permittendam. Principes præsidere populis scribit Petrus, ad vindictam malefactorū, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à patre non solum verbis corripī, sed etiam latera tūdi; vt ad bonam disciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuties eum, animam autē eius à morte liberabis. Sed hæc ipsa vberiùs nobis edisseret Augustinus, cuius verbis magis quàm meis delector. Donatistas, inquit, per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi, mihi nō videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse latātur, vt eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamē, nescio qua vi consuetudinis. nullo modo in melius mutari cogitarent, nisi hoc terrore perculsi, sollicitam mentem ad considerationem veritatis intenderent, ne fortē nō pro iustitia, sed pro peruersitate & præsumptione hominum, ipsas tēporales molestias infructuosa & vana tolerantia paterentur. Istos ergo atroces quondam inimicos nostros pacē & quietem nostram varijs violentiarum & insidiarū generibus grauiter infestantes, si sic contineremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad

eos

eos terredos & corrigendos valere posset, excogitaretur & ageretur à nobis; verè malum pro malo redderemus. Si enim quisquā inimicū suum, periculosis febrib⁹ phreneticū factū, currere videret in præceps, nōne tūc potiùs malū pro malo redderet, si eum sic currere permetteret, quam si corripientum ligandūque curaret; & tamen tunc ei molestissimus & aduersissim⁹ videretur, quādo vtilissimus & misericordissimus extitisset; O si possē tibi ostendere, ex ipsis Circūcellionibus quā multos iā Catholicos manifestos habeamus, dānantes suā pristinam vitam, & miserabilem errorem, quo se arbitrabantur pro Ecclesia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebāt; qui tamē ad hanc sanitatē non perducerentur, nisi legum istarum quæ tibi displicēt; vinculis, tāquā phrenetici, ligatētur. Sed & ex illis qui quadam vetusta socordia premebantur, nōne salubriter regula temporalium molestiarum excutiendi erant, vt tāquam de somno lethargico emergerent, & in salutē vnitatis euigilarent? Quā multi ex ipsis nūc nobiscū gaudētes pristinum pōdus perniciosi sui erroris accusant, & fatentur nos sibi molestos esse debuisse, ne tāquam mortifero somno, ita morbo veterinosæ consuetudinis interirent! At enim quibusdam ista non profunt. Nunquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia? de quibus scriptum est: Frustra flagellavi filios vestros, disciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione, non odio flagellati sunt. Non omnis qui parcit, amicus est, nec omnis qui verberat, inimicus.

Melio

Hiero. 2.

- Proverb.* 27. Meliora sunt vulnera amici, quàm volūtaria oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere. Quis nos potest amplius amare quàm Deus? Et tamen nos non solùm docere suauiter, verùm etiam salubriter terrere nō cessat.
- Matth.* 5. fat. Diligamus etiam inimicos nostros, vt simus filij Patris nostri, qui facit solē oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sed sicut ista dona eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit, cogitemus. Ad hæc legem promulgatam fuisse scribit, vt tantæ immanitatis hæresis Donatistarum, cui crudeliùs parci videbatur, quàm ipsa sæuebat, non tantùm violenta esse, sed omnino esse non sineretur impunè, non tamē capitali supplicio constituto, propter seruandam etiam circa indignos mansuetudinem Christianā. Corripiuntur negligentes pastores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocastis, perditam non inquisistis. Et vos oues Christi estis, characterem Dominicum portatis in Sacramento quod accepistis, sed erratis & peritis. Non ideo vobis displiceamus, quia reuocamus errantes, & quærimus perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini monentis vt vos ad eius ouile redire cogamus; quàm consentiamus voluntati ouium errantiū, vt perire vos permittamus. Nolite ergo dicere: Volum⁹ errare, volumus perire. Meliùs enim nos hoc omnino non permittimus, quantum possumus. Nolite dicere: Si iniusti sumus, quare nos quæritis? Quærimus enim vos iniustos, ne permaneatis iniusti. Quærimus perditos, vt de inuentis gaudere possimus, dicentes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & inueni

uentus est. Item sermone de ouibus: Dolor iste, ad- *Cap. 13.*
 monitio est, nondum damnatio. Euigila ex dolore
 tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curuo
 nosti calorē solere adhiberi; corrigat te dolor iste,
 nondū est flamma ignis æterni, tanquā calor foci
 est ad morus curuo cordi tuo, vt hinc admoneatur
 & corrigatur. Magno igitur merito Augustinus fi- *Epi. 107,*
 nem attendens, quò Imperatorum aduersus hære-
 ticos leges dirigūtur, & tam Ecclesiæ quàm Prin-
 cipum piam intensionem, pœnas quibus illi affli-
 guntur & exercentur, misericordissimam discipli-
 nam appellat. Et Theodosium laudibus efferēs, Ex *Lib. 5. de*
 ipso, ait, initio imperij sui, non quieuit iustis & mi- *cinit. cap.*
 sericordissimis legibus aduersus impios laboranti *26.*
 Ecclesiæ subuenire; quam Valens hæreticus, fauēs
 Arrianis, vehemēter afflixerat. Contrā, sacrilegus *August.*
 habetur Iulianus, quia tunc reddidit basilicas hæ- *epist. 106,*
 reticis, quādo templa dæmonijs; eo modo putans
 Christianum nomen posse perire de terris, si vni-
 tati Ecclesiæ, de qua lapsus fuerat, inuideret, & sa-
 crilegas dissēsiones liberas esse permetteret. Quo
 quid perniciosius excogitari potest? Quæ est enim
 peior mors animæ, quàm libertas erroris? Nō igitur
 quos Christus posuit pastores ad regēdam Ec-
 clesiā suam, & veritatis pabulo pascendas ani-
 mas sanguine suo acquisitas, suæ quæque conscien-
 tiæ & disciplinæ permittere, & pereuntes negli-
 gere potuerūt. At eis incubuit ad verum Dei cul- *Tit. 1.*
 tum sana doctrina populum exhortari, inque eo
 firmare, & cōtradicentes arguere; prophana & va-
 niloquia, quæ vt cancer serpunt, deuitare; impieta-
 tis authores, Ecclesiæ cōmunionē priuare; & cauta *Ambros.*
in Psal.
118.

Q sollici

sollicitudine arcere à caulis feroces lupos; vulpēsque intercipere quæ demoliuntur vineas, id est, fraudulentorū dolos à vineis Dominicis exterminare. At verò potestate quam per religionē & fidem Regum, tēpore quo debuit, accepit Ecclesia, secūdum maiore Dei misericordiā, qui sciret harum legum terror & medicinalis quædā molestia quàm multorū esset prauis vel frigidis animis necessaria, & illi duritiæ quæ verbis emēdari nō potest, sed tamen aliquantula seueritate disciplinæ potest: auxiliū petiuit ab Imperatoribus Christianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & sepibus, id est, in hæresibus & schismatibus, cogantur intrare. Quod si præterisset, nō eius fuisset laudāda patientia, sed negligentia meritò culpāda. Si enim hæretici priuata sua audacia rā violenter cogunt homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quāto magis nos debemus per ordinatissimas potestates (quas Deus secūdum suam prophetiā subdidit Christo) resistere furori eorū, vt miseræ animæ, de eorū dominatione liberatæ, eruātur de vetustissima falsitate, & assuescant in apertissima veritate? Regum enim iussiones pertinere ad prædicandam religionem, & sacrilegia prohibēda, ipse Nabuchodonozor ostendit, qui miraculo salutis trium puerorum cōmotus atque mutatus, pro veritate contra errorē edictū proposuit, vt quicunque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irēt, & domus illorū disperderentur. Desinat igitur Politicus odiosè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbissima oratione præfectorū Ecclesiæ crudelitatem apud vulgus

August.
epist. 50.

Epi. 100.

Dan. 3.

vulgus infectari, vt rerū imperitos ab eis auulsos, ad suū schisma pertrahat perituros: suāque potiùs & hæreticorum omnium in pientissimā matrem Ecclesiam Catholicā, quæ illis apertos pandit sinus, ingratitude, superbiam, cecitatem, & peruicaciam accuset. Ac ne faciliè sycophantarum istorū imposturis, & mentito Christianæ mansuetudinis nomine, quam præ se verbis fallacibus ferunt, decipiamur; discamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnē controuersiam, ac mansueti, & fraterna charitate flagrante Episcopo, quid profutura sit Principū lenitas, ad hæreticos à damnable errore & schismate ad veritatis lucē, & Ecclesiæ gremium reuocandos. Is igitur ad Olym- *Epist. 77.*
pium scribit in hunc modum: Ego cū omnium maximè Apollinistarum cogitationem impietatemque perspectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; existimabam fore, vt lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi sæpè fingebam. Verū per imprudentiam & sceleratiores eos, vt apparet, reddidi; & intempestiua hac Philosophia Ecclesiam detrimēto affeci. Neque enim peruersi homines lenitate atque humanitate flectuntur.

*Vanè gloriātur hæretici, se à Catholicis persecutionē pati, Fol. 35.
ideoq; se ad verā Ecclesiam pertinere, propterea quod 36.
præclare scripserit Augustinus, eum qui persecutionem mouet, esse ex diabolo; qui verò patitur, ex Deo.*

CAPVT X.

DE Donatistis scribit Augustinus, quod cū *Li. 1. cōs.
pro merito, imò longè minùs merito, pro sui Parmen.
cap. 9.*
furoris

furoris audacia, secundum diuinæ misericordiæ disciplinam, temporales molestias patiuntur, non peccata sua puniri cōfitentur, sed merita coronari gloriātur. Incredibili illi scilicet ardore animi sūtuerunt martyrum gloriam, vsque adeò ut se aliquando viatoribus armatis ingererēt, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter cōmīnantes. Et si percussores nō inuenitēr, per abrupta præcipitia, per aquas & flāmas, occidere seipsos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduersus istos pseu-

Epist. 50. domartyres audiamus Augustinum differētē. Si semper esset laudabile, inquit, persecutionem pati, sufficeret Domino dicere: Beati qui persecutionē patiuntur; nec adderet, propter iustitiam. Item si semper esset culpabile persecutionem facere, non

Psal. 100. scriptum esset in libris sanctis: Detrahentē secretò proximo suo, hunc persequēbar, Aliquando ergo & qui eam paritur, iniustus est; & qui eam facit, iustus est. Sed planē semper mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos. Illi nocēdo, per iniustitiam; illi consulendo, per disciplinam; illi immaniter, illi temperanter; illi seruientes cupiditati, illi charitati. Occiderūt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ, Flagellauerunt Iudæi Christum, Iudeos flagellauit & Christus. Traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati humanæ, tradiderunt & Apostoli homines potestati Sathanæ. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorū pro veritate, quis pro iniquitate; quis nocendi

Joan. 2.

1. Cor. 5.

Epist. 50. causa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Christi, exufflant Sacramenta Christi: de persecutione gloriātur, quia prohibētur ista facere legibus

legibus Imperatorum, quas cōstituerunt pro vnit-
 tate Christi, & iactant fallaciter innocentia suam;
 & quam nō possunt à Domino accipere, ab homi-
 nibus quærunt martyrum gloriā. Veri autem mar-
 tyres illi sunt, de quibus Dominus ait: Beati qui *Matth.*
 persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non
 ergo propter iniquitatem, & propter Christianæ
 vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iusti-
 tiam patiuntur persecutionē, hi martyres veri sunt.
 Nam & Agar persecutionē passa est à Sara, & illa
 sancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patie-
 batur. Nunquid & huic persecutioni, quā passa est
 Agar, comparādus est sanctus Daud, quem perse-
 cutus est iniquus Saul? Valde vtique distat, nō quia
 patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur.
 Et ipse Dominus cū latronibus crucifixus est: sed
 quos passio iūgebat, causa separabat. Potest enim
 esse impiorū similis pœna, sed dissimilis est mar-
 tyrum causa. Et aliàs frequenter asserit, non posse *Epist. 61.*
 habere martyrum mortem, qui Christianorū non
 habent vitam: cū martyrem nō faciat pœna, sed
 causa. Quid laudas pœnā, & non ostendis causam?
 Beati, ait Dominus, qui persecutionem patiuntur:
 adde, propter iustitiam: & separasti latrones, se-
 parasti maleficos, separasti adulteros, separasti im-
 pios, separasti sacrilegos, separasti hæreticos. Tales *Tract. 8.*
 persecutionem patiuntur, sed non propter iusti- *in Ioan.*
 tiam. Patiuntur autem pro honoribus suis, patiun-
 tur pro Donato, non pro Christo. Postremò audi
 quid de martyribus sentiat gloriosissimus martyr
 Cyprianus. An secum, inquit, esse Christum, cū *De vnit.*
 collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ec- *Ecclesiam.*
 clesiam

clesiã colliguntur? Tales etiãsi occisi in confessio-
ne nominis fuerint, macula ista nec sãguine ablu-
tur. Inexpiabilis & gravis culpa discordiã, nec
passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in
Ecclesia non est: ad regnũ peruenire non poterit,
qui eã, quæ regnatura est, derelinquit. Exhibere se
nõ potest martyrem, qui fraternã non tenuit cha-
ritatẽ. Ex his perspicitur quàm impudenti fronte,
& hæretico ingenio, dicat Politicus profectam ab
Augustino præclaram hanc sententiam: Qui per-
secutionem facit, à diabolo est: qui autem patitur, à
Deo est. Neq; enim suam agnoscit, sed Donatista-
rum esse affirmat, eamque ex professo vt erroneam

Epist. 50. cõfutar. Nos enim, ait, ideo Cæcilianum (Cartha-
ginensem Episcopum Catholicum) ad veram Ec-
clesiam pertinuisse dicimus, non quia persecutio-
nem patiebatur, sed quia propter iustitiã patieba-
tur: Donatistas autẽ illos fuisse alienatos ab Eccle-
sia, non quia persequabantur, sed quia iniustè per-
sequabantur. Nos itaque hoc dicimus. Illi verò si
non quærũt causas, quare quisque faciat persecu-
tionẽ, vel quare patiatur: sine dubio Cæcilianũ in
ea definitione cõstituunt, qui non faciebat, sed pa-
tiebatur: maiores autẽ ab ea definitione foras mit-
tunt, qui faciebãt, non patiebantur. Sed hoc omit-
to. Illud dico: Si vera Ecclesia ipsa est quæ perse-
cutionem patitur, non quæ facit; quærant ab Apo-
stolo, quam Ecclesiam Sarã significabat, quando
persecutionem faciebat ancillã? Liberam quippe
matrem, nostram cælestem Hierusalem, id est, ve-
ram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse fi-
guratam, quæ affligebat ancillam. Denique vt im-
postura

*Contra
Donatist.
post coll.
cap. 31.*

postura Politici manifestior euadat, & palàm falsi conuictus erubescere discat, de Donatistis adhuc scribens Augustinus, Vbi, inquit, est illa præclara laudatio, quæ extollunt separationem suam, dicentes, eam esse Ecclesiam veritatis, quæ persecutionē patitur, nō quæ facit? Nempe elisa est, nempe prostrata. Leguntur persecutiones eorum, negare non possunt, quia leguntur scriptiones eorum. Tenemus eos confitentes, profitentes, gloriantes, maiores suos Cæcilianum apud Imperatorem grauiter persecutos. Non ergo iam clament segregatōnem suam ideo esse Ecclesiam veritatis, quia persecutionem non facit, sed patitur; aut fateantur non eam fuisse Ecclesiam veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus patiebatur.

Doceamus & alia ratione non habere Calvinistas veram Ecclesiam, id quæ ex verbis Augustini aduersus Donatistas, cum quibus est Calvinistis par similisque causa. Libro igitur secundo contra Gaudentij epistolam, respondet illis epistolæ eius verbis: Nostram fidem, quam Dominus Apostolis reliquit, solæ nobis istæ persecutiones grauissimā reddunt. Rectè ista dicerentur à vobis quærentibus martyrum gloriam, si haberetis martyrum causam. Non enim felices ait Dominus qui ista patiuntur, sed qui propter Filium hominis patiuntur, qui est Christus Iesus. Vos autem non propter ipsum patimini, sed contra ipsum. Patimini enim ideo, quia non ei creditis; & toleratis ideo, ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenere fidem iactatis, quam Dominus Apostolis dereliquit? An vsque ad eò cæcos & surdos vultis esse homines,

Cap. 12

ut non legant, non audiant Euāgelium, vbi nouerint quam fidē de sua Ecclesia Dominus Christus Apostolis dereliquit, ex qua diuisi & separati nihil aliud facitis, quā cōtra verba capitis & corporis rebellatis, & tamen propter Filiū hominis, & fidē quam reliquit Apostolis, vos persecutionem sustinere iactatis? Omittamus alia, & nouissima verba eius in terris audiamus, vbi videamus quam fidem de Ecclesia Apostolis dereliquit, quale testamentū quodammodo fecerit, nō vitam finiturus, sed sine fine victurus; non mittendus in sepulchrum, sed ascensurus in cælum. Surgens enim à mortuis, post-

Luc. 24. quam apparuit discipulis suis, Oportebit, inquit, pati Christū, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Itēque in monte Oliueti, postquam nihil vlteriū in terris positus dixit, sed quod fuerat maximē necessariū, hoc cōmendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuersas partes terræ, vendicaturi sibi nomen Ecclesiæ, & cōtra vniuersam dōmum, quæ per vniuersam terram, cantat canticum nouum, de quo

Psal. 95. scriptum est; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terris; de suarum quisque

Act. 1. ruinarum angulis latraturi: Accipietis, ait, virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in totam Iudæam & Samariam, & vsque ad terminos terræ. Hanc sponsam suis amicis sponsus abiens cōmendauit. Huic hominis Filio, qui Ecclesiam suam incipientem ab Hierusalem, & per omnes gentes crescentem & fructificantem, tanta diligentia commenda-

uit,

uir, mira cæcitatís impudentia cōtradicitis, & propter hominis Filium vos mala sustinere clamatis. An hoc fortassis ideo dicitis, quia vobis alium filiū hominis inuenistis, cuius nomine vocitemini, de cuius parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium hominis persecutionē pati, felicitatis esse dicebat; seipsum ille sponsus; non adulterum prædicabat. Et ad Bonifacium Comitem scribens de Donatitarum errore: Innumerabilia, ait, sunt testimonia diuinorum librorum, in quibus sicut apparet Dominus Christus, siue secūdum diuinitatem, siue secūdum susceptæ carnis humilitatem; sic apparet etiam eius Ecclesia non in sola Africa, sicut isti impudētissima vanitate delirāt, sed toto terrarum orbe diffusa. Hanc Ecclesiā, cui non cōmunicat pars Donati, vniuersarū Scripturarū testimonia consona voce proclamant. In semine tuo benedicetur omnes gētes, Lex Dei dicit. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum, per Psalmū Dominus dixit. *Epist. 30.*
Gen. 26.
Psal. 71.
 Viderit nunc equus rerum estimator, damnaueritne Augustinus Calvinistas in Donatistis, reiiciētes Ecclesiam per omnes gentes crescentē & fructificantem, & non hominis Filiū Ecclesięque spōsum sed adulterum colentes Calvinū, nuncupationem ex nomine eius, & efficta ab eo doctrina, sortiti: quasi vel diuisus sit Christus, vel pro Ecclesia crucifixus sit Calvinus. Cū igitur in Ecclesia Catholica non sint Hughenoti, quam oderunt impensissimè, & crudelissimè, quoties religiosorū Principū maiori potestate nō coërcentur, persequuntur; & in super recta fide sint destituti, quam eadē Ecclesia,

Lib. 2. ca.

27.

Sapiēt 5.

sia, duce & inspiratore Spiritu sancto, prædicat: relinquitur non esse eos martyres, neque pro iustitia pati persecutionem, si verum est quod scripsit Cyprianus; Esse martyr nō potest, qui in Ecclesia non est. Ac si iustitiam suam, pro qua se pati volūt, vllō modo prædicandam putabant, eis ego verbis Augustini ad Gaudentium Donatistam, respōdebo: Si ad vos putatis hæc iustorum verba pertinere; Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: prius, an iusti sitis, ostēdite. Habetis enim res magnas quas inter vestras iustitias vētiletis, diuisionem Christi, recisionē Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, Criminationes in coniugem Christi, negationem promissorum Christi. Hæ sunt iustitiæ vestrae, propter quas videlicet stabitis in magna constantia aduersus eos qui vos angustiauerunt. Certè Calvinus à Catholica Ecclesia, in cuius sinu multis annis acquieuerat, in qua Christo per Baptismū fuerat insertus, sacrilegè defecit, & multas hominū myriades ad schisma suū pertraxit, eiq; cerebri sui incude, inter ceteras blasphemias, hæc quoque protulit, vt augustissimū Eucharistię sacramentum, idolum appellare non dubitarit: in quo multis modis Donatistarum improbitatē superauit. Constat igitur, nulla ratione propter iustitiam, quæ sine vera fide nulla esse potest, pati Calvinistas persecutionem.

Catholicam Ecclesiam semper ab hæreticis grauissimam pati persecutionem.

CAPVT XI.

Nihil nunc dico de Catholicorū cædibus, nullo iuris ordine, nulla legitimarū potestatum autho

authoritate, ab eis crudeliter patratís. illud profero, vt nos persecutionem pati conuincam, quod ex Genesi citat Apostolus in epistola ad Galatas: Sicut tunc ille qui secundum carnem natus erat, persequetur eum qui secundum spiritum: ita & nunc Et ad Timotheum: Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patientur. Qui sunt secundum carnem nati? Dilectores mundi, amatores sæculi? Qui sunt secundum spiritum nati? Amatores regni cælorum, dilectores Christi, desiderantes vitam æternam. Ludunt pueri Ismael atque Isaac, & dicit Apostolus persecutionem. Plus ergo vos persequuntur, qui vos illudendo seducunt. Si Donatistæ afflictionem corporis aliquando passi sunt; persecutio, quàm faciunt, grauior est. Caue quando vult ludere Ismael cum Isaac, quando tibi blanditur, quando offert alterum Baptismum. Caue animæ persecutorem. Nam si à Principibus Catholicis aliquid passa est, pars Donati aliquando; secundum corpus passa est, nõ secundum illusionem spiritus. Quod si illi non commoueretur aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ; ecquo modo redderent rationem de Imperio suo Deo? Omnino pertinet ad Reges sæculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, unde spiritaliter nati sunt. De hac spiritali persecutione, productis Apostoli verbis ad Timotheum, Sanctus Marcus Papa, Non in eo, inquit, tantum computanda est persecutio, quod contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque supplicijs: sed dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & mali-

gna

Cap. 21.
Cap. 4.

2. cap. 3.

August.
tra. 11. in
104.

Epist. 70.
71.

gnarum tela linguarum. Atque hoc grauiorem & periculosiorem esse hæreticorum persecutionem, scribit Basilius, quòd non ex aperto oppugnèt, sed occultas insidias struant, consilium suum per nomen Christianum, quod prætexus obtegentes. In transuersum, inquit, rapiuntur simplicium aures; ac deinceps transeunt in consuetudinē hæreticæ impietatis. In istiusmodi sermonibus doctrinæ plusquam impiæ educantur Ecclesiæ infantes. Nam quid aliud etiam facient? Baptismata sunt apud hæreticos; illi inuisunt infirmos, solantur mœstos, adiuuant laborantes & pressos, mysteriorum communionem administrant. Quod omnia per ipsos dispensantur & perficiuntur, quasi retinaculum quoddam est plebi, quo ad illorum concordiam a-

Li. de fi-
de, cap. 1.

stringuntur. Arriani, ait Ambrosius, quibus multa nobiscum paria sunt, facile possunt innoxias mētes & soli Deo deditas, fraudulenter societate percutere, dum malorum suorum virus, per bona nostra defendunt. Vnde vehementer nobis cauēdum est, ne se vel sensibus, vel auribus nostris huiusmodi aliquid latēter insinuet: quia nihil tā cogit in mortem, quàm sub obrētu fidei, fidem violare. Vt enim gypsum aqua permixtum, lac colore mētitur: ita hīc per vetisimilem confessionem traditio inimi-

In cap. 3.
1. ad Co-
-int.

ca suggeritur. Aliter enim commenta erroris commendare nō possūt, nisi interposito Saluatoris nomine prædicēt, vt res contrarias & absurdas, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam igitur hæretici habent nomen Christianum, & Sacramenta Christiana, & Scripturas, & professionem: non possunt non facere magnum dolorem in cordibus

dibus piorum: quia & multi volētes esse Christiani, propter eorum dissensiones hæsitare coguntur, & multi maledici etiam in his inveniunt materiā blasphemandi Christianum nomē: quia & ipsi quoquo modo Christiani appellantur. His atque huiusmodi pravis moribus, & erroribus hominum persecutionem patiuntur qui volunt piē in Christo vivere, etiā nullo infestante, neque vexate corpus illorū. Patiuntur quippe hanc persecutionem nō in corporibus, sed in cordibus, eoquē grauiorē quo eis est charius Christi nomen. Accedit huc *Lib. de præscr. hæret.* quod scripsit Tertullianus. Hæreses non minùs doctrinarum perversitate Ecclesiam laessere, quàm Antichristus persecutionum atrocitate persequetur: nisi quod persecutio & martyres facit, hæreses apostata tantum.

Vitari hæreticos à Catholicis oportere, ne eorum contagione offendantur.

CAPVT XII.

NON flagrat odio Catholici in hæreticos, à quibus cōuersatione separatur, sed charitate potius vrgentur: hoc enim agunt, vt hæretici dū se vitari vident, pudore suffundantur, & tandem ab errore liberentur. Iussit enim Apostolus, tolli de medio Corinthium fornicarium, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Sed & sibi prudenter Catholici consulunt, hæreticorum fuga, ne pestifero eorum spiritu afflati, perniciē & noxam cōtrahant. Ne commisceamini fornicarijs, ait Apostolus: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus, aut idolis seruans, aut maledicus,

- dicus, aut ebriosus, aut rapax; scripsi vobis cum huiusmodi nec cibū sumere. Nolite seduci: Corruptunt mores bonos colloquia mala. Et Prophana & vaniloquia deuota, multum enim proficiunt ad impietatem & sermo eorū vt cancer serpit: ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt. Item de ijs qui pietatis quidem speciem habēt, sed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuota.
- 1. Cor. 15.*
2. Tim. 2. Et Ioannes: Si quis ad vos venit, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis, Christus quoque: Pastor, inquit, ante oues vadit, & oues eum sequūtūr, quia sciunt vocem eius: Alienum autem nō sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerūt vocem alienorum. Fur enim non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Inter fures autem & latrones, hæretici vel primo loco habēdi sunt, etiamsi Christi nomine, tanquam ouina pelle glorientur. Prædicant enim Christum qualem sibi fingunt, nō qualem Veritas dicit. Nomen habent, rem non habent: vel certè Ecclesiam Christi ipsius ore prædicatam & demonstratam non agnoscunt, neque in eius fide & religione integre acquiescunt. Hinc ait Irenæus, hæreticos vt nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo facilius impietatem suam introducant. Propterea diuus Ioannes Euāgelista legitur exilijsse è balneo, in quo viderat Cerinthum, veritatis inimicum, veritus ne balneum condiceret. Tantū Apostoli & eorum discipuli habuerunt terrorem, vt neque verbotenus cōmunicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem, quemadmodum & Paulus ait: Hæreticum hominem post vnā correptionem dei
- Lib. 1. ca. 30.*
Iren. li. 3 cap. 3.
Tit. 3.

deuita; sciens quoniam peruersus est qui est talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, vt euitet fratres colloquia & verba eorum, quorum sermo vt cancer serpit, nulla cum talibus commercia copuletur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia miscantur, simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi de Ecclesia profugi. Nulla enim societas fidei & perfidiæ potest esse: qui vnitati & paci Christi inimicus est, nobiscum non potest cohærere. Et libro de vnitatē Ecclesiæ, Vitare quæso vos, ait, eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciosa colloquia velut contagium mortis arceat, sicut scriptum est: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci sunt, inquit; & duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens, ambo in foueam cadunt. Auerfandus talis atque fugiendus, quisquis fuerit ab Ecclesia separatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus Sacerdotes Christi facit, qui se à cleri eius vel plebi societate secernit? Arma ille contra Ecclesiā portat, hostis altaris, aduersus sacrificiū Christi rebellis, pro religione sacrilegus, filius impi⁹, frater inimicus. Denique Nanzianzenus, Eos, inquit, qui aliud quiddam sentiunt aut profitentur, aut diuersis naturarum gradibus atque mensuris vnitatem Dei euertunt aut dirimunt, quasi pestem & corruptellam Ecclesiæ, veritatisque virus, abiicite, non odio eorum flagrant, sed eorum casum miserantes. Ideoque Leo Pontifex Leonem Imperatorem rogat, vt hanc Ecclesiæ medicinam præstare dignetur, vt clericos Constantinopolitanos, hæretico-

*Lib. i.
Epist. 3.*

Ecc. 28.

Matt. 15.

*Oratione
de seipso.*

Epi. 75.

rum

rum sensui consonantes, nō solūm ab ordine clericatus, sed etiam ab vrbis habitatione pellat, ne vlteriū sanctus Dei populus peruersorum hominum contagio polluat.

Fol. 79. Stultè admodum & irreligiosè velle Politicum, queri iam viam que ducit ad salutem, post tot secula humana redemptionis.

CAPVT XIII.

Qui de fidei doctrina volunt suspēdere iudicium, nullamque sectam sub Christi nomine emergentem damnari, sunt Rhetorio non absimiles, qui omnes hæreticos rectè ambulare, & vera dicere affirmavit; vel certè Academicis, quibus incerta sunt omnia: sed ciuitas Dei talem dubitationem (ait Augustinus) tamquam dementiam detestatur: habens de rebus quas mēte & ratione comprehendit, etiam si paruam propter corpus corruptibile, quod aggrauat animam, tamen certissimam scientiam, creditque sensibus in rei cuiusque euidētia, quibus per corpus vitur. Credit etiam Scripturis sanctis, & veteribus & nouis, quas Canonicas appellamus, vnde fides ipsa concepta est, ex qua iustus viuit, per quā sine dubio ambulamus quādiu peregrinamur à Domino. Cū verò iam vult inquiri viam ad salutem perducentem, cum Porphyrio sapit, qui scripsit nondum receptam vnam quādam sectam, quæ vniuersam viam animę liberandæ contineat, vel à verissima Philosophia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac disciplina aut inductione Chaldæorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hīc aliquam veniam meretur.

*Aug. ha-
res. 72.*

*Li. 16. de
ciuit. ca.
18.*

*An. 264.
Lib. 10.
de ciuit-
cap. ult.*

tur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at
 inexcusabiles sunt omnino Christianismum pro-
 fitentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euan-
 gelio, qui salutis viam non agnoscunt, de qua Pro-
 pheta perspicuè vaticinatus, cùm dixit: Deus mi- *Psal. 66.*
 sereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vul-
 tum suum super nos; vt cognoscamus in terra viā
 tuam, in omnibus gētibus salutare tuum. Et si vera
 Ecclesia, magistra & colūna firmamentūque ve-
 ritatis, noui Testamenti tempore nondū innotuit,
 quomodo de eius clatissima manifestatione vati-
 cinatus est Isaias: Et erit, inquit, in nouissimis *Cap. 2.*
 diebus præparatus mons domus Domini in ver-
 tice montium, & eleuabitur super colles, & fluent
 ad eum omnes gētes, & ibunt populi multi, & di-
 cent: Venite, ascendamus ad montē Domini, & ad
 domū Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & am-
 bulabimus in semitis eius, quia de Sio exhibit Lex,
 & verbum Domini de Hierusalem. Absit igitur à
 misericordia Dei, vt obscuram per tot annorum
 centurias voluerit esse suam Ecclesiam, quam iam *Mat. 5.*
 inde ab initio pronunciauit esse ciuitatē in monte
 positam quæ abscondi non possit, cuius iudicium
 quisquis non audierit, iubet Euangelium, vt sicut
 Ethnicus & Publicanus habeatur. Huic Ecclesiæ *Mat. 18.*
 missurum se Paracletum promisit, à quo omnem *Ioan. 10.*
 veritatem doceretur, inque ea ad finem vsque se-
 culi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobiscū sum *Matth.*
 vsque ad consummationem sæculi. Hanc ita pro- *vlt.*
 tegit & firmat, vt nunquam aduersus eam præua-
 lituræ sint inferorū portæ. Atque vt certius ab hæ-
 reticorū conuenticulis discernatur, eam asseruit in

Psalm. 2. vniuersum orbem terrarum, ramos suos diffusurâ, iuxta quod in P salmo Pater Filio condixit: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatē tuam, & possessionem tuâ terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei. Est igitur perquâ mirum, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogâtes esse hæreticos, vt intrepidè asserere audeant, adhuc sub iudice litem pendere, cū de Ecclesia, tum de veritatis doctrina: imò hætenus tot seculis errasse Christianos à via veritatis, vt iâ via salutis inquirenda sit: vel certè ab hæreticis, Ecclesiâq; dissipatoribus, doctrina pietatis expectanda. Cū Apollinarius nouâ de Christi humanitate fidem inueheret, ei his verbis respōdit Nazianzenus: Absconditam post Christum sapientiâ nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim triginta his annis fides originē habuit, cum quadringenti fermè anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palàm conspectus est; inane tanto tēpore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra. Et martyres quidem frustra subierunt martyrium, frustra etiam tales tantique antistites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio superbè à discipulis suis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, néve his qui præoccuparunt deferendo, posterioribus aures obserarent, Basilius hoc modo respondet. Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerēbimur Christianorum multitudinem, tam eorum qui sunt, quàm eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum est? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omni spiritali gratia clâruerunt, sed claudentes semel oculos animi,

*Epist. 2.
ad Cle-
donium.*

*Libr. 1.
contra
Eunom.*

animi, exterminata cuiuslibet sancti viri memoria, vacuum deceptionibus tuis mentem nostram supponemus? Omnes tibi persuasi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, sub sanctissimis viris euicit, cogitationibus vestris impijs postponemus? Manichæorum quoque insolentiam, Manem suum iactantium esse promissum Apostolis Paracletum, Leo hac oratione repressit: Manichæus eo *Serm. 2. de Pent.* tempore innotuit, cum post resurrectionem Domini ducentessimus & sexagesimus annus impletus est. Non ergo potuit promissio Domini, tanta per ætatis intervalla differri. Nec ille Spiritus veritatis ita septriformem donorum suorum cōtinuit largitatem, ut tot Ecclesiæ generationes, sapientia & intellectu, scientia & pietate, consilio & fortitudine, atq; ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur. Ut nunc indignarentur sancti & eruditi illi antistites, Basilii, Nazianzenus, & Leo, si Calvinistas audirent vniuersam retrò antiquitatem & Catholicam Ecclesiam tot seculorum lapsu, ignorantia & agendorum & credendorum accersere, sibi que solis veritatem vindicare?

Ostenditur aduersus assertionem Politici, Calvinistas & Lutheranos esse hæreticos conuictos. *Fol. 63. 78.*

CAPVT XIII.

SI Lutherani & Calvinistæ propterea hæreticorum catalogo ascribi nō debeant, quia Christi nomen præferunt, & Christianā religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hæreticus, cum Christi nomen nemo neget. Nam & *Iren. li. 1. cap. 30.*

P 2 Simo

Lib. 18.
cap. 51.

Lib. 3. de
orig. ani-
mae, c. 15.
Cap. 6.

1. Tim. 3.
C. 4.
Tit. 1.

Li. 3. c. 3.

Simoniani, Christi Iesu nomen tanquā irritamen-
tum præferentes, per dulcedinem & decorem no-
minis, amarum & malignum Principis apostasiæ
serpentis venenū porrigebant. Cæterum hæreti-
cum definit Augustinus, qui morbidū prauūque
quid in Ecclesia Christi sapit, & corrept⁹ vt rectū
sapiat, resistit contumaciter, suāque pestifera dog-
mata defendere persistit: non autem qui sententiā
suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla per-
tinacii animositate tuetur, paratus corrigi cū in-
uenerit veritatē. Iste quippe animus etiā in dictis
per ignorantia non Catholicis, ipsa est correctio-
nis præmeditatione ac præparatione Catholicus.
Et libro de vera religione, asserit in Ecclesia cu-
iuslibet errorē sustineri, donec prauā opinionem
pertinacii animositate defendat. Hinc Paulus non
simpliciter errātes pro hæreticis habet, sed qui re-
sistunt veritati, sanāque doctrinā non sustinent,
& à veritate auditum auertunt, & veritati contra-
dicunt: quæ manifestè rebellionē & pertinaciam
designant. Pertinacem autē rectè dixeris, cui nulla
rationabilis causa suffragatur: qualis est qui veri-
tati sufficienter demonstratæ resistit. Sufficiens
porrò demonstratio est, vniuersalis Ecclesiæ defi-
nitio, aut publica & perpetua eius observatio. Vn-
de Irenæus vnius & viuificatricis fidei plenissimā
ostensionem esse dicit, traditionem quæ est in Ec-
clesia, ab Apostolis continua successione vsque
nunc cōseruatā. Qui ergo se tum credituros pol-
licentur, cū sibi fuerit ostensum, Romanam Ec-
clesiam, verā & Apostolicam esse Ecclesiā; & Ec-
clesiæ publicā professionem, nō satis sibi demon-
stratam

stratā esse dicunt; claudunt oculos vt non videant, & aures vt nō audiant, inque illos dicit Isaias: Filij Cap. 30. mendaces sunt, nolunt audire Legem Dei; qui dicunt videntibus: Nolite aspicere nobis quæ recta sunt, videte nobis errores, auferte à mē viā. Vā filij desertores. Inter pertinaces quoque censentur, qui ad singulas ferē quæstiones protestantur se œcumenicæ Synodi fidem secuturos; cū & nullam Synodum admittant, & nō nisi damnatos olim errores sectentur. His in vniuersum respōdet Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ; vbi Achatio Eurychis sectatori, cōquerenti se in communionem non recipi, nulla sententia damnatum, respondit: Achatium nō fuisse inuentorem noui erroris, sed veteris imitatore: atque idē nō opus fuisse vt aduersus eū noua sententia prodiret, sed antiqua tātummodō renouaretur. Factus sum, inquit, executor veteris constituti, nō promulgator noui: quicūque enim in damnatam semel hæresim labitur, eius damnationi seipsum inuoluit. Vnde maiores nostri sancti & docti Pontifices, in vnāquaque hæresi quolibet tempore suffitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apostolica, secundū Scripturarū tramitem prædicationēque maiorum, semel facta cōgregatione sanxerunt, inconuulsum voluerunt deinceps firmūque constare, neque in eadem causa quæ præfixa fuerant retractari, qualibet recenti præsumptione permiserunt: sapientissimē providentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contrā singulos quoque prorsus errores, stabile confi-

steret Ecclesiæ constitutum.

Cùm igitur Lutherani & Calvinistæ ignorare non possint, quæ sit Ecclesia in cõmunione omnium gentium posita, quæque religio per manus Episcoporum continua serie succedentiũ ad nos sit transmissa: & tamen proprio iudicio atque electione se damnantes, & illi Ecclesiæ coherere nollint, & potiùs vitam patiantur sibi, quàm errores auferri; manifestè & schismatici & hæretici esse conuincuntur. Primũ enim quod hæreticis proprium esse docuerũt Apostoli, vt exeant ex nobis,

1. Ioã. 2.
Iudas in
epist. Hebr.
10.

Li. 1. cõf.
Parr.

& segregent semetipsos, & nostram deserant collectionem, in istos ad amussim quadrat. Etenim ex Ecclesiã Catholica exierunt, in qua regenerati & insiti sunt Christo. Sic enim Parmeniani factionẽ schismaticam esse probauit Optatus: Videndũ est, inquit, quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit saluo altero ordinato. Nõ Cæcilianus exiuit à Maiorino auo tuo, sed Maiorin⁹ à Cæciliano. Nec Cæcilianus exiuit à cathedra Petri vel Cypriani, sed Maiorinus, cuius tu cathedram sedes, quæ ante ipsum Maiorinum originẽ non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Calvinum à cõmunione & radice Catholicæ Ecclesiæ exiuisse, non autẽ Catholicam Ecclesiã à Lutheri & Caluini societate. Adhæc monent Apostoli, vt in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, vt quod audiuius ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocũ nouitates deuitemus, obseruemusque eos qui dissensiones & offendicula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab eisque

1. Ioã. 2.
Ioã. 2.
Colos. 2.
Rom. 16.

eisque declinemus. Ideoque doctrinam omnem,
 nouitatis sustinentes infamiam, Patres semper re-
 iecerunt. Et Tertullianus Praxeæ improperat, quod *De præ-*
 sit hesternus; & aduersus omnes hæreticos præiu- *scri. hat.*
 dicatum docet, id verum esse quodcunque primū,
 id esse adulterinum quodcunque posterius: eamq;
 (vt ita dicam) prioritatem, testimonium esse veri-
 tatis vbique occupantis principatū, & illi pronun-
 ciandam esse regulæ interuersionem, vbi posteri-
 tas inuenitur. Palam igitur est, Calvinistas esse
 hæreticos, vt qui antiquitate reiecta, noua figmēta
 tueantur, & opiniones Ecclesiæ ante suam diui-
 sionem ignotas, vel semper improbatas. Postremò
 hæreticos quouis tempore habuit Ecclesia, eos qui
 authorum suorum nominibus appellantur, vt vel
 imperiti certò sciant; Christianos esse desisse, qui
 Christi nomine amisso, humana, & externa voca-
 bula induerunt. Sunt & fuerunt multi, ait Iustinus, *Cont.*
 qui docent dicere & facere res impias, & contu- *Tryph.*
 meliosas in Deum, cum tamen in nomine Iesu ve-
 niant. Et sunt inter nos distincti cognominibus,
 denominati à quibusdam viris, vt quisque fuit au-
 thor alicuius nouæ doctrinæ & sententiæ. Ex ijs
 alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij alio
 vocabulo, quisq; à primo intuentore sui dogmatis.
 Et Athanasius: Noscat, ait, oīs homo qui ad Christi *Quæst.*
 fidem volens venit, quod omnis fides quæ in terra *44. ad*
 ab homine nomen accepit, vt à Simone, inquā, Si- *Antioch.*
 moniani, ab Arrio, Arriani: hæ omnes & reliquæ, à
 nominibus hominū, & propter ipsos sic nomina-
 tæ, non sunt fides Dei. Si enim Dei sunt, quare sic
 nominantur? Sicubi audieris, inquit Hieronymus, *Cōt. Lū-*
cifer.

eos qui dicuntur Christi, nō à Domino Iesu Christo, sed à quopiam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogā. Hæresiarchæ enim, vt Christi se hostes esse demonstrent, discipulis sua induunt nomina, tanquam bestię & Antichristi characterem: vt eorum sectatoribus in Iudæorum persona, illud exprobrasse Saluator videatur: Si alius venerit in nomine suo, illum audietis. Vt igitur omittamus, iusto examine & iudicio, tanquam schismaticam & hæreticam, damnatā esse Lutheranorum & Calvinistarum sectam: certè quo iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnarunt, quòd authorum suorum nominibus insigniantur; eodem etiam Calvinistas, post multa seculā nascituros, hæreticos pronuncianerūt. Non igitur deinceps nobis succenseant, quòd hæretici nobis habeantur; neque se nondum cōuictos gloriantur, tot sanctorum iudicijs, antequam nascerentur, prædamnati.

Fol. 79. *Multa in Ecclesia credenda & obseruanda, ex traditione pendere: astute verò hæreticos solam Scripturam admittere, vt soli sint iudices veritatis.*

CAPVT XV.

2. Tim. 3. **Q**uæ scripta sūt, sufficiūt omnino vt perfectus sit homo Dei, quia in eis sunt omnia credendorū fundamenta, & Ecclesiā nobis commendant columnā & firmamentū veritatis. Ab hac cognosci prōptū est quæ sit Scriptura Canonica, quæ notha & apocrypha; & quid sit Apostolicæ doctrinæ consentaneum, quid repugnans. Hinc Augustinus
osten

ostendens nõ debere rebaptizari ab hæreticis venientes, Nos inquit, in hac re sequimur etiam canonicarum auctoritatem certissimam Scripturarũ, cùm hoc facimus quod vniuersa iã placuit Ecclesiæ, quàm ipsarum Scripturarum commēdat auctoritas : vt quoniam sacra Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit huius obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura cōmendat. Propterea Paulus diligenter discipulos suos hortatur, non tã vt doctrinam literarum monumentis cōmissam, quàm verbis prædicatam, attēdant, *2. Thes.* Stat, ait, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Et cùm ipse comitesque eius transirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus. Et ad Timotheũ, Quæ inquit, *2. Ti. 2.* audisti à me per multos testes, hæc cōmenda fidelibus, qui idonei erunt & alios docere. Neque Irenæus occupatur, vt ad Scripturam, sed ad traditionem considerandam fideles adducat. Quæ enim *Li. 3. cap.* sunt Ecclesiæ, inquit, oportet cum magna diligentia diligere, & apprehēdere veritatis traditionem. *4.* Quid enim si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nõne oporteret in antiquissimas Ecclesias recurrere, in quibus Apostoli cōuersati sũt, & ab eis de præsentī quæstione sumere, quod certũ & reliquidum est? Quid enim, si neque Apostoli quidem Scripturas nobis reliquissent, nõne oporte-
bat ordinem sequi traditionis, quàm tradiderunt eis quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum

eorum qui in Christum credunt sine caractere vel atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Quibus si annunciet aliquis ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, statim concludentes aures suas, longo lōgiùs fugiunt, ne audire quidem sustinentes blasphemum collo-

Euseb. li. Eccles. hist. ca. 6. quium. Apostolorum traditionem recentē memoria semper gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquando non modicam dissensionem inter Corinthios, traditionis cōmendatione compescuit &

Euseb. li. 3. Eccles. hist. cap. 30. sedauit. Ignatius quoque singulas Ecclesias monebat, vt diligentiùs ac tenaciùs Apostolorum traditionibus inhererent, quas caute legat, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se

Li. de praes. hæret. & de cor. rona milis. Lib. de Spiritu sanct. cap. 27. Sess. 6. allerit reliquisse. Tertullianus multa recēset. Scripturis non expressa, quæ tamē fide recipere & obseruare Christianus sit necesse. Idem facit Basilus: Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripto prodita; quædam rursus ex Apostolorum traditione in mysterio, id est, in occulto tradita recepimus. Quorū vtraque parem vim habent ad pietatē. nec his quisquam cōtradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica, &c. Ex his decreuit Concilium Tridentinum, diuinam veritatem contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quas se recipere fatetur, tanquam ore tenus à Christo & Spiritu sancto dictatæ fuissent, parique cum Scripturis reuerentia & affectu.

Sycophātas igitur & illusores mihi agnosce, qui solā Scripturam volunt esse iudicem veritatis. Hac enim

enim assertione nihil agunt aliud quàm vt figmētis suis per Scripturā apud omnes sacrosanctam concilient auctoritatem. quod pulchrū est enim momus imitatur, ait Clemens Alexādrinus: vtque clamosis & interminatis disceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earū interpretatione, dū pro sua libidine partes altercantur, in incerto semper maneat ad quos sit deferenda palma victoriæ. Quæ enim poterit hæresis exoriri, quæ non audiat sibi coaptare, quòd habeat Spiritū sãctū, quod fecerūt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim est hæresis, quæ nõ veritatem se nominet, & quāto est superbior, tanto magis se etiā perfectam nominet veritatē, vt & in omnem veritatem se polliceatur introducere? Lutherus certus est habere se è cælo sua dogmata: Nõ minùs effrons Calvinus, momētis omnibus præsentissimū sibi Spiritus sancti numen esse gloriatur: eumque Beza, in cœnæ intelligētia Apostolis vel exequat, vel etiā anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus scripsisse videtur, nihil proficere Scripturarum congressionem, nisi planè v; stomachi quis ineat versionem aut cerebri. Ista enim hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, adiectionib⁹ & detractionibus, ad dispositionē sui instituti interuertit; & si recipit, nõ recipit integras; & si aliquaten⁹ integras præstat, nihilominus diuersas interpretationes cōmentata, cōuertit. Proinde non admittendos hētericos censet ad ineundam de Scripturis congressionem, cū in ipso congressu firmos fatigent, infirmos capiant medios cum scrupulo dimittant. De intelligentia igitur est hæresis, non de Scriptura:

Stromatum li. 7.

In vita Cal. & præf. in Iosua. De præf. haretic.

Hilar. li. 2. de Tri

&

& sensus, non sermo sit crimen, dum quod legitur sensui potius coaptatur, quàm lectioni sensus obtemperat. Neque enim hæreticis propositum est, veritatem ex Scriptura vel elicere, vel confirmare; sed arrogantiae æstro acti, cōceptis sibi opinionibus Scripturas seruire volunt, contenti imperitis eas aliqua specie veritatis reddere commendabiles. Exiterunt quidam, ait Hilarius, qui caelestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sēsu, non pro veritatis ipsius absolutione susceperent, aliter interpretantes, quàm dictorū virtus postularet: assertionibus enim suis quædā ex diuinis voluminibus testimonia subdiderūt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis ignorantibus blandiantur, speciemque veritatis secundum prauitatem interpretantium præstent. Eruditè igitur scripsit Augustinus, hoc agere hæreticos dū ad Scripturas prouocant, vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas; & suus cuique animus author sit, quid in quaque Scriptura probet vel improbet, id est, vt non authoritati Scripturarum subiiciatur, sed sibi Scripturas ipse subiiciat: non vt ideo illi aliquid placeat, quia hoc in sublimi authoritate scriptū legitur, sed ideo rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit. Non igitur ex Scriptura pro cuiusque iudicio explicata, vel detorta, sed ex Ecclesiæ sēsu interpretata, in quā Apostoli, quasi in depositoriū diues, omnia quæ fidei sunt, contulerunt, quæramus veritatem: neque Dei Legem secundum propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, sensum extrinsecus afferentes alienum; sed maiorum vestigia secuti, eam competenter interpretemur:

*Lib. 1. de
Trinitate.*

*Lib. 22.
const.*

Faust. ca.

*Iren. li. 3.
cap. 4.*

*Clem. e.
pist. ad
Eccles.
Hieros.*

mur. Quod quia facere contempserunt qui ab hinc annis sexaginta fidei regulam peruerterunt, in errores intricatissimos abierunt ipsi, aliosque in errores pertraxerunt: merito peccatorum suorum cæcitate percussi. Significauit hoc in Psalmis Dauid; Fiat, inquit, mensa eorum coram ipsis in laqueum, *Psal. 68.* & in retributionem & scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. Mensa enim Scripturarum sacrarum, quibus pas- *Psal. 34.* cuntur & reficiuntur fidelium intelligentiæ, laqueus est illis quo irretiuntur & inuoluuntur in suum exitium, mole suæ incredulitatis in Christum oppressi. Ecquid existimabimus nisi hoc Dei flagello percussum Politicum, dum Catholicos omnes Scripturæ tam imperitos facit, ut si ab Hughenot- *Fol. 101. 102.* tis scripturæ aculeo siue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud consilij suppetat, quàm ut eos correptos, ad inquisitionem Hispanicam vel Romanam pertrahat, flammis assumendos, vel cruci suffigendos? Sed valeat Thraso gloriosus, sanguine Catholico potius madens & diffusus, quàm Scripturæ sacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cū proffigata hac sua arrogantia, Romanæ Ecclesiæ, totiusque Hispaniæ, ac celeberrimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quot Episcopi, & verbi Dei præclarissimi præcones in omnes orbis prouincias emittuntur, superbus & impudens contemptor.

Non

Fol. 100. *Non esse expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, auctoritate Regis Gallia vel cuiusquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: sed ab Apostolica Sede & Ecclesia Catholica, cuius est summa in terra & irrefragabilis auctoritas.*

CAPVT XVI,

MAnifestum est quid moliantur qui regia auctoritate in Gallia Synodū nationalem celebrari volūt, in qua sedeāt honore multo, fulgentes Theologi, pacis & cōcordiæ studiosi, id est Beza similesque Calvinistæ, scelerū suorum meritō exilijs dānati, patrię perturbatores, ac noui Circūcelliones, momentoque exorti Theologi. Dubio enim procul meditantur hæresum semel regnum stabilire, cōclamare Catholicam fidem, Ecclesiam proterere, euertere Ecclesiasticam hierarchiam, introducere ethnicum ac gentile sacerdotiū. Sed absit à nobis vt hēreditatem, Christi sanguine coēptam, prodamus, & aduersus vulpium astutiam, aprorumque ferociam, non se muros opponāt, quibus est Ecclesiæ cura demandata. Non est ciuilis potestatis modus, sibi vt auctoritatem vsurpet deijs statuendi quę propriē ad institutionē & gubernationem regni Dei pertinent, cuiusmodi sunt, Euangelij prædicatio, oblatio sacrificij, ordinatio & institutio ministrorum Ecclesiæ, rebellium excommunicatio, & constitutio legum, quibus Ecclesia Christi moderanda est & dirigenda, Est enim magistratus ciuilis, Christianus factus, nō doctor, sed discipulus; non pastor sed ouis. Pertinent
 Ioan. 10. autem ista ad eos quibus dictum est: Sicut misit me
 viuens

viuens Pater, ita & ego mitto vos. Et, Constitues
 eos principes super omnem terram. quod & ad
 eorum successores pertinere certum est, quorū vni
 dixit Apostolus: Reliqui te Crete, vt ea quę desunt *Tit. 1.*
 corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros.
 In eos igitur magistratus sibi tale quid arrogantes,
 existimandum est dictum esse, quod Ozię in su-
 perbiā erecto, & volenti adolere incensum, di-
 xit Azarias sacerdos: Non est hoc officij tui, sed sa- *2. Paral. 26.*
 cerdotum, qui cōsecrati sunt ad huiusmodi mini-
 sterium. Egrederere ne contempseris, quia nō repu-
 tabitur tibi in gloriam hoc à Domino statimque *Epist. 33.*
 orta est lepra in frōte eius, corā sacerdotibus. Hinc
 Ambrosi⁹ Imperatori; basilicā Arrianis tradi pre-
 cipienti, constanter respōdit: Noli te grauare Im-
 perator, vt putes te in ea, quę diuina sunt, imperia-
 le ius habere. Noli te extollere: sed si vis diuti⁹ im-
 perare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quę Dei,
 Deo; quę Cæsaris, Cæsari. Publicorū mœnium tibi
 ius est cōcessum, non sacrorum. Et Nazianzenus, *Orat. ad Imperatorem irascen- tem.*
 Quid autem, inquit, de vobis dicemus Principes,
 & in potestate constituti? Iam enim ad vos sermo
 noster se vertit. Num sermonē suscipitis liberum
 Lex Christi vos meę subiecit potestati, meoquē
 subiecit tribunali, imperamus enim & ipsi; addo,
 maiori imperio & perfectiori. Aut oportet poti⁹
 vt spiritus subsit carni, cælestiaquē terrestribus?
 Suscipe igitur vocem liberiorē: scito te esse ouem
 gregis mei. Vis igitur nosse quorum si muneris de
 fidei veritate ferre iudicium? His profectō hoc
 incumbit, cui ē medio populi segregati; & tan- *Hebr. 5. Mat. 13.*
 quā Aaron ad sacerdotiū assumpti, noua & vetera,
 id

- id est, vtriusque Testamenti scientiã, è thesauro suo proferre, & Domini sui peregrè profecti talẽta cibariãq; conseruis suis ministrare, cælestibus monitis iubentur. Labia sacerdotũ (ait Malachias) custodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirẽt, quia Angelus Domini exercituum est. Et legẽ Domini tradidit Moyses sacerdotib⁹ filiis Leui, præcepitque eis, dicẽs: Leges verba legis huius coram omni Israhel, audientibus eis: vt audiẽtes discãt, & timeant Dominum. Eiusdem legis præscripto ad sacerdotes spectabat lepræ iudicium, vt intelligamus ad noui Testamenti sacerdotes veræ falsæque doctrinæ pertinere discrimen. Christus Dominus non omnibus fidelibus, sed Apostolis, inque eis, omnibus vicaria ordinatione succedẽtibus, dixit: *Marc. vlt.* Euntes in mundũ vniuersum, prædicare Euangelium omni creaturæ. Et quosdam, ait Paulus, dedit Christus Apostolos, quosdã Prophetas, alios verò *Ephes. 4.* Euangelistas, alios autem pastores & doctores, in ædificationem corporis Christi, quos oportet exhortari doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Ecclesiã igitur quã regit illustre & copiosũ corpus sacerdotũ, quam Apostolus columnam & firmamentũ esse veritatis affirmat, cui promissit Christus, quòd portæ inferi, siue à diabolo errores exorti, aduersus eam non præualebunt, petenda est doctrina veritatis, non à pseudopphetis, non à Principibus, si non fluctuare semper velis, & exiguo momento modò huc, modò illuc impelli, inque diuersa trahi, prout diuersa erunt Principum iudicia, vel quisque etiam Princeps religionem mutandam censuerit. Neque iam audiendi

diendi sunt, qui incertū esse volunt in quam Christianorum collectionem Christianæ Ecclesiæ nomen competat, nam quo modo de Christo non licet suspendere sententiam, vt non cum verum esse credas Christum, qui natus de virgine Maria, sub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die resurrexit: ita nefas est, aliam Ecclesiam agnoscere, *Aug. de vera relig. cap. 7. & Epist. 166.* quàm quæ ab vniuerso orbe, Prophetis & Apostolicis literis edocto, Catholicę nomen inter tam multas hæreses sola meruit obtinere. Quicunque igitur de ipso capite Scripturis sanctis cōsentiunt, *De unit. Eccl. c. 4.* & vnitati Ecclesiæ non communicant, nō sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiūt. Hæc Ecclesia inter omnes hæreses & hostium persecutiones diuinitus protecta, eadē perseuerat: ex hac omnes olim & etiamnum habitī hæretici exierūt, vt eā Petri reticulo, multitudine pisciū descripto, *Luc. 5.* significatam intelligas. Hæc eundem doctrinæ saporem non interruptum retinet, eamque per varios omnium temporum scriptores demonstrat: ac ne illi aliquando præcipitium timeas, ab ea, misericordia Domini, iuxta Isaia vaticinium, non recedet. Postremò (quod primò dictum oportuit) *Cap. 54.* vt Christum etiam in hoc à Patre exauditum manifestè videamus, quod rogauit, vt omnes in se credituri sint vnum; hæc Ecclesia vna est, quia vni *Ioan. 17.* visibili pastori à Christo subiecta, cui multi pastores & doctores in partem sollicitudinis adiuncti sunt à Domino ad Patrem abeunte, vt non circumferamur omni vento doctrinæ, neque sint in nobis schismata, sed id ipsum dicamus omnes & *Ephes. 4. 1. Cor. 1.*

Q credamus.

obedire sacerdotis imperio, qui eo tēpore ministrat Domino Deo tuo; ex iudicis decreto morietur homo ille, & auferes malū de Israël: cunctūsq; populus timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Ita prorsus diuinę religionis cultū, quem *Leo epis.* in omnes gentes, Dei voluit gratia coruscare, sic *89.* Domin^o noster Iesus Christus instituit, vt veritas per Apostolicā tubā in salutē vniuersitatis exiret. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnē Apostolorum officiū pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorū summo, principaliter collocaret; vt ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corp^o omne diffunderet; vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc summum Ecclesię Pontificatū Petro promisit Christus, Tu es, Petrus, inquit, & super hanc petrā ædificabo Ecclesiam meā: Et tibi dabo clauēs regnī calorum: & quodcunque ligaueris super terram, ligatū erit & in cælis; & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cælis. Tradidit verò cū dixit *Ioan. 21.* Pasce agnos meos, pasce oues meas. Vt autē petre huic securē incumbamus & inhæreamus; Ego, ait, *Luca 22.* pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando cōuersus, confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oues esse gregis Christi, neque in æternū Dei templum ædificari, neq; solui peccatorum vinculis, neque in fide firmari posse, qui Petrum pastorem, gregisque Christi moderatorem non agnoscunt, eiūsq; cathedrę immobiliter non coherant: vnde necesse est, eos esse schismaticos, à promissis Christi alienos, & per erro-

rum deuia præcipites agi. Porro Ecclesiasticū Petri principatū in sedis eius successores Romanos Pōtifices deriuari, quemadmodū & Aaronis Pontificatus ad posteros per generationis tramitē cū-

Mat. 16. currit, cōuincit Christi promissio: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Cū enim tantisper ædificetur Ecclesia, dum numerus electorū impleatur; intelligendum est, huius petræ ministerio, cura, & authoritate, in Christo angulari lapide omnem ædificationem cōstructam crescere, & facere corporis augmentum: & aduersus inferi portas Ecclesiam præualere, Pontificiæ Petri Cathedræ, quæ nō est alia quàm Romana, in qua Petrus sedit, firmitate subnixam. Non enim Ecclesiæ quæ tunc erat tantummodo, quod cōmodum & necessarium erat, prouidebat Saluator, sed futuræ etiā. Proinde cū orauit Christus ne Petri fides deficeret, propriè orasse cēsendus est, ne capitis Ecclesiæ fides deficeret, cuius ministerio Apostoli, & eorū successores Episcopi, cum plebibus suis, perpetuis tēporibus in religione cōfirmarentur. Pari modo quoniā regni cælorum clauēs, quibus peccata soluuntur & ligantur, non antè vsum amittēt, quàm cū erunt omnes docibiles Dei, & erit

Joan. 6.
Iere. 31. Deus propitius cunctis iniquitatibus nostris; consequens est, ad eosdem Petri successores, clauium regni trāsire possessionem, sicut & cætera quibus ex Euāgelio stabilitus est Petri primatus: quia Ecclesiæ suæ ad finem vsque seculi voluit esse cōsultum. Quod quamuis omnibus sanctissimis Ecclesiæ Catholicæ Patribus sit persuasissimū, quorum proferendi testimonijs iam nobis est supersedendum;

dum; quia tamen ab aduersarijs non admittitur, vnus Nicænæ Synodi testimonio, cui Synodorū omnium facilè Politicus tribuit principatum, *Se- Fol. 66.* dis Romanæ primatum operæpretium est vt confirmemus. Ea igitur sic habet: Sciendū est sanè ab omnibus Catholicis, quoniam sancta Romana Ecclesia nullis Synodicis decretis prælata est: sed Evangelica Domini voce, & Saluatoris nostri, primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cælorum. Et post pauca: Prima ergo sedes, cælesti beneficio, Romanæ est Ecclesiæ, quam beatissimi Petrus & Paulus martyrio dedicarūt. Primæ igitur œcumenicæ Synodi testimonio, accedēte etiam omnium Ecclesiæ Doctorum suffragio, Ecclesia Romana omnium Ecclesiarū mater, caput, matrix, & princeps est: & indulta Petro prærogatiua, ad ei⁹ quoque successores spectat, vt, quod Apostolis dictum *Matth.* est, impleatur: Ecce ego vobiscum sum, vsque ad *vlt.* consummationē seculi. Et illud apud Isaiam: Spi- *Cap. 59.* ritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedunt de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus. Cū igitur vniuersalis Ecclesiæ pastor sit Romanus Pontifex, & cōfirmandorum fratrum mandatum & potestatem acceperit in Petro: quoties in religione controuersia exoritur, summi Sacerdotis est, maturo iudicio adunato nunc quorundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, consultisque Scripturis sacris, & veteris Ecclesiæ traditionibus, errores notare, & rectam, quam sequi omnes

Christiani securè debeāt, aperire de fide sententiā,
 & tanquā diuina oracula venerari. Hinc, enascenti-
 bus nouis hæresibus, Romanus Pōtifex vel cum
 paucis communicato cōsilio, vel etiam conācta ge-
 nerali Synodo vbi tempus oportunum affulsit, re-
 bus maturè libratis, semper canones fidei pronun-
 ciauit, de quibus iam promulgatis nefarium sit vel
 dubitare; quod & nostra memoria fecit, cū ad
 conficiendam Lutheri & Caluini impiam doctri-
 nam, Tridentinā Synodū indixit, absoluit, & con-
 firmauit. Quo clarum euadit, mendaciter scripsisse

Fol. 100. Politicum, Papam Romanum, Concilia generalia
 fulguris instar reformidare. Quāuis enim certa

Leo epif. 53. & irrefragabilis sit Sedis Apostolicæ de fide defi-
 nitio; attamen cū Apostolicæ Sedis ministerio
 definita, vniuersæ fraternitatis irretractabili fir-
 mantur, assensu, & totius Christiani orbis iudicio
 recipiuntur, meritò à Deo prodissse creduntur: ip-
 saq; veritas, & clariùs renitescit, & fortiùs retine-
 tur, dum quæ fides priùs docuit, hæc postea exami-
 natio confirmat: vt verè impius & sacrilegus sit,
 qui, post tot Sacerdotum sententiā, opinioni suæ
 aliquid tractandū relinquit. Porro quanta sit Apo-
 stolicæ Sedis & Conciliorum generalium authori-
 tas, ostēdit Leo, ad Synodū Chalcedonensem scri-
 bēs his verbis: Reiecta penitus audacia disputādi
 contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium
 infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod
 non liceat credi, cū secundum Euangelicas au-
 thoritates, secundum Propheticas voces, Aposto-
 licamque doctrinam, plenissimè & lucidissimè
 per litteras, quas ad beatissimæ memoriæ Flauia-
 num

num Episcopum misimus, fuerit declaratū, quæ sit de Sacramēto incarnationis Domini nostri Iesu Christi, pia & sincera confessio. Et ad Martianum Augustū, Obsecro, inquit, vt in præsentī Synodo, *Epist. 43:* fidem quā beati Patres nostri ab Apostolis traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; & quæ olim maiorum sunt autoritate damnata, rediuiuis nō permittatis conatibus excitari: illudque potiùs iubéatis, vt antiquæ Nicænæ Synodi constituta, remota hæreticorū interpretatione, permaneāt. Vnde si qui sunt, qui ab his quæ *Epist. 78.* cælitus sunt constituta dissentiunt; suis opinionibus relinquantur, & ab vnitāte Ecclesiæ, cum ea quam elegere peruersitate, discedant. Ac ne inquirendi studio quis audeat aduersus Pontificiam & Synodicam censuram disputare, audi vt ille disputatoris huiusmodi temeritatē reprimat. Cū, inquit, *Epist. 75:* vniuersalis Ecclesia per illius principalis petreæ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilē veritatem, qui in malitia sua inconuertibilis perseuerans, per vasa iræ, aut suæ apta fallaciæ, falso diligentia nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mēdaciam desiderat seminare? Ea propter cū *Libr. 9. Trip. c. 9:* aliquādo Arrianorum, Eunomianorum, & Macedonianorū præsidentes, hæreseos manifestè damnati, ad disputandū cum Catholicis Episcopis cōfidenter prosilirent; prudenter admodū Theodosius, vt inutiles disputationes amoueret, eos inter-

rogauit, velléntne sermoné facere de antiquis Ecclesiæ doctoribus, qui ante diuisioné floruiſſent; an verò illos velut alienos à Christianismo respuerent. Si verò de Principis non offenderentur doctoribus; Nostrum, inquit, est præbere veterum libros, per quos nostrum dogma, illorù testimonio roboretur. Atque ita & ab Ecclesiæ Patribus dissentire cōuicti sunt, & inter seipsos in noua commentitiâque sua fide dissidere. Eius prudentiam imitatus Martianus Imperator, petiuit in Concilio Chalcedonenſi sic fidem nostram effulgere, vt Patrum doctrina declarauit.

*In Conc.
Calced.
act. 1.*

Caterùm ne quis existimet ex Imperatorù pro Ecclesia Catholica sollicitudine & legibus, cōtrâ quàm scripsimus huius capitis initio, Principes sacra tractasse, ac de fidei dogmatibus decernendi sibi authoritatem vendicasse; animaduertendum eos in Synodis non egisse doctores aut iudices, sed legum suarù terrore aduersus hæreticos constituisse: & Sedem Apostolicam omni ope iuuisse, vt Synodus cogeret; & coactas propugnasse, ne vlla hostili violentia infestarentur, vtque Synodica decreta omni veneratione, toto Romano imperio probarêtur. Constantinus enim quo in Nicæna Synodo fuerit gradu, ostēdit, his verbis Episcopos allocutus. Deus vos cōstituit sacerdotes, & potestaté vobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur. Et in quadam epistola: Quicquid in sacris Episcoporum Concilijs constitutum fuerit, id ad diuinam est voluntatem referendum. Eximiam quoque laudem promeruit Valentinianus, quòd cùm de Spiritu

*Euseb. li.
10. Eccl.
hist. c. 2.
Theodo.
li. 1. Eccl.
hist. c. 11.
Nicep. li.
11. c. 30.*

ritu factō disputaretur ab hereticis, essetne Patri & Filio homoufios profitendus, nihil siue meli⁹, siue deterius, prater ea quæ semel Nicææ constituta essent, sibi inducendum duxerit. Excedere namque talia explorationē siue cognitionē suam putauit, quamuis Princeps longē optimus esset, & rebus ipsis imperio se idoneū declarauit. Extat & Theodosij superiūs citata lex, qua aduersus Arrianos, iuber cunctos populos Damasi Romani Pontificis fidē de Trinitate sectari. Denique Martianus; Nos inquit, ad confirmandam fidem, non ad ostendendam virtutem, exemplo Imperatoris Constantini adesse Synodo excogitauimus, ne in posterū populi multitudo, institutionibus prauis attracta, inueniatur dissentiens. E diuersis prouincijs religiosissimi Sacerdotes Chalcedonam venerunt iuxta nostra præcepta; & quid obseruari in religione debeant, perpiscua definitione docuerunt. Cesset igitur iam profana contentio. Nam verē impius atque sacrilegus est, qui, post tot Sacerdotum sententiam, opinionī suæ aliquid tractandum relinquit. Postremò quæ sint primæ partes officij Imperatoris Christiani, exprimit D. Leo ad Leonem Augustum, Debes, inquit, incunctanter aduertere, regiam potestatem tibi nō solū ad mundi regimen, sed maximē ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas.

His ita constitutis, nullo modo mirum videri debet, cōstantissimē à nobis asseri, Ecclesiā & religionem Catholicam Romanam non posse in du-

Q 5 bium

Cod. de
sum. Tri.
& fide
Cath.
In syn.
Chal-
ced. act. 1.

act. 3.

Epist. 75.

bium reuocari, quæ super immobilem petram fundata, aduersus inferiorum portas ad finem usque seculi insuperabilis consistet. Nô est ergo nobis cum hæreticis de Ecclesia & religione verbis cõfligendum, neque expectandum prouinciale Gallia concilium, ad sarcinendam Christianæ Ecclesiæ unitatem; quod etiamsi maximè Catholicum foret, vniuersa tamen Ecclesiæ præscribere non posset: sed si aliquando sibi, & Ecclesiæ totius paci consulere meditabuntur, acquiescant Sedis Apostolicæ decretis; traditionis Ecclesiasticæ autoritatem, ac Conciliorum generalium censuram sequantur: ac quoniam omnis ferè hæresis ex Scriptura perperâ interpretata trahit originẽ; ab Ecclesia legitimam genuinamque eius intelligentiam quærat à qua & Scripturarum canonem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionem ve fides Christiana suscipit: sed ab Apostolis integrè & sincerè prædicata, & hucusque in nos incorruptè transfusa, perseveranter ac religiosè in finẽ usque est retinenda. In hac Ecclesia quivis assequi facillè potest quid de Trinitatis & Incarnationis Christi inefabili mysterio, de numero natura, effectuque Sacramentorum, iustificatione, cæterisque religionis Christianæ membris, sit credendum: quid de his ipsis patres nostri non dico proximè ante Lutheri & Caluini tempora, sed ab Apostolicis temporibus continua ætatum serie, senserint & crediderint: vt nihil opus sit mirifica illa Gallia Synodo, quàm tantis votis Politicus expectat, ad stabiliendam religionis concordiam, & inuestigandam salutis viam, quando ne latum quidem

vinguem ab Ecclesiæ Romanæ iudicio discedi liceat, neque timendum ut vlla generalis Synodus iota vel apicē vnum, in eius fide invertere vel immutare possit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquū *Epi. 42.* esse, ut per paucorum insipientiam, ad coniecturas opinionum, & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrū Eutyches impiē senserit: totidem verbis repetere possumus, nimis iniquum esse, ut tanquā reparata disceptatione tractandum sit, cuiusmodi sit fides, & vtrū Lutherus & Calvinus impiē senserint; in quos iustissimam damnationis sententiam Ecclesia Catholica iam diu pronunciauit.

Omnes sectarij, prophani sūt & improbi, etiamsi cum Catholicis eundem habeant Deum, animamq, immortalē, & rationis participem, atque idem Baptismi sigillum: non autem rectē dicuntur & hi & illi inserti esse eidem radici vel trunco, qui est Christus Iesus.

*Fol. 31.
69.*

*Fol. 77.
99. 100.
456.*

CAPVT XVII.

ETiamsi scientiæ præsumptione plurimum intumescant, magna tamen cæcitate premuntur, qui nō intelligunt, Ecclesiam vnā esse, quo modo vnū est ouile sub eodem pastore cōstitutū, & vnū corpus, diuersis quidem constans mēbris, sed vni capiti cōnexis; vnoque ac eodē spiritu viuificatis; & vna ciuitas, ciuibz cōposita sub vno rectore positis, & charitate ciuica sese cōplectentibus, & iisdē legibus placitisque directis. Sicut corp⁹ vnū est, ait Apostolus, & mēbra habet multa, vnum tamen corpus sūt: ita & Christus, scilicet cū corpore suo

1. Cor. 12.

suo, vnum est. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnū corpus baptizati sumus: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Vos estis corpus Christi, & membra de membro: quia inuicem estis connexi, sicut in corpore membra cum capite & inter se cōnectuntur. Et: Vnus panis, & vnum corpus, multi sumus. *1. Cor. 10. Ephes. 4.* Propterea monet idem Apostolus, vt suporremus inuicem in charitate, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deseramus collectionē nostram sicut consuetudinis est quibusdam, quibus maledicit Sapiens: Væ, inquit, illis, qui perdiderunt sustententiam. Cū igitur (teste Augustino) schisma faciat communionis disrupta societas; quomodo nō sunt schismatici, qui Christianitatis totius collectioni, dilectione non coherent; qui Catholicorum societatem oderunt, Ecclesięque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quē suę domui paterfamilias pręposuit, peruicaci rebellione separātur? Est enim Ecclesia (teste Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. *Lib. 4. epist. 9.* Audi vt Ioannes ad hanc societate & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait, vobis, vt societatem habeatis nobiscum. Ac, vt societatis huius sūmam iutelligas dignitatem, subiicit: Et societas nostra sit cum Patre, & Filio eius Iesu Christo. Quisquis igitur ab Ecclesia segregatus, adulterę iungitur, à promissis Ecclesię separatur: nec pertinet ad Christi pręmia, qui relinquit Ecclesiam Christi alienus est, profanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet

Cypr. de vnit. Eccles.

bet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat *August. epist. 50.*
 Spiritus sanctus neque. particeps diuinitatis esse
 potest, qui hostis est vnitatis. Si quis enim (ait
 Christus) in me non manserit, mittetur foras sicut *Ioan. 15.*
 palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem
 mittet. Atqui in Christo capite nō manere perspi-
 cuū est, qui ab eius corpore diuellitur. Neque glo-
 riari possūt se Deū & Christum habere caput, qui
 vniuersalis Ecclesię pastori, quem ille abiens in cę-
 lū præfecit, & vicaria succelsionis ordinatione ad
 finē vsq; seculi gregis sui curā gerere iussit, nō co-
 hærent. Quis autē est supremus Ecclesię sub Chri-
 sto vertex, nisi Romanus Pōtifex, cuius Ecclesiam, *Li. 2. epi. 8.*
 Petri cathedram, & Petri locū, & Ecclesiam prin- *Lib. 4.*
 cipalem, vnde vnitatis sacerdotalis exorta est, Cy- *epist. 2.*
 prianus appellat: cui si secundū diuina magiste- *Lib. 1. e-
pist. 3.*
 ria obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo dissi-
 dio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet; nemo
 sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæ-
 resim conderet. Adhæc quæ desiderentur in Ec-
 clesiæ Christianæ membris vno verbo absoluit
 Apostolus: Vnum corpus, inquiens, & vnus spi-
 ritus: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma.
 Cū igitur sectarij ab hominum nominibus ap-
 pellationem sortiti, non sint eiūsdem corporis Ec-
 clesiastici membra nobiscum, neque eandem ha-
 beant fidem, ex qua iustus viuit, quæ accedentibus *Abac. 2.*
 ad Deum est primo in loco necessaria: incipienter
 admodum dicit Politicus, hæreticos cum Catho-
 licis, quibuscum non habent charitatis neque fidei
 communionem, eidem radici & trunco, qui est
 Christus Iesus, esse consortes. Et cū diuisus non
 sit

Ephes. 6. sic Christus, & vnicam habeat Ecclesiam quàm sanctificat; vt exhibeat illam gloriosam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remissionem peccatorum, neque iustificantem gratiam consequi posse hæreticos, extraque omnem spem esse cælestis hæreditatis adeundæ. Proinde non existimet ille, extra Ecclesiam Catholicam posse quempiam esse bonum virum ac probū, minimeque profanum. Nō est enim vera sanctitas, nisi in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in seculum. Et si enim potest esse visibilis forma palmitis præter vitem; sed inuisibilis forma radicis haberi nō potest, nisi in vite: sic virtus pietatis inuisibilis & spiritualis, ita in eis non potest esse quemadmodū sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore, etiam si figuram membri teneat, quam sumpsit in corpore.

Fol. 501. Ostenditur Politicus cum Caluinistarum cōsiliabulo non esse in Ecclesia Christiana, ex eo quod veterum Gallie Regum pietatem & deuotionem commendat; & Irenæum, cum Policarpo, & Athanasio asserit fuisse duces animarum ad salutem, sub ignorantia & peccati dominio captiuarum.

Fol. 100.

CAPVT XVIII.

Deuotio (inquit ille) ac pietas Patrum nostrorū (Galliæ Reges & Principes intelligit) supra centū Archiepiscopatus & Episcopatus erexit, sexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi: duo millia Prioratuum & quingētos, Ecclesias & Ca-
pel

pellanias extra omnem numerum; hisque omnibus amplissimos prouentus adiecit: eratque tum principum sanctitatis, opes liberaliter in Clerum conferre. Si verè Deo deuoti, religiosi, Christi que cultores fuere Galliarum Principes cum sibi cohærente populo, qui Ecclesias & altaria crexerunt, Sacerdotes ad sacrificandum Deo, & grægem fidelè verbo Dei pascèdum fouerunt & monasteria còdiderunt: necesse est igitur, Calvinistas & Hughenotos à verè Ecclesiæ gremio, & sincera religione excidisse, quibus magnæ curæ est Ecclesias nostras prophanare, altaria suffodere, sacrificium corporis & sanguinis Domini proculcare, Ecclesiarum & monasteriorum opes diripere; & quotidianus ludus persequi ad necem, & monachos & sacerdotes. At si, ut schismaticis & hæresis probum & inuidiam humeris suis excutiant, Reges illos orthodoxos, infideles fuisse & superstitiosos asserere audebunt, dicant à qua tandem Ecclesia Christiana, quæ ante mille annos, vel certè ante Lutherum extiterit, quibusve progenitoribus, ipsi profluxerint, à quibus religionem & Dei colendi ritum acceperint, quem profitentur. At quia nihil cum ratione comminisci possunt, nihilque præter suæ nouitatis infamiam præ se ferunt, ut non immeritò velut fungi momentò è terra manifestati ab Irenæo dicantur; nimisque blasphemum est dicere, Gallicanam Ecclesiam, in qua Dionysij Areopagite, Irenæi, Hilarij, aliorumque sine numero sanctissimorum Antistitum, & Caroli Magni ac Ludouici Pij, religiosissimorum Imperatorum, mirificè fides pietasque fulsit, nunquam verè Christianismo fuisse imbutam:

Li. I. cap. 33.
super

superest vt illos sine Deo, sine fide & Ecclesia, esse dicamus, & Antichristo præcurrere, qui subseculi finem iuge sacrificium est impijssimè sublaturus. Quoniam enim in perpetuâ Christi memoriam, in salutis tesserâ, & ad nos Deo conciliandos, hoc sacrificium est institutum; Diabolus, cuius studiû est animis nostris Christû eripere, & à murua nos charitate distrahere, & à salute excludere, quos hactenus per hæresim (vt nihil iâ de infidelibus dicam) contra Ecclesiam armauit, ferè in Eucharistiâ aut legitimum eius ministerium fecit aliquid tentare, idque semper faciet vsque ad Antichristum, Donatistæ certè in hoc sacrilegij genere insigniter impietatem suam exercuerunt. Quid enim (ait Optatus Mileuitanus, grauisimus author) tam nefariû, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obrulistis, frâgere, radere, remouere? in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt? quod postularus descendit Spiritus sanctus? Altaria, inquâ, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita. Quid est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offēderat Christus, cuius corpus & sanguis ibi habitabat? Hoc modo Iudæos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce; à vobis percussus est in altari. Emerût calices in vsus suos sordidæ mulieres, &c. Basilius quoque Arrianorû impietate hoc modo luget: In luctum mutatæ sunt solennitates, domus precationum clausæ, altaria cultu spiritali vacant; nulli Christianorû cætus & doctorû præsentia: cessarunt doctrinæ salutare, festiui cōuētus, hymnodicæ nocturnæ: nec superest
beata

Lib. 6.

Epist. 70.
71. 72.

beata illa exultatio, qua Domino credentiū animæ in Synaxi exhilarantur. Eadem videre est & apud Nazianzenum, & quidem paulo antea sanctum Antonium Eremitā in visu docuerat Spiritus sanctus, quàm insensū Ecclesijs & sacrosancto sacrificio futuri essent Arriani, & insigniorum sectarum hæretici. Priusquam enim sub Constantio Arriani Ecclesijs regendis primas obtinerent, in somnis sibi visus est videre, mulos cum impetu in sanctius sacrariū inferri, atque ibi salientes, calcibūsq; se petentes, sacram mensam euertere. Cū autē euigilasset, somnium id retulit & exposuit; futurum scilicet, ut adulterinorum mōstroforūque dogmatum cōfusio Ecclesiam Dei occuparet, & alienæ doctrinæ assertorum insultus sacram pessundaret mensam. Neque aliunde de sui temporis hæreticis cōqueri videtur Helias: Domine, inquit, altaria tua suffoderunt, dereliquerunt pactum Domini Dei Israël, & Prophetas tuos occiderūt gladio. Implent ergo Calvinistæ mensuram patrum suorum, seque Arrianorum & Donatistarum filios & hæredes agnoscunt, dum eueriendo semel sacrificio tam gnauiter incumbunt; tanto illis sceleratiores, quòd cum ipso sacrificio omnem quoque sacrificij fidem conantur abrogare: neque enim illi sacrificij & corporis Christi in Eucharistia veritatem negauerunt. Proinde si sacrificij tollendi in his Europæ regionibus à Deo irato facultas aliquando concederetur hæreticis, auferri tum à nobis regnum Dei certò nobis persuadcamus necesse est, quando sine Sacerdotio & sacrificio constare Ecclesia non potest.

*Orat. de
Arrianis
& seipso.*

*Niceph.
li. 10. cap.
vlt.*

3. Reg. 19.

R iam

Iam verò & inde cōvincuntur isti Ecclesiæ sanctæ septis exclusi, quòd fatentur Polycarpum, Irenæum, & Athanasium, duces fuisse animarum ad salutem, sub ignorantie & peccati dominio captivarū. Isti enim sanctissimi Episcopi, gregi Christi in Ecclesia Catholica præfederūt, & cum Romano Pontifice arctissimam cōmunionem retinuerunt, eiusque sedem honore debito sunt prosecuti.

*Hiero. in
Catal.
Euseb. li.
3. c. 24.*

Polycarpus enim Smyrnæ Episcopus, & totius Asiæ Princeps, & Apostolorum auditor, Aniceto Episcopatum administrāte Romam venit, & tum de alijs rebus, de quibus inter se discrepabant, tum de festo Paschatis cum eo cōtulit. Sui enim officij esse existimavit, aut Pōtifici Romano obedire, aut illi satisfacere, vt cum eo cōmunionem retineret.

*Libr. 3.
c. 3. & 4.*

Irenæus verò ad Ecclesiam Romanā propter potentiorē principalitatem omnē Ecclesiam conuenire iubet in qua semper conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio: & eius authoritatē confundit omnes qui quoquo modo colligunt præterquam oportet. Deinde à Petro deducens Pontificum Romanorum seriem vsque ad duodecimū ætatis suæ Eleutherium: Hac, inquit, ordinatione & successione, ea quæ est ab Apostolis traditio, veritatísque prædicatio, peruenit vsque ad nos: & est plenissima hæc ostensio, vnā & eandem viuificatricem fidē esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc est conseruata & tradita in veritate. Adhæc Athanasij & Catholicorum in Ægypto Episcoporū est huiusmodi ad Marcum Papā oratio: Domino sancto, & Apostolici culminis venerando Marco, sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis,

arque

atq; vniuersalis Ecclesiæ Papæ: Optamus vt à vestra sanctæ sedis authoritate, quæ est caput & mater omnium Ecclesiarû, Nicæni Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorû, percipere mereamur. Marcus eis respondens, eundem epistolæ suæ titulum præfixit, adiecitque, sanctam & Apostolicâ Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrê, à tramite Apostolicæ traditionis errasse nunquam, neque hæreticorû nouitatibus succubuisse: sed vt in exordio normam Christianæ fidei percepit, ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, manere illibatâ, secundum diuinâ Saluatoris pollicitationem, qui Apostolorû principi dixit: Petre, ecce Satan expetiuit *Luce 22.* vos, vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt nō deficiat fides tua: & tu aliquādo conuersus, confirma fratres tuos. Quoniâ igitur diuina authoritate, totius Ecclesiæ fundamentum factus est Petrus, & fratrum confirmator institutus; propterea, ne in posterum quidem vnquam Romana Ecclesia à tramite Apostolicæ traditionis aberrabit, neque hæreticorum nouitatibus succumbet: quia sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. *Leo ser. 2. de annuer.* Instituit autē quid aliud, quàm in eius cathedra perpetuū Ecclesiæ Catholicæ principatum. Doleant igitur isti, se in eandē cum Irenæo, Polycarpo, Athanasioq; Ecclesiam non concurrere, in qua illi duces animarû ad salutē extitere, vt ignorantia vincula, & peccati dominium cervicibus suis excutiant: & cum sanctis Galliæ Regibus, qui incredibili fidei seruire Ecclesiâ mirabiliter

propagauerūt, deque re Christiana præclarissimè sunt meriti, in religione consentientes, in Catholica Ecclesiâ sinum postliminio reuertantur, pares cum illis in cælo coronas adepturi.

Fol. 82. *Impiè suaderi, opes Ecclesiarū in regium fiscum redigi, ad subleuādum populum tributis immoderatiùs grauati.*

CAPVT XIX.

Ingeniosi admodū sunt hæretici, ad exaggerandum opum Ecclesiasticarum abusum; & vt Ecclesijs adimantur, vehementer contendunt; quasi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem, quæ sanctissimè concessæ sunt, inque sacrosanctum Ecclesiæ ministeriū impenduntur, perire par sit: vel si in eorum potestaté venirent, eis religiosius vterentur. Insigne porrò sacrilegæ libidini suæ pietatis velamen obtendunt, cum suadent Ecclesiarum opes in fiscum & rationes regias reuocari, ad leuādum populi ex immoderationibus tributis grauamen. Ita etiam Iudam

Joan. 12. Iscariotem offendebat vnguēti in caput Domini cum effusi iactura, maluissetque illud trecentis denarijs venire, & dari pauperibus, cum alioqui nulla eum angeret pauperum cura, sed Domini loculos gestans fur esset & latro. Perinde hæretici de populo subleuādo non laborant, quorum maleficijs improbisque consilijs sibi in dies calamitatem accersit: sed immodicè Ecclesiarū & monasteriorum sitiunt opes, & quoties opportunum est, expilant, xenodochijs etiam non parcentes; vt testatissimum omnibus faciant, quantam gerant pauperum curam, & miserorum calamitatibus indoleāt

Vellen.

Vellent præterea ad extremam inopiam redactas
 Ecclesias: vt hac ratione ministris destitutæ, faci-
 lius suæ tyrānidi pateant, & rerum, quod ambiunt
 vnice, soli potiāntur. Cæterum aduersus rapaces
 istos fures nobis patrocinatur Apostolus; docens
 Ecclesiæ ministris deberi vitæ subsidia, vnde de-
 core ac pro dignitate viuant; ac duplici quidem
 honore, id est, amplioribus stipendijs dignos dicit
 presbyteros, qui laborant in verbo & doctrinā. *1. Tim. 5.*
 Quis, inquit, militat suis stipendijs vnquam? Quis *1. Cor. 9.*
 plantat vineam, & de fructibus eius nō edit? Quis
 pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?
 Scriptum est enim in Lege: Non alligabis os boui
 trituranti. Quæ propter nos scripta sunt, quoniam
 debet in spē, qui arat, arare. Si nos vobis spiritalia
 seminauimus, magnum est si carnalia vestra metā-
 mus? Nescitis quoniam qui in sacratio operantur,
 quæ de sacratio sunt, edunt? & qui altario seruiunt,
 cum altario participant? Ita & Dominus ordinā-
 uit ijs qui Euangelium annunciant; de Euangelio
 viuere. Hanc legem secuti Apostolorum temporibus
 primi Christiani; quotquot possessores agro-
 rum aut domorū erant, vendentes afferebant pre-
 tia eorū quæ vendebantur, & ponebant ante pe-
 des Apostolorū. Diuidebatur autē singulis prout
 cuique opus erat. Vidētes autē summi Sacerdotes
 & reliqui confideles, plus vtilitatis posse offerre,
 si hæreditates & agros quos vendebant, Ecclesijs,
 quibus præsidebant Episcopi, traderēt, eo quod ex
 sumptibus eorū, tā præsentibus quàm futuris tem-
 poribus, plura & elegatoria possent ministrare fi-
 delibus, cōmunem vitam agentibus, quàm ex præ-

Verbanus
Ep. de
rerum
commu-
nione.
Act. 4.
6. 2.

tio eorū: cæperunt prædia & agros, quos vendere solebāt, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorū viuere. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellātur, quia Domino offeruntur. Nō ergo debent in alijs vsibus quàm Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorū fratrum, vel indigentium, conuerti: quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum. Si quis autem secus egerit, videat ne damnationē Ananiæ & Saphiræ percipiat, vt reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerunt, qui pretia prædictarū rerum fraudabant. Hæc fratres valde timēda sunt & cauenda, quia res Ecclesiæ non quasi propriæ, sed vt cōmunes & Domino oblatae, cum summo timore nō in alios quàm præfatos vsus sunt fideliter dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant qui eas inde abstrahunt, quò traditæ sunt, ne pœnā & mortē Saphiræ incurrāt; & quod peius est, anathema fiant, & in profundū barathri labantur. Vnde attendendū & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis cōtumelia depellenda, ne prædia vsibus decretorum cælestium dicata, à quibusquam irruentibus vexentur. Cæterum prædones isti, nec Ananiæ & Saphiræ supplicio, nec anathematis aut barathri metu mouentur, vt non inuolēt, quoties res tulerit, in Ecclesiarum opes, malintque alæ, ganeæve, imò & hæresi suæ promouendæ eas consecrare, quàm quò decretis cælestibus sunt destinata. At verò Constantinus Magnus, Christianismo iniriatus, cū Ecclesias cōstitueret, Ecclesijs prædia attribuit, & ex cuiusque vrbis prouentibus, toti clero quantum ad vitā tolerandam satis esset, rerū necessariorum cōtulit, eamque

Niceph.

h. 10. c. 5.

eamque rem sanctione legis confirmavit. Et deinceps viri religiosissimi possessiones & prædia Domino cōsecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates ac monasteria innumera, in quib⁹ cœtus Domino seruientium conueniret. Denique Reges & præsidēs ac magistratus propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vnde alerentur egentes, Ecclesiæque fabricarentur atque restaurarentur, Deoque & Ecclesiæ eius ritè famulantibus seruisque illius supplemēta (vt absq; necessitate essent) tribuerentur: vt hæc accipientes possent secundum monita Apostoli, facere orationes, obsecrationes, *1. Tim. 3:* gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterum Iulianus vt suum in Ecclesiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio sacrificium etiam semel abrogaret, annonam & immunitatem quam Constantinus pro sua erga Deum obseruantia clericis concesserat, ademit, & in publicos prouentus retulit. Iouinianus verò eius successor, experientia edoctus diuina vindicta Iulianū grauibus *Nicēph. lib. 10. cap. 39:* esse malis afflictū, iura pristina Ecclesijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Constantino, & filiis eius diuini cultus augendi gratia concessa, legibusque firmata, à Iuliano autē pessimo consilio adempta & accisa fuerant, priuilegia & beneficia restituit. Quod si decime, primitiæ, aliæque eiusmodi, veteri Sacerdotio debebatur; quanto magis Christiano, quod rāto est illo sublimius, quanto vmbra veritas antecellit: Hinc Ori-

Hom. 11. in Num. genes, Indecens, inquit, & indignum existimo & impium, ut is qui Deū colit, & ingreditur Ecclesiam Dei; qui scit Sacerdotes & ministros assistere altari, & aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesie deferuire, ut de fructibus quos dat Deus, solem suum producendo, & pluuias suas ministrando, non offerat primitias Sacerdotibus. Non enim videtur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia De⁹ dederit fructus quos cepit. Et Augustinus, Decima, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit.

Ser. 219. de temp. *Hom. 41.* In eandem sententiam scribit & Chrysostomus, in priorem ad Corinthios epistolam. Scribit etiā Prosper Aquitanicus, Paulinum Nolanum Episcopum, qui ingentia prædia sua pauperibus erogauerat, non contempsisse tamen Ecclesie facultates: Et Hilarium Arelatensem antistitem, qui & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Ecclesia non solum possedisse, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditaribus ampliasse. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis euidentibus clamāt, posse & debere fieri, quod fecerunt. Palam est itaque in Harpyias istas Caluinisticas, libidini militari, & hæreticorum inexplibili cupiditati committentes Ecclesiarum facultates, transfusum esse Iuliani apostatæ sacrilegi spiritum; ut non minori atque illum, odij & malevolentie æstro in Christi & Ecclesie gloriam, agitari eas existimemus.

Religiosa pietatis magniq³, apud Deum meriti opus esse, *Fol. 128.*
Ecclesiarum decori & ornameto studere.

CAPVT XX.

Natura duce videntur gentiles induc^ti, vt deos
suos eisq^{ue} dicara templa exornar^{et}, omni-
que magnificentia, excoler^{et}, Et Romani quidem
cum Apollini Delphico excell^{ens} munus commu-
ni consilio consecrandum censuissent; matronæ
Romanæ omnem mundum suum aureum in illud
contulerunt. Neque hîc alia admissa est impietas
quàm quòd non vero Deo, sed diabolo sacrificas-
runt. Alioquin quanto sumptu, tabernaculi veteris
instrumentum, Moy^{si} præceperit Deus instrui, do-
cet Exodus: & quàm fuerit accepta Deo Davidis
deuotio, in templi ædificationem necessaria quæ-
que præparantis; & Salomonis pietas indefessus-
que labor, quo in hoc opus etiã ex remotissimis
orbis plagis ligna, aurum, gemmas iussit conuehi;
historia Regum sacra luculentè testatur. Multo
igitur impensiore curâ, testamento nouo affulgen-
te, in quo Dei charismata in nos vberiùs exuberant
basilicas diuino nomini cultuique consecratas,
par est vt exornemus & veneremur. Non pluri^{us}
quidem facit Deus aurum quàm lutum, (bonorum
enim nostrorum non eget) at pietate nostra dele-
ctatur, vultque de nostra substantia honorari, ac pro
ptitudine & liberalitate volûtat^{is} coli, qui à Mo^{se}
nô nisi à voluntarijs quibusque voluit accipi, quæ
ad tabernaculi structurâ pertinerent. Qui igitur in
basilicas sua largiuntur, Deo omniû auctori & lar-
gitori dât grati animi significatione, dicentes. *Quæ*

psal. 115.
Proue. 3.

Exod. 35.

1. Paral.
29.

R 5 de

de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine, rerumque præstantium oblatione, agnoscere se testatur, creatoris magnitudinem, claritatē, potentiā, in rebus conditis relucētē. Atque ita quæ per sese Deo sunt vilia, fides efficit pretiosa. Oculi enim Domini respiciunt fidē. Adhæc Apostolus tabernaculum dicit exēplar esse cēlestiū: multo autē perfectiūs regni cēlorū figuram gerūt Ecclesiæ Christianorū, in quibus est Christus corporaliter & sanctorū reliquiæ cū Domino regnantiū. Atqui Christus, ad dexterā Patris residens, in cælo beatis spiritibus propalā gloriā suam manifestat, & eosdem ineffabili modo glorię suę efficit participes, gloriaque & honore coronat. Est igitur æquisimum, Christi Domini & sanctorū eius, gloriā, claritatem virtutem, sapientiam, auro & argento, gemmisque pretiosis repræsentari, quando virtutes sanctorum, quibus eternę glorię merces reponitur, aurū & argentū, lapidesque pretiosos dicere disertis verbis nō dubitavit Apostolus. Et hæc dū faciunt fideles, & ornatas basilicas contēplantur, subit eos gloriæ Christi & sanctorū eius memoria, inque eius laudes alacrius assurgūt, orāt feruentius, & ad Dei & beatorū spirituū consortium ardentiori impetu mentis concitantur. Est sanè humanæ infirmitatis modus, ut quia corporea mole prægrauatur, neq; diuinitatis luce perfectē collustratur, externa rerū specie ad veritatē perspiciedā, Deoque charitate coherendū, vehemēter adiuuetur. Intellexit hoc septima Synodus œcumenica, in qua actione sexta, sub finem hæc leguntur: Sancta Dei Catholica Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obseruationis

Leo ser.

o. de

Quæda.

Ierem. 5.

Hebr. 9.

1. Cor. 9.

tionis mandatorum Dei, omnes sensus nostros trahit, & ad gloriam Dei agnoscendam studet nos deducere; non modò per auditum, sed & per visum, morum correctionem moliri cupiēs. Hinc D. Leo *Serm. 3. in Quadrag.* rationabile, & quodammodo religiosum. scribit videri, per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatē mentis ostēdere, ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura, & ampliore cultu, quantum possumus, adornare, ut anima Christiana, quę verū viuumque Dei templum est, speciem suā prudenter exornare moneatur, & providere ne interiora hominis aliquorū sordeant contaminatione vitiorum. Locus iam postulat ut inueteratę huius consuetudinis vsum fuisse celeberrimum, calumniatoribus confirmemus. Tantā fuisse pietatē & largitionem fidelium, etiam dum atrox in Christianos persecutio ferueret, ut etiam pretiosissima supellectilia Ecclesijs ex ea acquirerentur, historię, omnes testantur: & Augustinus scribit, Diocletiani tempore qui gra- *Epi. 165.* uissimē Christianos afflixit, fuisse in Ecclesijs Africanis, lucernas argenteas, aliaque vasa, eodem metallo conflata. Est & apud Prudentium huiusmodi ad diuum Laurentium vrbis pręfecti oratio. *In hymno de S. Laurentio.*

*Hunc esse vestri Orgijs
Moremque & artem proditum est
Hanc disciplinam fęderis
Libent ut auro Antistites.
Argenteis sciphi ferunt
Fumare sacrum sanguinem:*

Au

Aurūque nocturnū sacrū

Astare fixos cereos.

Tunc summa cura est fratribus,

Ut sermo testatur loquax,

Offerre fundis venditis

Sestertiorum millia.

Li. I. cōt.

Pärm.

In edict.

Erant, inquit Optatus Milēuitanus, Ecclesiæ Carthaginensi ex auro & argento quàm plurima ornamenta. Construximus, ait Cōstantinūs Magnus, Ecclesias beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro construximus, & crucem ex auro purissimo & gemmis pretiosisissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clauis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Christianos irridentem, quod sanctorum reliquias auro & argento exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioso operiri velamine. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei trāstulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt: Sacrilegus & nunc Arcadius, qui ossa sancti Samuelis lōgo post tēpore de Iudæa trāstulit in Thraciam. Omnes Episcopi nō solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui cineres dissolutos in serico & vase aūreo portauerūt. Idem p̄æclatē Nepotianū cōmendat, quod Ecclesiarum nitori totus incumberet, & basilicas martyrumque conciliabula diuersis floribus & arborum comis, vitiumque patripinis, adumbraret. Ne quis verò parum solidā pietā

Ad Heliodorū.

pietate niti hunc colendi Dei ritum existimet; ob-
 seruandum, Theodorum quendam presbyterum, *Nicepho.*
 sacrorum donariorum custodem in Ecclesia An- *li. 10. cap.*
 tiochena, elegisse crudeles cruciatus, ac postremò *7.*
 mortem ipsâ perpeti, potiùs quàm permagni pre-
 tij mûdum atque ornatum eius Ecclesiæ tradere, &
 imperialibus thesauris inferre. Auctor est Victor
 Uticensis, eadem supplicia passos in Africa Domi- *Li. 1. per-*
 ni Sacerdotes, quod ministeria diuina, librosque *secut.*
 sacros, impijs prodere recusarent. Habent autem *Vandal.*
 Caluinistæ nostri Ecclesiarum profanatores, & sa-
 crorû thesaurorû prædones, impietatis suæ patres,
 Nabuchodonozor, & Antiochû Epiphanem, Hie- *4. Reg.*
 rosolymitani templi violatores; ac deinde Iulia- *25.*
 num apostatam, qui Christi Domini acerbissimus *1. Mach.*
 persecutor, sacrilegijs suis blasphemâ hanc vocem *1.*
 adiecit: En qualibus vasis sacrificant Nazaræi Ma- *Theodo.*
 riæ filio: & Arrianos, de quibus Nicephorus & Vi- *li. 3. cap.*
 ctor, luculentam texunt historiâ: ac postremò Do- *12.*
 natistas, teste D. Augustino epistola quinquagesi- *Li. 10. ca.*
 ma, & lib. 3. contra Crescon. ca. 27. Ceterum præ- *3. 7.*
 termittendum non est, quòd si sacrilegorû impie- *Victor li.*
 tatē subinde tolerauit Deus, expectans patienter *1.*
 vt pœnitentiæ beneficio salutē perditâ repararent
 exeruisse tamen nonnunquam iustæ vindictæ fla-
 gella in eos qui suo cultui dicata violassēt. Baltha- *Danie. 5.*
 zar enim cum temulentus in vasis quæ pater eius è
 tēplo Hierosolymitano asportauerat. cum amicis
 & concubinis suis petulanter bibisset, ipsa nocte
 Angeli manu percussus, crudeli morte occubuit. *Ambr.*
 Heliodorus quoque angelorum manibus acerrimè *ad virg.*
 flagellatus, docuit nō impunè abire irrogatâ tem- *laps. ca. 8.*
 p'is *2. Ma. 3.*

- Li. 10. ca.* plis contumeliam. Refert Nicephorus, Iulianum,
7. & 29. Iuliani apostatę auunculum, cum Felice & Elpidio
 Imperialium pecuniarum quęstoribus, propterea
 quod sacra vasa longę pretiosissima Ecclesię ma-
 gnę, quęm Cōstantinus Magnus construxerat, in
 fiscum Imperatoris intulissent & solo illis per lu-
 dibrium irrisisset, diuersis modis, pergræues hor-
 rendasque tanti flagitij tulisse pœnas. Quin & Vi-
 ctor Vticēsis scribit. Proculum quendam, quod
Li. 1. per-
sec. Van-
dal. iussu Geiserici Vandali tyrāni, rapaci manu Eccle-
 sias depopulat⁹ esset atq; de pallijs altaris camisias
 sibi & femoralia fecisset; Deo vindice impulsū, lin-
 guā sibi frustatim concisā comedisse, ac turpissima
 esse morte consumptum. Vestem insuper auro tex-
 tam, Ecclesię à Constantino Magno donatam, cum
 Cyrillus Hierosolymitanus pia ex causā aliquan-
 do vendidisset, & deinceps à mercatore Thymeli-
 cus saltator emissset, atque induisset, ipsa saltatio-
Li. 2. ca.
27. ne eum exanimatum concidisse, refert Theodoro-
 tus. Calvinistis hæc diuinę vltionis exempla fi-
 dem facere debent, si cum eis in hac vita dissimu-
 let Deus, longanimiter eos ad pœnitentiam expe-
 ctās, quā acerbis cruciatibus apud inferos exci-
 piendi sint, nisi in Deum & sanctas Ecclesias con-
 tumeliosi esse desinant, & de admissis sceleribus
 corde contrito, & humili luctu, Dei clementiā ex-
 orent. Scio sacrarum ædium thesauros maleuolis
 hominibus, & vndecūque maledicendi materiam
 captantibus, occasionem Ecclesię potentiam inui-
 diosę criminandi suppeditare: at præ animi cæcitate
 non vident, aut certè videre se dissimulāt, non
 seruire ambitioni sacerdotum, Ecclesiarū magni-
 ficen

ficentiam, at Dei gloriæ & honori, cuius maiestatem nullum humanæ deuotionis ornamentum satis adumbrare potest. Adhæc, vt Iscariothis nostris aliquo modo satisfaciamus, & eos placatiores, si fieri potest, habeam⁹, qui nihil sibi pauperū cura potius esse, videri volunt; cōsiderandum venit vbi pia causa, & pauperum grādis egestas postulat, Ecclesiam thesauros suos, & vasa pretiosa non grauātē distrahere & conflare, vti prolixè ostēdit Ambrosius libro 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hierosolymitanus, cū neque pecunias, neque frumenta haberet, donaria templi, & sacra aulæ vendidit, vt populi penuriā solaretur. Et Possidonius in vita D. Augustini scribit, eum ad populum solere referre, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur, & de vasis Dominiis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & cōflari iubebat, & egentibus dispēlari. Ex his omnibus constare potest, nō stultē ac sine mente existimare nos misericordiā Dei promereri, & repositam sibi in cælo mercedem iure ex spectare, qui diligunt decorem domus Dei, & locum habitationis gloriæ eius, & pro facultatum suarum modo, Ecclesijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Solere hereticos Ecclesiasticorum vitam & mores insectari, vt simplices abducant à fide Christiana.

Nicoph.
li. 9. cap.
46.

Cap. 24.

Psal. 25.

C A P V T X X I .

MAGNUM causæ suæ præsidium positum censet Politicus in depingendis quā potest artificiosissimè Pontificū, & sacerdotum, monachorum

*August.
li. 3. cōtr.
lis. Petil.
cap. 1.*

*August.
epist. 137.*

Epi. 137.

rumque vitijis: eosque crudeles, sanguinarios, dissolutos, ignauos, hypocritas, auaros, populi, seductores, & intemperantes appellat. His emblematis exornari nos non mouemur; hæreticis enim hoc proprium est, cum non habeant quod cum ratione pro causa dicant, deserta causa, & relicto negotio quodammodo publico priuata quadam similitudine contumeliosis criminationibus & opprobrijs; hominū vitam insectari, quasi homo sit causa quæ inquiritur. Et valet hoc non mediocriter, ad fouendā vanorum hominū leuitatem, qui libenter audiunt lites nugantium disertorū; ut cum attendunt quā scurriliter & eloquenter conuiciuntur. simul non intueantur quā veraciter conuincantur. Et hoc consilio sacerdotum crimina apud imperitos insectantur, partim ut quisquis Episcopus, vel sacerdos, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed nō omnes posse manifestari: partim ut vitam à doctrina nō secernentes, cum eorum flagitijs simul doctrinam quoque detestentur. Et tamen etiam ipsi, cum aliqua maritata inuenitur adultera, nec proiiciūt vxores suas, nec accusant matres suas. Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledictis reponere; sed poti⁹ veritatem defendendo, esse salubriores. Quod si quippiam aduersarijs obiiciendum est ut cauere possint, nō aliud quā schismatis crimē, & quod Catholici non sunt, obiiciendū putamus. Nihil enim, ait Augustinus, obiiciatis hæreticis, nisi quia non sunt Catholici; ne similes illis sitis, non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant,

& cā

& ea ipsa plura falsissimè iactant, vt quia ipsam
 diuinæ Scripturæ veritatē, qua vbique diffusa Ec-
 clesia Christi cōmendatur, criminari & obscurare
 non possunt, homines, per quos prædicatur addu-
 cant in odium, de quibus & fingere quicquid in
 mentē venerit, possunt. Quod certè ad nos attinet,
 agnoscimus huiusmodi esse peccatorum nostrorū
 sarcinā, vt egeamus gloria Dei, & humiliari oportet sub potētī manu Dei: fatemurque multam tri-
 tico paleā esse permixtā, quā tolerari iussit Chri-
 stus, tantisper dum messorum Angeli in mandatis
 habeāt eam à tritico separare, & in fasciculos col-
 ligere ad comburendum. Interea de præpositis
 malis securam fecit Dominus plebem suam, ne
 propter illos doctrinæ salutaris cathedra desera-
 tur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Ne-
 que enim sua sunt quæ dicunt; sed Dei, qui in ca-
 thedra vnitatis, doctrinam posuit veritatis. In ca-
 thedra Moysis, cui successit cathedra Christi, vi-
 demus, ait Augustinus, sedere bonos & malos: quare propter malos cathedram ipsam dimittitis?
 Si bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini; Si autem non faciunt quod loquuntur, habetis
 consilium Domini, dicentis; Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere: tamen à Catho-
 lica cathedra nolite discedere. Aduersus istos ma-
 ledicos & lacerātes mendacijs gloriam seruorum
 Dei; Cū scriptum sit (inquit Cyprianus) Male-
 dici regnū Dei non consequentur: &, Qui dixerit
 fratri suo, Fatue, reus erit gehēnæ ignis: quomodo
 possunt censuram Dei ultoris euadere, qui talia in-
 gerunt non tantum fratribus, sed & sacerdotibus,
 quibus

Rom. 3.

Mat. 13.

August.
epist. 106.Cōcione
3. in Psal.

36.

Mat. 23.

Libr. 1.
epist. 3.

Mat. 5.

terrarum idolorum templa subuersa sunt, & subtracta superstitiosa sacrificia, & sacrilegi mendacij Prophetas accusant.

Papistas autem esse idololatrias, asserit Beza in sua cōfessione fidei Christianæ, & ex eo Politicus; quòd cœnā Domini in execrādum idolum, quod ipsum altaris Sacramētum vocant, cōmutauerint. Cap. 7.

Sed viderint Sacramentarij, quàm rectè ita de augusto altaris Sacramento sentiant: certè Catholici verum in eo & naturale Christi corpus & sanguinem adorant & agnoscunt, eius verbis adducti, quibus panem & vinum in corpus & sanguinem suum consecratione conuertit. Cœnantibus enim

Apostolis accepit Iesus panē, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: hoc est corpus meū. Hoc facite in meam cōmemorationē. Et accipiens calicē, grātiās egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionē peccatorū. His enim

Mat. 26.

Luce 22.

verbis quid iubet Christus, per quem gratia & veritas facta est, nisi vt sacrificio Melchisedech, & agno paschali, cæterisq; huius Sacramēti prænuncijs figuris, substitutam esse corporis sanguinisq; sui veritatem, credamus? Quòd si luculentis hisce verbis, figuram tantum corporis sui voluisset intelligi, nōne sua ipse verba interpretari debuisset? Chrysostomus illa Domini verba enarrās, Unde ememus nobis panes, vt manducent hi? Euangelista, inquit, ne quid his verbis absurdū de Christo suspicareris, & in magnum prolabereris errorem: Ipse, inquit, sciebat quid esset facturus. Catē-

Ioan. 6.

rūm illud maximè obseruādum est, quòd, quando praua subest suspicio, illā protinus studiosè Euangelista amolitur. Vt igitur hoc loco, ne quid tale suspicarentur auditores, correctionem addidit, dicens; Ipse autē sciebat quid esset facturus: sic & illic, cū inquit; Propterea magis quærebant Iudæi illum interficere, quia patrē suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo; nisi ea esset Christi operibus cōfirmata sententia, eam quoque correxisset suspicionē. Nam si in Iesu verbis timet Euangelista, ne quid perperam suspicemur, multo magis in aliorum sermonibus, si non verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit: Norat enim eam esse Christi sententiā, quòd esset æqualis Deo, nec eos perperā opinatos. Adhibuisset igitur Christus & consecrationis corporis sui verbis aliquam interpretationem, qua sinistrā opinionem amoliretur, nisi Eucharistiam verè & substantialiter corporis suum esse, certissimè credi voluisset. Id quod vsque adeo orbi persuasum est, vt iam inde ab ipsis Apostolis ad hunc vsque diem, Ecclesia Catholica vbique gentiū diffusa, inter cōmunis fidei Sacramēta, nihil serè illustrius profiteatur, quàm corporis & sanguinis Dominici, cōuersione panis & vini, in Eucharistia veritatē. Quin etiā adeò cōfirmata semper fuit hæc fides, quæ ante Berēgarium, Sacramentarium parentem, nunquam reuocata fuit in controuersiā, vt ex hac surgētes olim hæreses, Ecclesiæ procures confutarent. Irenæus enim corporum resurrectionem inde cōprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij vnitatē euicit, ex eo quòd nos carnis Christi in Sacramento naturam adepti,

Libr. 4.

cap. 34.

Lib. 8. de

Trinit.

adepti, per eius participationem corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Ephesina Iesum Christum verum Deum simul & hominem esse convincit; propterea quod Eucharistia nos vivificare non possit, nisi divinitati Christi humanitas coniungatur. Et Leo Magnus, ut assereret Incarnationis Dominicæ veritatem, hoc dixit ore sumi, quod creditur fide. Porro non aliunde ferè hæc Sacramentarium hæresis originem habet, quam quod suo iudicio sensibilibusque corporeis nimium addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quasi verum esse non possit, quod assequi ipsi non queunt. Cæterum de rerum natura exigua admodum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullā: & quæ portenta dicimus, non sunt contra naturam, sed contra quam est nota natura. Proinde apud Catholicos fidei simplicitas, rationalibus demonstrationibus, plus semper obtinuit: & omni temeraria cura remota, Deo facile quidvis esse, credere debemus, neque imbecillitate nostra divinas vires meriri.

Quod ad sanctorum invocationem attinet, & in hac parte ab idololatriæ crimine sumus alieni, ut qui sciamus solum verum Deum esse colendum, quo solo fruens, beatus sit cultor eius: & quo solo non fruens, omnis mens est misera, qualibet re alia perfruatur. Neque aliū mediatorē agnoscimus, quam unum, eumque Iesum Christum; qui cum Deus simul & homo sit, mortis suæ sacrificio omnia ad salutem bona nobis à Deo largitur, hominesque cum Deo ætæto vinculo coniungit: at sanctos in cælo iam beatos tanquam insignes Dei amicos veneramur, eorumque

Epi. Cōc.
ad Nest.Ser. 6. de
ieiunio 7.
mensis.August.
Enchir.

cap. 9.

Li. 21. de

civitat. c. 8.

Basil.

Hom. 1.

Hexam.

Cyr. li. 4.

in Ioan.

cap. 13.

Aug. lib.

20. contr.

Fau. v. 3.

orationes nostris adiunctas Deo offerimus, vt illæ
Lib. 8. de impetrent quod nostræ non merentur. Neque nos
ciu. c. 27. martyribus templa, sacerdotia, & sacrificia consti-
 tuimus. Quis enim audiuit aliquândo fideiũ stan-
 tem ad altare, etiam super corpus martyris ad Dei
 honorem cultũque constructum, dicere in
 precibus; Offero tibi Petre sacrificium, vel Paule:
Cap. 7. cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos
 & homines, & martyres fecit? Audi sextã vniuer-
 salem Synodum, & ab ea Ecclesiæ doctrinã & in-
 tentionem edisce: Solo, inquit, creatore adorato,
 inuocet Christiani sanctos, vt pro se intercedere ad
Act. 6. maiestatem diuinã dignentur. Et Synodus septima:
 Cum Dei timore, ait, omnia agamus, postulantes
 intercessionem incontaminatæ Deiparæ semperq;
 virginis, dominæ nostræ Mariæ: itẽ sanctorũ An-
 gelorum, omniũq; sanctorum, salutantes ac ve-
 nerantes eorum reliquias, vt nos sanctitatis eorum
 fiamus participes: sunt enim salutes fontes, mul-
 tis modis beneficia fundẽtes, per Christum qui in
Act. 3. ipsis habitat. Et sanctus Leo: Sanctorum, inquit,
Ser. 5. de diuitias cõcupiscite, & per bonam æmulationem
Epipha. ipsorũ ambite suffragia. Ac ne vanè id fieri dicas:
Ser. 5. de Petrus, ait: sicut experimur, pro commendatis sibi
ieiun. 10. à Domino ouibus indefinenter pastores præten-
mesis. Et dit excubias, exoraturus deprecationibus suis, vt
Ser. 1. de Ecclesia Dei, quæ ipsius est prædicationibus insti-
Petro & tuta, ab omni errore sit libera. Est & Augustini hu-
Paulo. iusmodi ad sanctos oratio: Orate Dominũ omnia
Lib. Me- agmina sanctorum, vt vestris precibus meritisque
dis. c. 24. adiuti, salua naue, integrisque mercibus, peruenire
 mereamur ad portum perpetuæ salutis & quietis.

Postremò

Postremò vulgarissimæ frequentissimæque sunt Catholicæ Ecclesiæ sanctorum inuocationes, quæ omnes, vt superstitionis & idololatriæ suspicio tollatur, per Christum Dominum nostrum finiuntur, vt sanctos quidem comprecatores nostros faciamus, at solum Christum, redemptorem agnoscamus, qui morte sua nobis peperit salutem, nòsq; cum Patre simul exaudit.

Superest nunc vt & in cultu, quæ Ecclesiâ imaginibus defert, abesse superstitionem doceamus: Idololatræ qui omnium stupidissimè errauerunt imagines ipsas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt, Babylonij serpentem, Ægyptij Apim, Romani anserem. Alij non creaturas sensibus subiectas, sed numina in eis latentia colere se dixerunt; quæ tamen nò erant nisi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò physicis interpretationibus conati sunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excusant sua sacrilega sacra & simulachra, quòd eleganter interpretentur, quid quæque significant. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturâ refertur, nò ad creatorem, cui vni debetur seruitus religionis illa, quæ vno nomine latria Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apostolorum temporibus, Christiani sacras imagines coluerunt, non vt res quasdâ, sed propter res significatas, quæ cultû & honorem mererentur: & vt rei cuiusque significatæ est dignitas & cõditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latriam, inquâ, vel duliâ, quæ cultum sanctis debitum designat. Itaque honor qui sacris imaginibus

*August.
libr. 8. de
civ. cap.
23. 24.*

*August.
epist. 49.
quest. 3:*

exhibetur, nō propter ipsas exhibetur, sed propter res significatas, neque absolutè, sed relatè tantum, siue quatenus ad prototypon referuntur, & cum eo habitudinem quandam habet: prototypon enim, & eius imago, habitudine sunt vnū: ac proinde ad prototypon propriè honor spectat, quod refertur honorantis intensio. Quod si etiam ipsi hæretici verba Euangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ à suis nominibus non diuelluntur (sunt enim voces animi cōceptuum, & rerū, notæ ac imagines quædam) apertis capitibus honorant, cur hoc ipsum expressis sanctorū imaginibus non faciunt, cum vtrisque sit idem faciendi causa? Hic igitur est, in sacrarum imaginum cultu, Ecclesiæ Catholicæ sensus, nō malè his versibus expressus:

Non Deus est, sed picta Deum præsentat imago:

Qua visa, tu mente colas quod vernū in illa.

Vt verò firmitior sit fides nostra, nullaque penes nos dubietas resideat, Nicænā Synodus secunda, pro sacrarum imaginū veneratione coacta, docet eam Ecclesiæ sine Scriptura ab Apostolis esse cōtraditam, ac sanctos Patres cōmemorat, qui sacras imagines omnibus sæculis sunt venerati, ac subiicit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur, in hoc quod dicunt, non esse Patrum traditionem. Respondet etiam argumentis Iconomachorū, & doctrinam de imaginibus sic explicat: Christi, & Deiparæ, & sanctorum imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem statuantes, sed ipsis, quorum typum imagines gestant, honorem impart

impartimur, cum sciamus, iuxta Magni Basilij sententiam, quòd imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypon referatur. Quemadmodum enim despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem contumelia affecisset, cum tamen illa imago præter lignum & colores nihil sit: eodem modo qui typum siue figuram alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repræsentat, est iniurius. Denique in calce Concilij sic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum. Credentes in vnum Deum, in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Quicumque Scripturæ sententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicunt quòd Christiani imagines vt deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Ecclesiam Catholicam idola aliquando suscepisse, anathema. Si quis ex Iconoclastarum hæresi aliquem existentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuersalis, imaginem vsum esse legitimum, & ex Apostolica traditione profuissse, luculentè declarauit.

Qui verò venerandas imagines contempsit, & suam autoritatē ad eas deturbandas primus interposuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quē secutus est Constātinus Cōpronymus, qui & Germanū Constātinopoleos Patriarcham folio eiecit, & Oecumenicū cænobiij Constantinopolitani professore, cum alijs sanctissimis

Zonaras
tom. 3.

S 5 clericis;

Enseb. li.
7. Ecclef.
hif. cap.
18.
Nicaph.
lib. 18. ca.
4.

clericis, errori suo cōstanter resistentes, crudelissimè interfecit. Quo nomine Gregorius secundus Leonē anathemate obstrinxit, ac tributo Romę & Italię prohibuit: Copronym⁹ verò, rapta ex Ecclesia Cōstātinopolitana aurea corona gēmis exornata, capitūq; suo imposita, subitò ardēti febre correptus est, & infelicem animā exhalauit. Extant passim apud Ecclesiasticā historiā scriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac plerisque Belgij locis hodiēque innumera eduntur, quibus legitimū ac sanctū esse imaginum vsum, qui non mentitur Deus palām ostendit.

Respondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauat, nimirum, quòd sint Alchymista: & Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint: Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, vt ab eo fierent totius Ecclesie Principes.

C A P V T X X I I I .

Tract.
13.

Quemadmodum se miserè euiscerat aranea vt labore summo fragilissimam telam contexat: Ita politicus magnū tractatum, de Alchymia edidit, vt Papę Romani potentiam & inexhaustā avaritiā, turpibus quęstibus accrescētem, criminetur. Cū enim latè demonstrasset Alchymistas omnes, multo ære, magnisque ac diuturnis sudorib⁹, nihil præter pauperiem retulisse, vnicū se nosse adiecit, qui in sola Gallia, quadraginta plūbi pōdo, in sexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romamq; pertrahat. Egregiam verò laudem & spolia ampla refers Politice, ex tā proluxa & graui dispu

disputatione ad hanc conclusionem destinata. Cæ-
terum facile respondemus, Christū & Apostolos,
primos Euangelij præcones, pauperes & humiles
extitisse, cum vt homines ad amore mundi abdu-
cerent, tum ne tyrannide, terrore, & potentia orbē
ad se pertraxisse viderentur, nunquam tamen iugo
paupertatis Deum sacerdotes onerasse. Ac quidem
cū Christi sanguis in cordibus credentium ad-
huc ferueret, sola humilitas, & rerū omnium con-
temptus, ad commendādam hominibus pietatem
satis valebat. deploratissimis hisce seculis, qui-
bus & charitas reffixit, & abūdauit iniquitas, fragi-
litate nostrā, qua præsidet Ecclesiæ propter carnis
infirmiorem & peccata, sine quibus etiam iusto-
rum vita non ducitur (vt sunt corrupta nostra iudi-
cia) facile contēneremus: sapienter consuluit Deus
cū prouidit vt splendore & potentia, Ecclesiæ
Catholicæ monarcha exornaretur, ad authorita-
tem tuendam, & cōprimendā improborum auda-
ciam, & supremæ authoritatis contemptum. Pro-
pterea Cōstantinus Magnus, & qui posteris tēpo-
ribus secuti sunt religiosi Principes, regia dignita-
te sedem Apostolicam exornarunt, opibusque cu-
mularunt, ei que fasces suos & sceptrā submiserunt,
ad summū Ecclesiæ & religionis Christianæ com-
modum & vtilitatem. Adhæc cū Pontifici incū-
bat, prouincias suas aduers⁹ hostilia molimina rue-
ri, & viros vndeque doctissimos, in partē sol-
licitudinis & ministerij sui, accersere, variis que le-
gationibus prouincias Christianas lustrare, fouere
Academias, & omnes boni pastoris partes perage-
re: æquis rerum æstimatoribus absurdum non vi-
debi

debitur, sedem Apostolicā potentia esse firmatam & à subditis Ecclesijs, quarum saluti inuigilat, ea percipere, citra quorum opem suo munere commodè perfungi non potest.

Fol. 37.

Porrò calumnia est; Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus distraxisse. At quemadmodum Imperatores Græcos propter Iconomachiam aliāque scelera, aliquando excommunicauerunt, & tandem Occidentis Imperio multauērunt: ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos; aliosque, suæ potestatis limites in religionis iniuriam transgressos, & Sedis Apostolicę cōtemptores, censuris Ecclesiasticis subiecerunt, & iisdē inforDESCENTES, & pœnitentię remedium contēnentes, Imperio deturbarūt: ea potestate freti, qua rebelles excommunicare, & Ecclesię perturbatoribus adimere sceptrā debuerunt.

Fol. 390.

Illud quoque quod ait Politicus, coituros facile cum Pontifice Christianos Principes ad bellum sacrum Turcis inferendum, si non eis cōtinuò obstreperent, eosque vrgerēt ad iugulandos sibi subiectos, Pōtificę Maiestatis contemptores; vanum est & ridiculum: ac suo more agit, vt Pontifices odio populari subiiciat; & Principes extimulat, vt vel foueāt hēreticos, vel certē nullo eos terrore pœnisque coërceāt. Pōtifices enim suis diplomātibus ac mandatis Principes non fatigāt, vt plebes suas cōtrudicent, aut in cruces agant: at pro pastoralī suo munere, gregis curā gerūt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant, & subinde Principes commouent, vt, Deo in timore seruientiēs, Ecclesię cōprimāt inimicos. Quod autē ad cōterendos,

dos Turcas, Reges nō cōcurrunt, peccatis nostris ascribēdū reor: dum enim ambitioni luxnīque, vel vicinis vlciscēdis, vacamus, nō compatimur super cōtitione Sion, & religionis exitiū non deflemus. Huc accedit, quōd hēretici ita Christianismum perturbāt, vt sollicitos nos magis esse oporteat de religione Catholica aduersus eos tuēda, quā de in fidelibus profigandis. Et hēreticorū rebellio ita Principes exagitat, vt de suis tantū limitibus tuēdis, non etiā de exteris inuadendis, cogitare vacet.

Grauatur iniquē & hac calumniā Pōtifex, quōd in Maurīcij necem Phocam impulerit eīque detulerit Imperium, vt summus Ecclesiæ Pastor diceretur, qui antea non nisi Metropolitanus esset. Cēterum Sedis Apostolicæ supereminentem dignitatē, à Christo Petro esse collatam, inque Episcopatus eius hēredes transfundi, hætenus satis est confirmarum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, vt sua autoritatē, datum diuinitus Ecclesiæ Romanæ primatum firmaret, quem vellicari à Græcis, & apertē à Ioanne Constantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in causa Phocas, quod sciebat edixisse ante multa secula Constantinum Magnum, vt Romanæ Ecclesiæ Sedes, omnium Ecclesiarum caput esset: quam appellationē ei quoque tribuit Optatus libro 2. & Chalce donense Cōcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Maurīcium verō impiē multa in Deum & homines, ipsumque Gregorium Papam admisisse constat, & vetuisse milites licentiosæ vitæ pertaxos, monachos effici: Ioanni Constantinopolitano opem attulisse, vt Catholica Ecclesiæ primatū in-

Fol. 119.

Paul.
Diacol. li.
8. in vita
Phoca.
Andoen.
in Chroni
co an.
604.

uade

uaderet: ac cælesti prænuncio significatū, gladium vlturum Mauricij iniquitatem, ac Phocam percussorem designatum. Non igitur Mauricianæ cædis inuidia Pōtificem Romanum grauari oportet, quā fieri nūquam imperauit: at Dei iustitia potius prædicanda venit, qui & peccatis hominum supplicia iustè rependit, & Imperia Principatusque, sapientissimo iudicio transfert & distribuit.

Refellitur blasphemia Politici, inter multas stultitiæ species quas dicit ab Ecclesia Catholica profluxisse, recensentis Confessionem auricularem.

Fol. 94.

C A P V T X X I I I.

Mirum nō est stultitiæ haberi loco, quæ maxime ad salutē sempiternā spectare sciūt legitimi Christiani, quādo verbum crucis (teste Apostolo) (pereuntibus quidē stultitia est, iis autem qui salui sūt, id est, nobis, Dei virtus est. Nos prædicam⁹, Christū crucifixū, Iudæis quidē scādalum, Gēribus autem stultitiam. At quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Neque absurdum cuiuspiam videri debet, hæc à nobis ex Apostolo produci in eos, qui in Christo regenerati sunt, & ab eo nominantur; nam & in Christianos professione, dicit Ioannes, omnem spiritum qui soluit Iesum, ex Deo non esse, sed esse Antichristum. Soluit autem Iesum, non tantū infidelis, & qui eius diuinitatem vel humanitatem pernegat, sed & quisquis in aliqua parte religionē improbat Christianā. Quoniam verò modo Confessionis Sacramentalis irritor,

1. Cor. 1.

1. Ion. 4.

for, non se Christi voluntati & instituto opponit? cuius est huiusmodi ad Apostolos oratio: *Quęcun-* *Mat. 18.*
 que ligaueritis super terram, erunt ligata & in cę-
 lis: & quęcunque solueritis super terram, erunt so-
 luta & in cęlis. Et, Accipite Spiritũ sanctum. Quo- *Ioan. 20.*
 rum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quo-
 rum retinueritis, retenta sunt. His verbis manifestè
 Christus Apostolis, eorũque successoribus pecca-
 torũ relaxandũ facit potestatem: quã si quis ex-
 tra necessitatem cõtemnit, sibi ad misericordiam
 Dei aditum pręcludit, à quo post lapsum à Baptis-
 mo, non aliam legimus in Euangelio viã ad indul- *1. Reg. 8.*
 gentiam consequendam esse constitutã. Cũ igitur
 non sit homo qui non peccet, & naturę lege quis-
 que seipsũ diligere iubeatur, ac proinde hoc age-
 re, vt peccatorũ suorum sarcinam ceruicibus suis
 excutiat, ne eorũ vinculis pertrahatur in gehennã:
 necesse est vt ad sacerdotum confugiat authorita-
 tem, quibus est relaxandorum peccatorum potestas
 concedita: quę nihilominus vsum nullum habere
 potest, nisi peccatoris pręuia confessione, & no-
 xarũ exacta enumeratione, qua quid soluere, quid
 ligare debeant, valeãt cognoscere. Hinc Hierony- *In. Mat.*
 mus, Sacerdos, inquit, pro officio suo cũ peccatorũ *cap. 16.*
 audierit varietates, scit quis ligandus sit, quisve sol-
 uendus: sicut tẽpore veteris Legis non pronũcia-
 bat quis mundus, quisve esset immũdus, nisi inspe-
 cta signorũ varietate. Cũ enim iudex de occul-
 tis non iudicet, non potest Sacerdos vel absoluerẽ
 vel ligare, nisi eum cuius gesta & merita cognouit:
 quod ei contingere non potest, nisi rei ipsius con-
 fessione, quia in hoc secreto, & quod remotis ar-
 bitris

bitris peragitur iudicio, reus ipse sui esse debet
Pag. 20. accusator. Hoc Sacerdotū iudiciū, ne sine Scri-
 ptura asseri videatur à nobis, significat Ioannes in
 Apocalypsi, cū ait: Et vidi sedes: & sederunt su-
 per eas, & iudiciū datum est illis. Non enim hoc
Li. 20. de putādum est, inquit Augustinus, de vltimo iudicio
ciuit. ca. dici: sed sedes præpositorum, & ipsi præpositi sunt
 9. intelligendi, per quos Ecclesia nunc gubernatur.
 Iudiciū autem datum, nullum melius accipien-
 dum videtur, quā id quod dictū est: Quæ ligave-
 ritis in terra, ligata erūt & in cælo: & quæ solueri-
 tis in terra, soluta erunt & in cælo. Tametsi enim
 omne iudiciū dederit Filio Pater, dixit tamē Apo-
 stolis suis Filius: Sicut misit me Pater, ita & ego
 mitto vos. Ex quo audej hūc in modum scribere
Lib. 3. de Chrysostomus: Pater omnifariam potestātē Filio
dignit. dedit; ceterū video ipsā omnifariam potestātē
Sacerd. à Filio illis traditam. Et Ambrosius, Vult, inquit,
 Domin⁹ ea à seruis suis fieri, quæ ipse fecit in terris.
 Ac vt intelligas quāta cura enumeratio peccato-
 rū apud Sacerdotē fieri debeat, docet Cyprianus,
Ser. de etiam in quas cogitationes apud Dei Sacerdotes
lapsis. & dolenter & simpliciter esse confitendas, & facien-
li. 3. epist. dam consciētiæ exomologesin, animique pōdus
 14. exponendum. Ac deinde: Confiteātur, ait, singuli
 delictū suū, dum adhuc qui deliquit, in seculo
 est, dum admitti, confessio eius potest, dum satisfa-
 ctio & remissio facta per Sacerdotē, apud Domi-
 nū grata est. Vidēsne Sacerdotis censurā & iudi-
 cium, ratam habere Deum? Porro exomologesin
 (quæ peccatorum confessionē non cordis tantū
 sed verbis forinsecus expressam, significat) præter
 Ter

Tertullianum (à quo præter confessionem, cæteri quoque actus pœnitentiæ hoc nomine aliquando cōprehenduntur) meminit etiam Eusebius, qui refert Fabianum Papam nō prius Philippum Imperatorem Christianum ad cōmunionem Ecclesiasticam admisisse, quàm se confessus fuisset, & inter eos qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur astricti, locumque pœnitentiam agentibus præstitutum occupabāt, se sua sponte collocauisset, propter multa delicta, quæ ab ipso ferebātur admissa. His accedit Origenes. Fit, inquit, per pœnitentiam peccatorū remissio, cū non erubescit peccator Sacerdoti Domini indicare peccatum suum, & quærere medicinam. Denique Cypriani tempore ab Ecclesia proscriptus, & hæreseos damnatus fuit Nouatianus; quod pœnitentiæ Sacramentum per peccatorum coram Sacerdote confessionem, & potestatem remittendorum peccatorum, à Christo Sacerdotibus cōmunicatā, negaret. Hinc Lactātius Firmianus, Cū Nouatiani aut Arriani, ait, nominantur, Christiani esse desierūt, qui, Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerunt, Quia ergo singuli quique cœtus hæreticorum se potissimū Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant: sciendum est, illam esse veram Ecclesiam, in qua Confessio, & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat. Fuisse insuper Decij temporibus in Ecclesijs, presbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confessionem audirent, nec negant qui hostes sunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani sectatores. Cla-

*De pras.
hæretic.
Libr. de
orat. c. 6.
De pœn.
cap. 8. 9.
Libr. 5.
Eccel. hist.
cap. 27.*

*In Leuit.
hom. 2.*

*Lib. 4. de
vera sap.
cap. 30.*

*Lib. 5.
cap. 19.*

T rissimè

Lib. 7.
cap. 16.
Epi. 69.

rissimè verò Leo Magnus, soluendorum peccatorum per Sacerdotes auctoritatem exprimit epistola ad Theodorum Foroliuiensem Episcopum: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt nō solūm per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirēt, sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtrique operi ipse Saluator interuenit; nec vnquam ab his abest, quæ ministris exequenda commisit. Nihil hîc attinet prolixè docere, peccatorum secretam coram Sacerdotibus confessionem vsu frequentissimo fuisse receptam posteris Ecclesiæ temporibus, quando iam inde ab ipsis Apostolis, toto veteris Ecclesiæ decursu, cum incontaminata, etiam hæreticorum nostrorum assertionem, fides & religio Christiana perstitit, eam disciplinam viguisse, neque intermissam esse in Ecclesia Catholica, certissimis documentis est demonstratum. Si ergo cum aduersarijs peccata cōfitendi ritum inter stultitias constituemus; necesse est, sapientiæ sedem, Ecclesiam Catholicam, sapientiā quouis tempore fuisse constitutam.

Non

Non esse vanam & stultam peccatorum in mortalia & Fol. 94.
venialia diuisionem, & singulorum capitalium in
multas species, ac velut membra, distributionem.

CAPVT. XXV.

DIuus Augustin⁹ diuina luce singulariter col-
lustratus, multum diuque sudauit, vt peccata
venialia (quibus æternā mortem Dei iustitia non
retribuit, quæque citra pœnitentiæ Sacramentum
indulgentur, ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerim^{1. Ioan. 1.}
mus quia peccatum non habemus, nos ipsos sedu-
cim⁹) à mortalibus certò internosceret: at quid
consecutus sit, ex verbis eius intellige: Quæ sint,^{Eibr. 21.}
inquit, ista peccata, difficillimum est inuenire, pe-^{de ciuit.}
riculosissimum definire. Ego certè vsque ad hoc^{cap. 27.}
tempus cùm inde satagerem, ad eorum indaginem
peruenire nō potui. Et fortassis propterea latent,
ne studium proficiendi ad omnia peccata cauēda
pigrescat. Sit igitur stulta & ridicula hæreticis
peccatorū mortalium & venialium assertio: nobis
certè in ijs prudenter cognoscendis & dijudican-
dis, studium languescere non debet. Mihi igitur^{Aug. lib.}
mortalium & venialium discrimen cōstituerē vi-^{1. de ser.}
detur Christus, cùm irē parū deliberatè surrepen-^{Dom. in}
tis, & eius quæ pleno voluntatis iudicio cōmissa,^{monte,}
vsque ad iaciendam in fratrem cōtumeliā assur-^{cap. 19.}
git, diuersos gradus proponit, cùm ait: Omnis qui^{Bern. de}
irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem di-^{præcept.}
xerit fratri suo, racha, reus erit concilio: qui autem^{& dissol.}
dixerit, fatue; reus erit gehennæ ignis. Deinde^{Mat. 5.}
blasphemiam in Spiritum sanctum asserit homi-^{Mat. 12.}
nibus non remitti, neque in hac vita, neque in fu-

tura. Remitti ergo oportet peccata post mortem, quæ nos venialia nuncupamus: at non quæ cum charitate pugnant, quæque periculo amittendæ amicitia diuinæ, lege Decalogi prohibentur, si in ijs ad finem vsque vitæ perseueretur, neque laboriosa pœnitentiæ beneficio relaxentur. In inferno enim nulla est redemptio, & vbi ceciderit lignû, ibi manebit. Ad hæc cum fidelibus coniugatis dixisset Paulus; Nolite fraudare inuicē, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum; adiecit: Ego autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperiû.

Ecc. 11.

1. Cor. 7.

Aug. li. 1.

de nupt.

& con.

cap. 4. &

li. 3. cons.

Iul. c. 21.

1. Cor. 6.

Atqui vbi venia est & indulgentia, ibi necessariò peccatum cogitari debet. De mortalibus verò, id est, quæ in mortem æternā præcipitant, sic loquitur: Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorû concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei consequentur. Nunquam id dicturus, de peccatis quæ secundum indulgentiam permittit, & sine quibus etiam iustorum vita non transigitur, quæque oratione Dominica, & largitione elemosynarum expiatur. Iam verò multos ramos ex vna peccati radice pendere, non negauerit, qui peccata primaria propterea capitalia dici intellexerit, quòd sicut à capite multa membra in corpore dependent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra diuiduntur, suntque velut fontes & capita reliquorum, & è quibus velut è corrupta radice pestiferi planè fructus & omnis generis vitia & corruptelæ profluunt & nascuntur. Paulus insuper cum loco iam citato,

tum

tum in epistola ad Galatas & Colossenses, cum re- Cap. 3.
 cenſet adulteros, molles, maſculorū concubito-
 res, fornicationem, immunditiam, impudicitiam ma-
 ni-
 feſtè multos vnius radicis, luxuriæ videlicet, ra-
 mos ac ſpecies eiufdē generis enumerat. Aut igitur
 intolerabili Legis Dei ignoratiōe laborat Po-
 liticus, neſciens peccatorum discrimina & varie-
 tatem: aut forſitan cum Stoicis, & hæreticis, om-
 nium peccatorum paritatem agnoſcit.

Malè inter ſtultitias & vana phāſmata recenſeri Pur- Fol. 118.
 gatorium, neque verè dici pro vno mortali peccato
 acerbiffimas pœnas luendās eſſe in Purgatorio ſeptem
 annorum ſpatio; à quibus tamen homines poſſint mul-
 titudine Miſſarum & orationum liberari.

CAPVT XXVI.

Purgatorium inter fabulas nō recenſet, qui ſcit
 culpa remiſſa plerunque ſuperſeſſe temporarias
 pœnas poſt mortem luēdas, de quibus in hac vita
 per condignam pœnitentiam, iuſtitia diuinę non
 eſt ſatiſfactum. Si enim nos ipſos diiudicaremus, 1. Cor. 11.
 non vtique iudicaremur à Domino. Et cum pec-
 cata venialia non puniuntur æterno ſupplicio (vti
 ſuperiori capite docuimus) neceſſe eſt temporali-
 ter puniri, ſiue in hac vita, ſiue poſt mortem. In Dei 2. Pet. 3.
 enim regnum in quo iuſtitia habitat, neque coin-
 quinatum, neque impunitum quippiam inuehetur.
 Vis clariùs intueri, remiſſo per Dei indulgentiam
 æterno ſupplicio, ſuperſeſſe temporarias pœnas
 perferendas? Conſidera mihi Dauidem, qui adul-
 terij homicidiſque indulgentiam propter pœni-
 tentiam à Domino cōſecutus, & morte filij recens Libr. 2.
Reg. cap.
12.

admissa sunt, ei, qui excessit è vita, remittat, & cum in lucem ac regionem viuorum, in sinu Abraham, Isaac, & Iacob deducat, in locū à quo fugit dolor, tristitia & gemitus. Tertullianus oblationes pro defunctis docet nō nisi ex traditione prouenisse, *De corō. mil. c. 3.* vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo consequatur. Pro anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriū interim adpostulet ei, & in prima resurrectione cōsortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Cyprianus pro magno supplicio *De exhort. ad cast. & De mon. Libr. i. epist. 9.* dicit à Concilio Africano cōstitutū, vt pro eo, qui clericū ad tutelā fratris nominaret, non offerretur, nec sacrificium pro eius dormitione celebraretur. Origenes verò, Memorias, ait, parentū facim⁹, vel *Homil. 3. in Iob:* amicorum nostrorum, in fide morientium, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam consummationē in fide postulātes. Et paulo pōst: Celebramus religiosos cum Sacerdotibus cōuocantes, fideles vnā cum clero, inuitātes adhuc egenos & pāuperes, pupillos & viduas saturantes, vt fiat festiuitas nostra in memoriam requiei, defunctis animabus, quarū memoriam celebramus. Huc accedit quòd cū Episcopi & Sacerdotes *Victor Vticen: libr. 2. de pers. Vand:* Afri ab Hunnerico Vandalo agerētur in exilium, Catholicus populus mœrore confectus, eis occurrens, flebili voce inclamabat: Qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perēnis? Qui reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorū vinculis soluturi? Qui nos solennibus orationibus sepulturi sunt morientes? A quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus? Non sunt ergo vana commenta & fabulæ ad Principum dece-

ptionem & explēdam Sacerdotū cupiditatem excogitata, sed Patrum traditiones ab Apostolicis temporibus summa fide & religione cōseruata, vt pro fidelibus defunctis oretur, & Missæ sacrificiū offeratur, vt eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerūt, de quo ante consummationem dignis pœnitentiæ fructibus diuinæ iustitiæ non satisfecerunt.

At mendacium nobis impostor iste impudenter affingit, dum ait doceri à nobis peccatum mortale acerbissimo septem annorū supplicio castigari ac vindicari. De criminibus enim siue peccatis mortalibus, sera est post mortem pœnitētia, sicuti contra Aërium docet Epiphanius. Dicebat enim ille: Si eorū qui in hac vita sunt oratio aut cultus œconomiæ (quam nos Missam dicimus) mortuis est vtilis; ergo nemo sit pius, sed sibi potius paret amicos in morte, pecunia, aut amicitia conciliatione, & orent pro eo. Non igitur criminosis opera viuentium suffragantur, sed iustis. Cui enim viuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam sit defuncto. Et Areopagita ijs prodesset docet viuorum preces post mortem, qui digni sunt sanctis precibus. Omne enim meritum hīc comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret quod hīc neglexit, ūm obierit, apud Deum posse promereri. Venit nox in qua nemo potest operari. Hinc ex Nisseno Damascenus: Nundinis, inquit, dissolutis, cessat negotiationis commercium. Atque aduersus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habituram existimarunt, eruditè

Har. 77.

Libr. 8.

Const.

Apost.

cap. 43.

De Eccl.

Hierarc.

Aug lib.

de cura

pro mor.

capit. 11.

Ench

cap. 110.

Ioan. 9.

Oratione

pro de-

functis.

ditè pro veritate disputat Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 13. & sequētibus. Denique post Augustinum Cæsarius Arelatenſis doctiſſimus Epifcopus: Falfa, ait, ſecuritate diciuntur, qui credunt quòd ſupra fundamentum Chriſti criminalia peccata ædificata, per ignem trãſitorium poſſint purgari, & ipſi poſtea ad vitam æternam peruenire. Intellectus iſte corrigendus eſt: quia ipſi ſe ſeducunt, qui ſibi blandiuntur. Illo enim trãſitorio igne non mortalia, ſed minuta peccata purgantur. De grãuitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter ſtultitias fabuloſas refert hic noſter) his verbis ſcribit idẽ Cæsarius: Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quod poteſt pœnatum in hoc ſeculo aut videri, aut ſentiri. Et Augustinus: Grauior, erit ille ignis, quàm quicquid pati poteſt homo in hac vita. Valeât igitur cum impietate ſua hēretici, qui, quæ de Dei iuſtitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis ſacris, ſanctiſque viris aſſeruntur, inſtar fabularum eleuant & irrident.

Homil. 7.

1. Cor. 3.

In Psal.

37.

Blaphemũ eſt aſſerere, bonos viros non debere iudiciũ Dei & inferorum recordatione terreri: & ſalutis ſecuritatem credentibus polliceri.

CAPVT XXVII.

Poſtremo loco notamus, quod tanquam impietatis ſuæ coronidem ſcriptis ſuis inferere Politicum non puduit. Boni, inquit, viri inferorum recordatione non terrentur, certi nihil eſſe damnationis ijs qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ambulat ſecundũ carnem, id eſt, qui non viuunt Epi-

Fol. 515.

Roman.

&

rum more. Sciunt enim infernum, & omnes eius potestates, captiuos & in triumphū esse abductos in Christi resurrectione: neque posse inferos eos absorbere, qui victoriæ Christi beneficio participant. Hinc non timent sibi ab inferis, sed misentur eorum qui pereunt.

Lutheri & Caluini dogma est à veteribus hereticis, teste Tertulliano, libro de præscriptionibus hæreticorum, acceptum, non debere timeri Deum iudicem, & iudiciorum Dei æternorumque suppliciorum meditationem, esse conscientia carnicinas & cruces. Quo constituto & in animos hominum admissio, nihil mirum homines ad omnem impietatem grassari, & ad atheismum accedere, ut dicant etiam, Nō est Deus. Qui enim Dei timorem præ oculis non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam securè, omni que fræno ceruicibus excusso, in omnem peccati corruptelam præceps abit. At Scriptura sacra impium hoc commentum manifestè infectatur. Contendimus (ait

Psal. 52. 2. *Cor. 5.* Apostolus) siue absentes, siue presentes, placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum, hoc metu

Psal. 118. percussus dicebat David: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et Iob: Verebar

Cap. 9. omnia opera mea, sciens quod nō parceres delinquenti. Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua. Beatus homo qui semper est pavidus: qui verò mentis est duræ, corrueat in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui sine timore est, non potest iustificari. Et

Petrus:

Petrus: Si Patrē inuocetis eū qui sine personarum *1. Pet. 1.*
 acceptione iudicat, secūdum vniuscuiusque opus;
 in timōre incolatus vestri tempore conuersamini.
 Et Paulus: Noli altum sapere, sed time. Et, Cum ti- *Philip. 2.*
 more & tremore vestrā salutem operamini. Et, Ca- *1. Cor. 9.*
 stigo corpus meum, & in seruitutē redigo, ne for-
 tē, cū alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.
 Denique Christus Dominus, Ostendam, ait, vobis, *Luca 12.*
 quem timeatis: Timete eum, qui, postquā occiderit
 habet potestātē mittere in gehennam. Valet enim
 plurimum Dei timor, & iudiciorum metus, ad co-
 hibendam voluntatem ne proruat in malum, ac
 paulatim, adiuuante Dei gratia, assuefaciendam ad
 amandam iustitiam, iuxta quod ait Isaias: A facie *Cap. 26.*
 tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, &
 peperimus spiritum salutis. Rarissimē siquidem, *Aug. de*
 imō nunquam accidit, vt quisquam veniat volens *catechiz*
 fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore *rudib.*
 percussus. Sed & Hieronymus, licet in vita Chri- *cap. 5.*
 stiana magnos progressus fecisset, attamen ita sem-
 per animo iudicij repræsentabat imaginem, vt siue
 comederet, siue biberet, siue quid aliud faceret, sibi
 videretur audire terrificam illam Angeli tubam,
 continuō suis auribus insonātem: Surge Hierony-
 mē, veni ad iudicium. Ea propter Basilus, illa Psal- *Psal. 33.*
 mi verba interpretans; Timorem Domini docebo
 vos: Si, inquit, te senseris ad vnum aliquod cieri
 & proslire peccatum, mihi ad mentem reuoca
 formidabile illud iudicium. Et descriptis ijs quæ
 meritō formidinem ingerunt, subiicit: Hæc tu
 time, & eiusmodi terrore eruditus, quasi fræ-
 no quodam abarce animam, & inhibe ad vitio-
 sam

Psal. 15. sam concupiscentiam proruentē. At de eo qui nullo timore concutitur, ait Propheta: Dixit, sine electione certa voluntatis, ac destinato consilio constituit in corde suo, iniustus, ut delinquat, & quocunque prauata libido impulerit, aut etiam inuitauerit, eò intrepidus feratur: idque propterea quòd nō est timor Dei ante oculos eius, quasi non habeat De⁹ humanorum actuum rationem, vel in peccata non sit vindicaturus. Quisquis igitur Dei iudicium non veretur, vel illud omnino non credit; si enim certa sit fides necesse est ut cert⁹ sit & metus: aut certè iniustitia perseuerantiam, & sempiternæ salutis veternosam illam ac perniciosam hæreticorum securitatem, stultissime, ac contra apertam Scripturarū fidem, sibi promittit. Qualem sibi promittebāt Valēriniani, iactantes se perire nō posse: quapropter & omnia, quæ verantur, intimore operabantur. Qualem & Eunomius, qui vsque adeò bonis operib⁹ fuisse fertur inimicus, ut asseueraret, quòd nihil cuiquam obesset quorumlibet perpetratio ac perseuerantia peccatorum, si huius, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. Habemus quidem Dominum nostrum Iesum Christum apud Patrem aduocatum: sed quia idem, teste Euangelista Ioanne, iustus est aduocatus, propterea iniquæ causæ patrocinari non potest.

1. Epist. 2. Alioquin si iniquus est Deus, quomodo iudicabit hunc mundum; Atqui non est æquum ut Christus, cui omne iudicium dedit Pater, hominem iustitiam studiosè proterentem, & in peccatis ad mortem vsque perseuerantem, in iudicio suo patrocinio tueatur. Illud verò quod ex Apostolo

ad

ad erroris confirmationem est productum; Nihil *Rom. 8.*
dānatiōis est ijs qui sunt in Christo Iesu: non cō-
uincit Christo per baptismū insitos perire alquā-
do non posse: perseverantibus enim tantū insin-
ro Dei cultu, salus æterna promittitur; & è nuptiali *Mat. 22.*
cōuiuio in tenebras exteriores eiicitur nō habens
vestem nuptialem, at Apostoli locus ille docet per *Rom. 7.*
baptismū renouatos, & secūdam carnem non am-
bulantes, id est, non obtemperātes carnalibus de-
sideriis, non effici inuolūtariis carnis motibus reos
quibus nō cōsentiunt, sed mente seruiūt legi Dei.
Falsū est & illud: Inferos & eorū potestates, à Chri-
sto resurgente esse in triumphū abductos: neque
enim diabolus & angeli apostatæ in cælum tran-
slati sunt; at sancti Patres dumtaxat, in limbo Sal-
uatorem expectantes, redemptionis primitiæ cum
Christo in cælū ascenderunt, Christus enim in iu-
dicio à sinistris constitutis dicturus est: Ite maledi- *Mat. 25.*
cti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, &
angelis eius. Et de eorum in malo consortibus ho-
minibus, dicit Propheta: Qui confidunt in virtute
sua, & in multitudine diuitiarum suarum glo- *Psal. 48.*
riantur: sicut oves in inferno positi sunt, mors de-
pascet eos.

Haftenus ex diuinæ Scripturæ dogmatis hæc
mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam
vestigatim secutus, neutroq; declino, siue ad dex-
tram: siue ad sinistram. Ab illorum siquidem
laboribus, quasi ex prædiuite vena cuiuspiam fon-
tis, modicus hic humor scaturiuit, & ex perenni
flumio tenuis hic defluxus exsiliuit. Tu igitur, Chri-
stiane Lector, his quoque semitis insiste, & Apo-
stoli

stolicum depositum illæsus conserua: lachrymis
 verò prosequere, tantùm sycophantis & nouato-
 ribus nostris licere, vt impudentibus mendaciis
 incautis hominibus illudant; & dum aliud agere
 videri volunt, à fide Catholica ad hæresim, & om-
 nimodam diuinæ legis ignorantia, imperitos tra-
 ducant: operarij planè subdoli, se in Apostolos
 2. Cor. 11. Christi (vt scribit Paulus) transfigurantes: verè a-
 lioqui, sicut serpens seduxit Euam astutia sua, pio-
 rum sensus corrupētes, dum eos abducunt à sim-
 plicitate quæ est in Christo Iesu. Et hæc cum ita se
 habeant, adeò tamen mentis sumus emotæ, vt ma-
 ioribus in deliciis habeamus rerum diuinarum hi-
 strionice irrisores, quàm propugnatores fidei Ca-
 tholicæ; & diligentius manibus terantur scurra-
 rum impiæ nugæ, & sales sacra quæque ingeniosè
 discretèque perficantes, ac hæreticorum scripta
 contra sanctum Domini oblatrantium, quàm ad
 pietatem & Dei cultum efformantes sermones: In-
 terim audiuntur isti, & suauiter imbibuntur, ser-
 pitque tandem ad pios contagio, & quasi in vas-
 cula quædam laxata, influens hæresis admittitur,
 Hinc iure verendum existimo, vt Deus non ferens
 hanc contumeliam, & sacrilegum religionis con-
 temptum, auferat à nobis regnum suum, detque il-
 lud genti facienti fructus eius: & talentum ab eo
 Mat. 21. qui non habet, id est; non pro merito ducit, neque
 Mat. 25. legitimè vtitur, in gentem transferat, domino suo
 illud multo cum scœnore refusuram.

EIVSDEM ANTONII POSSEVINI, E SOCIETATE

IESV, IUDICIUM DE AVGVSTANA
Confessione, cuius variatio, & penè antequam
prodiit in apertum, interitus examinantur.

*Num vlla fidei Confessio Augustana vnquam reipsa fue-
rit, ac si fuit, quanam illa censenda sit.*

C A P V T I.

ET SI nomine Confessionis Augu-
stanae aures septemtrionaliū ita per-
sonant, vt nemini ferè venire possit
in dubium, ea ne fuerit aliquid, re-
ctissimè tamen ambigi, ac quæri po-
test, an quidquam re vera fuerit. Primùm enim, si
qua fidei Augustana Confessio vnquam fuisse di-
cenda sit, eam fuisse, ac dicendam esse, quæ Ca-
tholica fuerit, necesse est: quam quidem, ij, qui
christianum in Germania promulgarunt Euan-
gelium, initio inuexere: quam uè adhuc & Augu-
stanus Episcopatus, & Ecclesiæ Catholicæ præ-
dicationis certissima vestigia testantur. Sin verò
eam accipimus, quam hæretici anno huius seculi
trigesimo, Augusta, Carolo Quinto, & ordinibus
obtulerunt, ea non vna, sed plures fuerunt, & qui-
dem dissidentes inter sese, nec ab iisdem auctori-
bus profectæ, vt planè quid ista sit ignoretur. Et
Principum quidem quorundam confessioni sub-
scripsere Norimbergenses, ac Reutligenses: ve-
rùm quæ ab alijs quatuor Imperij ciuitatibus
oblata

Argenti- oblata est, alia erat, nec illæ inter sese conuenire
na. potuerunt. Zuingliani enim nomine earum ipsarū
Kestnitz quatuor, suam & ipsi Angustæ confessionem eo-
Memin- dem tempore per Gasparem Hædionem propo-
gen. fuerunt, quæ à reliquis erat alienissimæ: sed & cum
Lindau. triplex non verbis solum, verum etiam sententiis,
Vide Co- variatio exemplarium vnus & eiusdem cōfessio-
chleū de nis Protestantium prodisset, incertum est ex qui-
viis præ- bus linteamentis certa ipsius facies agnosci pos-
parato- sit. Eadem quidem omnibus erat inscriptio, qualis
rijs ad cō- procurantibus Luthero, & Melanchthone Carolo
cordiā. Quinto tradita fuerat. At exemplaria nec eadem
Luth. erant, & inter sese pugnabant, vt diximus. At cum
cont. prior decem & septem, secunda viginti octo arti-
Ambr. culos comprehenderit, Lutherus autem plures a-
Cathari- lios sub eiusdem pallij nomine texerit, & quasi a-
num, de liud agens multa insinuauerit, quibus religionis
Pōtifica- & Imperij publicę pacis iugulum petebat, mirificè
tu, & de nutarunt, qui in re tam lubrica, pedem figere vo-
imperio, luerunt. Accedit quod statim enata, plures annos
de pote- delituit, vt vbinam gentium esset, ac quibus in ar-
state se- chiujs iaceret, nesciri quidem posset. Quò verò
culari. tota res altius occuleretur, varia supposita sunt, vt
De Cap. Apologia Melanchthonis, & alia. Quamobrem
Baby. non confessio, sed inficiatio, atque nega-
De con- tio Euangelicæ, auitæ, christianæ,
fess. ad ac veræ Augustanæ fi-
Francis- dei iure optimo vo-
cū cōtra canda est.
duo.
Cæsarea
manda-
ta.
In lib.
cont. epi.
Regū.

Anglia. De iud. Christiana congr. Contra falsò nominatum statum
Ecclesiast. De humanis traditionibus. De abrogan. missa priuata ser-
mo de S. Cruce.

V A R I A

Variationem eiusdem Confessionis Augustanæ ab ipsismet
hereticis agnitam, atque ab eorum plerisque eandem
confessionem fuisse reiectam.

CAPVT II.

ET plures quidem protestantium Diuino iudicio cogente non vno loco falsi sunt eandem confessionem sapè fuisse mutatam, renouatam, ac redditam incertâ. Et Melanchthon anno trigesimo huius seculi die 22. Maij, Luthero in hæc verba scripsit. Quotidie multa mutamus: Articuli enim fidei subinde murandi sunt atque ad occasionem accommodandi. Itane verò? certè, quoniam calcei vestri ad pedes vestrorum, non vestri pedes ad calceos Ecclesiæ aptandi erant. Sed ea mutatio cùm euidentior fieret, quàm vt posset abscondi, eminentiores quidam Augustanis alijs comitijs, ne quasi per nasum abducti ab vno, vel altero Apostata fuissent, prorsus erubescerent, dixerunt, sese Augustanâ anno trigesimo editam confessionem (quam videlicet sapientissimi nec viderant, nec quo actu conscripta fuisset cognouerant) nunquam sese deserruros. Ac Geneuenses, Magdeburgenses, Mansfeldenses, Ratisbonenses, vnâ cum Flaccianis odio acti aduersus Melanchthonem, & Vittembergenses idem testari sunt, Quamobrem articulos Schmacaldicos, Catechismum Lutheri, & Saxonicarum Ecclesiarum confessionem in vnū colligētes, corpus (quod rectius dixissent cadauer) doctrinæ nominarunt, & Philippum Melanchthonem accusarunt, tanquam im-

V
pium,

Chytræ
fol. 30.
115, 122.
227. in
histor. de
confess.
Aug. No
ta Prote
stantium
originem
Euange
lij.

*Nota
Schmideli-
ni de
Melan-
chthone
testimo-
nium.
Doctrina
Luther-
anorum
de sacra-
mentis
loco far-
ciminis
habenda.*

pium, & proditorem, qui confessionem Augustanam mutilauerit, auxerit, mutauerit. Inter eos verò Ioannes Sturmius est, de quo Schmidelinus sic loquitur. Sturmius librum edidit, ne cōcordiæ consentiretur. Quare? quod Philippus ea damnetur. Fateor, & perspectum est omnibus nostram de Sacramentis doctrinam farciminis loco duxisse, & quod grauius est, condemnasse. Fatendum quidem non esset, at negare non possum. Doleo certè, sed dicere cogor. Philippum nostram doctrinam artolatricam iudicasse. Hæc Schmidelinus. Qui cū interesset colloquio Confessionistarum non multos ante annos manifestissimo testimoniō Melanchthonem fuisse sacramentarium cōprobauit: eo inter alia nimirum argumento, quòd Philippus ad Fridericum Rhēni Principem literas dedisset, quibus Lutheri doctrinam respuebat, affirmans nec in pane Christi corpus, neque sub panis speciebus cōtineri, sed nuda esse corporis signa. Quæ ut vera esse constaret ipsas literas Schmidelinus deprompsit, & ijs, qui aderant ostendit.

Sturmius autem, Philippus (inquit) ad Caluinum frequentes literas misit, quarum initijs Reuerendiss. semper Dominum & fratrem compellat: quibus verbis monstrauit, quàm sibi confessionis Augustanæ præcipuus artifex constitit.

Peucerus item, cui postea ob nouam hæresim vita est à Lutheranis adempta, ab nullo se vnquam homine ita in Calvinismo, quemadmodum à socero suo Philippo confirmatum fuisse testatus est.

Hessusus quoque, & Vigandus, ac Kirchamer
Luthe

Lutheranæ hæreseos buccinatores librum ediderunt, quo Philippum propria epistola verbis eius Altemburgi exaratis Calvinianæ prauitatis condemnant. Sed ut id, quod verissimum est, dicam, non tantum Calvinianus fuit Melanchthon, quam regula quædam Lesbia, siue potius obliquitas impia, quæ dum sese ad omnes hæreses studebat aptare, sæpè item Catholicam fidem iterum amplecti velle indicabat, & dum omnes suspensos tenebat, ab omnibus interim haberi singularis mediator, siue potius arbiter, artificiosa & latente superbia sedulo curabat, spargens interim proprium virus, & libros, ac scholas quaquaversum in septentrione excitans, ut in ijs nil penè aliud, quam eius libri prælegerentur. Ut verò ad confessionem Augustanam reuertamur, Flacciani (ut semper in deterius labuntur hæreses) eam reiicere cœperunt, quippè quam ab vno Luthero, & Philippo consarcinatam, ac præterea mutatam atque corruptam, indignam esse dixerunt, quæ nominaretur Forma veræ religionis: quare & disertè protestati sunt, sese illam non recipere, & sua illa protestatione viginti rationes, cur id non facerent, attulerunt.

Neque enim Iliricus tacuerat, cum aduersus Melanchthonem scriberet, articulos confessionis Augustanæ, ab eo, non tam oppugnatos, quam omnes penè fuisse delatos.

Bohemi quoque, qui vocantur Fratres, inter alias causas, cur Augustanam confessionem, quæ anno quadagesimo primo edita est, haud recipiunt, eam adscribunt, quod eius articuli tanta arte scripti sunt, ut quilibet ad suum sensum illos

facile detorqueat, si velit.

*Lib. sua
cōsolatio
nis. Item
de Au-
gustana.*

Sed Heidelbergenses contra Schmidelinianæ concordiaæ librum, Lutherum nec fuisse Prophe-
tam, nec Apostolum, nec vlla miracula edidisse,
dicentes, ostendunt etiam pluribus in rebus eius-
dem confessionis Augustanæ eundem ipsum Lu-
therum sibi contradixisse. Id quod paucissimos
antè mēses fecit, vt edicto omnes ministri Luthe-
rani, ex Palatinatu Rhenapo solum vertere coacti
sint. Quod eò dicere velim, ne Daniel Tufanus he-
reticus nescio quis effrons Calvinianus multum
glorietur, quòd in eo solùm substantiam cōfessio-
nis Augustanæ sitam potissimum esse dixerit, vt
Pontificia (quemadmodum ille blasphemat) abo-
minatio tollatur. Eodem scilicet argumento di-
xisset, & Turcas, & perfidos quosque, quoniam
Catholicam religionem non admittant, pallio
confessionis Augustanæ tegi posse.

*Otha huc
cinator
Mansfel-
densis.*

Iam de corpore doctrinæ Lutheranae idē paulò
post accidit, quod de confessione Augustana con-
tigerat. Nam cum alterum corpus primò Vittem-
bergæ editum fuisset, mox alterum prorsus diuer-
sum prodijt. Vnde inter Lutheranos crudæ illæ
controuersia, atq; ad rauium vsque clamores exci-
tari fecerunt, vt Mansfeldensis quidā concionator
tentauerit, num duobus istis cadaueribus infor-
mans aliquis spiritus inspirari posset, quo fierent
in aliquam animam viuētem; sed ociose & frustra
omnia. Qui enim simul cohaereant duo sibi con-
tradicientia? Aut ecquid monstrosum non erit, cui
cum duo aduersæ speciei capita, & corpora fue-
rint, id ab vna tantum anima regatur? Sed hæc
structores

structores illi egregij destruentes se, & hæ illius tam reformatæ religionis fuere priores formæ, ac symbola incertissima. Quæ tamen pro sua videlicet sapientia vel hæretici, vel politici quidam existimarunt in summam Christi iniuriam, pacandis animis esse posse remedia.

Augustanam, quam vocant confessionem, cum vniuersa antiquitati repugnauerit, nec Euangelicum aliquod sapere, nec verò aliquid re verà fuisse, vt ad eam Christianus aliquis prouocare debeat.

CAPVT III.

Illud verò euidentissimum est aduersus Augustanam confessionem argumentum, atque iudicium, quod cū vniuersæ antiquitati repugnauerit, nihil eam veritatis, aut Euangelicum sapere certissimum sit. Vt enim mittam, nusquā terrarum eiuscemodi dogmata habita fuisse, aut prædicata pro veris, atque Catholicis. Nullam nationem, nullam ciuitatem, nullum doctorem, scriptorem nullum, nullum Principem, aut Imperatorem, vel Regem, nullum omninò hominē fuisse, quī antea vnquam omnia illa crediderit, vel docuerit, quæ ista malè conciliata chymæra prodidit, nullum denique vspiam templum, nullum sacellum extare, vbi antequam Lutherus aduersus Christi Ecclesiam irrumpere cōnaretur, eius doctrina proposita fuerit: certè & illius, & Melanchthonis, & protestantium omnium testimonium nimis apertè contra eam clamat, quæ omnium seculorum Patribus non minus impiè, quàm impudenter detraxit. Et

poterat verò quiequam arrogantius, aut magis
 a *Lib. de blasphemum quisquam proloqui, quàm quod fe-*
 colloq. cit Lutherus, cum D. Hieronymum ^a inquit, fidei,
 mensali- & veræ religionis, ne semel quidem in suis scri-
 bus apud ptis meminisse: Origenem iam olim abs se fuisse
 aurifab. excommunicatum: Chrysostomum nullo se loco
 Nota mo habere: Nihil esse, nisi loquaculum: Basilium nihil
 destiam planè valere, totum esse monachum, se ne pili il-
 Lutheri. lum facere: Apologiam Philippi superare omnes
 b *Luthe- Doctores Ecclesiæ & ipsum Augustinum? Quin te*
 rus in Ge Hieronyme ^b (alibi ait) conculcamus cum tua
 nes. c. 12. Bethleem, cucullo, & deserto. Ac præter alia pesti-
 p. 319. lentissima dicere ^c audet, Patres tot seculorum
 c *Lib. de planè cæcutiisse, imperitissimos fuisse sacrarum*
 seruo. ar- literarum, tota vita errasse, & nisi ante mortem re-
 burio. ducti fuerint, neque sanctos fuisse, neque ad Ec-
 d *In re- clesiæ pertinere. Quæ quidē conuitia, & à ^d Me-*
 spons. ad lanchthone, & ab ^e alijs, atque ^f vt tanquam aspi-
 arti. Ba- ces è viperis illis venenum exuxisse viderentur,
 uar. & aduerfus Antiquitatem, & (vt sic loquar) veneran-
 in 1. ad dam Ecclesiæ caniciem iacta sunt. Quamobrem
 Cor. 3. aut nunquam vllam Ecclesiam fuisse dicendum
 e *Cal. 1. est, aut quod est verissimum, nec Catholicam, ne-*
 4. *insti- que Apostolicam, nec Christianam fuisse confes-*
 cap. 12. sionem istam Augustanam plenissimum est. Sed
 sect. 9. & ostensum est alibi Synodos sanctissimas pari
 Magde- impudentia ab istis carpi solitas fuisse. Quamob-
 burgen. rem efficitur confessionem istam meritò esse di-
 capit. 4. cendam nouam, (vti nec diffitetur ipse Lutherus)
 circa fin. ac proinde quæ à fugituo monacho temerè est
 f *Chy- extogitata, hanc sapienter à cordatis Catholicis*
 tra li. de Chytraum. Lutherus in Compendiaria confessione sacramenti.
 Theol. esse
 studio in-
 choando.
 Vide Au-
 ctoris Li-
 brū ult.
 contra

esse reiiciendam : tantum abest, vt ad eam sic prouocandum.

Damnationem eiusdem Confessionis Augustana ab omnibus Synodis, & seculis : ab omnibus legitimis Imperatoribus, & Regibus : ab omnibus Academijs : ac denique à seipsa, qua de seipsa incerta prouocauit ad futurum Concilium: quauis postea ne ad ipsum quidem hæretici iuerint, aut promissu steterint, validissimum esse argumentum, eandem Confessionem nihil esse præter impiam fraudum & mendaciorum farraginem, ac ideo esse abijciendam.

CAPVT IIII.

ET ipsa orbis Christiani penè omni seculo lata sententia aduersus eosdem errores Augustanæ Confessionis validissimum argumentum est, eam esse omnium veterum hæresum, atque impietatum farraginem De Synodis, & aliorum seculorum iudiciis iam constat. De hoc seculo age ostendant hæretici, an Synodus œcumenica Tridentina, ad quam visi prouocare, postea pedem receperunt, an inquam reliquæ Prouinciales Synodi, quæ à Christianis Episcopis celebratæ sunt, an Academiæ vllæ Catholicæ illâ admiserint. Imo verò an iidem ipsi hæretici ipsam admiserint: Certè in præfatione eiusdē confessionis, cū, quo primum tempore, in Augustanis comitijs ea de re actum est, omne desiderium pacis, & beneuolentiæ Catholicis, antesignanū protestantiū polliciti essent, ac verò nisi concordia de omnibus fuisset consecuta ad Concilium generale liberè prouocassent, apud quod sese ipsos doctrinæ suæ rationem reddituros promittebant

Chytra² histor. de cōse. August. mittebant, id consilij Carolo V. & ordinibus vehementer probatum est, & delecti sunt utrinque, qui eam rem agerent, qui & cum nostris penè de omnibus consenserunt. Extat verò de vijs præparatorijs ad concordiam, Ioannis Cochlæi (qui ex Catholicis Carolo V. mandante disputationi interfuit) ad Norimbergenses liber, in quo hæc inter alia continentur.

Etenim (ait Cochlæus) sciunt Reuerendæ & Magnificæ D. V. ante annos decem in celeberrimo conuentu imperiali Augustæ habito, factum fuisse delectum septenarum ex utraque parte personarum, quæ amico tractatu, & colloquio quærerent piam & Christianam super exhibita protestantium Principum & Ciuitatum confessione redintegrandæ vnitatis, pacisque & concordiæ viam. Id quod ab illis satis diligenter est factum, adeò ut sedula partium disquisitione, & amica interpretatione dictorum ad multorum cōfessionis articulorum vnanimem sensum, & concordiam partium peruentum fuerit. Petimus igitur, ut nunc quoque placeat parti aduersæ, quod tunc ei placuisse constat. Est enim antiqua, & trita honestatis regula, ut quod semel placuit, amplius displicere non debeat, & quod tunc pro vero habuerunt, nunc quoque pro vero habeant. Nō enim à casu, aut fortuna, neque ab auctoritate, aut voluntate hominum, neque à longitudine, aut mutatione temporum, sed ab eo, quod res est, vel non est, oratio vera aut falsa dicitur. Si ergo hanc, à parte aduersa petitionem (quæ non nisi æqua & honesta, atque etiam pro tēporis breuitate necessaria videri potest)

Via V. præparatoria ad concordiam.

Ut cōcordia Augustæ habeantur.

test) nunc obtinebimus. (licet eam Sereniss. Rex Romanorum, &c. Hagenoia à Legatis & Oratoribus aduersæ partis nuper obtinere non potuerit) optatum habebimus ex vtraque parte compendium, breuioremque methodum ad inueniendam diu iam ab omnibus viris desideratam concordiam. Nam cum sint tantum 28. articuli confessionis in eo tractatu super 16. articulis plenè, in multis verò alijs semiplenè (vt sic loquamur) concordatum fuisse constat. Hæc Cochlaus, qui postea pergit.

Articuli concordia Augustensis colloquij.

ETenim in primo articulo, qui est de Trinitate personarum, & vnitatem essentiae Diuinæ, per omnia concordatum est, similiter & in tertio, qui est de duabus naturis, & vna persona in Christo, & quidem absque omni disputatione, aut contradictione. In secundo autem, qui est de peccato Originali, post nonnullam disceptationem in hæc verba concordatum est, quod peccatum Originale sit carentia originalis iustitiæ, quæ exigit fidem fiduciamque & timorem Dei, quodque concupiscentia ex peccato originali orta, remaneat in homine: Culpa verò originalis peccati per baptismum tollatur, idest, quod peccatum originale tollatur; quoad formale, sed maneat quoad materiale. In quarto deinde quintoque & sexto articulis ita concordatum est, vt omitti debeat hæc vox sola, quando de fidei iustificatione loquimur, ne de cætero dicatur, nos sola fide iustificari. In septimo postea, & octauo articulis iterum con-

Concordata de peccato originali.

De fide iustificante.

cordatum est, per declarationem huius verbi sanctorum, quod utraque pars fateri debeat: In Ecclesia in hac vita esse etiam malos & peccatores. In nono, qui de Baptismo est; & in decimo, qui est de Eucharistia, plenè concordatum est. Adiecto vno verbo, Realiter, quādo dicitur in Eucharistia corpus & sanguinem Christi verè adesse. Additū est, contra Sacramentariorum fraudulentias, Realiter, Teutonicè Vvesendtlieh: Sic & in 13. 14. 16. 17. 18. & 19. piè ac benignè concordatum fuit, ita ut nullus in eiusmodi articulis remaneret inter nos dissensionis scrupulus. In cæteris verò, etsi non per omnia concordare potuerimus, operæ tamen pretium videtur nobis, Reuerendis & Magnificis D. V. cōmemorare, quibusnam in punctis ipsi suis proprijs scriptis, & attestacionibus consenserint nobis.

De tribus partibus pœnitentia.

De cultu sanctorū.

Etenim circa xij. articuli examen, hanc nobis dederunt suam in hac verba scripturam, & sententiam. Non recusamus trēs partes Pœnitentiæ ponere, scilicet contritionem, quæ significat terrores incussos conscientia, agnito peccato. Confessionem, sed in hoc oportet respicere ad absolutionem, & illi credere. Non enim remittitur peccatum, nisi credatur, quod propter meritum passionis Christi remittatur. Tertia pars est satisfactio, videlicet digni fructus pœnitentiæ. Sed propter satisfactiones concorditer sentimus, non remitti peccatum, quò ad culpam. Verùm de hoc nondum conuenit: utrum necessariae sint satisfactiones ad remissionem peccati, quò ad pœnam.

Et circa articulum 21. admisserunt nobis, quòd omnes

omnes Angeli, & Sancti Dei, in cælo orant, & intercedunt pro nobis, quodque vsus Ecclesiæ, quo sanctorum commemorationes, & festa celebrat, Deumque orar, vt sanctorum nos intercessio adiuuer, piè Christianè, & rectè seruatur. Et circa sequentes articulos in scripto quodā suo Teuthonico confessi sunt, & admisserunt, vt sequitur.

Nempè circa articulum xxij. qui est de vtraque specie Sacramenti Eucharistiæ, consentientes nobiscum, dixerunt, Sacramentum illud non debere sumi absque confessione præuia. Et rursus in scripto quodam suo amplius mentem suam nobis declarantes, ita dixerunt: Indicauimus vobis, non esse partis nostræ opinionem aut sententiā, quòd prædecessores nostri defuncti, aut alij Christiani in alijs terris, & nationibus degentes, qui sub vna tantum specie vniuersale Sacramentum corporis & sanguinis Christi sumpserunt, aut sumunt, sint damnandi. Hanc enim nobis (inquiunt) informationem in scheda quadam fecimus, quod institutio quidem Christi & ad sacerdotes, & ad laicos pertineat, verum tamen sit ceremoniale præceptum, dispensabile in quibusdam casibus necessitatis. Idcirco existimatur, ac minimè dubitatur, quòd multi defuncti, & viuètes in Christianitate, qui sic sub vna tantum specie sumpserunt, & adhuc sumunt, non sint propterea damnandi, sicut & nos ob id eos nequaquam damnamus. Hæc ibi. Sed & in hoc concordarunt, quod nobiscum credant, verum Christum, verum Deum & hominem cum corpore & sanguine esse sub vtraque specie, & sub qualibet. Imò & hoc in amica illa dis-

De vtraque specie.

putatione

putatione admiserunt nobis, quod non existiment eos, qui sub vna tantum specie communicant, peccare. Haftenus Cochlaeus.

Sed videamus: an fidē datā vel in cōsensu retinēdo, vel in alijs promissis praeſtiterint. Lutherus enim ista inaudiēs, Nec placet (inquit) nec placere potest pacis cōditio, ira ferueo, ira penē distrūpor. Philippum deinde monuit vt domum rediret inquam celerrimē, siue clām, siue palām effugeret. Vide furentis & omnem compositionem auersantis cacodæmonis rabiem. Sic itaque illi abierunt retrorsum, & Norimbergenses conquesti Melanchthonem nimum descēdisse, ad eum scripserunt, Monasteria & ceremonias admittere, quid aliud est, quā missam tolerare? Pœnitētiā trium partium tolerasti, & confirmasti: intercessionem Angelorum, & Sanctorum, quod non oportebat, admisti. si ista Episcopis concedis, Lutheri dogma destruis. Præterea commonefecere Lutherum, cauere diligentissimē ne sua doctrina euerteretur. Ex quo vides quem vitulum Samaritæ sibi conflarunt, conflatū excitatū, excitatum adorauerunt, & Christi locō adorant adhuc. Atqui altum quoque Satanæ, ac Lutheri eius in eo perspicere, quod hic ad Generale Concilium prouocans, nihil minùs quā hoc cogitabat: Epistolam enim Thomas Germanicus Ienensis continet, quæ est quinta ad Philippum Melanchthonem scripta, anno 30. die S. Margaritæ sacra scripta. Verumtamen posteaquam (ait) isthæc mendacissima diabolorum capita ludunt in permittendo Concilium liberum sic volo & ego cum eis ludere, voloque ab eorum

som

*Notate o
viri qui-
bus est
cor.*

*Zughe-
safrige
Teufels
topffe.*

somnijs appellare ad illud ipsum Concilium, quod tamen nunquam futurum est, vt ego interea in pace agam. Hæc ille. In quibus vides, quorsum spectauerit, Nempè vt latiores progressus hæreses suæ impunè facerent. Coacta est enim œcumenica Synodus Tridenti, in libera ciuitate. Interfuere Principum penè omnium Christianorum Legati: fides publica data; Iudices iidem, & assessores fuere, qui ab Apostolorum seculo & semper fuerunt, & quos ipsi hæretici Augustæ legitimos esse confessi fuerant. Si quis Tridentinum aduenit ex Protestantibus, impunè abiit, licet perstiterit in sua pertinacia. Ex omnibus interim partibus concurrerunt intrepidi Episcopi per media maria, & Regna, quæ non minus bellis, quàm illa fluctibus, & pyratibus excurrentibus feruebant. Soli Apostata demorantes cum suis monialibus nõ venêre: sed interim mouerunt bella, ciuitates ademerunt imperio: cœnobiaz erasere: fœtus hæresum multiplices pepererunt, viâ ad atheismos spaciosam, & latam, complanarunt: & ecce confessionis Augustanæ, atque Euangelicæ istius doctrinæ præclarissima trophea.

Auff das
ich die
vueil
friede
hette.

An verò Academiæ vllæ Gallicæ, Hispanicæ, Italicæ, Germanicæ, Belgicæ, eandem confessionem approbauerint: nemo non nescit. Confutaram enim, & damnatam vnanimis, & oculatissimi omnes Theologi reiecerunt, & anathemate confoderunt.

Carolus autem Quintus, ad quem tanquam ad iudicem visi sunt confessionis artifices primò prouocasse, si quo modo ad suas partes Christianissimum

nissimum Principem illicere potuissent, ne illam quidem, cum sibi fuisset oblata, attingere voluit. Testati sunt id Saxonici ipsi ministri in colloquio Altenburgenfi 22. Decembris, fol. 143. cum scripta reliquerunt hæc verba. Ita inuitissimò Imperatori Carolo Augustana confessio displicuit, vt neque nomen illius audire æquo animo posset Germanicè illi sic. Nach dem, dem groß mechtigen Keyser Carolo V. die Auspurgsche Confusion so verleidet vnd zu vvider geueßen, das er auch dieselbe nicht hatt nennen horen mogen.

Lib. 1. e- Et Melanchthon ad Ioānem Obernburgerum, *pif. à Pen* qui erat à secretis Caroli V. In Comitibus Augu- *cero edi-* stanis (inquit) tristi, ac atroci sententia damnati *tarum* sumus. *Visēber.*

1570. pa. Sed & in recessu Imperiali Augustæ, Carolus *408.* Quint^o hæc ipsa verba scribi iussit. Et licet doctissimorum diuersarum nationum virorum ea (confessio Augustana) fortissimis sacri Euangelij, & sanctæ scripturæ argumentis refutata sit, & reiecta, non tamen hoc ab illis obtinere potuimus, vt cum nostris Principibus, aliisque ciuitatum multarum ordinibus de omnibus articulis fidei consentirent. Germanicè ille sic.

Vnd vuie vuol vuir nach gehalten vnd bestēdigen rath fruteslicher gelerter Theologen aus vielen Nationem, solch ir Auspurgische Confession mit dem S. Euangelion, vnnnd der S. schrift guten grundt vvider

vuidet legem vnd ableinen lassen, so hatt, doch solchs bey tnen so viel nicht vermocht, das sie sich mit vns iursten, vnd andern gemeinen stenden in allen artickeln vergleichen hetten.

Quæ cum ita sint, an ne adhuc intelligunt rem vndique damnatam haud esse legitimū tribunal, ac ne aliquid quidem ex quo sententiam vllam meritò pro se ferant, aut hæreses suas fulcire possint? Certè putidissimum est, & magni defectus fidei indicium euidens, cum eam coniungendam esse cum religione Catholica aliqui putent.

Ex Lutheri missione, qui confessionem Augustanam primus texuit, effici hanc à Diabolo fuisse, ac proinde ad illam non esse confugiendum.

CAPVT V.

SED & ipsa Lutheri aduersus Ecclesiam irruptio (non missio) cum de cœlo non fuerit, etsi isti, qui sunt extra omnem ordinem, extraordinariam illam esse olim comminiscabantur, certissimum est signum, cur confessio ista vndique vnà cum aliis hæresibus explodenda sit. Licet (vt ipsi met Deo urgente, sese in dies magis produnt) & hanc & Calvinianā deinceps, mox plerasque alias explodunt, dum apud eos tragica istius fabulæ scena non solum quinto (vt iubet ille) verum & centesimo fit productior actu. At quod nō à Deo, sed à cacodæmone Lutherus in istā palestram descenderit, certa quidem, quæ hætenus scripsi, testantur, verumtamen & quæ sequuntur liquidius adhuc

*Hora. in
Pæ.*

*In pref.
Tom. 1.*

adhuc rem ipsam ob oculos ponunt. Primum igitur esto diabolicæ missionis signum blasphemiae spiritus, qui aliquot annos hominem pessimè habuit, dum satanas illius sic volentis ingenium formabat ad Christi scindendâ Ecclesiam. Ego autem (inquit) qui me, utcumque monachus irreprehensibilis vivebam, sentirem coram Deo esse peccatorem inquietissimæ conscientiae, nec mea satisfactione placatum confidere possem, non amabam, imo odibam iustum, & punientem peccatores Deum: tacitâque si non blasphemia, certè ingentis murmuratione indignabar, Deo dicēs: Quasi verò non satis sit miseros peccatores & aternaliter perditos peccato originali, omni genere calamitatis oppressos esse per legem Decalogi, nisi Deus per Euangelium dolorem dolori adderet, & etiam per Euangelium nobis iustitiam, & iram suam intentaret: furebam itaque saeva, & perturbata conscientia. Ac nō ita multò post. Igitur quanto odio vocabulum, (iustitia Dei) oderam ante, tanto amore dulcissimum mihi vocabulum extollebam: ita mihi iste locus Pauli fuit verè porta paradisi: postea legebam Augustinum de spiritu & litera, ubi præter spem offendi quod & ipsæ iustitiâ Dei similiter interpretatur, qua nos Deus induit, dum nos iustificat. Et quanquam imperfectè hoc adhuc dictū sit, ac de imputatione non clarè omnia explicet, placuit tamen iustitiam Dei docere, qua nos iustificemur. Hæc Lutherus.

Ex quibus dum nutantem hominis animum, & sævam ac perturbatam (ut ille suam vocat) conscientiam intelligimus, non difficili negotio quisque

que spiritualis vir cernit, Satanæ vias, Apostatæ illius præcipitem mentem, omnium hæreticorum lapsus. Dum enim Lutherus in Catholica Ecclesia nimia trepitatione Diuinæ iustitiæ, ac scrupulis ageretur (nempè quòd latebat aliquis serpens in herba) à seniore quodam monacho (qui putabat hominem ad spem meliorem erigere posse) persuasus, vt non solum remissionem peccatorum in genere datam iuxta symboli tenorẽ, verum etiam *Melan-* firmissimè crederet sibi esse remissa peccata, at- *chthon* que hunc esse illius articuli sensum: excepit lutu- *in præ-* lentum vas quæ sibi à Dæmone infundebatur, *fat. in* atque illicò ad alterum extremum præcipitatus *to. 2. ope-* monstruosa illa dogmata euomuit de sola & spe- *rum Lu-* ciali fide iustificante, de imputata iustitia, de Chri- *theri.* stiana quadam inaudita libertate, ac de pluribus alijs quondam damnatis hæresibus, seque in cœ- num omnium voluptatum prouoluit. Qui sanè si perpendisset, dum timore diuinæ iustitiæ (licet nimis seruili) tenebatur, vixisse se tamen & monachum, & (vt ipsemet ait) irreprehensibilem, profectò agnouisset astutias satanæ amantis extrema, scrupulósque & culices hominibus proponentis, vt eos primò colantes, tædio denique virtutis afficiantur, sicque in omnem licentiam effusi, camelos deglutiant. De iustitia verò Diuina sic in bonitate sensisset, vt & illam vnà cum Diuina misericordia posse stare credidisset, nec detorsisset Apostolum ad insanos mentis suæ fluctus, in quibus fidei naufragium fecit, neque Dei verbo sensum ademisset, vt impia cuiusdā solius fidei voce supposita constantem Ecclesiæ, ac quidem etiam

Aug. de natura & gratia cap. 1. ipsius Augustini doctrinam euerteret. Qui vnus inter alios pluribus locis euidentissimè, quamnam iustitia fidei sit, exposuit. Et hanc (inquit ille) iustitiam (nempe nō qua Deus iustus est, sed qua iustos nos facit) non in præcepto legis, quo timor incutitur, sed in adiutorio gratiæ Christi, ad quam solam vtiliter legis veluti pædagogi timor ducit, constitutam esse qui intelligit, ipse intelligit, quare sit Christianus.

Sed alterum fuit satanicæ Lutheri missionis iudicium: Priuatæ nempe missæ diabolico (vt ipsemet ait) instinctu abs se procurata abrogatio. Neque enim si Missa res mala fuisset, eam satanas omnium malorum cupidissimus Lutherum abrogare docuisset.

Hierony. Empse- rus, & Cochle^{us} in actis Lutheri. Tertium est: finis, quò totam istam tragediam excitans præcipuè spectauit. Non enim ob Deum id agere testatus est idem Lutherus, & in disputatione Lipsica monitus ab optimi Georgij Ducis Consiliarijs, nihil vè per iram, sed omnia modeste ageret: Non propter Deum (inquit) hæc res cœpta est, nec propter Deum finitur.

Luth. To. 7. epi. ad Argen. c. Et in cōfess. parua testibus ad monit. ad lib. cōcor. In praef. to. 1. circa finem. Quartum: Perturbatio animi, tum ex odio, erga Pontificem Maximum, quamobrem vel Carolstadio in veritate Eucharistiæ perneganda assentire extensis (inquit) omnibus neruis cupiebat. Perspiciebā enim (ait) hac de re Papatui cum primis me valdè incommodare posse. Tum ex inuidia, qua contra Indulgentias disputauit, iniquè ferens earum promulgationē à suis Augustinianis ad Tetzelium Dominicanum fuisse delatam. Orta tamen controuersia fatetur se non fuisse progressurum longiùs,

longiùs, si aduersarium suum Tèrzelium compressissent.

Ad odium verò, & inuidiam accessit falsæ gloriæ cupiditas, qua se incensum fuisse in controuersia de indulgentijs persequenda testatur. Et fo- *In praef. Tom. 1.*
uebat me utcumque (inquit) aura ista popularis, quod inuisæ iam essent omnibus artes, & Romanationes illæ. Quod sanè superbix signum vel ipsi *Tigurini in respõ. ad Lutherũ pro Zuin- glia.*
hæretici Tigurini in eo notârunt, cum pro Zuin-
glio scribentes dixerunt: Prophetæ & Apostoli
Dei gloriæ non priuato honori, non suæ pertinaciæ & superbix studebant. Lutherus autem sua
quærit, pertinax est, insolentia nimia effertur, & in
omnibus correptionibus suis plurimū habet maligni spiritus, quàm ut eum amici, & paterni animi
habere deprehendatur. Hæc ille.

Quintum: animi impotentia, æstûsq; philautiæ, qua vniuersam Ecclesiæ vnitatē scindere maluit, quàm vel minimum de sententiâ suâ decedere, licet de sua doctrina dubitaret. Ego verò, ait, tam *In praef. Tom. 1.*
confidens, & certus non fui: multa enim ignorabam, quæ nunc scio. Denique de indulgentijs quid
essent, prorsus nihil sciebam. *Praef. 10. 1. & praefati. ad propõsi- tiones suas de viri- bus ho- minis.*

Sextam: Irruptio temeraria & casu, non voluntate, nec studio (quâtò minus afflatu Diuino) facta, *Notate Protestantes & erubescite.*
ad grauissimas de rebus fidei controuersias pertractandas. Solus (inquit) primo eram, & certè ad
tâtas res tractâdas ineptissimus, & indoctissimus:
casu enim non voluntate, nec studio in has turbas
incidi, Deum ipsum testor, hæc ille. Quod si solus
initio fuerat. Lutherus, ergo tunc in nulla erat Ec-
clesia Ethnic⁹ igitur & publican⁹ Christo ipso iu-

dice, ac suo ipsius iudicio condemnatus fuit.

In cap.
30. Gen.
pa. 55. Septimum: Apostasia ipsius initium eodem signo consignatum, quo hæreticos consignatum iri Apostolus docuit, inquit. Et captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs desiderijs. Nam & ipse sacra virgine incesto sibi connubio copulata, ac bello virginitati, ac omnis continentia votis indicto, Euangelici pudoris septa referauit, & infernalis impudicitia gurgitem sceleratissimus oppleuit. Nam & inde pronunciauit illud infelix verbum. Ideo es conditus à Deo, vt sis maritus aut vxor, & alibi. Si non vult vxor, veniat ancilla.

In com-
men. in
Genes. Octauum: Perpetua in articulis fidei dubitatio. Id quod cum de illius Atheismis liquidò alibi monstrauius, tum passim ipse suis scriptis ostendit. De Noë enim differens. Ac profectò insignis (inquit) fuit Noach fides, qui huic Dei voci potuit credere. Ego profectò (ait) non credidissem. Et
Luth. e.
7. in Gen.
te. 6. pag.
105. & in
e. 45. pa.
664. alibi. Ego (inquit) circiter triginta annos legi Biblia summo studio, & diligentia, tamen nondum ita sanatus sum, vt plena fiducia acquiescere quæ remedij diuinitus ostensis.

To 2. lib.
de seruo.
arbitrio.
& in pra-
fat. ad
proposi-
tiões suas
de viri-
bus homi-
nis To-
mo 1. Nonum: Quod reclamante conscientia decennium (vt ipse de se fatetur) aduersus Ecclesiam pugnaverit, ac proinde in hæresi perstiterit. Ultra decennium (inquit) auctoritate, conscientia, multitudinem martyrum, Episcoporum, Pontificum, Conciliorum & Academiæ sic motus sum, vt incredibile esset hanc Troiam tanto tempore tot bellis inuictam posse aliquando capi. Et alio loco: Cum omnia argumeta superassem per scripturas,

hoc

hoc vnum cum summa difficultate, & angustia tandē (Christo fauente,) (imò diabolo instigante) vix superaui: Ecclesiam esse audiendam.

Reliqua sunt. In primis: Maledicentissima illa insolentia, qua & seipsum Euangelistam passim vocat, & omnes alios præ se despicit, cum & scripserit, Certus sum me habere mea dogmata de cælo. Neque ego, ait, quæro quid Ambrosius, Augustinus, Concilia, & vsus seculorum dicunt.

Deinde sordidissima verba, quæ vbique vel dixit, vel suis scriptis inspersit, de quibus cum libellus cuiusdā Flascij nomine paucos ante annos euulgatus fuisset, Lutherani quidam ex operibus Lutheri easdem sordes magno labore elidere conati sunt, quæ etsi ita detonsa in lucem ediderunt, tantò tamen impudentiùs mendacium apparuit, quantò pleniora sunt omnia Germaniæ loca librorum Lutheri sæpius emissorum, quibus illa continentur.

Præterea cessatio penè subita ipsius doctrinæ Lutheranæ. Quæ enim cœpit anno huius seculi decimo septimo, ea vigesimo quinto à Zuinglianis ita labefactata est, atque diuulsa, vt omnes ipsius sectarij vel ad Zuinglij sordes, vel ad Carolstadij fæces, vel ad Calvinianas fraudes sese aggregauerint, vel alijs hæresum variarum aut denique (quod nunc inter istos passim fit) Atheismorum magistris sese totos addixerint: Quare hæreticos D. Petrus vocat Magistros mendaces, inducentes sibi celerè perditionem, & Apostolus ultra non profecturos dicit. Et S. Cyprianus eos ait semper inter initia feruere, incrementa verò habere non posse, sed

*Li. cōtra
Henricū
Anglia
Regem,
epist. ad
Argent.
Lib. ad-
monitor.
ad lib. 1.
concor.
Bergen.
In Postil-
la mino-
re super
Domi. 1.
Aduent.
p. 1. &c.
b. epi. ad
Galatas.
& c. 23.
in Gene.
p. 327. &
Schmi-
delinus
concione
quandam
sua.
2. Pet. 2.
2. Tim. 3.
Cyp. li. 4.
epist. 2.
Aug. in
Psal. 57.
Athana.
sermone
cōtra oēs
hæreses.*

statim cum praua sua amulatione deficere. Ac B. Augustinus monet, ne nos terreant fluij, qui dicuntur torrentes: decurrit(inquit)aqua ad tempus, perstrepat, mox cessabit, diu stare non possunt.

Mitto verò deprauationem sacrarū literarum, quodq; hæreses omnes Lutheri tum omniū Conciliorum, & Patrum cōsensione damnata, tum per illum ab inferis excitata fuerint. Deniq; quod ille non ad Ethnicos vel Indos ad Christi Ecclesiam adiungēdos, sed ad Christianos solū peruertendos omnem conatum adhibuit. Nimirum Deo sapientissimè prouidente, vt & illud Euangelicum agnosceretur. A fructibus eorum cognoscetis eos (homines enim ex Lutheri prædicatione) vel ipso testante (pessimi effecti sunt) & vt verissimum id esse cōstaret, quod tot ante secula Tertullianus de hæreticis adnotauit. Quibus(ait) negotium est nō Ethnicos conuertendi, sed nostra euertendi, nostra (inquit) effodiunt, vt sua ædificent. Cernitis, qui confessionem Augustanā pro Christiana estis amplexi, quod nā par idolorum vel vitulorum, Lutherum nepè & Melanchthonē, quos coleretis vobis excitastis. Qui si quid sapitis. & iustū Dei iudiciū, quod est præ foribus, exhorrescitis, sanè ad Catholicam Ecclesiam properè festinabitis.

*Tertull.
de præsc.
hæret.*

Historici & Theologici huius seculi, qui confessionis Augustanæ variationes & imposturas vel retexerunt, vel euidentissimis rationibus ex Dei verbo petitis refutarūt.

C A P V T V I.

CÆterum ne hīc longum faciam, quodd huius loci nō est proprium: & verò vt bonis mentibus

tibus Septentrionalium pateat, unde confessionis Augustanæ articuli omnes cognosci, & refutari possint, addamus hæc pauca. Legant igitur primò librum non adedò magnum, cuius hæc est in fronte inscriptio.

De quadruplici concordia ratione, & consideratione, super confessione Augustana Protestantium quorundam Romani Imperij Principum, ac Statuū Cæsareæ Maiestati Augustæ exhibita, quo libro Ingolstadtij quadragesimo tertio huius seculi anno edito auctore Ioāne Cochläo, & ex parte Arnolde Vesaliensi hæc continentur.

Breuis ad singula puncta confessionis respon- I.
sio Augustæ priuatim scripta Anno trigesimo.

Compendiosa explicatio actorum Augustæ in II.
septenorum tractatu Hagenoia, Serenissimo Regi Romanorum, &c. tradita, Anno quadragesimo.

Septem viæ præparatoria ad ineundam per III.
colloquium concordiam Vormacia ad Præsidentes colloquij scriptæ Anno 40.

Discussio omnium confessionis, & Apologia IIII.
Augustanæ articulorum, quidnam in eis possit, & quid non possit à Catholicis approbari, ac recipi, Ratisbonæ elucubrata, Anno 41.

Deinde legant Fridericum Staphylum de Trimembri Theologia, & successione discipulorum Lutheri. Qui vnus Staphylus pro sexcentis sufficit.

Georgium Craderum Olomucensem.

Harmoniam confessionis Augustanæ ab Andrea Fabricio Leodio editā, in qua & iudicium, &

condemnatio à Carolo V. Cæsare, & omnium in ea articulorum confutatio collecta est, tum ex ipso Fabricio, tum ex Ioanne Cochläo, Alphonso Virnesio Episcopo Canariensi, Ioanne à Dauentria, Ioanne Hoffmeistero Theologis doctrina, & morum honestate præstantibus.

Ruardum Tapperum, & Iacobum Latomum, Theologos Louanienses, Ioannem Fabrum, qui & libellum conscripsit de Antilogijs Lutheri.

Ioannem Cochläum, Fontanum, Surium, Genebrardum, Lutheranorum actorum historias scribentes.

Guilielmum Damasi Lindanum Ruremundensem Episcopum, tam in Apologetico ad Germanos pro religionis Catholicæ pace, atque solida Ecclesiarum in verò Christi Iesu Euangelio concordia quàm de concordia discordi Saxonica.

Fælicianum Ninguardam.

Georgium Ederum Cæsaris Consiliarium.

Thomæ Stapletoni secundam editionem librorum de principijs demonstrabilibus & de iustificatione.

Laurentium Faunteum Arturum, qui aduersus quendam hæreticum Antonium Sadeelem scripsit præter alia pereruditum, ac vtilissimum librum de Christi in terris Ecclesia, varijs in locis, sed potissimum cap. 30.

Et ipsam inprimis sacrosanctam Tridentinam Synodum.

Et si autem quicunque de fidei dogmatibus scripserunt, huc referendi sunt, ex his tamen præcipua fundamenta peti possunt, quæ aduersus confelsionem

nem Augustanam faciunt.

Interea Roberti Bellarmini Theologi nostri volumina doctissima aduersus omnes hæreses expectamus, quæ sunt sub prælo Lutheranis, Calvinianis, & qualiumcunque aliorum fraudibus aperiendis, & euertendis futura tanquam fidelissimæ eruditionis, & doctrinæ vberrium penû.

Caroli Quinti Imperatoris Edicta duo aduersus doctrinam omnem Lutheri.

EIVSDEM TRACTATIO,

NVM EXPEDIAT PACANDÆ
REIPVB. ADMITTERE HÆRETICOS
ad colloquium publicum de Religione, coram
seculari Principe, aut ex omnibus sectis solam
confessionem (vt vocant) Augustanam tolerare
vnà cum Catholica religione.

AD STEPHANVM POLONIÆ
regem Serenissimum.

I is quem V. R. Maiestas nouit, aliquo veri desiderio permotus vrgeat amplius, vt colloquio de religione instituendo interfit, hæc responderé.

Primò, velitne Maiest. vestræ iudicio stare, vbi quæ hæretici proposuerint, audiuerit. Quod si consentiat, tum dici posset scire quidem vest. M. quæ illorum sectariorum dogmata sunt, ac quibus fundamentis nituntur, ac proinde frustra terendum non esse tempus, aut responden-

X 5 dum,

dum, cum omnia illa & antiquitus, & nostro seculo diligentissimè excussa, explosaque sint, atque adeò anathema in eos latum, qui eadem sentirent, aut crederent. Sin autem neget, ac ad verbum Dei scriptum, tanquam ad iudicem totum illud colloquium referat: scio responsurum sapientissimum Regem, quod D. Constantinus Magnus in Concilio Nicæno respondit, sibi Imperij, non religionis habenas esse commissas, neque se iudicem Ecclesiæ esse constitutum, qui eius filius sit, ac (quod ad religionē attinet) eidem debeat esse subiectus.

Si verò idē adhuc urgeat, pertinere ad Regem, ut tot populorum salutē, atque adeò suā consulat, fierique posse, ut hæreticorum rationibus auditis melius sapiat, eos certè non putet amplius hæreticos, aut de ijs secus quā hactenus fecit, sentiat: dici ad hæc poterit, pertinere ad Regem, qui Christianus sit, nec omni vento doctrinæ circumfertur, quisq; antiquas historias perlegerit, & velit iusiurandū seruare, quo Regni cura suscepta sese Catholicæ Ecclesiæ tutandæ obstrinxit, ut quòd Dei est, sibi nō usurpet, neque Ecclesiæ claves sibi vendicet, ne iusto Dei iudicio feret, ut ijs vendicatis & claves Ecclesiæ, & clauum huius Reip. simul perderet. Porro scire Maiest. Regiam, quānā depromant sectarij pro suis erroribus tutādis, quāq; pro illis damnandis, & cōuincendis Ecclesia Catholica responderit, cui nisi fidem habeant, quid Regiæ Maiest. crederent? Vidisse denique in ipsa huius Regni administratione, quam suā salutē, & Reipub. bono aduersarentur ij, pro quibus omni dignitate ornandis, & Regni propagatione muniendis,

niendis, pecuniam, Hungaros suos, & quæcunque poterat, ac tantum non vitam ipsam prodegerit, ut vix in animū inducere queat, hominem illum, N. quique eius vel asseclæ sunt, vel cliētes haberi volunt, velle in re fidei nunc aures patientes adhibere eis, quæ à Theologis Catholicis mandante Regia M. proponerentur.

Præterea Christianos Imperatores, & Reges, quorū nomen ob rerum gestarū amplitudinem, & propter pietatis præstantiam est adhuc post tot secula celeberrimum, quotiescunq; à sectarijs ea de re, id est, de colloquio inter Catholicos, & hæreticos instituēdo, actū est, omnia ad id tribunal, quod in Ecclesia Catholica à Christo Domino institutū est, retulisse. Itaq; Synodos legitimè coactas fuisse, de quæ ijsdem hærelibus sentētiā prorsus eandē, quæ à S. Synodo Tridētina lata est, fuisse promulgatam. Quæ si quis quantuscunque Rex videatur in dubium vellet reuocare, intelligere se primū quidem salutis suæ iacturam, quæ vix vnquam sarciri possit esse passuram; sed & eodem momento orbi Christiano testaturum, se Imperatorum illorum, & Regum Christianorum celeberrimorum fidem, cōsilia, pietatem improbare: probare autem eorū, qui illis dissimillimi fuēre, ac propterea Imperia, & Regna pessundedere, impietatem, temeritatem, perfidiā: quales habiti sunt Constantinus, Iulianus Apostata, Valēs, Copronymus, & reliqui, quorum memoria in maledictione est, & animæ æternis cruciatibus afficiuntur.

Eosdem porrò Christianos Imperatores & Reges pseudoeписcopis eadem arte videntibus, quæ
hæretici

hæretici nostrates vtuntur,respondisse,an in verbi Dei explanatione iudicio tantum suo,vel vnanimi Patrum,& eorum qui Apostolorum discipuli fuere,credere voluissent? Qua responsione sic fuisse perculos aliquando pseudoepiscopos,vt amplius hiscere non auderent. Cur enim (aiebant viri illi Imperatores,& qui regnabāt ex Deo Reges) non creditis Synodis legitimè habitis? cur, si Patres à vobis stant, & antiqua ipsa Ecclesia, ad hanc non prouocatis? cur illorum scripta non editis, ac profertis?

Præterea euidentissimum est, non ita multos ante annos, vel cū (Sigismundo imperante) Boëmi defecerunt à fide Catholica:vel cū Vornatiæ, & Augustæ eiusmodi colloquia institui Lutherani petiissent,vel Carolo nono Galliæ Rege cum in conuentu Possiaco idem actum fuisset, nihil denique aliud consecutum fuisse, quàm vbi-que funestissimas clades. Atqui hæreticos initio tanquam cuneum sese inferere,in causam religionis conatos fuisse, quòd vbi aliquorum oscitātia, & fide nimis imbecilla, (sed nescio quo politico prætextu) permissum est, tum miras scissuras extitisse,ac postea ab vno,& ab altero apostata pependisse Principes illos, qui salua religione Catholica, Deum ipsum propitium: Pontificem Maximum Patrem amantissimum: Reges,ac alios Principes fratres: subditos denique obsequentissimos habituri fuissent.

Sed & cū eadem colloquia haberi cœpta sunt,erupisse quæ hæretici antea cōceperant, non vinculum pacis, non erga Reges obedientiam, sed

sed teterrimas coniurationes, quibus non tantum diademata de eorundem Regum capitibus decuterent, verum etiam ipsa capita si potuissent, ac Deus permisisset, à corporibus Regum detruncassent.

Quod si tam stupidos existiment esse Catholicos, ut neque presenti Belgica defectione, nec dissentientibus inter sese alijs hæreticis, neque confederatione ista Polonica ex Arianismo, Iudaismo, Mahometismo, Calvinismo, Anabaptismo, Lutheranism, Picardismo, schismatèque conflata excitentur ad ipsum, quod isti, qui V. Maiest. aures obtundunt, elatis supercilijs moliuntur, saltem hunc Regio nomini, & capiti honorem habeant, ne in istud quatuor vel sex Ministrorum Apostatarum (si Deo placet) consistorium, tanquam ad tribunal, Regiam Maiest. audeat isto fallacissimo astu accersere. Neque enim tam citò aliquid controuersum in disputationem veniret, quin statim audiretur prouocari non ad Dei, sed ad Caluini, ad Lutheri, & eiusmodi reliquarum facis verbum, atque iudicium.

Neque porro ij sunt omnes, qui eiusmodi conuentui, quem petunt interessent, quibus datum à Deo sit, ut dogmata ipsa percipiant, cum cæteroque populus sensu magis quam fide ducatur, si in fide nutare inceperit. Quamobrem hæc publicè coram ijs agi, qui Theologica non tractarunt accuratè, iisque adiudicare aliquid in Ecclesia iuris, quæ putrida membra sunt: ab ijs autem ferri iudicium, quos nemo vnquam iudices constituit, iudicet cui vel mica salis sit in pectore, quid denique hinc commodi vel dignitatis cõsequi posset. Cæterum

terum vt isti erubescant, amplius Regiæ Maiest. negotium facessere, vel certè vt aperiant oculos, aut acutiùs inspecta veritatē eam amplexantur, hæc ipse adiicerem.

Num ad verbum Dei rectè exponendum Synodos aliquas velint saltem antiquas, quibus sanctissimi, doctissimi, ijdēque fortissimi martyres interfuere. Num itē admittere velint Patres eos, qui aut in Oriente primas tenuere: aut in occidente, cū vocati sint, & essent reuera Doctores, easdem, quæ nunc vigent, hæreses cōfutarunt. Si hoc probent, cur loco tot hæreticarum fabularum edi, doceri, & ex eis verbum Dei exponi non curant? Si eos errasse, & homines fuisse dixerint, cur idem de suis ministris potiùs non sentiant?

Deinde, si sibi concedi cupiant publicum de religione colloquium, cur primi non sinunt à Catholicis idem ijs in locis institui, vbi auita fides floruit, & Euangelij sparsa per Catholicos semina sunt, ac miraculis, & populorum, ac Regum consensione religio conseruata, & aucta fuit?

Præterea prodant suæ confessionis symbolum tot diuersarum sectarum sectarij, vt intelligatur, num id Calvinianorum, an Lutheranorum, an aliorum nomine vrgeāt. Ac forsā V. Maiestas Regia illicò videbit, id accidere, quod Vormatiæ contigisse cū omnibus notissimum est, tum mihi, qui ei colloquio interfuit Emanuel Sabaudia Dux Sereniss. dixit, nempe ipsos inter sese Lutheranos, vbi eorum fidei professio à Catholicis petita est, alterum post alterum recessisse sædissimo illo suo Euangelij, & nouorum de cœlo videlicet descendentium

dentium commento, dum inter sese ea de professione mirificè dissentirent.

Cùm verò colloquium istud petunt: aut de sua, quam vocant, religione sunt certi, aut ambigunt adhuc. Si certi sunt, quorsum id, nisi ad audiētium subuersionem, ad suam superbiam fouendam, ad Regiam, & rectam (si vnquam possent) mentem dimouendam, utque eam Ecclesiæ caput constituent, spectant? At ab hæreticis caput constitui, ecquid aliud est, quàm si quis à prædonibus, & plagiarijs Dux constituatur? Sin autem incerti sunt, cur templa Catholicorum identidem prophant? Deo dicata in alienos vsus auertunt? de ipsa re quasi iudices, qui tamē iudices nunquam fuere, sententiam ferunt? Regijs ciuitatibus ius ipsum Catholicæ religionis adimunt, quod in suis prædijs & pagis ne attingi quidem volunt? Scilicet, hoc esset subdola fraude sceptrum Christi, Regiæ manui imponere, & spinea non Regia corona caput Regium afficere, ac statim quasi sedenti pro tribunali illudēdo dicere: Prophetiza quis te percussit, quis tibi tributa aliò detorquet: quis omnē religionem auferre, quis denique perpetuā Regno tuo ac Regi tibi perniciē parere sedulò conatur.

At & illa maximi ponderis sunt, de quibus interrogari possunt: Num aliquo vnquam seculo putant hæretici apud Christianos integram Ecclesiæ fuisse formam. Quod si confessi fuerint, iam igitur illam promant, per eos, quos habent testes antiquitatis: nam ijs testibus non detrectabitur à Catholicis fides. Sin nullam post Apostolos fuisse asserant, putidissimum mendacium, ac
Christi

Christi Domini sapientissima prouidentia indignissimum, Regio iudicio explodendum est. Et aut deniq; necesse fuerit, vt putet à Regia Maiest. nouam instituendam esse Ecclesiam, aut à seipsis ex proprio capite post sexdecim denique secula aliquam effingendam, cui an alij hæretici dexterās daturi sint, Regiæ Maiest. Vestræ iudicium esto.

Interea si quid ex illegitimis Synodis citauerint, vnde fucum simplicioribus facere studeant, viderint ij, quæ in calce responsionum ad septentrionalem nobilissimum virum ea de re scripsi. Ipsorum autem hæreticorum falsis citationibus si quis cordatus Theologus ita vtatur, vt eorū fraudes ex ipsis fontibus aperiat, faciliè conuincantur sese semper mentiri, nisi sanari voluerint.

Ad extremum, interrogentur, num vllam vnquam hæresim fuisset perspectum habeant ex analibus antiquissimis, aut ex ipsismet Patribus, quos interdum magnoperè extollunt, vt simplices decipiāt. Num inquam abusam fuisse ipsa Diuina scriptura aliquam sectam possint (non callidè, sed syncerè allatis eorum Patrum libris, non suis detorsionibus) ostendere. Quòd si ita sit, quemadmodum ex D. Augustino, D. Hieronymo, Theodoro, Epiphanio, Damasceno, & alijs, præter ipsas legitimas & vetustissimas Synodos constat, hæreses eadem inde illis obijciantur, vbi tanquam in speculo suas sceditates aspicient. Et aut erubescant, vt sanentur, aut si pergant, esse insanabiles, sanè laruæ istas hypocritarum Catholici facilius agnoscent.

Quoniam verò R. Maiest. V. nouit, non semel à quibus

quibusdam fuisse dictitatum, nullū aliud præsentius adhiberi posse remedium grassantibus tot hæresibus, quam si intra quasdam metas furor iste coërceretur. Quod tum effici posse existimabant, si tantū Catholica religio, & confessio Augustana in Regno fouerentur. Ideò hîc mihi liceret adscribere, quæ perniciosissimum istud consilium labefactarent, nisi satius ducerem, probatissimi Senatoris istius Reipub. responsum ea de re, licet alio tempore, & alia occasione conscriptum afferre. Is autem fuit Cardinalis Hosius, qui Remp. Christianam diu, summa cum sanctitatis, diligentia, atque constantia laude, & in hoc Regno, ac in varijs legationibus administravit, cuius (ut aliorū meliorum qui iam è viuis excessere) consilia & sententias repetere, prudentibusque quibusdam obicere, vtilissimum esset.

Quærenti igitur Paulo I I I I. Pontifici Maximo ipsius sententiam, sic respondit. Quare cōiungere cum Christiana confessionem Augustanā, eodem vtramque loco habere, ex æquo propugnationem vtriusq; suscipere, quid est aliud, quàm eodē loco mendacium habere quo veritatem, & simul eolere velle Christum, & Antichristum? quo quid absurdius? quid non iam dicam pietati Christianæ, verū vel ipsi minus consentaneum est rationi humanæ? Rectè dictū est à Propheta: Si Dominus est Deus, sequimini illum, si autem Baal, sequimini illum. Nemo potest duobus dominis seruire, dicit veritas. Et erit aliquis, qui cōtrā veritatē hanc se posse Christo putet, & satanæ stipendia facere? Quæ societas luci ad tenebras? quæ participatio iustitiæ

ad iniquitatem? quæ conuentio Christi ad Belial? Præclarè dixit ille, coangustatum est stratū, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest. Aut Augustana confessio decidat necesse est, aut Christiana; stratū humani cordis angustius est, quàm vt vtrumque capere possit; pallium breuius est, quàm vt vtrumque possit operire. Quàm autem terribilis est illa vox Dei: Scio opera tua, quod neque frigidus es, neque calidus: vtinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, neque frigidus, neque calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Non alio loco tepidum habet Deus, quàm quò frigidum, totum sibi vendicat hominem, neque ferre potest, vt ex dimidia parte Satanæ, ex altera dimidia sit addictus. Qui cum Christo non est, Christi aduersarius est, sicut ipse dixit Christus, qui non colligit mecum, dispergit. Nulla societas fidei & perfidiæ esse potest. Fides non est, nisi vna, nec dici fides potest, si nō sit vna: cū per quàm scitè scriptū sit ab Hilario: Quidquid præter vnā fidem est, perfidiā esse, non fidem. Non possunt duæ fides ab vno defendi, nisi perfidiā simul defendendam suscipiat, quòd à Rege Catholico Christiano, & orthodoxo cum primis alienum esse debet, qui sicut fidem pro virili sua tueri, sic perfidiā omni ratione persequi tenetur. Iam quod in ea constitutione scribitur, liberum esse cuique debere integrā famā fidēque suā, se ab Ecclesia Dei separare, quid hoc est aliud, quàm sacrilegium schismatis approbare? Atqui, si congerantur in vnum hominem omnia quòtquot excogitari possunt crimina, quālibet ea sint enormia,

mia, cùm hoc tamen schismatis crimine collata, festuca sunt cum trabe comparata, vt esse integra fama fidèque post factam ab Ecclesia Dei sacrilegam separationē, nihil aliud sit, quàm vacare crimine, post omnia quorquor sunt in orbe flagitia designata. An huc nō rectè quadrat illa Prophetæ cōminatio? Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, ponentes dulce in amarum, & amatum in dulce. Non ignorat S. V. quod N. agnoverit, quàm absurda, quàmque impia multa decretū hoc in se contineret, quodque multum resistans, multis prius profusis lachrymis inuitus subscripserit, cùm à nulla re magis, quàm à tali subscriptione mens illius abhorreret. Est hoc adhuc piæ mentis indicium, quam non potest S. V. non laudare. Sed quæ necessitas adegit N. vt subscriberet? nunquid illi facere non licuit, quod à Catholicis Regibus in causa non dissimili factitatum esse meminerat? vt saltem de certis capitibus ad sanctam sedem Apostolicam referret? Nihil est necesse longius abire, priscorumque seculorū exempla proferre. Quæ Vormatiæ ante triginta & octo, quæ Augustæ ante viginti octo annos à Serenissimo Carolo V. Imperatore fuerint postulata, tenet procul dubio memoria, Num autem statim assensus is est ad ea, quæ petebātur? minimè gentium, verùm ad sanctā sedem retulit, cuius proprium esse de rebus eiusmodi cognoscere testificatus est. An aliquid simile in ista re factum est? fuit in eo vel verbo saltem vno facta mētio sanctæ sedis Apostolicæ? scilicet, vbi de confirmatione Regis agitur, vbi Roma-

nus Pontifex agnoscitur, vbi de religione agitur, ibi vel verbo illius meminisse fas non esse ducitur. Quale est hoc per Deum immortalem? an alienus à religione Christiana Pontifex esse censetur? Videat autem N. num se tam dura seruitute premi deceat? Priusquam coronam acceperit, iureiurando se N. obstringet, quod sanctam sedem Apostolicam, & sanctitatem suam rectorem illius exaltare velit secundum suum posse. Quæ poterit autem esse spes facturum id N. si vel ipsum Papæ nomen inter hereticos edere non audeat? Quod ardentissimis votis expetunt omnes, vt vna sit Electorum fides, etiamsi colloquia millies fuerint instituta. Nihil est autem quod speret aliquis euenturum id vnquam, nisi prius ad vnum hunc vnde discesserunt, cui clauum, & clauēs Ecclesiæ suæ Christus tradidit, redierint ij, qui discesserunt: clamat hoc res ipsa. Quid nam esse causæ putamus, quod qui discesserunt ab hoc vno, nullum à se quoque discedendi finem faciunt, & suæ voluntatis inclinatione nunc in hæc, nunc in illâ sectam propendunt, nisi quod retineri fidei non potest vnitas, vbi non præest vnus Ecclesiæ. Documento nobis esse possunt vel ipsi nostri tēporis sectarij. Inter quos cum nemo sit, qui cæteris excellere nō cupiat, nec vt vnum aliquem superiorem agnoscant, animum inducere queant, quanta sit inter eos opinionum varietas, quanta & animorum disunctio, quanto flagrent ipsi inter se odio mutuo, non ignorat N. Nec Philippo Schneppius, aut Illyricus, nec Schneppio Philippus, nec vtrique cedunt ij, qui de iustificatione dogma sequuntur Osiandri: ne quid interim

interim dicatur de Caluino, de Schuenkfeldio, deque hæreticorum reliquis portentis, quæ non modò nulli mortalium, sed ne Deo quidem cesserint immortalì, cuius honorem ad se translatum cupiunt, dum quamlibet ipsi dissideant inter se, suum tamen verbum eorum quisque Dei verbum vocari vult. Vel ex hoc itaque perspicuum cernētis esse potest, quàm sit ad vnitatem fidei retinendam necessarium, vt vnus aliquis Ecclesiæ Dei præsit vniuersæ, ex quo salutem etiam illius pendere scribit D. Hieronymus, vt si non exors quædã & emi- nens ab omnibus ei detur potestas, tot in Ecclesijs effici schismata necesse sit, quòt sacerdotes, vt quantum quisque salutem amet Ecclesiæ, tantum illius auctoritatem saluam esse cupere debeat. Sed excusabit N. se fortasse, quòd cum ingēs relum sit necessitas huc adacta fuerit, vt nonnihil ab officij sui religionē declinarēt, ac à quibus animus illius plurimum abhorrebat, ab ea suum assensum præstaret. Etenim præsens à NN. periculū imminēbat, aduersus quos vt auxilia per ordines deternerentur, aliter illis persuaderi non potuit, quàm si quorundam importunæ petitioni nonnulla prius pet eum concessa fuissent. Quid autem? An in eos, qui talia suggererunt ei consilia, non rectè dici pōterit illud à Propheta quondam dictum: Nunquid non est Deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Itane fuerunt à Bēelzebub auxilia petenda, potius quàm à Deo Israël? Scilicet, nisi cōtrà NN. nobis Deus Accaron succurreret, nihil erat, quod in Christo, qui verus Deus est Israël, præsidium vllum haberemus. An

Christus, prius negandus, & ita demum victoria de Christi perduellibus est expectanda? Certè cōcedere qualia fuerūt in comitijs illis postulata, nihil aliud fuit, quàm Christū negare. Quam autē sciliciter hactenus illi cesserūt expeditiones istæ, irato Deo susceptæ. Lōgè præstabat quilibet etiā duris conditionibus inducias cum illis facere, quàm ad has cum ijs, qui se præciderunt à Christi corpore, tam iniquas, & indignas pactiones descendere. Porro corrigendi quæ sunt errata, ratio hæc esse potest, ut quod peccatū est hactenus conniuentia, pensetur deinceps tanto maiore diligentia, suas in eo vires N. cōtendat oēs, quò sibi subiectos Principes, & populos ad vnitatē Ecclesiæ, unde aberrarunt, reuocare possit, quod ita demum effectum iri spes est, si quibus rationibus adducti queant, ut more maiorū suorū Sanctæ sedi Apostolicæ subiecti esse velint, & ei se filios præstent obediētes. Quod eo rerū statu, qui nūc est, fortasse minùs difficilè foret illis persuadere, quandoquidē & oculis ipsi suis vident, & modò nō manibus contrectant, quàm varia, quàmq; multa, & horrenda schismata nullo non & impietatis, & blasphemiarū genere scatentia ex eo tēpore nata sunt, ex quo separationis ab hac sancta sede consilia sacrilega sunt suscepta. Vnus igitur Pastor, vnū ut sit ouile necesse est, si volumus, ut id ipsum sentiant, id ipsum dicant, idem sapiant, vnā & eandē fidem vnanimis retineant oēs: Absq; hoc, si millies habeant colloquia, nunquam inter eos, & ab Ecclesia Dei, & à seipsis dissentientes vnitas cōstabit. Sed si maius id quoddā ac difficili⁹ esse videtur, quàm ut ab N. præstari possit,

possit, nō exigit Sanctitas V. quæ supra vires sunt.

Est aliquā prodire tenus, si non datur ultra.

Saltem conatum hac in re suum ostendat, quod si facultate destitutam illam esse cognouerit, facile vel in eo solū Vestra Serenitas acquiescet. Non potest ijs, qui minus illi cōiuncti sunt, quosque sibi minus arctis vinculis obstrictos habet: persuadeat illis, in quos plus aliquid sibi iuris & potestatis à Deo concessum est: saltem in illis terris quæ sibi hæreditario iure deuenerunt, hæreticis receptum dari nō permittat, ac procul ab illis arceat Satana ministros, qui se trāsfigurāt in Apostolos Christi; suūque verbum imperitæ multitudini pro Dei verbo venditant. In primis autem si quid habet apud se ex N. N. eos sensim ableget. Ista certè, quæ N. hætenus vsus est cōniuentia nihil aliud, quàm illecebra quædam hæreseon fuisse videtur: & est illud longè verissimū quod error, cui non resistitur approbatur. Fieri non potest quin pertrahantur in errorem plurimi, cū in oculis illius, eadem illa, quæ vel Vittembergæ, vel in media Saxonia nemine prohibēte prædicari audiunt. Quod si nō putat N. ita subitò se cunctos exterminare posse, qui sunt prauis hæreticorum opinionibus imbuti; saltem operarios illos subdolos, qui prædicatores Euangelici videri volunt, è terris suis primo quoque tempore facessere iubeat. Neque cōmittat vnquam vt aliquem subiecti sibi populi metū præferat, à quibus eū Deus metui voluit, ibi præsertim vbi Christi causa agitur, vbi sacrosancti corporis eius mystici laceratio prohibetur. Nunquā deerit Diuinæ Maiestatis auxilium Principi causam

illius fideliter agenti. Quod si maxime tanta vis, tantus etiam esset furor multitudinis, ut sine discrimine Christiani Regis officio ipse fungi non possit, si cuique alteri, sibi præcipue dictum esse Principes existimare debent. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Hunc qui timet, mortalium timet neminem, nam & defensum iri se illius protectione non dubitat, si sic illi visum fuerit expedire. Hac si forte minus defendatur, ut effugiat supplicia maiora, non gravatim perferet minora, cum præsertim certo persuasum habeat, illa tantis æternæ gloriæ præmijs iri compensatum, ut eorum contemplatione suus cuique spiritus vilis esse debeat. Hoc igitur in primis esse curæ debebit illi, etiamsi fractus illabatur orbis, ut nullius ramen neque hominis, neque dæmonis metu terreatur, quò minus impuros illos non Dei, sed sui verbi ministros si nō potest ex alijs, saltem è suis hereditarijs terris protinus eximat. Deinde quæ sunt in comitijs malè vel promissa, vel constituta, mutare studeat. Quod interdixit N. iudicibus, ut ne vel in ius vocent eos, qui per summam iniuriam suis bonis Ecclesiasticis, pios sacerdotes auerterent, vel ea repercussibus ius dicant, quandoquidem id contra ius & fas omne fecit, rectè mutare potest, cum præsertim in coronatione sua iuramentando se prius obstrinxerit, quòd quæ sunt Ecclesijs collata & reddita, inviolabiliter velit observare. Contra quòd iusiurandum suum venire postea nunquam potuit. Iam verò quòd parum confide

consideratè promissit æquè se defensurum eos, qui sunt hæreticæ, atque eos, qui sunt Christianæ & Catholicæ confessionis, & eodem vtrosque loco habiturum, est in eo grauius erratum, quam vt vno sermone satis explicari queat. Sed est ingens Dei misericordia, qui præclaram nunc dedit occasionem, per quam inuitare ipsum videtur, quæ tam turpiter & perniciosa promissa sunt, vt ea summa cum honestate rescindat. Cõfudit enim Dominus linguas eorum, qui sunt Augustanæ confessionis, vt non audiat vnusquisque vocem proximi sui, vt se mutuò nō intelligant, vt capitalibus odijs inter se certent, sibi que sint inuicem contrarij (id quòd re vera sunt omnes hæretici) vt penes quos cõfessio sit Augustana, satis liquere non possit. Quare si nulla iam est Augustana confessio, aut qui pertineant ad illam, sciri nō potest, etiamsi rem licitam ipse promississet, non tamen iam promissio tenetur, cū & hoc faciliè quiuīs non prorsus hebes intelligat, nihil esse nunc aliud confessionem Augustanam, quàm credere, quod quisque vult, vt postea quam ab vna fide ad aliam atque aliam profilierit aliquis, nihilominus Augustanæ confessionis esse iactet, vel ob hanc solam causam, ne ab hoc fœdere sit exclusus. Hic itaque nodus quò ad propugnationem Augustanæ cõfessionis attinet, solutus iam est, vt nullo modo ipse ad eam obstructus esse videatur. Cæterum est quiddā in illa deliberatione, & iuri, & æquitati maximè cõsentaneum, cū ne quis audeat famosis libellis famam cuiusque proscindere prohibetur. Atqui si cuius alterius existimatio maledicis hoc genus libellis lædenda non

est, tum eius præcipuè de quo scriptum est, Principi populi tui non maledices. Interea verò quid est, quod maiore cum impunitate fiat, quàm quod fama Romani Pontificis laceratur, & omni maledictorum genere præscinditur; in quo conuitijs incessendo quantò quisque fuerit petulantior, tantò maiori cum plausu oratio eius excipitur. Quid autem in causa est, quod huius tam iusti decreti nulla fit executio, quòd nec in eos, qui scribunt vlla fit animaduersio, nec eorum libri prohibentur, quin publicè prostant etiam in ijs terris, quæ iure quodam hæreditario sunt illi subiectæ? Sed insciente se factum esse dicet. Credat Serenitas Vestra si iam admonita, deinceps hæc non tulerit, & pesti huic si minus ex omnibus terris, saltè ex hæreditarijs suis proscripæ aqua & igni interdixerit. Ad hunc modum si errores suos non agnouerit modo, verum & correxerit, si sui magis quàm verbi Dei ministros improbos, & seditiosos à suis ditionibus omnibus exterminandos curauerit, si de ijs, qui Pontifices maledictis incessunt, quæ iuxta leges debentur pœnas expetuerit, si denique fecerit omnia, ut omnes intelligant, ex animo sibi dolere, quod suo, hoc est Christiani Regis officio parum nauiter hætenus aduersus hereticos functa fuerit, nec ullam pro peccato suo satisfactionem recusauerit, ad hunc modum si se gesserit, nihil est, quod obsequens filius de patre plena viscera charitatis habente sibi non rectè possit polliceri: Quantum citra Diuinam offensionem facere Serenitas Vestra poterit, libenter in omnibus illi gratificabitur, nec ullum in se beneuolentissimi Patris officium re quiri patitur.

EIVSDEM ALTERVM IUDICIVM DE DESIDERIO

ERASMO, AD QVEM

noui Artiani pro-
uocant.

PRIMUM dicam, quis nam fuerit Erasmus, deinde cur in varios errores deciderit, postremò, quam meritò damnatus sit. Hoc enim & oculis nouorū Arrianorū aperiendis, qui ad eum prouocant, fortassis pròderit: & alijs, ne plus nimio fides ijs adhibeatur, retegendis conducet, qui quoniam neque solidis Theologiæ fundamentis innixi sunt, nec vlla auctoritate publica muniti, censores esse voluerunt Ecclesiæ, meritò ab ea ipsa explosi sunt, ac tanquā vapor euanuerūt.

Erasmus igitur Batavus ex ciuitatis Gondanæ Roterodamo vicinæ Parocho genitus est, qui eum ex famula suscepit, quam prægnātem, quò crimen celaretur, in proximam ciuitatem ablegauit, natus autem anno superioris seculi sexagesimo nono, obiit huius trigesimo sexto Basileæ. Adolescens Ecclesiasticæ disciplinæ se dedens professus est monasticen Canonicorum D. Augustini regulariū in Monasterio Stein propè eandem Gondam Bataviæ oppidum. Nouennio pòst sacris initiatus, & votorum susceptorum pertæsus monachatum deseruit, vagusque per Europæ Academijs obambulans, cū æstu humanæ gloriæ ferueret, ingeniòq; & memoria abundaret, plurima concepit, quæ quoniam

*Vide in
catalogo
Illustriū
Germani-
niæ scri-
ptorum.*

quoniam vnus ipse concoquere non poterat, neq;
verò iudicium aliorum adhibebat ad limam suo-
rum scriptorum, quantò plures edidit libros, tãtò
Iul. Caf. crebriores cumulauit errores, maior futurus (vt
Scaliger Scaliger dixit appositè) si minor esse voluisset. Si-
in fine li. nistro igitur (vt ita dicam) omne inter prima illa,
Poëtices. vnde sibi nominis famam conciliauit, Moriam
edidit, Lucianum & Satyricos imitatus, sacerdotij
dignitatem, & decorum oblitus. Inde, vt solemae
est equis frëno solutis, atque furentibus, vt quò li-
centiùs currunt, eò grauiùs huc illuc passim im-
pingant ex censura Patrum antiquorù, quam nulla
fultus auctoritate legitima, (nec certè vera Theo-
logia) sibi temerè vsurpauerat, eodem superbiae
typho lutulentos pedes in diuinos codices inse-
ruit, ac fenestram patefecit nouis Arianis ingen-

Vide li- tem, quemadmodum Transsylvani ministri, vti
brũ Au- alibi ostendimus, testati sunt. Cùmq; hinc salibus
thoris de & iocis amarulentis, illinc mordaci varfania bi-
Atheis- bliothecas suis partibus referfisset, inuecta est in
mis hanc animos multorum noua quãdam eius sceptica
ticorum doctrina, qua plures de Christo Deo, de quẽ alijs
huius se- omnibus articulis fidei, (sicut illi primò contige-
culi. rat) dubitarent. Has fãces cum pleriq; lamberent,

Lutherus quoque hausit, vt non immeritò postea
illud prodijt in vulgus: Erasmus innuit, Lutherus
irruit: Erasmus parit oua, Lutherus excludit pul-
los: Erasmus dubitat, Lutherus assenerat: id quẽ
aliud: Ἡ Ἐρασμὸς Λουθερίζη, ἢ Λουθέρος Ἐρασμίζη,
hoc est, vel Erasmus Lutherizat, vel Lutherus
Erasmizat. Sic & Lutherus Sanctissimam Trini-
tatem, & cum hoc Caluinus Christum verbum &
Deum,

Vide li-
brum de
Atheis-
mis.

Deum, & alij diuinas omnes personas impetere, reliqui audacter & blasphemè pernegare sunt ausi. Ac quum Erasmus addubitasset de Euangelij D. Marci auctore, atque inscriptione, erupit clanculum Musculus, qui postremum D. Marci caput argodès abscidit. Ac cum Lutherus Apocalypsim D. Ioannis impiè damnasset, Erasmus eandem à nouo Testamento truncauit, & vterque celeberrimum de sanctissima Trinitatis vnitatem testimoniū ex priore D. Ioan. Epist. erasit, non inanem apud Arianos gratiam sibi conciliantes, ac si ascitium, & aliundè, (vt Ariani quondam dicebant) ab homousianis fuisset intrusum. Paraphrases itē Erasmus in Euangelia edidit, quæ magnis scatent erroribus: quos qui nosse velit, Natalem Bedā Theologum Parisiensem præter alios consulat, qui de ijs, vti & de Iacobi Stapulensis erroribus librum ante aliquot annos conscripsit. Vt verò Satanas per præceptum Erasmi ingenium viam sibi patefaceret ad infirmendam Apostolici symboli fidem, initio Præfationis eiusdē Paraphrasis in D. Matthæum Erasmus constanter fatetur, nescire se, num Symbolum illud ab Apostolis manauerit. Id quòd tamen affirmat veteres Rufinus, D. August. & alij. De Patribus autem, cum sibi eandem censoriam notam sumpsisset, & extra fines humaniorum literarum exiliret, mirum est, quàm multus fuit in lapsibus, dum præter Diuos Cyprianum, Hilarium, & reliquos Beatos quoque Hieronymum, & Augustinum, quasi ab ijsmetipso auellit, Extant Mariani Victorini Reatini scholia in D. Hieronymum, quibus sexcentos, & adeò plures Erasmi in eius

*Andrea
Muscu-
lus.*

*Rufinus
exposi-
tione in
symbolū
Aposto-
lorum.
Aug. ser-
mo. 2. do-
mi. Pal-
marum.*

*Hieronymus Torrensis in præfat. in confessio-
nē Augustinianam.*

*To. 1. operum D. Aug. in fine im-
pres. Parisiis. Erasmus in Purg. aduers. Luther. In Collegio naufragio nomine Adolphi. Vide Petri Canisii opus Marianum, ubi de Erasmo plu-
ra.*

eius patris epistolis commissos lapsus redarguit: quæ postea restitutæ à Paulo Manutio prodierunt in lucem. Percenset Hieronymus Torrensis Societatis nostræ Theologus plures locos ex Diui Augustini operibus, in quibus Erasmus non tam videtur hallucinatus fuisse, quàm malignè iudicasse. Nam & quod duos de cōmuni vita, & moribus clericorum tractatus vtilis originem, & instituta vitæ monasticæ cōtinentes sustulerit, quos inter illius Patris opera Posidonius, qui quadraginta annos cum B. Augustino (vsque ad eius nep̃e mortem) vixit, suo adscripsit indiculo, non ad eò mirandum est, cūm vix vllus vnquam Apostata, & qui cucullā excussit, pōtuerit eiusmodi scripta æquo animo ferre. Videat Catholicus Lector, quæ scripsit Ricardus Cenomanus Theologus Parisiensis, contra censuram Erasmi aduersus regulam Monachorum à Diuo Augustino cōscriptam. Nec verò Erasmus intra istos limites sese continuit, sed modò aiens, modò negans, infernū cælo miscuit, ac Socratem, Tullium, atque alios tum Græcos, tum Latinos tantum non ab inferis exclusit: per dilucidā tamen interualla (cūm antea de Beata virgine indignissima garriuisset) in se rediēs, votum nuncupatū ei Laureti perfoluit, & hymnos Latinè ac Germanicè à se conscriptos in eius laudem, & inuocationem edidit, & Ioanni Iung Canonico, atque in spiritualibus (vt aiunt) vicario Frisingensi dicauit. Hæreticis autem modò blandiens, modò stylum aduersus Lutherum acuens, de eo scripsit hæc verba: Hic homo nihil crepat nisi Satanas, diabolos, laruas, lamias, megetas, aliàsque voces

plus

plus quam Tragicas. Quæ cum Erasmus scriberet, data interim Catholicis (licet callidè) spe resipiscentiæ, iudicium Ecclesiæ aduersus se non semel declinauit. Sed interim dum bona de se polliceretur siue Bedæ Natali, siue Thomæ Moro Anglo martyri, à quibus admonitus fuerat, vt exemplum D. August. secutus, quæ minus orthodoxè scripserat, ea retractaret; nec tamen vnquam promissum præstitisset, tandem acerbum diem obiit, relicto quidem nomine, sed pleno crimine: quare & pleraque ipsius scripta, vt erat cōmeritus, proscripta sunt, & vtinam eius anima requiem inuenerit.

Hæc cum ita sint, intelligunt isti, qui putant maximum nescio quem, & tanquam oraculum fuisse habitum, vel habendum Erasmus, num meritò siue alij, siue ipse meis scriptis Rhetorem illum plusquam Theologum vocauerimus: quàmve cauendum sit istorum iudicium sequi, quorum audacia, & à nominis claritate profecta confidentia præcipites illos egit cum plurimarum animarum dispendio, atque pernicië. Quod si quis (postquam huc deuenimus) velit aliorum nostri temporis Theologorum sobriè sapientium iudicia, & labores in Patribus susceptos pacatè perpendere, istosque semicatholicos (vel item aliquos prorsus hæreticos) Paraphrastes cum ijs conferre, optima quæque de eo sperare auderem. Ecquis enim si Iacobi Pamelij edita scholia in Tertullianū, cum ijs, quæ B. Rhenanus scripserat, aut eiusdem Pamelij de operibus D. Cypriani, vel Victoriij Reatini, quem paulò superius nominaui, iudicium de Epistolis D. Hieron. cum eo, quod tulit Erasmus, contulerit,

tulerit, clarissimam lucem in ijs, præ istorum densissima caligine, non videat? Extant duorum Torrensium Theologorum nostræ Societatis, alterius cui nomen Hieron. in libros D. Augustini, alterius autem cui nomen Franciscus in veterum Pontificum Epistolas vtilissimi labores. Prodierunt item confessiones collectæ ex Sanctis Ambrosio, atque Hieron. B. verò Irenæum emendatum, & cum declarationibus eruditæ Franciscus Feuardentius: D. Gregorium Nazianzenum, Bilius: alij alios edidère purgatos à mendis, si quæ in eos ex antiquorum amanuensium errore, vel ex recentium Typographorum lapsu, irrepsent, & alij quoque alia præstitère. Qui labores vt acce ingenium & Christianum pectus redolent, sic contra facile monstrant, quam detestanda rabie, vt & crassissima rerum antiquarum ignoratione hæretici glossata, censuras, argumenta, coronides, falsatos indices, appendices, corollaria, castigationes,

Antidota, sexcentaque alia ad auertendas à veritate hominum

mentes contem-

xuerunt,

EIVS.

EIVSDEM EXAMEN
 PICARDICÆ SECTÆ, QVÆ
 MIXTA EST EX LVTHERANIS,
 Calvinianis, & Anabapti-
 sticis hæresibus.

TSI Picardia Sectæ radices in Boë-
 miæ Regno, atque in Moravia satis
 altas egit, non erat tamen ita omni-
 bus (ne ipsis quidem Boëmis) co-
 gnita sed Venceslaus Sturmius So-
 cietatis nostræ Theologus, cùm ante quadrienniũ
 Litomislij, quæ Boëmiæ ciuitas est, patria lingua *Anno*
 librum de illa satis grandem, atque eruditum, edi *1582.*
 curasset, inconstantiam, & impietatem eius sectæ
 patefecit, ac mirificè perstrinxit. Ex eo igitur po-
 tissimum, deinde & ex ipsis Regum Boëmiæ edi-
 ctis, quorum authographa vidimus, ea quæ huc
 spectant paucis attingam.

Picardici Valdenses, quos in Boëmia Bolesla-
 uienfes fratres appellant, de suis dogmatibus per-
 sæpè secũ ipsi pugnarunt: quæ vna res satis osten-
 dit à Deo qui vnus, & cuius vna Ecclesia, & vna
 fides est, Picardicam sectam haud esse profectam.

Etenim cũ scriptis, & confelsionibus quasi sup-
 plices continenter rogèt, vt sibi certior, & magis
 salutaris doctrina ostēdatur, quam libenter (vt in-
 quiūt) sint amplexuri, cōuincuntur & ad sanā do-
 ctrinam nunquā peruenisse: & ista hypocrisi Ca-
 tholicam fidem tanquā iugum excutere, atque hæ-
 reses alias omnes (id q̃ faciunt) præ sua despiciere,

Porro inter Picardos ij doctiores habētur, qui

Lubanczium (sic vocant opp idum Morauiz incolunt, quos constat ne Latinè quidem nouisse, atque originem suā, vt ab hominibus à fide Catholica, sic ab omni pietate alienis duxisse. Neque enim ipsimet diffitentur se initio à Rokizana Boëmo Parocho, atque ab eius asseclis sacerdotibus
Vide pag. 70. & 71. grauissimis erroribus, de quibus sollicitā (vt aiunt, si Deo placet) cōscientiam gerebant, fuisse liberatos: nēpè cū ex ipsius Rokizana consilio libros, & scripta Petri Kelsicensis attentè legissent.

Sturmi⁹ pag. 44. Atqui postea Rokizanam hoc ornant elogio, quòd homo superbus sibi in doctrina non constiterit, ne propter veritatem Dei persecutionem pateretur, eiusque opera factum esse aiunt, vt fraudulenter Taboritæ homines sancti & pij (sic eos vocant) funditùs extirpati fuerint.

Fol. 81. Præterea & ipse Petrus Kelsicensis quem Duce in religione constituerunt, sequentes errores immanes docuit.

Notate Principes

- I. Nullos Christianis Magistratus esse gerendos in Republica.
- II. Non esse ad prophanos Magistratus ob sui defensionem confugiendum.
- III. Nec fures, neque latrones in vincula coniiciendos, aut plectendos esse.
- III. A Christianis nec pendenda tributa, neque operas Dominis esse præstandas.

Præterea damnauit omnes leges humanas, Imperatorū, Regum, Prouinciarū, & Ciuitatū. Denique spreuit oēs ordines Patricios, & Equestres, ac quoscūque nobiles, quorū etiā imagines cōtēptim varijs additis ludibrijs, qui eū secuti sunt, pingunt.

Perni

Perniciosissimè verò ijdem cum illo docent infantes ad futuram fidem, & futuram remissionem peccatorū esse baptizandos, quasi dum baptismus confertur non conferatur eodem tempore & peccatorum remissio, & fidei donum.

Præterea blasphemant, Baptismum infantibus illis, quibus fides propria & aliena ferre nō potest auxilium, nequaquam prodesse. Ex quo per istos efficitur, infantes licet baptizatos, reuera tamen per baptismum nec esse participes Christi, neque ex sãcto Spiritu renasci, nec peccati originalis culpæ, siue reatus remissionem assequi. Quare ecquæ istis sine baptismo erit via salutis? sed & ipsimet Picardi non negant Baptismo verum Christianum non effici: quamobrem eos, qui ante vsum rationis atque (vt ipsi loquuntur) ante annum duodecimū moriuntur, dānari putant. Item infantem credunt in hæresi natū, esse rebaptizandū. Et ad eas redacti infancias, vt neque baptismum, nec alia sacramenta quidquā in homine existiment operari, opus esse aiunt, vt ante baptismū, atque ante alia sacramēta, per propriam fidem quis iustificetur. Hinc igitur Christi & sapientiæ, & instituto, & merito passionis, maxima infertur iniuria.

Quod si quis de ijs quærat, cur igitur ipsi baptizent infantes? Respōdent, Vt obligentur parētes, & adsciscantur susceptores, qui baptizatos in fide, & bonis moribus ad annos vsque discretionis instituant, donec propriam fidem, per quam iustificentur, profiteri queant. Sic isti nouā susceptorum & baptismi adhibitionem pepererunt, non ad regenerationem, sicut Christus instituit.

Fol. Ec.
7. & 4.
& 5. &
clarius
fel. K &
7. & ad
2. K 4. K
6.
Sturmi
pa. 201.
& 203.

Sturm. Illud autem aduertendum est (vt sibi nunquam
pag. 19. falsitas constat) plures iam fateri sese ab illorum
206. 310. suorum Apostolorum orbita, seu potius cœcitate
313. deflexisse. Recenti enim confessione edita erro-
 rem de Baptismo retractarunt. Fatentur enim se
Ann. 157 ex scripturis denique intellexisse iterationem Ba-
art. 12. ptismi in Ecclesia non esse necessariã. At sanè po-
 tuissent ante 1500. annos ab Ecclesia Catholica
 hanc veritatem doceri. Et vt poterant edoceri, ita
 corrigere apertè deberent, iustū de Baptismo in-
 fantum errorem, nisi cum iam illum non doceant,
 & tamen callidè occultent) subdolè alios in suo-
 rum maiorum pedicas incautos trahunt.

Confessio Quod verò adhuc in eodem errore versentur,
Anno testatur præfatio eiusdem nouæ illorum cōfessio-
1574. e- nis, cum suæ sectæ originem scribūt. Hi enim sunt
ditæ, pa. 6 (inquiūt) nostri Principes, Auctores, & maiores,
 quorum doctrinam, & pia studia hætenus imita-
 mur. Hæc illi.

Anno Et liquidiùs in confessione Regi Ladislao obla-
1507 pa. ta affirmant, Baptismum maiore cum certitudine
 esse in hominibus ratione vtentibus. Verum eni-
 muerò Ecclesia & credit & credendum præcipit
 omnes infantes in nomine Patris, Filij, & Spiritus
 S. aqua saluari ablutos, si in illa innocentia, ante-
 quam mortaliter peccare possint, ex hac vita de-
 cesserint, certissimè vitam consequi æternam.

Anno Præterea eadem confessione Picardi omnes
1574. art. homines in peccato concipi, & nasci & natura fi-
4. pa. 12. lios iræ fieri dicunt, & eius peccati fructum esse
6. 13. æternam damnationem.

Quòd autem Sacramenta nihil vt blasphemant)
 in

in hominibus operentur, ac propterea opus sit ante baptismum iustificari, extat eorum scriptum, quod ita habet. Fratres nostri ita docent, quod Scramta per se, & seipsis, seu externo illo opere, correctione videlicet, & acceptione, vel usu nulli, qui non sit prius per Spiritum S. viuificatus, & qui (ut dicunt) bonos motus in se non habeat præbeant gratiam, neque iustificatam neque viuificantem fidem atque ita non iustificetur in spiritu, neque regeneretur. Itaque & hunc si discesserit ante annos discretionis esse damnandum opinantur.

Addunt impium, & pestilentissimum errorem aduersus Sanctissimam Trinitatem. Dei enim opera ita ad extrâ secundum distinctas personas diuidunt, & opus creationis autumant adeo peculiare esse Dei Patris, ut id neque ad Filium Dei, neque ad Spiritum S. vllatenus spectet: Ex quo efficitur tribus Sanctis. Trinitatis personis, non eandem esse Deitatem, non eandem naturam, non eandem potestatem, non eandem sapientiam, non eandem coæternam Maiestatem, si quidem distinctas formas, & naturas habeant necesse est, quorum operationes & actus diuersi sunt. Ecquid autem isti aliud agunt, quàm quod filium Dei & Spiritum sanctum sua Diuinitate spoliant, atque ita latissimè viam ad Arianismum sternunt? Cæterum Picardi sua confessione de fide Sanctis. Trinitatis apertè hoc, quod diximus, enunciant.

Negant item verum corpus, & sanguinem Christi esse in sanctis. Sacramento altaris.

Accedit eorum dubitatio in fide, ipsaque ignorantia necessariorum ad salutem articulorum. Et

De hoc
vide art.
11. de sa-
cram. in
commu-
ni pag. 55.

Pag. 170.
Anni
1574. art.
3. fol. 9.
pag. 351.

Fol. 70. nim respondentes ad tertium Lelicensium scriptum, narrant inter sese ortum esse dissidium, in primis: Num iuramentum à fratribus exigendum sit. Deinde: Num qui Magistratum gerit, locum in Ecclesia, & salutem consequi possit? Neque enim multò antea existimabant barbaros esse, idololatrias, ac paganos, qui Rempub. administrant. Quos errores reliquorum suorum fratrum agnoscit Lucas quidam, respondens scripto alterius, quem sua lingua vocant Kalencz, anno huius seculi 23. eaque responsio Boleslaviae edita est, in qua iidem errores extant, se verò, inquit, istum errorem emendasse deque eo pœnitentiam egisse.

Fol. 83.

6. s. ca.

3.

Fol. 47. Præterea scriptis contra Lelicenses editis aperte asserunt, se dubitasse, quid nam de cœna Domini esset credendum, cum enata fuisset inter Taboritas ea de re, & alios sacerdotes acris dissensio. Sic enim eorum quinquaginta in sylvas, & montes Ziambergenses sese contulere, homines rudes, & prophani, tanquam ad nesciò quod Synodi genus de tota re deliberaturi: id quod scripto contra Lelicenses ipsimet recensent. At & fatentur se processisse ab illa Hufsi parte, in qua sacerdotes vtrunque speciem porrigentes Catholicæ Ecclesiæ ritus, & mysteria celebrant: Ecquis igitur (bone Deus) vno momento tantam rudibus, neque verò vel Episcopis, vel sacerdotibus nec legitimè vocatis tradidit facultatē docendi, & administrandi Sacramenta, atque eos recipiendi, quos sacerdotes ementito nomine creabant, siue quos ad se ipsos seducebant? Si quis autem ei sectæ se addixisset, hunc iterum esse baptizandum, deinde infantes

bap

baptismo initiari in fidem futuram, & remissionem peccatorum futuram, atque alia eiusmodi cōmēta impia (vt & superius diximus) cōmenti sunt.

Cū autem maiores illorum docuissent in Ecclesia esse ab ipso Dei filio septem instituta Sacramenta (quòd ex eorum confessione edita, & Regi Ladislao oblata liquet) postea respondentes contra Lelicenses, duo tantum esse asserunt ad salutem necessaria à Christo: cetera verò quinque ab Ecclesia sancta ob ministerium multorum singulare constituta, quæ cū veritati inseruiant, hæc sese nomine constitutionis humanæ non reiicere: Neque verò hīc constiterunt. In decreto enim articulo, vbi quæritur, ecquis instituerit Sacramenta, scripserunt tria à Christo fuisse instituta, reliqua verò suam veritatem, & dignitatem ex tribus alijs consequi. Nempè Ordinem sacrum, Matrimonium, & extremam vnctionem, quæ tribus alijs contineantur, quæque suo tempore sint necessaria, & ad salutem vtilia: Verum illud omittunt, nū fuerint à Christo, an ab hominibus instituta. Deinde eodem decreto vbi agunt de ministerio ad sacram vnctionem octo docent esse Sacramenta: Sic enim aiunt: Notum sit, quemadmodum rationem de Sacramentis, ex R. Magistri scripto subducentes, nos octo Sacramenta credimus vsque ad extremam vnctionem. Hac verò (aiunt) vsos fuisse initio, sed denique omisisse: postea verò ob varias causas discutiendum iterum suscepisse, an ea vti deberent.

Quo iudicio absoluto vnctionem sustulêre, nisi quis eam necessariò cupiuisset, potissimum is qui

Anno
1574.
art. de
numero
& differe-
rentia
Sacramē-
ti, fol.
Num. 1:
Fol. 287:

Nota

egeret testimonio remissionis defectuum, qui ratione sensualitatis (vt vocant) corporis profluxissent. Sic pro sua libidine numerum, essentiam, vsumque Sacramentorum mutare sunt ausi.

Fol. 44. At nōdum finis; Paruo enim Catechismo tā docent duo tantūm esse Sacramenta, Baptismum, & Cœnam ab ipso Christo esse instituta. Et olim dicebant malum sacerdotem Sacramenta polluere, responsione edita aduersus Lelicenses. Postea in *Anni 50. fol. N. 3.* Confessione tradiderunt res istas ministeriales ex se non conferre sanctitatem, ad quarum administrationem, si malus sacerdos accesserit, eas pollui dicunt.

Artic. 21 fol. 70. Verūm aduersus hoc rursum hac noua Confessione asserunt Sacramenta vim suam nunquam amittere, sed semper eam ex Christi instituto retinere, siue probus, siue improbus sit sacerdos, siue hypocrita, siue occultus peccator.

Quamobrem aliquando docent Sacramenta esse vera, nouamque generationem ex virtute Dei, & remissionem peccatorum conferre, idque virtute sibi in Christi sanguine data operari. Quanta autem sit distinctio inter nouæ & antiquæ legis Sacramenta docent eo scripto, quod contra Lelicenses ediderunt.

Fol. 44. 92. 106. 259. 288. Rursus alibi his contradicunt, Sacramenta, alienes, nuda esse tantūm signa, inuisibilis gratiæ, & promissionum Christi, quare & cum circumcisione, ac cum alijs veteris legis mysterijs comparant. *Anni 1574. Art. II. fol. 54. fol. H. L. I.* Quodque Sacramenta nihil in homine operentur, neque nouam generationem, neque remissionem peccatorum. Vide nouam eorum Confessionem

nem de Sacramentis in communi. Librum item de iterando Baptismo. Denique in articulo decreto de sacro ministerio baptismi iterando.

Accedit ad hæc omnia, fraus, & inconstantia in mutilandis, mutandisque quot subinde aut à maioribus suis libros acceperunt, aut ipsi ediderunt. Verbi gratia: Extat bis de iterando baptismo liber, primò Belę impensis Vlrici Velenfis, à Minchovv: *Anno 1521.* Deinde iterum editus, sed cui nec tempus, nec locum adscripsere. In utroque autem magnoperè variatum est, tertiamque partem primi à secundo edito absciderunt.

Ediderunt quoque nouissimè nouam fidei confessionem, quam tandem habeant cœu testem certissimum, & fidelissimum doctrinæ, ac fidei illius, *Anno 1574.* quam à sanctissimis (inquiunt) maioribus suis primis Ecclesiæ Christi repurgatoribus acceperunt. Proinde hanc volunt certissimam esse regulam, ac normam, secundum quam intelligantur tum maiorum suorum scripta, quæ vel huc vsque ediderunt, vel si qui in posterum edituri sint, hi emendentur, & corrigantur. Attamen & hanc ipsam bis eodem anno cum Boëmicè euulgassent in lucem, variè immutarunt, inuetterunt, auxerunt, id quod tum alibi, tum certè vno articulo duodecimo de baptismo liquet. Mira profectò regula, quæ nunc recti, nunc curui formam accipit. Sed neque recti quicquam ea habet, quippè quod inanem gloriam & lucrum quærunt, non quæ sunt Christi. Itaque ad tempus, & ad rationem personarum sese tantum attemperant.

Quæ cum omnia, idem Venceslaus Sturmius

Theologus copiose prodidisset, atque optimè cōfutasset, ij veteribus exemplaribus omisissis, & suppresissis (quoad eius fieri potuit) alia edidēre, erasis, & immutatis quæ cōtra sese facerent, Lutheranos, & Calvinianos in hac quoque arte imitati. Quāobrem nec habent quid respondeant, si quis de illis quærat, num Spiritum sanctum, verāque fidem maiores sui habuerint: si enim habuerunt, cur fidē illorum isti non sequuntur? cur econtrariò libros & scripta eorum reformant? cur diuersum ab illis dicunt, & quidem in regula fidei, atque vbi prorsus contradictoria proferuntur? Quod si Spiritum illi sanctum non habuēre, cur pro patribus agnoscunt? cur sese illorum discipulos iactant? cur aiunt illos ad Papisticā idololatriam repurgādam fuisse missos à Deo?

Et verò hoc magis esset mirandum: nisi Diuino iudicio sic omnes solerent hæretici eadem prorsus facere, quorum alios arguunt, in quos illud rectissimè quadrat: Inexcusabilis es, ô homo omnis, qui alium iudicas. Nam in quo alium iudicas, te ipsum condemnas. Sanè contra Lelicensium scriptū vehemēter illis indignātur, quod omnes (inquiūt) communitates, quę cum illis non consentiunt, se spernant & damnant, vt sese solos à Deo missos glorientur. O miseri (aiunt) seniores de Lelicz quātum facinus ausi estis? adeò licenter quamlibet factionem, quæ vos non audierit, scriptureque sacræ

Fol. 163.

Anno

1558. fol.

15. 52. 53.

54.

nixa vestris mentibus haud satisfaciet, pro Ecclesia Antichristi ducitis, & impiè cōdemnatis? Quid verò de Luthero dicant, cui nec parcent, extat in libro edito aduersus VVoitechum à Pernstain.

Quo

Quo in librò eisdem Lelicenses grauissimè ob-
iurgant,quòd ob sui singularem amorè proprium,
(hoc est superbiam) statuerint,sectam sibi ab om-
nibus alijs segregatam,& dissidentem.Ac verò te-
merè nouum sacerdotium excitauerint, quod offi-
cijs, consuetudine, sensu, (vt verbis eorum vtat) ab
alijs prorsus sit disiunctum.

Quod quidem veluti crimen contra conscien-
tiam grauissimum vehementer exaggerant, quip-
pè quod (aiūt) in Ecclesia pariat schismata & dis-
sensiones: Hæc illi. At cū ipsimet initio secesserint
ab Ecclesia Catholica, nouosque ministros, & a-
lia instituerint, ecquid sceleris se patrasse putaue-
rint? Cerrè in confessione sua fatentur sese ab om-
nibus alijs secreuisse alio impulsos spiritu, quàm
Taboritas: nouamque fecisse secessionem, quæ qui-
dem quàm absurda, & impia fuerit, Sturmius ipse
in Boëmico suo libro accuratè & doctè persequi-
tur.

Anni

1574.

Prolog.

fol. 6.

Pag. 61.

vsque ad

93.

Atqui in eo libri Prologo quæ aduersus VVoit-
techum scripserunt, huic vitio vertunt, quod cū
neque sacerdos, neque Theologiæ Doctor creatus
sit, scripturæ tamen interpretandæ, & Ecclesiasti-
carum rerum administrandarum sibi ius vsurpet.
Quæ si à Catholicis obiciantur Picardis, quid di-
cent? Cæterùm nobilis ille vir, cur ad eiusmodi
fratres à Religione Catholica secedere noluerit,
rationem reddidit fidei suæ, non autè ea sibi vsur-
pauit, quæ Picardi viro constanti, & probo obie-
cerūt. Quasi verò fratres isti cū sint rudissimi ar-
tifices, & operarij, atque à stiuā abstracti potue-
rint sacerdotium, & munus Episcopale, ac ipsam
Christi

*Sturmi⁹
à p. 108.
usque ad
135.*

Christi Domini auctoritatem sibi usurpare, & novos Apostolos, Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, nouam societatem, nouos ritus instituire, ac verò præscribere pseudoepiscopis, & pseudosacerdotibus suis, quam ratione scripturam exponere, Sacramenta administrare, & alia id genus facere debeant: Catholico autem viro nō licuerit fidei suæ rationem reddere? Nunc autē sacerdotes sint ipsi Picardorum Ministri, iudicium esto omnium, qui Theologica vel summis labijs degustarunt. Sturmius autem id fusiùs, & doctè suo libro contrarium ostendit apertissimè.

Pag. 15.

Verumenimuerò, quando hæc non essent, quibus ista secta à Satana profecta esse manifestò deprehenditur, vel vnum sat esset, cū dicunt, sese credere, sentire, docere, quod docent, sentiunt, & credunt omnes Ecclesiæ, quæ post Lutheri tempora ab vnitatē Ecclesiæ Catholicæ sese subduxerunt: cū tamen notissimum sit tot sectas inter sese dissectas planèque inuicem oppositas, cū anathematibus sese mutuò confodiant, à solo Sathana agi. Quod autem ita senserint, & locuti sint, extant eodem in libro aduersus Voïrechum ipsorum aduersus seipsos testimonium. Aiunt enim se credere Ecclesiam Catholicam ministerialem esse omnem Christianitatem sub toto cælo, suam verò vnitatem esse tantū partem illius, velut & Romanam, Boëmicam, Lutheranam, Zuinglianam, Calvinianā, & alia id genus. Et confessione anni 1574. articulo octauo de Ecclesia sancta sic habent. Interim docent fratres nostri de sua congregatione, vel vnitatē sentire id, quod de alijs Christianis paruis,

*Anni
1574.*

*Art. 8.
pag. 40.*

paruis, vel magnis vnitatibus sentire decet, quod ea non sit sola Ecclesia, sed tantum pars eius veluti fuit Corinthiaca.

Ac tamen cùm hæc dixissent rursus scripto suo *Pag. 6.* cōtra Lelicenses contrariū pronunciarunt. Nempe memoratos hæreticos inter se nec sensu, nec doctrina, neq; interpretatione cum sacra scriptura esse cōcordes. Quælibet enim (aiunt) vnitas Christiana scripturis sacris, prout optimè norit, vtitur: Nec vlla ex his sectis moueri se sinit, aut doceri, vel sacre scripturæ expositionem recipere audet, timens ne hac tanta de religione discordia decipiantur ab aliquo.

Quæ ergò fieri potest, vt inter has, quæ non solum inuicem, sed inter sese (vt ostensum est) sunt diuisæ, sit aliquis ordo, vnanimitas, concordia, charitas, & in primis vnus Deus, vna fides, vnus verus sacre scripturæ sit intellectus? Quem ergo habebunt spiritum sapientiæ, intellectus, consilij?

Cùm olim Taboritæ cum sacerdotibus, & magistris Pragensibus (præter alios articulos fidei) potissimū de corpore Christi in venerabilissimo Sacramento cōuenire nequiuissent, grauisque inter eos dissensio per multos annos extitisset, mutua item bella inter eos orirentur, omnes Regni Boëmiæ ordines sub vtraque specie communicantes, nullis laboribus, vigilijs, & sumptibus pepercerunt, vt eos ad concordiam adducerent, nec tamen quicquam effecerunt. Tandem Pragæ convenientes statuerunt, vt sabbato post festum sancti Procopij tam Taboritarum, quàm Pragensium sacerdotes cōuenirent, de quæ articulis, qui controuertebantur,

Anno
1443.

Anni
1544.

rebantur, colloquerentur. In quibus autem consentire inuicem non possent, eos proximis comitijs post trium Regum festum celebrâdis scriptos proponerent. Ac quidquid in ijs secundum scripturas, & sanctos Patres in scripturis legitimè fundatos esset probatum: id omnes vnanimè admitterent, crederent, docerent, neque verò alios sacerdotes, Parochos, aut Concionatores in suis ditionibus ferrent. Idque sub grauissima pœna: nimirum amissione ipsius causæ, atque aded ipsius honoris (vt dicunt) & famæ. Quæ omnia pactis, conuentis, literis, iuramentis, ac propriorum sigillorum appensione, atque appensione se seruaturus inuiolabiliter mutuè promiserunt. Quod tamen postea in irritum celsit: Valdenses & reliquis, per talia conciliabula, iterum, atque identidem pacem quarentibus, & non inuenientibus. Iam de hypocrisi, de baculo, & pera, de voce exili, de externa demissionis, & humilitatis larua, quibus antea vsi sunt, donec erumperent, superuacaneum est loqui. Hæc enim iam ita sese prodiderunt, vt aliæ quoque hæreses à Picardica metuant.

Itaque hinc viderint omnes, quibus Picardica secta sapere incæpit, quàm temerè eam commendent, aut ad eam prouocent, eam certè Synodis omnibus legitimis, hoc est Apostolicæ doctrinæ, quam vna ipsa Catholica Ecclesia semper tenuit, antepone, aut delitum, aut perfidum caput sapit.

FINIS.

ordin
men
odt
ria,

I

A

lfr
con
ret

tic
fir

mo
stia

res

bus
on
eo
ran

eff
Ca

uit
del
Ca

lus
cro

uin
ma

INDEX ALPHABETICVS

*eorum omnium quæ in hoc volumine
continentur.*

A

Alexander Epirotarum regul⁹ Turcas sæpè vicit. 84

Amasias Rex Iuda, quòd ex Israëlitis schismaticis milites conduxisset, & ad prælia duceret à Deo reprehensus. 82

Ambrosius quomodo hæreticos in sua ciuitate esse non sit passus. 799

Amicitia quid sit & quomodo illa nisi inter pios Christianos esse non possit. 166

Amoris vis ad omnes dolores amati causâ perferēdos. 151

Angeli & Dæmones in quibus differant. 126. Angeli pios omnes Christianos vallant, & eos ab hostibus si opus sit liberant. 148. 149

In Anglia potius prædonem esse licet, & sacrilegum quàm Catholicum. 173

Anglorum in Catholicos exuitia. 83. Angli numquam crudeliores fuerunt quàm cum Catholicam fidem exuerūt. 112

Antichristus est, aut diabolus qui vniuersalis Ecclesiæ decreta conuellit. 137

Antichristi præcursores Calvinistæ esse demonstrantur. 246

Antimachiaueli auctor quid maxime intendat. 333

Apostoli cur à terræ regibus cōtra hæreticos leges ferri non petierunt. 100

Arius scintilla vna fuit, at quantum conclauit incendium. 168

Ariani auctores fuerunt tu multum, qui in oriente sunt excitati. 173

Ariani quomodo à D. Antonio preuisi demoliri altaria. 243

Atheniensium opes euertit anilis quædam & misera superstitio. 146

Augustana Confessio damnata fuit ab omnibus synodis. 301

Augustanam confessionem nec ipsi hæretici receperūt. ibi.

Augustanis in comitijs quomodo inter Catholicos & hæreticos cōcordia inire cepit. 303.

Augustanæ cōfessionis articuli in quib⁹ cōcordia inita est. 303. & in quibus concordari non potuit. 304. in quibus concordatum est, quomodo Hæretici nō perstiterint. 306.

Augustana confessio à nullis est recepta Academijs. 307

Augustana cōfessio vera illa est quæ Augustanus episcopus, & cæteri Catholici Augustæ

A a prouten

proficetur. 193. Augustana confessio, quam hæretici Carolo V. exhibuerunt, varia & multiplex, & proinde incerta. ibid. Augustana Confessio statim enata plures annos delituit, nec dicenda Confessio sed iniciatio fidei auitæ & Christianæ. 194. Augustana Confessio sæpè fuit mutata, renouata, & reddita incerta. 195. Augustanam Confessionem quinam respuant. 197. Augustana Confessio Euangelio repugnat & vniuersæ antiquitati. 199

Augustanam Confessionem qui profitentur inter se nō consentiunt. 335

Augusti tempore pax quæ Romæ fuit, non ipsi tribuenda Augusto, sed Christo. 118

Augustinus insignis veritatis assertor supplicij hæreticos dignissimos esse asseruit, & cur. 193. Augustinus leges aduersus hæreticos & principū piā intentionem misericordissimam disciplinam vocat. 109

Augustini testimonia Catholicos cū hæreticis inire non posse concordiam. 175

Aurea Bulla Caroli III. Imperatoris quid contineat. 83

Auxerius quia Ariānus nunquam mihi aliud quā diabolus erit, dicebat noster Hilarius. 169

B

Belgæ hæretici fidem Catholicis datam sæpè vio-

larunt.

Belgiū ob hæreticos admissos destructum. 177

Belli gerendi iustæ rationes quæ. 132

Bellum qua ratione maximè gerendum. 86. Bellum est necessarium contra improbos suscipiendū, sed contra hæresim maximè. 114

Blandrata Ariānus qua ratione mortuus. 41

Bodini scripta, & primum methodus historiæ, quæ tota hæresim sapit. 87. Apocalypsis D. Ioānis auctoritatem eleuat. 88. alij eius errores. ibid. parcissimè de Iesu Christo filio Dei loquitur. 93. Bodin' Pont. max. potestatem carpit. 101. Bodini libri de republ. quam primum sunt purgandi. 121

C

Cælibatus lege ijs, qui solui cupiunt, quid sit respondendum. 117

Cælibatus legem qui imperatores firmatunt, è Christi instituto fecerunt. 115. Cælibatus concilium Christus dans multo se sapientiore omnibus principibus mundi ostendit. 116

Caluinistæ direptionibus templorum vacantes quos imitentur. 259

Caluinistæ non habent verā Ecclesiam. 215. Caluinus quis & ei' de Eucharistia blasphemia. 218. Caluinistæ demonstrantur

tur esse hæretici. 229. 230. 231.
Caluinistæ quomodo non sint
de Ecclesia. 245

Caritas non Diabolo, sed
Turcis & hæreticis exhibenda,
quod à nobis, & quomodo,
præstandum. 205

Caritas religionis Christiane
nota est reliquis omnibus in-
signior. 126. Caritatis defectu
quomodo omnia nobis mala
euenerint. ibid. Caritas quan-
tum valeat ad pericula omnia
perferenda. 150

Carolo V. confessio Augusta-
na summè displicuit. 308

Carolus quintus res fidei ad
sanctam sedem retulit. 329

Carolus magnus qua ratione
regnū Galliae restaurauerit. 75.

Plures orando quā pugnando
victorias reportauit. 74

Catholici cum Hæreticis
etiam aduersus hæreticos con-
iungendi non sunt. 29. à Ca-
tholicis in Concilijs quid facti
tatum. 13

Catholici non virant hæreti-
cos odio, sed caritate poti⁹. 221

Catholicus in quo ab hære-
tico differat etiam si utrūque in
fide erret. 228

à Catholicis Doctoribus in
Sanctos Patres Paraphrases &
appendices editæ quā diffe-
rant ab ijs quas hæretici edi-
derunt. 342

Christianam fidem quocum-
que habitu vel more viuendi
quisque sectari potest, si non

est contra diuina præcepta. 164

Christiani pro Christo tor-
menta ferentes maiori laude
digni sunt quā Ethnicī qui
pro rep. eadem sustinuerūt. 138.
Christiana disciplina à perdi-
tis despicitur: à probis suspici-
tur. 139. Christiani in proprijs
periculis patientes: in alienis
vindices existunt. 143

Christianus non est, qui in
Christi Ecclesia nō est. 4. Chri-
stiani milites cum Ethnicis im-
peratoribus mira gesserunt, sed
hæreticis iuncti, nihil. 81. Chri-
stiana religio vbi floruit regna
floruerunt. 91

Christiana religio optima &
perfectissima reip. forma. 99

Christus & Apostoli cur pau-
peres esse voluerint. 273. Chri-
stus est aduocatus sed non ini-
quus & iniquæ causæ non pa-
trocinarur. 290

Christus Catholicorū & hæ-
reticorum finis non est, vt vult
Nua. 3. Christus nullius hære-
seos est fundamentum. 4

Circumcellionū feritas quā-
ta fuerit. 195

Clodouæi regis Christianis-
simi baptismus & gesta ali-
quot. 76

Clotharius rex volens Ec-
clesiarum bona vsurpare muta-
uit sententiam. 76

Cogi homines ad iustitiam
quomodo necesse sit. 202

Collegia militum qua ratio-
ne instituenda, qui maxime

docere possunt. 85

Colloquia cum hæreticis quæ
clades sint consecutæ. 322

-Colloquia inter Catholicos
& Hæreticos à regibus nō per-
mittenda. 321

Colloquia omnia cum hære-
ticis habita secutæ sunt funef-
tissimæ clades. 322

Concilium Tridentinū quo-
modo coactum. 307

Conciliorum generalium &
sedis Apostolicæ quanta sit au-
toritas. 236. Concilium in Gal-
lia quod malis remedium af-
ferat non est expectandū. 240

Concordia cū hæreticis fir-
ma iniri non potest. 171

Concordia Dresdensis hære-
ticorum eo anno quo nata est
interijt. 39. Concordia illa in
prouerbiū abiit. 40

Confessio auricularis à Chri-
sto instituta probatur. 277

Confessio peccatorum quàm
exacta esse debeat. 278

Confessionis peccatoris qui
veteres meminerint. 279

Confessionis in Ecclesia vsus
est antiquissimus. 280

Constantinus magnus quid
responderit dum ad eum refer-
retur causæ Ecclesiasticæ. 320

Constantinus magnus quid
respōderit pseudoeписcopis A-
fricanis colloquium efflagi-
tantibus. 320

Constantinus legem Augu-
sti contra cēlibatū abrogauit,
& cur. 116. Constantini impera-

toris fælicitas. 119

Constantini contra hæreti-
cos edictum. 189. Constantinus
magnus opes Ecclesiæ contulit,
quempij reges sunt imitari. 251.
258.

D

Dæmones quibus rationi-
bus in Ecclesia Catholica
eiiciantur. 95. Dæmon quot
qualibuscumque modis Christianam
religionem tentet euertere. 122

Decimæ ex debito requirun-
tur, & qui eas dare noluerit, res
alienas inuadit. 254

Deus cur templorum orna-
tu delectetur. 255. Deo quæ per
se sunt vilia, fides efficit pretio-
sa. 256

Deus cur p̃mo piscatores
deinde venatores misisse dica-
tur. 201. Deo nos nemo magis
amare potest, is tamen nos non
desinit castigare. 213

Deum iudicem timeri non
debere Lutheri & Caluini dog-
ma est à veteribus hæreticis
acceptum. 288. hoc autem est
omnibus sceleribus iter pande-
re. 288. ibid.

Dilemma contra hæreticos
qui colloquia efflagitant 315

Duellorum vsus ab Ecclesia
& republ. exterminandus. 110.

E

Ecclesiæ nota vna fælicitas
temporalis. 119

Ecclesia Catholica dubita-
tionem Academicā detestatur,
omnesque sectæ cuiuscumque ad-
dictos

dictos saluari posse. 124. Ecclesia in nouo testamento verè innotuit quod probatur. 125. de Ecclesia & de veritatis doctrina nulli iam dubitare fas est. 126. Ecclesiam sequatur, qui nō vult errare in Scripturarum obscuritate. 133

Ecclesia numquam concuti aut concidere potest, in qua non sunt neutrales, seu medij inter hæresim & fidem Catholicā. 146. Ecclesia non est inuisibilis sed visibilis. 147. Ecclesiā hæretici cur perijisse dixerint. 65. Ecclesia non vni genti adscripta. ibid.

in Ecclesia sunt boni & mali, & propter malos præpositos nō est deferenda Ecclesiæ doctrina. 163

ab Ecclesia petenda est doctrina veritatis non à principibus. 140. Ecclesia vera est Ecclesia, quæ Catholicæ nomen habet. 231. Ecclesia vna est quia vni visibili pastori subiecta est. ibid. Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum primatū Christi voce obtinuit. 135. ab Ecclesia Romana definita in dubium reuocari non possunt. 140

ab Ecclesiæ Romanæ iudicio discedere non licet, nec vlla Synodus Generalis quicquam contra illam statuet. 141. Ecclesia quomodo vna sit. ibid. extra Ecclesiam nullum viuificat Spiritus S. 143. extra Ecclesiam Catholicam nemo vir est bonus

& probus. 144. Ecclesia Romana numquam errauit. 149

Erasmi⁹ Rotherodami vs vnde & quibus patentibus ortus. 337 cuius religionis monachus. ibi. quando monachatum deseruerit. ibid. quibus de rebus libros scripserit. p. 338. quo pacto errores sparserit. ibid. Erasmi Lutherus sectator est. 338. Erasmus quosdē libris sacris reiiciat. p. 339. quam turpiter lapsus dum in Patres edit commētaria. 339. quid de Luthero senserit. 340

Eucharistia habet verū Christi corpus & sanguinem, nec idololatria est eam colere & adorare. 265. Eucharistia si tantum corporis Christi signum esset, Christus se ipsum fuisse interpretatus. 166. Eucharistiæ veritate vtuntur Patres ad confutandas hæreses. 167

Eucharistiæ vis contra demonem. 97

Eucharistiæ sumptio sub altera specie non damnatur per Confessionem Augustinā. 305. & Eucharistiæ veritas per eamdem admissa. ibid.

F

Fidem tantum esse vnā ostenditur. 318

Fortitudo Christiana cum mansuetudine animi & modestia coniuncta est. 145

Fortis nullus etiam apud ethnicos vir fuit, qui animi moderationem. i. humilitatem non habuerit. 142

Fortitudinem superstitiones
gentilium non inuenerunt sed
timiditatem. 146

Franciscus Dauidis Arianus
quomodo mortuus. 42

G

Gallia maximè euerfa est,
quod hæreticos in suas ci-
uitates admiserit. 10

Galliæ ciuitates quæ hæreti-
cos non admiserunt incolumes
perstiterunt. 11

Galliæ celebres Scriptores,
quorum fidei stādū, si volumus
legitimam Synodum in Gallia
cogere. 36

Gallici regni archiepisco-
patus abbatiz &c. 144

Galliæ olim maxima pietas
in quo enituit. 245

Gallorum gloria è Catholica
religione maximè. 69

Gallorum ciuitates præci-
pue Catholicam religionem
tuentur. 70

Gallorum de salute non est
desperandum. 71

Galliæ Rex Regum à Turcis
ob illius illustrem religionem
iam olim dictus est. 71

Galliæ regnū qua ratione re-
staurandum. 73. & 77

Galliæ rex futurus quibus ra-
tionibus regnum restituet. 78

Galliæ regnū quot habuerit
Cardinales vel episcopos can-
cellarios. 108

Gallorum primariæ vrbes
Catholicæ sunt, & nullus ex eis
nisi mitissimis moribus præter

Caluinianos. 112

Germania ideo ab hæresi
corrupta fuit, quia Lutherus in
ea extinctus non est. 183

Germaniæ regiones & ciuita-
tes quæ hæreticos expulerunt,
quicquid & pace gaudent. 12

Germania quot quantisque
hæresibus scatet. 14

Gloria vera cuius cupidi sūt
Christiani homines. 140

Græci ad synodum conuocā-
di si pax in Ecclesia vniuersalis
sit concilianda. 21

Græci adhuc in processione
spiritus S. errant. 22

Gregorium Nazianzenum
pœnitet, quod nimia in hæreti-
cos sit vsus mansuetudine. 211

Gunthramni regis præclara
ad suos populares oratio. 74

H

Hæresis cum Catholica fide
numquam coire potuit. 52

Hæretici quibus pœnis olim
multati ad fidem catholicam
redierint. 53

cum Hæreticis transactio
nulla ineunda est. ibid.

Hæretici cum Catholicis nō
sunt permiscendi. 54

Hæretici cum catholicis a-
micitiā simulare voluerunt. 58

Hæresis hæresim gignit.

44 Hæreticis nihil prius cō-
cedendum est quod fidei puri-
tati officiat. 48. 49. eis tamen
delictorum pœnæ cōdonari &
legum rigor remitti solet. ibid.

Hæresis vna cum Christi fide
tolen

toleranda non est. 3. Hæretici sunt morte, aliisque suppliciis afficiendi. 6. Hæresis pesti quæ ratione assimiletur. 7. Hæretici conuersi sunt cum eis libertatis spes ablata est. 8. Hæretici ubi regnant nullum catholicis suæ religionis exercitium permittunt. 13. Hæretici omnes purissimum Dei verbum se habere iactant. 19

Hæresis infidelitate grauius est peccatum, & non debet irreper. tolerari. 165. Hæresis non admittenda in conditione vlla pacis. 168. Hæretici quot quantasque Catholicis intulerunt iniurias. 172. Hæreticorum maxima in catholicos crudelitas & sæuitia. 174

Hæreticus est qui morbidum prauumque in Ecclesia Dei sapit. 228. Hæreses nouæ qualiter redarguantur & communicantur. 229. Hæretici exeunt ab Ecclesia, non hæc ab illis. 230. Hæreses dignoscantur, eo quod ab homine nomē inuenerunt. 231. Hæreticorum impudentia se habere è cælo sua dogmata iactantium. 235

Hæretici, nulli ne quidē Deo cedunt. 330

Hæretici nulli in suis conciliabulis rite conuenerunt. 34.

Hæretici cum catholicis in quibuscumque colloquiis nunquam concordiam inierunt. 36. Hæretici cum hæreticis conuenientes discesserunt magis dis-

cordes quam conuenerant. 37.

Hæretici in multas sectas dissecti sunt & cur. 232. Hæretici non pertinent ad corpus Christi. 243. Hæretici altaria olim sunt demoliti, ut nunc faciunt Calvinistæ. 246. Hæretici cum causæ suæ diffidunt, solent in vitæ Ecclesiasticorum inuehere. 262

Hæretici inter se pugnant, sed contra Ecclesiam catholicam consentiunt. 178. Hæretici magis puniendi quam cæteri scelerati. 182. Hæresum doctores & auditores non ferendi. 183

Hæretici sunt inter fures & latrones maximè, & ideo maxime vitandi 222. Hæretici absconditam tot sæculis fidem annunciant, & ideo non eis credendum. 266

Hæretici ad Concilium Tridentinum venire recusant. 28

Hæretici ad suos conuentus nunquam Catholicos inuitant. ibid.

Hæretici nullis synodis inter se neccum aliis umquam conuenerunt. 32

Hæretici, quomodo ad Concilium prouocauerunt, & quid postea fecerint. ibid.

Hæreticos ad conuertendos adhibenda est & doctrina & terror. 196. Hæretici tyrannis semper fuerunt quæ legitimis principibus æquiores. 204. Hæretici quot & quanti ob metum suppliciorum conuersi. 207. Hæretici donatistæ affectantur martyrum

tyrum gloriam. 212

Hæreticorum Polonorum
de summo Pontifice maledicē-
di impunitas. 336

Helueticorum pagi ca-
tholici de hæreticis triumpharunt, & hæcūm numquam ad-
miserunt. 13

Hosij Cardinalis insignē re-
sponsū Christianam fidem
cum Augustana confessione nō
posse consistere. 327

Hæretici regis Arriani in ca-
tholicos fraud & dolus. 54

Hussitę cū vsum calicis im-
petrasēt in hæcūm perstitērūt. 59

I

Idololatria non est in Ecclesia
catholica. 264. Idololatria nō
est Sanctorum inuocatio. 267.

Idololatræ qui olim fuerūt. 269

Imaginum cultus est ab A-
postolorum tēporibus, & ido-
latria non est. 269. Imaginū
cultus refertur ad prototypon.
270. Imagines quæ contempe-
runt quinam sint. 271

Immortalitatis persuasio magnū
est ad cōstātiā incitāmētū. 149

Imperatores pij & Catholici
fuerūt scēlicissimi, impij & hæ-
retici miserrimi. 131. Imperato-
res qui scēlices sint. 134

Imperatoris ethnici Paulus
oppressus prēsidium petiit, &
quid hoc sit. 103

Infideles non sunt cogendī
ad fidē, sicut hæretici ad retinē-
dam religionē Catholicā. 88

Ioannes Transylvaniæ prin-

ceps quomodo ex Catholico
Lutheranus, & postea Caluinia-
nus & Arianus factus sit. 41.
eius mors. 42

Irenarchę qui nam olim fue-
rint & quod horum munus. 50.
quales illi delecti fuerint. 51

Iudæis cur inter Christianos
impune esse liceat. 188

Iulianus Apostata cur pet-
miserit hæreticis liberam exer-
cendi suam impietate pote-
statem. 209. Iulianus opes Ec-
clesiæ ademit, quas restituit Io-
uinianus vel Iouianus potius
eius successor. 253

Ius idem naturæ & æquitas
omnibus in locis & tēporibus
vigere debet. 111

Iustinianus Imperator Ca-
tholicus fuit victoriosissimus,
hæreticus autē miserrimus. 130

L

Lacedæmonij superstitioni-
bus dediti multas rei bene
gerendę occasiones prætetermi-
serunt. 146

Laudunensis Dēmonis ex-
pulsionis miraculū narratur. 96
Legum seueritas in hæreticos
exercita, quid ipsis commodi
afferat. 195. Legum seueritate
multi hæretici cōuersi sunt. 197

Libertas conscientiæ viam
ad atheismum munit. 8

Liberum arbitriū licet ho-
mo habeat, legibus tamen cur
ei & bona præcipiantur & mala
prohibeātur. 194. Libertati ma-
la voluntas permittenda non
est

est, sed principes eam legibus
& suppliciis coercere debet. 206

Libri hæreticorum maxime
auerfandi. 158. Libri hæretico-
rum non legendi sed flammis
iniiciendi. ibid.

Litteræ formatæ vnitatis
Ecclesiæ signum & tessera. 66

Ludouici Sancti regis nostri
gesta aliquot. 71. noluit episco-
pus nominandi facultatem à
Pontifice concessam admitte-
re. ibid. Ludouico nostro regi
S. nullus princeps virtute, pieta-
te, integritate. 113

Lutheri monstrosum dogma
de fide iustificatè vnde initium
habuerit. 311

Lutheri sathanicæ missionis
secundum signum & tertium.
pag. 312. quartum ibidem. quin-
tum. pag. 313. sextum ibidem.
septimum, octauum & nonum.
pag. 314. reliqua indicia. pag. 315

Lutherus cur in indulgentias
debaccharus. 313

Luther⁹ dū in indulgētiis in-
uehitur ad id se motū falsæ glo-
riæ cupiditate faterur. 66. 313

Lutheri execrandę blasphem-
iæ. 310. Lutherus quæ ratione
primo in hæresim lapsus. 311

Lutherus de Conciliis om-
nibus quid senserit. 311

Lutherani in colloquio Vor-
maciensi de suæ fidei professio-
ne dissentiunt. 324

Lutheranę doctrinę corpus
quomodo diuersum prodierit.
298

Lutheri in Patres Sanctos
contumeliæ. 300. Lutheri astus
in Concilio petendo, sed non
admittendo. 306. Lutheri mis-
sio qualis. 309

Machiauellus principem
docet fidem iuramento
confirmatam frangere. 177
Machiauellus quibus crimi-
nibus reus ostendatur. 132. con-
tra Machiauellum quinā scrip-
serint. 133

Machiauello non ingenium
& acumen sed pietas defuit.
128. eius pronunciata omni im-
pietate plena. ibi. & rursus 133.
Machiauellus Christianę reli-
gioni ruinam Rom. imp. & alia
impietribuit. 136

Magi acerbissime puniendi,
quorum vis magna est in Gal-
lia. 98. Magum Trescalū quod
Carolus IX. morti nō tradide-
rit, ipse est mortuus teste Bodi-
no. 106

Magnitudo animi in Chri-
stianis quomodo supra omnes
eluxerit. 137. magnitudo animi
cum laudis contemptu potest
consistere. 139. Magnitudo ani-
mi in Christianis quāta sit. 148.

Manichæum non esse spiritū
S. quō redarguerit D. Leo. 117

Martyres veri qui persecu-
tionem patiuntur propter iusti-
tiam. 113. Martyrum mortem
non habet, qui Christianorum
vitam non habet. ibid. Martyr
esse non potest, qui in Ecclesia
Aa 5 non

I N D E X.

non est. 214

Matthias Hungariæ rex Turcas sæpe parua manu fudit. 94

Mauricius imperator à Phoca cur interemptus. 275

Melancthon quale cōcilium habere voluerit. 32

Melancthon ab alijs hæreticis traducitur, quod Confessionem Augustinam mutauerit. 196. Melancthon fuit Caluini-
sta. *ibid.* Melancthon fuit regu-
la Lesbia, quæ sese ad omnes hæreses aptare studebat. 297

Monarchia Ecclesiæ à quibus descripta, & ab ea optimè reip. fama petenda, non ab alijs solum. 100. Monarchiæ forma & moderatio qualis esse debeat ex D. Thoma. 133

Moses fuit simul mitissimus & fortissim⁹, & Dauid etiā. 143

Mulieres hæreticæ docendi è suggestu euāgelij, & cœnæ tradendæ mun⁹ sibi arrogarūt. 23

N

NAbuchodonozor piorum & impiorum regum ty-
pus. 201

Nobiles sunt maximè ad Christianam pietatem incitan-
di. 156

Nuæ libri tanto sunt nocen-
tiores quanto occultius virus
spargunt. 158. Nua Catholicæ
Ecclesiæ cōiuratus hostis, quid
maximè in suis libris intendat.
159. Nuæ libros qui legunt in
excommunicationis pœnā in-
cidunt. *ibid.* Nuæ militis inso-

lens superbia & in Sorbonam
calumnia. 237. Nuæ mendaciū
Papam fulguris instar concilia
generalia reformidare. 236

Nuæ militares & politicæ dis-
putationes ab eo quando edi-
tæ. 1. earum scopus & finis quis
sit. 2. Nuæ de fœdere contra
Turcas feriendo cōsiliū. 80.
improbatur. 81

O

OPes Ecclesiæ in fiscum
redigi cupientes Iscario-
tem Iudam imitantur. 150

Opes Ecclesiæ ministris ip-
sius iure debentur. 151. Opes
Ecclesiæ qua ratione ad eam
deuenerint. 252

Opes Ecclesiæ qui inuadunt
sunt sacrilegi & anathema in-
currunt. *ibid.* Opes Ecclesiæ in-
gētes fuerunt sub Ecclesiarum
persecutoribus. 257

Opes Ecclesiæ qui diripue-
runt male perierunt. 259. 260.

Opes Ecclesiæ ob necessita-
tem pauperum distrahi possunt.
261

Ordines equitum non nisi à
Principibus Catholicis insti-
tuti. 113

P

Pastor Ecclesiæ vnus est, sum-
mus quod demonstratur. 231

Pastor vniuersalis Ecclesiæ
est Romanus Pontifex. 235

Pastoris summi Ecclesiæ v-
nitas quàm necessaria. 331

Patres in filios debere habe-
re iurisdictionē vsque ad mor-
tem

tem quam temerè Bodinus as-
seruerit. 120

Patriarchales Ecclesiæ non à
Nicena Synodo institutæ sunt
sed à D. Petro originem traxe-
runt. 68

Patriarchales Ecclesias tres
Romanam, Alexandrinam &
Antiochenam Lutherus & Cal-
uinus agnouerunt. 66

Patriarchales Ecclesiæ præ-
ter Romanam perierunt. 67

Pax non est constituenda cū
diuersarum hæresum receptio-
ne. 167. 168. Pax cum hæreticis
cur non sit firmanda. 170.

~~Peccata~~ mortalia à veniali-
bus distinguere difficilissimum.
181

Peccatorum mortalium &
venialium distinctionis Chri-
stus est auctor. ibid. Apostolus
confirmator. 181. Peccati mor-
talis ex vna radice multos ra-
mos pendere quæ ratione de-
monstrari possit. ibid. de Pecca-
tis mortalib⁹ sera est post mor-
tem pœnitentia. 186

Persecutionem grauissimam
patiuntur Catholici ab hære-
ticis. 219

Persecutio hereticorum cur
grauior sit reliquis aliis. 210

Persecutio martyres facit,
hæresis apostatas tantum. 221

Persecutionē qui aliquando
patitur, iniustus est, & qui eam
facit iustus. 212. Persecuti sunt
mali bones, & boni malos. ibid.

Persecutionem qui patitur à

Deo est, qui facit, à diabolo,
falsa sententia. 214

Petrus fuit omniū Apostolo-
rum & totius Ecclesiæ caput à
Christo constitutus. 233. Petri
dignitas ad successores ipsius,
transmissa est. 234

Philibertus Emanuel Sabau-
diæ dux sua ditione recuperata
eam omnem regionem in fi-
de nutantem confirmauit. 8

Philippus Augustus rex Gal-
liæ qua ratione Galliæ motus
sedauerit. 73

Philippus Morit^{us} quis &
eius liber de veritate fidei Chri-
stianæ. 123. eius libri errores.
ibidem. 124. 125

Phocas qua ratione Roma-
num Pontificem caput totius
Ecclesiæ esse edixerit. 275

Picardica hæresis quando &
vbi incepit. 343. quam rudes
sunt illi qui inter illos præstāt.
pag. 344. quis sit eorum hære-
siarcha. ibid. quos errores do-
cuerit. 344. abusus baptismi a-
pud eos. 345. nullum sacramen-
tum præter baptismum admit-
tunt. 347. error eorundem in
sanctissimam Trinitatem 347.
eorum inconstantia in nu-
mero sacramentorum asseren-
da. 349. & in promissis seruan-
dis. 354

Pietas est fundamentū om-
nium iurum. 165

Politicum principatum qui
stabilire conantur neglecta re-
ligione Iudæis quomodo sint si-
miles.

miles. 164. Politicum principatum prius cōstituere quàm religionem, iniquum & præposterum est. 167

Poloniæ in regno Archiepiscopus Gnesnensis primas tenet, & rege mortuo regni habenas suscipit. 109. Poloniæ rex si non possit hæreticos omnes reducere ad unitatem Ecclesiæ quid procurare debeat. 333

Polycarpus cum Rom. Pontifice arctissimam communionem habuit, & Irenæus & Athanasius. 248

Pontifices & sacerdotes quibus in regionibus ius dicerent. 107

Pontifices Rom. Germaniam ab imperio non distraxerunt. sed aliquos Imperatores excommunicatos imperio multarunt. 274. Pontifices Rom. sacrum bellum contra Turcas non impediunt. ibid.

Pontifices creari debere per genetis successionem, non per electionem quàm stultè Bodinus asseruerit. 159

Pontifici Romano qui non paret, Christi corpori non cohæret. 223. Pontifici Rom. cur diuitiarum splendor maximè conveniat. 273

Principibus gloriam Dei & Ecclesiæ potius commendatam esse quam temporalium procuratorem quid demonstrat. 184. Principes in synodis non fuerunt doctores aut iudices sed de-

fensores. 138

Principum fauorem hæretici maximè consiliari nituntur. 156. Principes si fortunæ suis cautè velint hæreticis obniti debent. 157. Principes si salui esse voluerint sacerdotibus arctissimè coniungidebent. ibid.

Purgatoriū qua ratione inter fabulas computari non debeat. 183. Purgatorium traditio Ecclesiæ quæ maximè confirmet. 184. Purgatorio non expiantur peccata mortalia, de quibus nulla facta est penitentia. 287

R

Regula fidei quàm latè pateat, & quomodo pereant hæretici ad concordiam reducendi. 61. 62. Regula fidei, propositio seu analogia fidei ab Apostolo dicta & cur. 63. Reg. fidei monstrarunt damnata hæreses. 64. Regulam fidei vel ab Ecclesia Romana, vel ab antiquiore D. Gregorio Ecclesia petendum. 67

Respublica nulla sine vera iustitia, quæ non est sine fide Christiana non potest consistere. 165

Resurrectionis certa spes omnes facit mortes contemnere. 150

Rex aliter seruit Deo quæ rex est, & aliter quæ homo. 180. Rex debet curare ut in suo regno hæreses extirpentur. ibid.

Rex qui conniuentia in hæreticos

reticos peccauit quomodo re-
sarcire possit. 332

Rex quid respondere possit
hæreticis efflagitantibus vt au-
diantur. 320

Rex hæreticis petentibus
colloquiū cum catholicis quid
respondere debeat. pag. 320

Reges debent colloquia om-
nia inter Catholicos & Hære-
ticos habenda ad tribunal Ec-
clesiæ referre. 321

Reges pijiidem gloria ma-
ximè insignes. 185.

Regi Poloniæ si rumulrum
populi ob exigendos hæreticos
ministros timeat quid sit faciē-
dum. 334

Regi Poloniæ quæ sit occa-
sio rescindendi perniciosum
promissum de conseruandis
hæreticis. 335

Rhodij equites Catholicam
religionem tuentes laudantur.
85

Romana ab Ecclesia vnitas
fidei in occidente petenda. 67.
Romana Ecclesia omnibus pa-
triarchalibus Ecclesiis prælata.
68

S

Sacerdotum iudiciū quo
Sipsi peccata remittunt vel
retinent, est in Scriptura funda-
tum. 278

Sacrificia veterum quomo-
do non magnitudinem animi,
sed imbecillitatem efficerent.

144

Sacrificium qui tollunt An-

tichristo viam parant. 246.
sine sacrificio & sacerdotio cō-
stare non potest Ecclesia. 247

Salus æterna promittitur per
seuerantibus in sincero Dei cul-
tu tantum. 291

Sanctorum cultus esse legi-
timus ostenditur. 268

Schismatici quinam sint, &
quomodo hi ad Ecclesiam non
pertineant. 242

Scriptura sine traditione ve-
ritatis iudex esse nō potest. 234.

Scripturas quomodo recipiāt
hæretici, vt de ipsis situm sta-
tui dogma non possit. 235. ad
Scripturas dum prouocant hæ-
retici, hoc agunt, vt à Scriptu-
ra omnis tollatur auctoritas.
236

Securitas salutis nulli in hac
vita contigit, & qui eam pro-
mittunt sunt hæretici. 290

Seditionū quæ olim sedan-
darum ratio fuerit. 50. Seditio-
num quæ olim fuerint reme-
dia. 51

Stephani Poloniæ regis cō-
tra hæreses statuta & gesta. 105

Synodus cogendā iterū non
est ad pācem de religione cō-
ponendam. 15. Synodus ea legi-
tima est, in qua summus Christi
loco sacerdos præest, & alij
Apostolorum successores. 16.

17. Synodus in qua hæretici iu-
dices mixti Catholicis erunt,
nihil vmquam statuere pote-
rit. 18. in Synodis legitimæ iudi-
ces sunt episcopi. 20. S. nōdō

quam

quam Politici moliantur mulieres intererere necesse erit.

24

Synodi generales & Prouinciales in Galliis habite. 35. Synodum nationalem in Gallia cogere est superfluum. ibid. Synodi multe cur irritæ & nullius auctoritatis fuerint. 48

Synodi quam politici moliantur nullus poterit præfere existere. 26

Synodum prouincialem in Gallia qui cogi volūt, quid moliantur. 138. Synodos cogere pertinet ad Sacerdotes, & Antistites Ecclesiæ, in eisq̃ue fidei dogmata statuere. 140. Synodi sunt à Rom. Pont. indicendæ.

136

Syri in monte Libano Synodum Tridentinam agnouerunt. 13

T

Templorum ornatui studere natura duce inditum est. 155. Templorum ornatus ad celestium meditationē inducit. 156

Terror potestatum temporalium ad quid utilis vel non. 198

Teutonici milites in Prussia floruerunt olim, nunc cum fide omnia amiserunt. 84

Theodosij pij Imperatoris contra hæreticos leges. 190. item aliorum. 191

Theodosij senioris & iunioris felicitas. 130

D. Thomæ liber de regimine principum & summa illius. 133.

134

Timor Dei quantum valeat ad cohibendam voluntatem, ne in malum proruat. 189

Traditiones in ecclesia magis attendendæ quam ipsa Scripturarum verba. 233. de Traditionibus Patrum sententiæ 134

Transactio cur nulla cum hæreticis ineunda sit. 53. Transactio nulla cum hæreticis felicem exitum sortita est. 59

Transsylvania qua ratione in Arianam hæresim lapsa. 41

Transsylvanorum ministrorum conuentus ad arcendam impietatem Arianam, sed omnes vani. ibid.

Tridentinum Concilium qui Hæretici impugnauerunt, sed frustra. 33. Tridentinæ Synodo ad hærendum, nec alia frustra querenda. 38

Turcas inter vnā & eam antiquam religionem retinere & exercere licet. 45. Turcis cur magis Deus nostræ religionis monumenta seruanda quā hæreticis relinquat. 83. cū Turcis fœdus omne rumpendum, ibidem.

V

Veneri non Duces eligunt virtutibus carentes sed pietate maximè insignes, & qui illi sint. 111

Verbum

I N D E X.

Verbum Dei non potest esse iudex in fidei controuersis.

30

Verbum Dei heretici non intelligunt & cur. ibid.

Verbum Dei non sufficit ad iudicandum de fidei controuersis. 40

Verbo Dei scripto tantum, verus Dei cultus non continetur. 127

Virtutem qui stimuli exa-

uant præter inanem gloriam.

140

Vnio hereticorum cum Catholicis Deo displicet. 181

Z

Zeno Imperator pacificatorium edictum promulgans reprehensus est à Felice Romano & aliis Episcopis.

170

I E S V C H R I S T O D E O D E I
que filio vero laus & gloria. 181

